

Godina XVIII - Broj 10

ZENICA, ponedjeljak, 26.08.2013.

SKUPŠTINA**319.**

Na temelju članka 37. stavak 1. točka l) Ustava Zeničko-dobojskog kantona, Skupština Zeničko-dobojskog kantona na 37. sjednici održanoj dana 22.05.2013. godine, donosi

ODLUKU
o usvajanju dokumenta "Strategija upošljavanja Zeničko-dobojskog kantona
za period 2013-2020. godina"

Članak 1.
(Predmet)

Usvaja se Strategija upošljavanja Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2020. godina (u daljem tekstu: Strategija upošljavanja).

Članak 2.
(Zaduženje)

Zadužuje se Vlada Kantona da u roku od 90 dana sačini prvi Akcioni plan provođenja Strategije upošljavanja i da rezultate implementacije Plana u obliku izvješća dostavi Skupštini Zeničko-dobojskog kantona nakon 1 godine.

Članak 3.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona".

Broj: 01-37-11743/13
Datum, 23.05.2013. godine
Zenica

PREDSJEDATELJ**Sretko Radišić, v.r.**

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA, 2013-2020

Zenica, ožujak 2013. godine

Naziv djela: Strategija upošljavanja Zeničko-dobojskog kantona, 2013-2020

Naručilj: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona

Izvršitelj: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zenici

Za izvršitelja: prof. dr. Dževad Zečić, dekan Ekonomskog fakulteta

Projektni tim:

1. Dr. sc. Jasmin Halebić, voditelj projektnog tima
2. Dr. sc. Nino Serdarević, suradnik za oblast Ekonomija: razvoj i poduzetništvo
3. Dr. sc. Dijana Husaković, suradnik za oblast Ekonomija: razvoj i poduzetništvo
4. Dr. sc. Hasan Mahmutović, suradnik za oblast: Socijalni položaj neuposlenih
5. Dr. sc. Bernard Harbaš, suradnik za oblast: Socijalni položaj neuposlenih
6. Mr. sc. Ivana Grubešić, suradnik za oblast: Radno pravo i pripadajuća problematika
7. Dr. sc. Ishak Mešić, suradnik za oblast: Obrazovanje, srednje i visoko
8. Dr. sc. Almir Alihodžić, suradnik za oblast: Obrazovanje, srednje i visoko
9. Dr. sc. Rifet Đogić, suradnik za oblast: Sistemske znanosti, organizacija
10. Mr. sc. Rijad Kovač, suradnik za oblast: Sistemske znanosti, organizacija
11. Mr. sc. Dženan Kulović, suradnik za oblast: Sistemske znanosti, organizacija
12. Dr. sc. Halil Gutošić, suradnik za oblast: Projekt menadžment
13. Dr. med. Amela Agić, suradnik za oblast: Zdravstvo
14. Ajla Muratović, dipl. oec.
15. Esma I. Dizdarević, dipl. iur.

Tehnička obrada teksta: Nermin Ahmić, dipl.oec.

KAZALO:

Popis tabela i slika	5
Popis korištenih skraćenica	7
I dio: Uvod	8
1.1. Uvodne napomene	9
1.2. Okvir	9
1.3. Učesnici procesa i potencijalni korisnici	13
1.4. Metodologija i proces	14
II dio: Problem neuposlenosti/upošljavanje u Zeničko-dobojskom kantonu	15
2.1. Demografska struktura i zdravlje stanovništva	15
2.1.1. Osnovni demografski podaci	15
2.1.2. Prirodno kretanje stanovništva	16
2.1.3. Zdravstveno stanje i zdravstvena zaštita stanovništva u ZDK	18
2.2. Pregled problema neuposlenosti/upošljavanja u ZDK	21
2.2.1. Vrste neuposlenosti u ZDK	23
2.2.2. Posljedice visoke neuposlenosti	23
2.3. Razina uposlenosti i neuposlenosti	24
2.4. Karakteristike uposlenih/neuposlenih	27
2.4.1. Neuposleni prema radnom iskustvu i statusu	27
2.4.2. Neuposleni prema kvalifikacionoj strukturi	28
2.4.3. Neuposleni prema starosnoj dobi	30
2.5. Iskazane potrebe poslodavaca	30
2.6. Kvalifikacije i kompetencije raspoložive radne snage	31
2.7. Zanimanja na tržištu rada u ZDK	33
2.8. Glavni gospodarski sektori	35
2.9. Radno pravo i pripadajuća problematika	36
2.9.1. Radnopravni odnosi u BiH između međunarodnih standarda rada i složene državne strukture	36
2.9.2. Kantonalna mjerodavnost u radnim i socijalnim odnosima i drugim odnosima relevantnim za pitanje povećanja uposlenosti	38
2.9.3. Kantonalna služba za upošljavanje	40
2.10. Radna ravnopravnost	41
2.10.1. Zakonodavni okvir	41
2.10.2. Institucionalni okvir	42

2.10.3. Analiza neuposlenih prema spolu.....	43
2.11. Potrebe grupa u nepovoljnom položaju na tržištu rada	44
2.12. Socijalni i gospodarski trendovi u ZDK	46
2.13. Dostupni resursi za otklanjanje problema	47
2.14. Situaciona analiza/analiza okruženja (PEST i SWOT analiza)	51
2.14.1. PEST analiza	52
2.14.2. Političko-pravni faktori	52
2.14.3. Ekonomski faktori.....	52
2.14.4. Društveni faktori	53
2.14.5. Tehnološki faktori.....	53
2.14.6. SWOT analiza	54
III dio: Vizija i strateški ciljevi	56
3.1. Definiranje vizije i misije u rješavanju problema neuposlenosti	56
3.2. Definiranje specifičnih strateških ciljeva i prioriteta u oblasti upošljavanja	59
IV dio: Mjere, aktivnosti i generalni plan implementacije	60
4.1. Plan implementacije i institucionalni okvir	60
4.2. Pregled mjera i aktivnosti	60
V dio: Monitoring i evaluacija	96
5.1. Plan za monitoring i izvješćivanje	96
5.2. Plan za evaluaciju	97
Literatura	98
Dodaci Strategiji upošljavanja	101
Dodatak 1. Okvir za monitoring rezultata	101
Dodatak 2. Akcioni plan za period rujan 2013. – prosinac 2014.	103
Prilozi Strategiji upošljavanja	108
Prilog 1. Raniji naponi za rješavanje problema upošljavanja u ZDK	108
Prilog 2. Rezultati komparativnih analiza (ZDK/TK/KS/FBiH/BiH)	113
Prilog 3. Sistemska uvezanost, upravljanje i održivost strategije (uzroci, posljedice, ciljevi i strategije intervencije)	120
Prilog 4. Logični radni okvir	123
Prilog 5. Plan aktivnosti	128
Prilog 6. Sistem monitoringa i evaluacije	132

POPIS TABELA I GRAFIKONA

Tabela 2.1 – Struktura stanovništva u ZDK (uporedna tabela).....	15
Tabela 2.2 – Dobna ovisnost mladih i starih u ZDK, odabrane godine	16
Tabela 2.3 - Koeficijent dobne ovisnosti u općinama ZDK, 2012. g.....	16
Tabela 2.4 - Broj stanovnika i gustina naseljenosti po općinama ZDK.....	17
Tabela 2.5 - Prirodni priraštaj stanovništva ZDK, 2011. g.	17
Tabela 2.6 - Prirodni priraštaj u općinama ZDK	18
Tabela 2.7 – Selektivni podaci o stanju zdravstvene zaštite u ZDK, 2011. g.	21
Tabela 2.8 – Stanovništvo i uposlenost u ZDK, komparativni prikaz, 1991 i 2012.....	21
Tabela 2.9 – Prirodna i ciklična stopa neuposlenosti u ZDK, 2012.....	23
Tabela 2.10 – Procjena izgubljenog životnog standarda u ZDK, 2011	23
Tabela 2.11 - Usporedni prikaz ukupne neuposlenosti i odstupanja ZDK/FBIH za period pros. 2005.–stud. 2012.....	24
Tabela 2.12 - Osobe registrirane kao neuposlene – klaster koncentracije	25
Tabela 2.13 - Broj registrovanih neuposlenih osoba po općinama, 2005. – 2011.	25
Tabela 2.14 - Kretanja broja uposlenih po područjima KD za period 2008. – 2011.....	26
Tabela 2.15 - Prikaz pokazatelja neuposlenih osoba i korisnika pomoći.....	27
Tabela 2.16 - Povećanje neuposlenih osoba sa radnim iskustvom	27
Tabela 2.17 - Mogućnost uposlenja posebnih grupa izračunata min-max metodom	28
Tabela 2.18 - Prikaz kvalifikacione strukture neuposlenih ZDK/FBIH, nov. 2012.....	28
Tabela 2.19 - Upošljivost prema stručnoj spremi u ZDK, min-max metoda	29
Tabela 2.21 - Registrirana neuposl., dob i kvalifikaciona struktura, 31.12.2012.....	30
Tabela 2.22 - Pregled zvaničnih podataka o iskazanoj potražnji poslodavaca	31
Tabela 2.23 – Neuposlene osobe u ZDK prema stručnoj spremi, 2007-2012.....	31
Tabela 2.24 - Neuposlene osobe u općinama ZDK po stručnoj spremi, 2012. g.	31
Tabela 2.25 - Neuposleni u ZDK – udio u Federaciji BiH, studeni 2012.....	32
Tabela 2.26 – Broj neuposlenih u ZDK, prosinac 2012.	33
Tabela 2.27 – Zanimanja neuposlenih osoba unutar kvalifikacija, ZDK, prosinac, 2012.....	34
Tabela 2.28 - Indeksi ind. proizvodnje po oblastima i granama u ZDK, 2007-2012.....	35
Tabela 2.29 - Neki pokazatelji glavnih gospodarskih sektora ZDK	36
Tabela 2.30 – Pregled mjerodavnosti ZDK u selektivnim oblastima	39
Tabela 2.31 – Spolna struktura neuposlenosti ZDK, 2005.-2012.....	43
Tabela 2.32 – Starosna struktura neuposlenosti žena u ZDK u 2012. godini	43

Tabela 2.33 – Neuposlenost prema kvalifikacionoj strukturi prema spolu u ZDK, 2012.....	43
Tabela 2.34 – Neuposlenost žena prema kvalifikacionoj strukturi.....	44
Tabela 2.35 - Kretanje na tržištu rada i drugih socijalnih elemenata ZDK, 2007-2012.....	46
Tabela 2.36 - Projekcija: socijalni i gospodarski trendovi u ZDK, 2013-2017	46
Tabela 2.37 - Rashodi na politike upošljavanja u ukupnim troškovima proračuna, 2006-2010 (u milionima KM)	48
Tabela 2.38 - Učešće planiranih rashoda iz proračuna za politike upošljavanja, 2005. – 2010. (u milionima KM)	48
Tabela 2.39 - Pregled isplata nedostajućih sredstava kant. službama za upošljavanje, 2011.....	49
Tabela 2.40 - Učešće planiranih rashoda iz proračuna za politike upošljavanja, 2005.-2010.....	50
Tabela 2.41 - Plan i struktura proračuna ZDK	50
Tabela 3.1 – Kvantifikacija strateških ciljeva upošljavanja u ZDK, 2013.-2020	58
Tabela 4.1 – Najvažnija tijela za usvajanje/provedbu Strategije	60
Grafikon 1 - Grafički prikaz odabranih vitalnih indikatora u periodu 1991-2005-2009-2011.	18
Grafikon 2 - Broj zdravstvenih radnika, 1991-2005-2009-2011.....	19
Grafikon 4 - Prevalenca morbiditeta od hroničnih nezaraznih bolesti, 2005-2011.g.	20
Grafikon 5. Pregled neuposlenih prema starosnoj dobi i dužini prijave; 31.12.2012.....	24
Grafikon 6 – Porast pad uposlenih u 2008 i 2011 g.....	26
Grafikon 7 - Pregled neuposlenih prema kvalifikacionoj strukturi i starosnoj dobi.....	29
Grafikon 8 - Upošljivost prema stručnoj spremi.....	29
Grafikon 9 - Prijavljene neuposlone osobe sa invaliditetom, 2005-2009-2011-2012. g.....	45
Grafikon 10 - Neuposlone osobe prema odabranim parametrima, 2005-2009-2011-2012.g.	45
Grafikon 11 - Trend kretanja gospodarskih tržišno orjentisanih grana za period 2013.-2017.....	47
Grafikon 12 - Trend kretanja pasivnog (i javnog) sektora za period 2013.-2017	47

Popis korištenih skraćenica

ASBH	- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine BDP- bruto domaći proizvod
CBBH	- Centralna banka Bosne i Hercegovine
CEDAW	- Komitet za eliminaciju diskriminacije prema ženama CŽR- civilnih žrtava rata
DAC	- Development Assistance Committee (Komitet za razvojnu pomoć) ESZ- Evropska strategija upošljavanja
EU	- Evropska Unija
FBiH	- Federacija Bosne i Hercegovine
FZZZ	- Federalni zavod za upošljavanje
IPA	- Instrument pred-pristupne pomoći EU
KD	- klasifikacija djelatnosti
KS	- Kanton Sarajevo
MOR	- Međunarodna organizacija rada
MSP	- mala i srednja poduzeća
OECD	- Evropska organizacija za suradnju i razvoj OMC- otvoreni metod koordinacije
PEST	- Političko-pravni, ekonomski, socijalni i tehnološki faktori PIO/MIO- penzijsko (mirovinsko) invalidsko osiguranje
RVI	- ratni vojni invalidi
SR	- Strategija razvoja
SSP	- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju SWOT- snage, slabosti, prilike i prijetnje
UINO	- Uprava za indirektno/neizravno oporezivanja PU- Porezna uprava
ZDK	- Zeničko-dobojski kanton
ZLS	- Zakon o lokalnoj samoupravi

I DIO: UVOD

1.1. Uvodne napomene

Svaka strategija u oblasti ekonomije ima zadatak utvrđivanja strateških ciljeva i osmišljavanja načina optimalnog angažiranja oskudnih resursa za njihovo ostvarivanje. Strategijom upošljavanja Zeničko- dobojskog Kantona 2013.-2020. nastoji se trasirati put za unaprjeđenje pitanja uposlenosti u srednjem roku.“ Misao vodilja strategije upošljavanja jesu riječi J.M. Keynesa: „Bринite se o uposlenosti, proračun će se pobrinuti za sebe.“¹

Fokus ove strategije upošljavanja jeste tržište rada, kao institucionalno strukturirani mehanizam na kojem se, u općenitom smislu, susreću ponuda radnih vještina i potražnja za radom uobličena u konkretna radna mjesta. Interesni sudionici na tržištu rada su pored uposlenih, neuposlenih i poduzeća, vlada ZDK i njena tijela, te cjelokupno stanovništvo ZDK na čije se blagostanje odražavaju ishodi djelovanja tržišta rada. U tom smislu, efikasnost tržišta rada u ZDK uvećava a neefikasnost umanjuje uposlenost, a time i životni standard stanovništva.

Ova strategija je obuhvatila razmatranje pitanja upošljavanja iz regionalne perspektive (ZDK) nastojeći postići fokusiranost koju strategije viših razina (FBiH i BiH) teško mogu ostvariti. Strateško planiranje iz regionalne perspektive se oslanja na potpunije razumijevanje regionalnih potreba, problema i potencijala te na uspostavljanje partnerstva između interesnih sudionika na tržištu rada. Strateškim planiranjem na regionalnoj razini se može postići efikasnije ostvarivanje strateških ciljeva viših razina.

Strategija je izrađena u vremenskom razdoblju od dva mjeseca što predstavlja značajno vremensko ograničenje za oblikovanje dokumenata ovakve vrste. Taj rok je shvaćen kao ograničenje u kojem se nastoje iznaći optimalna rješenja.

1.2. Okvir (povezanost sa relevantnim strateškim dokumentima)

Donositelji strateških odluka se slažu u stavu da ekonomiju jedne zemlje nije moguće transformirati reformama samo na jednoj razini administrativnog uređenja. Ovo posebno vrijedi za ekonomiju BiH. Svaka zemlja je uređena putem više administrativnih razina pa je samo uz blisku suradnju svih moguće postići zamah potreban za reforme i ostvariti napredak u blagostanju građana.

Ovaj okvir ima za cilj kratko predstaviti ranije usvojene strateške odrednice na različitim razinama a koje imaju posebnu važnost u pripremi Strategije upošljavanja ZDK. Njime će se postići optimalna konzistentnost sa drugim relevantnim strateškim dokumentima. Raditi zajedno sa društvenim partnerima podrazumijeva i usklađivanja dugoročnih opredjeljenja sa dokumentima različitih razina. Pored obveze ZDK da uzme u obzir različite strateške dokumente postoji i praktična potreba usklađivanja politika od najvišeg, evropskog, do lokalne, općinske razine, svrha je i bolja koordinacije politika i iznalaženje izvora financiranja u ostvarivanju zajedničkih ciljeva. Strateški okvir se sastoji od pregleda dokumenata navedenih u Projektnom zadatku (s. 2), te od kratkog prikaza strategije Europe 2020.

Strategija upošljavanja BiH, 2010.-2014. ima za cilj povećati kvalitet i kvantitet radnih mjesta i istovremeno promovira socijalnu uključenost i borbu protiv nejednakosti među spolovima.

¹ D.E. Moggridge (ed.), 1933. *The Collected Writings of John Maynard Keynes*, 30 svezaka, London: Macmillan and Cambridge: Cambridge University Press za The Royal Economic Society, sveska XXI: str. 150.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Njome su utvrđena tri prioriteta cilja:

- promoviranje inkluzivnog i upošljavanjem bogatog rasta i smanjenje deficita produktivnog uposlenja i dostojanstvenog rada.
- unaprjeđenje upošljivosti žena i muškaraca, a naročito najugroženijih.
- unaprjeđenje djelotvornosti, efikasnosti i upravljanja politikama i institucijama tržišta rada.

Strategija upošljavanja FBiH 2009.-2013. utvrdila je šest strateških ciljeva:

- stimulirati rast, upošljavanje i poboljšanje kvaliteta radnih mjesta,
- osigurati inkluzivna tržišta rada, kroz sprječavanje dugoročne neuposlenosti,
- neaktivnosti, socijalne isključenosti i siromaštva radno sposobnog stanovništva,
- unaprijediti usklađenost ponude sa potrebama tržišta rada,
- povećati i unaprijediti ulaganja u ljudski kapital i prilagoditi sustave
- obrazovanja i obuke novim zahtjevima na tržištu rada za znanjima i vještinama,
- jačanje socijalne i teritorijalne kohezije kroz razvoj poduzetništva,
- jačanje institucionalnih kapaciteta i socio – ekonomskog dijaloga na planu
- upošljavanja.

Evropa 2020 je naziv strategije rasta EU za sljedeće desetljeće. Pretpostavlja konkretne ciljeve koje treba dostići u oblastima: obrazovanje, uposlenost, korištenje energije i inovacije. Evropska vizija 2020 predstavlja i tri uzajamno nadopunjujuća prioriteta:

- Pametan rast: razvoj ekonomije na znanju i inovacijama
- Održivi rast: promoviranje resursno efikasne, „zelenije“ i konkurentnije ekonomije
- Inkluzivan rast: jačanje ekonomije sa visokom uposlenošću koja donosi socijalnu i teritorijalnu koheziju²

Povjerenstvo predlaže da se EU ciljevi integriraju unutar nacionalnih ciljeva i putanja razvoja. Pored ciljeva Povjerenstva predstavlja i sedam inicijativa od kojih su za Strategiju upošljavanja ZDK potencijalno posebno važne:

- „Unija za inovaciju“ koja podržava razvoj i pristup financiranju istraživanja i inovacija tako da inovativne ideje mogu biti pretvorene u proizvode i usluge koji kreiraju rast i poslove.
- „Agenda za nove vještine i poslove“ čiji je cilj modernizacija tržišta rada i jačanja vještina tokom cijelog života sa ciljem povećanja učešća na tržištu rada, bolje usklađenosti ponude i potražnje i mobilnosti na tržištu rada.
- „Mladi u akciji“ podrazumijeva jačanje performansi obrazovnog sistema i olakšavanje ulaska mladih na tržište rada.
- „Evropska platforma protiv siromaštva“ koja nastoji: osigurati društvenu i teritorijalnu koheziju tako da koristi od rasta i novih poslova budu pristupačne širokoj populaciji;

² Vidjeti: www.ec.europa.eu/eu2020/pdf

aktivno učešće osoba koje žive u siromaštvu i socijalnoj isključenosti kako bi živjeli dostojan život.

Strategija razvoja BiH (SR) i Strategija socijalnog uključivanja BiH su strategije čiji se akcioni planovi implementiraju kako na federalnom tako i na kantonalnim nivoima. SR identifikuje strateške ciljeve, podciljeve, prioritete i mjere kao i akcioni plan za njihovu implementaciju. Strateški ciljevi u SR su: makroekonomska stabilnost, konkurentnost, upošljavanje, održivi razvoj, EU put i socijalna uključenost. Za ostvarivanje cilja **upošljavanja** prepoznati su sljedeći podciljevi i prioriteti:

- a) brže stvaranje radnih mjesta kroz razvoj malih i srednjih poduzeća (MSP) sa prioritetima: (Prioritet 1: Pобоljšanje uvjeta za razvoj postojećih MSP-a, Prioritet 2: Pобоljšavati uvjete za stvaranje novih MSP-a);
- b) bolje funkcioniranje tržišta rada i aktivne politike upošljavanja (Prioritet 1: Povećanje fleksigurnosti i poboljšanje funkcionisanja tržišta rada, Prioritet 2: Pобоljšati upravljanje aktivnim mjerama upošljavanja, Prioritet 3: Predupređivati dugoročnu i strukturnu neuposlenost);
- c) poboljšanje vještina na tržištu rada, strukovnog obrazovanja i treninga (Prioritet 1: Pобоljšavati djelovanja tržišta rada kroz razvoj preduzetničke kulture, Prioritet 2: Nastaviti reforme srednjeg stručnog obrazovanja).

Strategija razvoja ZDK 2010.-2020. ujedno predstavlja preduvjet za uspješno realiziranje Strategije upošljavanja. Unutar Matrice mjerodavnosti u Strategiji razvoja ZDK na različitim razinama teritorijalno-političkog organiziranja u FBiH, rad i upošljavanje su prepoznati kao dio mjerodavnosti lokalne zajednice. Polazeći od vizije ZDK identificirana su četiri strateška cilja:

- a) Podrška razvoju elektro-energetskog sektora i industrija baziranih na elektro-energetskim potencijalima
- b) Razvoj diverzificirane, vitalne i konkurente regionalne ekonomije
- c) Unapređenje kvaliteta življenja
- d) Izgradnja sistema upravljanja prirodnim i kulturnim resursima

Sa aspekta pripreme ove strategije upošljavanja posebno je važno naglasiti prioritetni cilj: Razvoj obrazovne infrastrukture i usklađivanje ponude obrazovanja sa potražnjom tržišta, sa pripadajućim mjerama. Također, cjelokupan strateški cilj Razvoj diverzificirane, vitalne i konkurente regionalne ekonomije je uzet u obzir prilikom definiranja ciljeva mjera i prioriteta ove strategije.

U fokusu: Evropska strategija upošljavanja³

Usvojena na sjednici Evropskog vijeća u Esenu 1994, Evropska strategija upošljavanja (ESZ) nastoji kreirati više poslova i boljih poslova diljem EU dok je upošljavanje određeno kao jedan od pet ciljeva⁴ kojeg zemlje članice trebaju ostvariti do 2020. U tom smislu postavljeni su i specifični kvantitativni ciljevi koji se trebaju postići do 2020. g. To su:

- uposlenost 75% populacije u dobi od 20-64 godine
- stopa napuštanja škola ispod 10%, i barem 40% populacije u dobi 30-34 godine sa završenim visokoškolskim obrazovanjem
- barem 20 miliona osoba manje izloženih riziku siromaštva i socijalne isključenosti.

Za koordinaciju politika upošljavanja, razmjenu informacija i diskusiju članice EU u ESZ koriste otvoreni metod koordinacije zasnovan na tri principa:

- zajedničkom prepoznavanju i utvrđivanju ciljeva koji se trebaju ostvariti
- zajedničkom utvrđivanju mjernih instrumenata (statistički podaci, pokazatelji, naputci)
- vrednovanju, odnosno usporedbi uspješnosti između zemalja članica i razmjeni najboljih praksi

Svake godine zemlje članice (putem Komiteta za upošljavanje) i evropskih institucija kreiraju tzv. „paket upošljavanja“ koji sadrži:

- smjernice za upošljavanje: smjernice za politike upošljavanja zemalja članica koje predlaže Evropsko povjerenstvo
- programe reformi zemalja članica: izvješća podnesene od strane vlada u kojima su opisane njihove politike upošljavanja kako bi se mogle analizirati od strane Evropskog povjerenstva i uskladiti sa ciljevima istaknutim u strategiji Evropa 2020
- zajedničko izvješće o upošljavanju: izvješće Evropskog povjerenstva sa analizom budućih trendova na temelju stanja uposlenosti u EU
- posebne preporuke za zemlje: preporuke Evropskog povjerenstva prema zemljama članicama
- izvješće pod nazivom Uposlenost i socijalna kretanja u Evropi koji se kreira na godišnjoj osnovi i služi kao osnovna analitička i statistička potpora za ključne instrumente ESZ.

EU Paket upošljavanja za 2012 donosi sljedeće smjernice:

- Podrška stvaranju radnih mjesta
 - intenziviranje stvaranja radnih mjesta diljem gospodarstva pomoću poticanja tražnje za radom
 - iskorištavanje potencijala za stvaranje radnih mjesta u ključnim sektorima
 - mobiliziranje EU fondova za stvaranje radnih mjesta

³ European Employment Strategy, vidjeti na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en> (pristup: 22.01.2013)

⁴ Ostali ciljevi su: istraživanje i razvoj, klimatske promjene i energija, obrazovanje i borba sa siromaštvom.

- Obnavljanje dinamičnosti tržišta rada
 - reforma tržišta rada
 - ulaganje u vještine
 - napori za evropsko tržište rada
- Poboljšanje upravljanje (governance) u EU
 - osnaženo komplementarno nacionalno izvješćivanje i koordinacija sa poboljšanim višestranim nadzorom
 - jačanje uključenosti socijalnih partnera
 - snaženje veze između politika i financiranja

Svaka od navedenih smjernica je popraćena nizom mjera i projekata koji se trebaju provesti ili se provode na razini EU i pojedinih zemalja članica.

1.3. Učesnici procesa i potencijalni korisnici

Učesnici u izradi Strategije su, pored Projektnog tima, i svi interesni sudionici (engl. stakeholders) koji su u različitim fazama dali svoj doprinos njenom konačnom izgledu. Na prvom mjestu je to Koordinaciono tijelo za usklađivanje aktivnosti na izradi strategije, dajući značajan doprinos u svim fazama izrade Strategije, u sastavu:

1. Jasenka Jukić, predsjednik, ispred Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
2. Dijana Dedić, član, ispred Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
3. Mario Vrbić, član, ispred Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
4. Nihad Pašalić, član, ispred JU Služba za upošljavanje ZDK
5. Harun Kahvedžić, član, ispred JU Služba za upošljavanje ZDK

Potencijalni korisnici strategije su:

- vlada i ministarstva Zeničko-dobojskog kantona
- lokalne zajednice (općine) u ZDK
- vlasti više razine
- akademska zajednica
- javnost
- poslodavci
- domaći i strani investitori
- mediji
- ne-vladin sektor
- druge organizacije prilikom strateškog planiranja

1.4. Metodologija i proces

Metodologiju izrade ove strategije u najvećoj mjeri je odredio projektni zadatak utvrđen od strane Naručitelja te program rada usaglašen između Izvršitelja i Naručitelja. Sa praktične strane izrada strategije se oslanja na Praktični priručnik za izradu lokalnih strategije upošljavanja u novim članicama i zemljama kandidatima za članstvo u EU.⁵ Nadalje Strategija upošljavanja je usklađena sa Evropskom strategijom upošljavanja (vidjeti tekst: „U fokusu“).

Proces izrade strategije je, prema Projektnom zadatku, trajao 60 dana a uključio je sve interesne sudionike naročito u fazi Radionice za definiranje strateškog okvira. Izradi strategije se pristupilo korištenjem smjernica Upravljanja projektnim ciklusom⁶ i pristupa Logičkog okvira⁷. Izrada Strategije je obuhvatila sljedeće faze:

- *Analiza tržišta rada.* Analiza služi za shvatanje obima i dubine problema upošljavanja u ZDK. U okviru ove faze su prikupljeni i klasificirani podaci koje se odnose na broj (ne)uposlenih, njihove karakteristike (starosna dob, geografska raspršenost, procjena potražnje za radom, kvalifikaciona struktura radne snage, zanimanja koja se nude/traze na tržištu rada, glavni gospodarski sektori u pogledu upošljavanja, jednakost polova među (ne)uposlenima, demografska struktura radne snage i stanovništva, procjena potreba grupa u nepovoljnom položaju, socijalni i gospodarski trendovi na tržištu rada, te radno-pravna problematika). Nadalje, ova faza obuhvata i analizu dostupnih finansijskih resursa za provedbu politika i mjera na tržištu rada u okviru koje je procijenjena vrsta i struktura finansijskih resursa.
- *Definiranje strateških ciljeva i mjera.* Pri čemu strateški ciljevi uzimaju u obzir potrebe i očekivanja interesnih sudionika (Naručitelja, neuposlenih, poslodavaca) a mjere su shvaćene kao instrumenti kojima se, uz korištenje resursa, ostvaruju određeni strateški ciljevi.
- *Izrada Akcionog plana upošljavanja.* Plan sadrži popis projekata, njihovih nositelja, vrijednost projekata i potencijalne izvore financiranja, vremenski okvir, glavne aktivnosti i očekivane rezultate, odnosno indikatore o postignutim rezultatima.

U pojedinim dijelovima faza izrade Strategije obuhvaćeni su, sukladno Projektnom zadatku, aktuelni strateški dokumenti i predviđeni i ostvareni rezultati iz njihove provedbe. To se posebno odnosi na dio faze *definiranje strateških ciljeva i mjera*.

U svrhu potpunog razumijevanja problema održana je i jedna radionica uz učešće interesnih strana (Projektnog tima, Koordinacionog tijela za usklađivanje aktivnosti na izradi strategije, predstavnika udruge poslodavaca, Gospodarske komore, općina ZDK, ne-vladinog sektora, javnosti). Rezultati te radionice su poslužili za izradu SWOT i PEST analiza sa ciljem objektivnijeg procjenjivanja pitanja okruženja i konkurentnosti učesnika na tržištu rada u ZDK u svjetlu utvrđivanja jakih strana (snage i prilike) i slabih strana (slabosti i prijetnje). Kroz strateške ciljeve i mjere dodatno se podupiru i osnažuju jake strane a ublažavaju i koriguju slabe strane tržišta rada u ZDK. Vizija strategije je odredila sliku tržišta rada u ZDK u budućnosti.

Nadalje, nakon analize tržišta rada, a prema definisanim strateškim ciljevima predloženi su aktivnosti/projekti kao sastavni dio Strategije te akcioni plan sa prioritnim aktivnostima i angažiranjem potencijalnih resursa za prvu

⁵ Practical Handbook on Developing Local Employment Strategies in New Member States and Candidate Countries of the European Union, OECD, 2004.

⁶ Engl.- Project Cycle Management

⁷ Engl.- Logical Framework

godinu implementacije Strategije. Nacrt strategije je komuniciran sa Naručiocem i u finalni oblik strategije su uvrštene sugestije dobijene od strane Koordinacionog tijela. To se posebno odnosi na vremenski rok Strategije i potrebu da se nakon srednjoročne evaluacije (2015. g.) sve aktivnosti razmotre i usklade sa trajanjem strategije do 2020. g.

U IV i V dijelu strategije „Mjere, aktivnosti i generalni plan implementacije“ i „Monitoring i evaluacija“ obavljeno je sljedeće:

- a) Implementacioni okvir se sastoji od definiranog akcionog plana i potencijalnih izvora financiranja. U akcionom planu su utvrđeni aktivnost/projekat, nositelj aktivnosti (zajedno sa ostalim učesnicima u toj aktivnosti), očekivani rezultat, indikatori uspjehnosti, vremenski okvir, procijenjena vrijednost projekata. Za akcioni plan su predloženi potencijalni izvori financiranja.
- b) Monitoring i evaluacija se sastoji od:
 - Redovitog šestomjesečnog izvješća o implementaciji aktivnosti, od strane unaprijed definiranog *tajništva*/tijela a pod nadzorom *nadzornog* tijela.
 - Praćenje ostvarivanja rezultata putem definiranog okvira za monitoring indikatora.
 - Plan evaluacije kojim je predviđena: *srednjoročna i sumativna* evaluacija

II DIO: PROBLEM NEUPOSLENOSTI/UPOŠLJAVANJE U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

2.1. Demografska struktura i zdravlje stanovništva

2.1.1. Osnovni demografski podaci

Zeničko-dobojski kanton čini dvanaest općina i nalazi se u geografskom središtu Bosne i Hercegovine. Graniči sa tri kantona: Srednjobosanskim, Tuzlanskim i Kantonom Sarajevo. Demografska slika ZDK je pod uticajem rata doživjela primjetne izmjene. Struktura stanovništva se u ratnom i postratnom periodu bitno izmijenila. Prema popisu stanovništva iz 1991. g. u općinama ZDK je ukupno živjelo 489.020 stanovnika, a prosječna gustina naseljenosti je bila 144,81 st/ km². Procjenjuje se da 2011. godine u ZDK živi 399.856 stanovnika a gustina naseljenosti je 120 st/km². Znači, stanovništvo je u odnosu na 1991. g. umanjeno za 89.164 stanovnika ili za 24 st/km². Gustina naseljenosti u FBiH je u 2011. g. iznosila 89,6 st/km². Analiza starosne strukture stanovništva prema popisu iz 1991. godine pokazuje da je u ZDK živjelo 25,5% mladog stanovništva (0-14 godina), 6,7% starog stanovništva (65 godina i više), što zbirno čini 32,2% ekonomski neaktivnog stanovništva.

Tabela 2.1 – Struktura stanovništva u ZDK (uporedna tabela)

Starosna dob	Stanovništvo 1991	% od ukupnog broja	Stanovništvo 2009	%	Stanovništvo 2011	%
0-14	123.854	25,3	75.995	18,9	75.738	18,9
15-65	325.256	66,5	275.919	68,8	275.167	68,8
65-	30.250	6,2	49.388	12,3	48.951	12,3
Ekonomski neaktivno stanovništvo	154.104	35,5	125.383	30,2	124.689	30,2
Ukupno	489.020 (479.360 ⁸)		400.602		399.856	

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

⁸ Broj stanovnika ZDK bez općine Usora, jer za pomenutu općinu ne postoje podaci o starosnoj strukturi.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

U 2009. i 2011. g. je, u odnosu na 1991. g., prema starosnoj strukturi, primjetno blago povećanje radnog kontingenta. Što se tiče ekonomski neaktivnog stanovništva uočava se povećanje broja starih i značajan pad broja djece i starih u odnosu na 1991. g. Općenito, broj ekonomski neaktivnog stanovništva (0-14 i 65 i više) se smanjio.

Tabela 2.2 – Dobna ovisnost mladih i starih u ZDK, odabrane godine

Starosni indeks/Godina	1991.	2009.	2011.	2012.
Koeficijent dobne ovisnosti mladih	38,1	27,5	27,5	25,8
Koeficijent dobne ovisnosti starih	9,3	17,9	17,8	17,8

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

U prikazanoj tabeli se može vidjeti da je od 1991. g. koeficijent dobne ovisnosti⁹ doživio značajne promjene. Radno neaktivno stanovništvo je u periodu 2009.-2012. smanjeno u odnosu na 1991. godinu. Međutim, u samoj strukturi radno neaktivnog ili izdržavanog stanovništva desile su se promjene tako da je koeficijent dobne ovisnosti mladih manji u odnosu na 1991. g., a povećan koeficijent dobne ovisnosti starih. Povećanje dobne ovisnosti starih može predstavljati veliko opterećenje za mirovinske i socijalne fondove u budućnosti.

Tabela 2.3 - Koeficijent dobne ovisnosti u općinama ZDK, 2012. g.

Općina	Ukupno stanovnika	Radno aktivno stanovništvo	Radno neaktivno stanovništvo	Indikator dobne ovisnosti
Breza	14.070	9.861	4.209	42,7
Doboj-Jug	4.951	3.573	1.378	38,6
Kakanj	43.199	30.897	12.302	39,8
Maglaj	23329	16.082	7.247	45
Olovo	11869	8.076	3.793	46,9
Tešanj	48.427	34.944	13.483	38,6
Usora	6.879	4.736	2.143	45,2
Vareš	10.193	6.563	3.630	55,3
Visoko	40.277	28.310	11.967	42,3
Zavidovići	37.890	26.332	11.558	43,9
Zenica	127.296	87.372	39.924	45,7
Žepče	31.105	21.582	9.523	44,1
ZDK	399.485	278.328	121.157	43,5
FBIH	2.338.277	1.606.574	731.703	45,5

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

Iz gornje tabele se uočava da je koeficijent dobne ovisnosti (mladih i starih) u ZDK nešto niži nego u FBiH dok je općinama ZDK nejednak, najviši u Varešu a najniži u općinama Tešanj i Doboj-Jug.

2.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

Pored velikog pada broja stanovnika u općinama Maglaj i Vareš u odnosu na 1991. g., još neke općine u ZDK imaju negativan rast stanovništva u posljednjih 10 godina. Od 2006. do 2011. godine 4 općine bilježe negativan priraštaj (Breza, Vareš, Olovo, Usora). U postratnom periodu primjetan je značajan pad stanovništva, posebno u

⁹ Dobna ovisnost je izračunata kao udio (mladih, starih, ili populacije u dobi 0-14 i 65+, u skladu sa vrstom dobne ovisnosti o kojoj je riječ) u radnom kontingentu stanovništva (dob 15-64).

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

općini Maglaj, gdje je u 2011. godini broj stanovnika za skoro 47% manji od u odnosu na 1991. g. i u općini Vareš gdje je broj stanovnika manji za 56%. Najviša gustina naseljenosti je u općini Doboj-Jug i iznosi 485,9 st/km², zatim slijede Tešanj i Zenica sa 310,1 odnosno 227,3 st/km².

Tabela 2.4 - Broj stanovnika i gustina naseljenosti po općinama Zeničko-dobojskog kantona

Općina	Broj stanovnika					Gustina naseljenosti		
	1991.	2006	2007.	2009.	2011.	1991.	2005.	2011.
Breza	17.317	14.767	14.763	14.594	14.247	237,6	185,5	195,4
Doboj – Jug	3.259	4.433	4.440	4.523	4.956	471,5	474,9	485,9
Kakanj	55.950	43.390	43.406	43.306	43.209	148,4	117,3	114,6
Maglaj	43.388	23.571	23.587	23.403	23.360	157	85,5	92,7
Olovo	16.956	12.807	12.804	12.406	11.993	41,2	31,9	29,4
Tešanj	48.480	47.672	47.752	48.159	48.351	280,4	314,4	310,1
Usora	9.660	7.068	7.045	6.968	6.888	146	142,3	138,3
Visoko	46.160	11.213	40.151	40.301	40.277	200	175,9	174,5
Vareš	22.203	40.074	11.185	10.743	10.384	56,9	28,9	26,6
Zavidovići	57.164	38.194	38.237	38.027	37.967	102,8	66,3	68,3
Zenica	145.517	127.307	127.334	127.105	127.202	260,6	230,3	227,8
Žepče	22.966	31.094	31.092	31.067	31.022	81,4	109,6	110,0
Ukupno	489.020	401.590	401.796	400.602	399.856	143,4	120,2	119,6

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

Kao što se može vidjeti iz naredne tabele od 2004. do 2011. g. najveći priraštaj imaju općine Tešanj, Kakanj i Zavidovići. Prosječno najmanji priraštaj ima općina Vareš zatim Usora, Breza i Olovo. Ukupno stanovništvo ZDK od 2004. do 2011. g. bilježi smanjenje prirodnog priraštaja, od 2,4‰ u 2004. g. do 1,3‰ u 2011. g. Prirodni priraštaj u FBiH je sa 1,1‰ u 2005. opao na 0,3‰ u 2011. g. Prirodni priraštaj u ZDK je u 1991. g. iznosio 10,8‰, a u RBiH 8,9‰. Najveći porast gustine naseljenosti (od 26%) u 2011., u odnosu na 1991. se bilježi u općini Žepče.

Tabela 2.5 - Prirodni priraštaj stanovništva ZDK kantona, 2011. g.

Općina	Natalitet (2011.)					Mortalitet (2011.)					Prirodni priraštaj
	Broj rođenih (stopa)	Živo-rođeni	M	Ž	Mrtvo-rođeni	Ukupno (stopa)	M	Ž	Umrli dojenčad	Nasilne smrti	
Breza	102 (7,1)	102	60	42	0	133 (9,3)	63	70	0	4	-2,2
Doboj - Jug	34 (6,9)	34	20	14	0	31 (6,3)	16	15	0	0	0,6
Kakanj	424 (9,8)	424	241	183	0	344 (8)	176	168	2	12	1,8
Maglaj	223 (9,5)	223	118	105	0	187 (8)	96	91	1	4	1,5
Olovo	88 (7,3)	88	55	33	0	94 (7,8)	50	44	0	4	-0,5
Tešanj	509 (10,5)	508	255	253	1	323 (6,7)	185	138	3	7	3,8
Usora	28 (4,1)	28	14	14	0	58 (8,4)	31	27	0	1	-4,3
Visoko	394 (9,8)	394	212	182	0	338 (8,4)	180	158	1	11	1,4
Vareš	57 (5,5)	57	28	29	0	107 (10,3)	54	53	0	0	-4,8
Zavidovići	370 (9,7)	369	185	184	1	304 (8)	157	147	12	5	1,7
Zenica	1239 (9,7)	1238	610	628	1	1069 (8,4)	542	527	11	31	1,3
Žepče	261 (8,4)	261	127	134	0	228 (7,3)	134	94	0	12	1,1
Ukupno ZDK	3729 (9,3)	3726	1925	1801	3	3216 (8)	1684	1532	19	91	1,3

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

Tabela 2.6 - Prirodni priraštaj u općinama ZDK

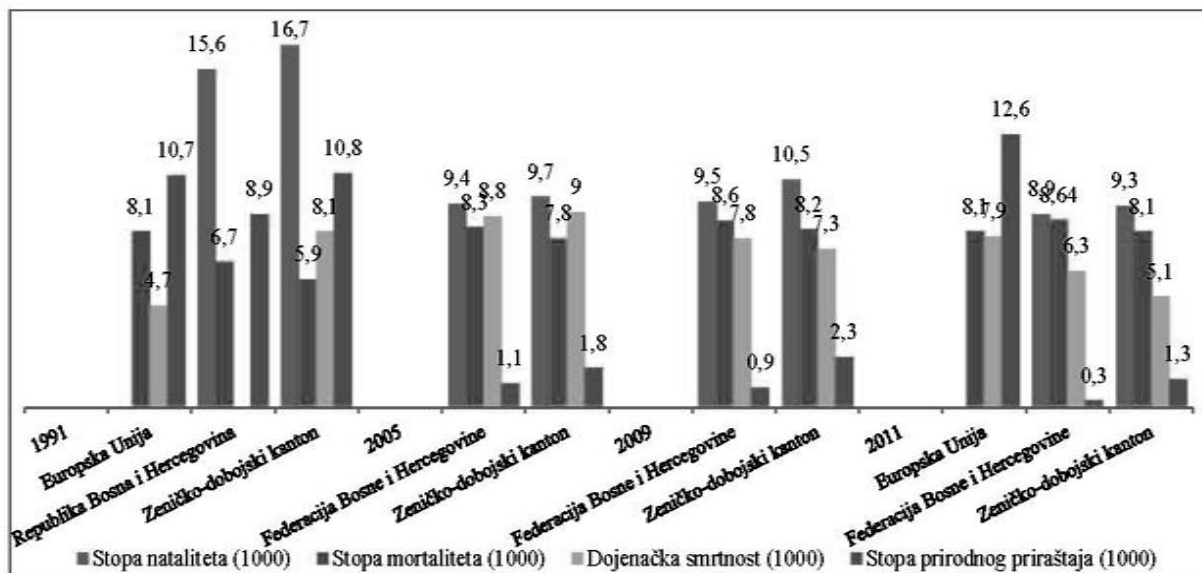
Općina	Prirodni priraštaj				Udio osoba 15-65 u ukupnom stanovništvu
	2004	2005	2006.	2011.	2011.
Breza	-2,7	-2,6	-2,4	-2,2	69,1
Doboj - Jug	5,6	5,2	4,7	0,6	70,7
Kakanj	2,1	2,8	3,4	1,8	71,3
Maglaj	2,2	1,9	1,9	1,5	69,5
Olovo	2,8	-1,2	-1,2	-0,5	66,7
Tešanj	4,9	4,5	3,3	3,8	70,7
Usora	-2,3	-4,5	-1,1	-4,3	68,0
Visoko	3,8	3,3	3,2	1,4	69,4
Vareš	-3,4	-5,4	-7,7	-4,8	63,8
Zavidovići	3,6	3,0	2,5	1,7	68,4
Zenica	1,3	0,5	1,3	1,3	67,7
Žepče	4,1	4,9	3,7	1,1	68,6
Ukupno ZDK	2,3	1,9	1,7	1,3	69,8

Izvor: Federalni zavod za statistiku.

2.1.3. Zdravstveno stanje i zdravstvena zaštita stanovništva u ZDK

Rat je uzrokovao značajne demografske promjene na području FBiH. Pogibije, ranjavanja, prisilna raseljavanja stanovništva uz ekonomske migracije, posebno mladih, doveli su do kontinuiranog povećanje broja osoba starijih od 65 godina, sa učešćem od 14% u ukupnom broju stanovnika, te povećanja indeksa starenja (sa predratnih 27,5 na poslijeratnih 78,2) što ukazuje na trend izumiranja stanovništva. Demografske promjene u FBiH imale su za posljedicu promjenu osnovnih vitalnih indikatora. Stopa nataliteta u poslijeratnom periodu je u stalnom opadanju (od 15,6 do 8,9), dok je stopa mortaliteta u porastu (6,7-8,64) što se ogleda i u kontinuiranom smanjenju stope prirodnog priraštaja stanovništva.

Grafikon 1 - Grafički prikaz odabranih vitalnih indikatora u periodu 1991-2005-2009-2011.

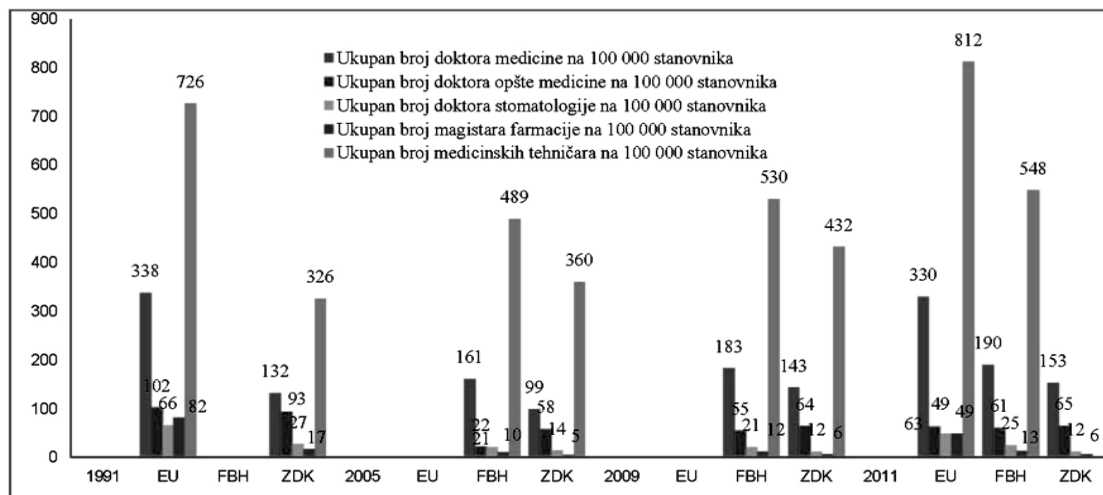
Izvor: Zdravstveno-statistički godišnjak FBiH 2005-2011, Zavod za javno zdravstvo FBiH, Sarajevo

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Ratom narušeni higijenski uvjeti života, nedostatna zdravstvena zaštita stanovništva u pogledu kadra, opreme, lijekova, sanitetskog materijala, uvjeta rada, uz neodgovarajuću prehranu, kao i porast konzumiranja duhana i alkohola, te činjenica da je iz rata, na području FBiH izašlo 25 000 trajnih invalida ili 1% od ukupnog broja stanovnika, i to najvećim dijelom iz skupine radno-aktivnog stanovništva, u mnogome je doprinijelo poslijeratnom pogoršanju ukupnog zdravstvenog stanja stanovništva. I u oblasti zdravstvene zaštite stanovništva stanje se nakon rata znatno pogoršalo u odnosu na predratno, posebno, u pogledu broja objekata, opreme, i broja zdravstvenog kadra. Ukupan broj zdravstvenih radnika smanjio se za 40%.

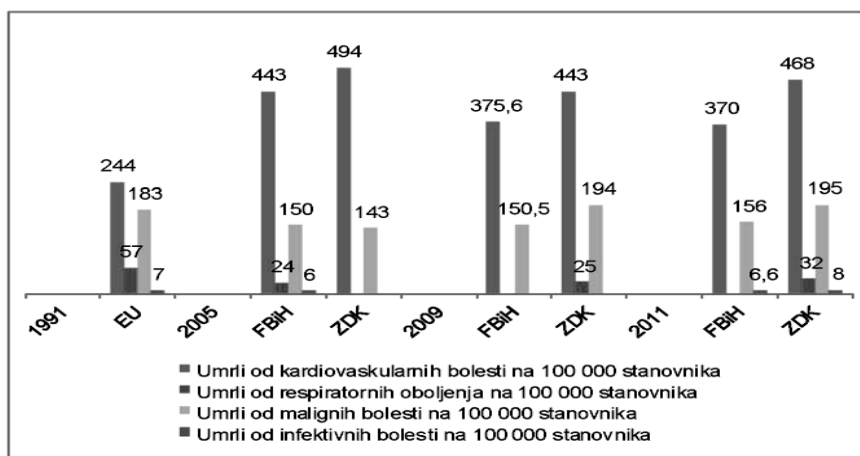
Grafikon 2 - Broj zdravstvenih radnika, 1991-2005-2009-2011.

Izvor: Zdravstveno-statistički godišnjak FBiH 2005-2011, Zavod za javno zdravstvo FBiH, Sarajevo

Vodeći uzroci mortaliteta, u ZDK, kao i u Federaciji Bosne i Hercegovine, su kardiovaskularna oboljenja i maligne neoplazme.

Grafikon 3 - Specifični mortalitet od kardiovaskularnih, malignih, respiratornih i infektivnih bolesti u periodu 1991-2005-2009-2011.g.

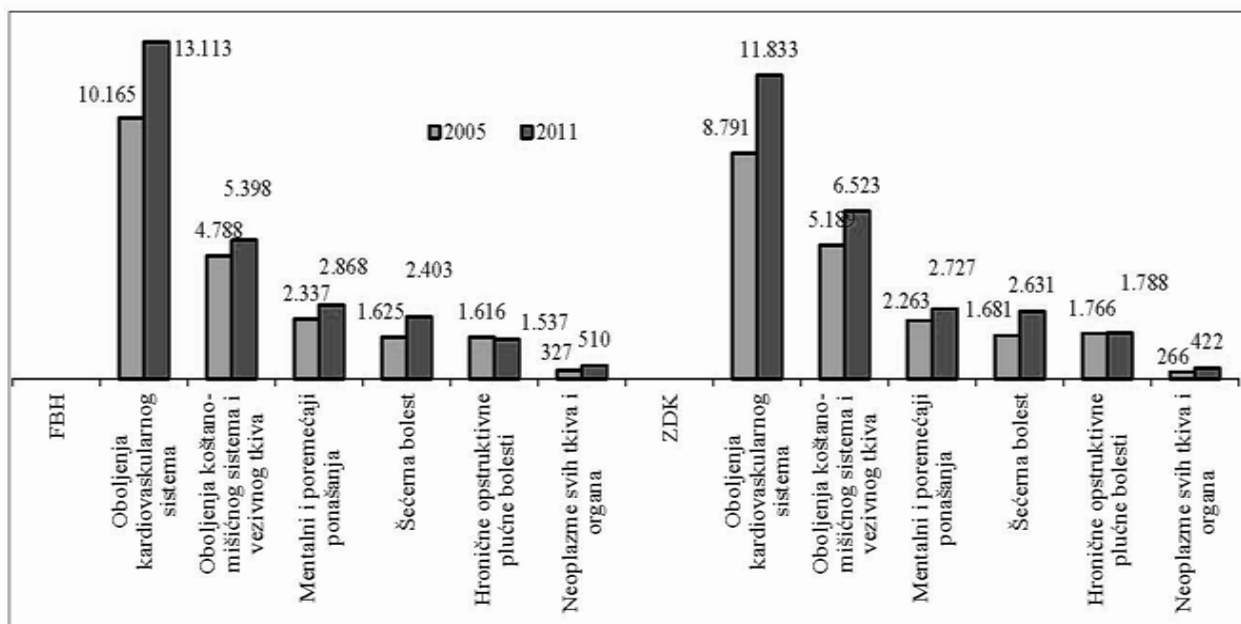

Izvor: Zdravstveno stanje stanovništva i zdravstvena zaštita u FBiH 2005-2011;
Zavod za javno zdravstvo FBiH, Sarajevo

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Na razini primarne zdravstvene zaštite, tokom poslijeratnog perioda, kao vodeća oboljenja evidentirana su oboljenja iz grupe kardiovaskularnih i respiratornih bolesti sa značajnim udjelom hroničnih nezaraznih bolesti. Ukupna stopa obolijevanja veća je na području Zeničko-dobojskog kantona u odnosu na FBiH. Značajan uticaj na rast stope obolijevanja od hroničnih nezaraznih bolesti ima i nezadovoljavajuće stanje u zaštiti životne sredine: problem nadzora nad vodoopskrbnim objektima, nedostatna kontrola hrane i vode za piće, posebno, vode iz lokalnih vodoopskrbnih objekata, nepokrivenost kontinuiranim monitoringom osnovnih riziko faktora životne sredine, te neodgovarajuće uklanjanje otpadnih materija, posebno, opasnog medicinskog i industrijskog otpada. Zarazne bolesti u cjelini, a posebno, tuberkuloza, Hepatitis B i C, HIV infekcije i zoonoze, zbog svog hroničnog toka, kliconoštva ili malignog ishoda, značajno utiču na pogoršanje zdravstvenog stanja stanovništva, iako nemaju veću stopu zastupljenosti u ukupnom obolijevanju.

Grafikon 4 - Prevalenca morbiditeta od hroničnih nezaraznih bolesti, 2005-2011.g.

Izvor: Zdravstveno stanje stanovništva i zdravstvena zaštita u Federaciji Bosne i Hercegovine 2005-2011; Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Zdravstvena zaštita u ZDK nije na zadovoljavajućoj razini. Premda je broj ordinacija u odnosu na broj stanovnika gotovo jednak prosječnoj vrijednosti na razini FBiH, značajna odstupanja postoje u pogledu farmaceutskih tehničara, stomatoloških ordinacija i broja ljekara stomatologije. Nešto bolja situacija je po pitanju broja ljekara medicine i medicinskih sestara/tehničara dok problemi postoje i zbog nedostatka bolničkih postelja. Na jednog doktora medicine u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u ZDK dolazi 1.793, a u FBiH 1.640 stanovnika, dok su odnosni podaci za jednog ljekara stomatologije, 8.508 u ZDK i 4.298 u FBiH.¹⁰

¹⁰ Zavod za javno zdravstvo FBiH, 2012, str. 66 i 68.

Tabela 2.7 – Selektivni podaci o stanju zdravstvene zaštite u ZDK, 2011. g.

	ZDK	TK	KS	FBiH	ZDK/ FBiH	ZDK/ KS	KS/ FBiH	ZDK/ TK
Ordinacije PZZ	228	308	246	1324	1.01	1.02	0.99	0.92
Stomatološke ordin.	40	61	184	475	0.49	0.24	2.06	0.82
Ljekarne u javnom sektoru	8	9	23	65	0.72	0.38	1.89	1.11
Ljekari medicine	223	358	364	1426	0.91	0.67	1.36	0.78
Med./sestre tehničari	492	590	665	2976	0.97	0.81	1.19	1.04
Ljekari stomatologije	47	59	252	544	0.51	0.20	2.47	0.99
Stomatološki tehničari	82	81	298	702	0.68	0.30	2.26	1.26
Magistri farmacije	22	27	140	252	0.51	0.17	2.96	1.02
Farmaceutski tehničari	15	36	130	322	0.27	0.13	2.15	0.52
Bolničke postelje	1145	1612	2384	8569	0.78	0.53	1.48	0.89

Izvor: Zavod za javno zdravstvo FBiH, 2012.

Udio troškova u sektoru zdravlja u odnosu na BDP u ZDK i FBiH je ujednačen i iznosi oko 9,3%, dok je u 1991. g. za RBiH ta brojka iznosila oko 6%. Mogući razlog tome je pad BDP koji nije praćen proporcionalnim smanjenjem troškova u sektoru zdravlja koji se, uglavnom, ispoljavaju kao fiksni troškovi.

2.2. Pregled problema neuposlenosti/upošljavanja u ZDK

Kao što je vidljivo iz razmatranja iznesenih u odjeljku 1.2. *Okvir* (povezanost sa relevantnim strateškim dokumentima), svi strateški dokumenti iz ove oblasti u BiH pitanju upošljavanja poklanjaju posebnu pažnju. Neuposlenost je i u ZDK ozbiljan problem. Prema podacima Agencije za statistiku BiH u studenom 2012., stopa registrirane neuposlenosti iznosila je 44.4%. Nedovoljna razina uposlenosti i, posljedična, neuposlenost na teritoriji ZDK može se uočiti iz donje tabele.

Tabela 2.8 – Stanovništvo i uposlenost u ZDK, komparativni prikaz, 1991 i 2012

Stanovništvo i zaposlenost u ZDK		1991.	2011.	2012.	Indeks 2011/1991
1	Broj stanovnika	461.872	399.856	n.a.	0,86
2	Broj uposlenih	130.569	70.926	68.772 *	0,52
3	Stopa uposlenosti stanovništva	28,3%	17,7%	17,2 **	0,61

Izvor: Statistički godišnjak SR BiH, Republički zavod za statistiku, Sarajevo, 1991. * 01-11/2012. ** 2011. g.

Iz tabele se može uočiti da je stopa uposlenosti stanovništva u ZDK u 2011. u odnosu na 1991. g. manja za 10,6 postotnih bodova, odnosno za gotovo 40%. Broj uposlenih je manji za 59.643 osoba ili za 48%. Istodobno, broj stanovnika je umanjeno za 62.016 lica ili za 15,5%. Koeficijent uposlenosti, koji označava udio uposlenih u ZDK u ukupnom stanovništvu u ZDK u 2011., u odnosu na udio uposlenih u ukupnom stanovništvu u 1991. g., iznosi:

$$\frac{\text{broj uposlenih}_{2011}}{\text{broj uposlenih}_{1991}} \cdot \frac{\text{broj stanovnika}_{1991}}{\text{broj stanovnika}_{2011}} = 0,63$$

Koeficijent uposlenosti pokazuje smanjenje za 37%. Ozbiljnost problema pada uposlenosti ukazuje na opravdanost izrade Strategije upošljavanja u ZDK. U ekonomsko-teorijskom razmatranju pojam neuposlenosti se razlaže na četiri konceptualne sastavnice predstavljene u narednom okviru.

Okvir: Vrste neuposlenosti

U literaturi se obično susreću četiri vrste neuposlenosti: sezonska, frikciona, strukturna i ciklična.

- **Sezonska neuposlenost**

Uzrok ove neuposlenosti nalazi se u sezonskim promjenama tražnje za radnom snagom. Djelatnosti kao što su turizam, poljoprivreda, građevinarstvo, trgovina suočavaju se sa ovom vrstom neuposlenosti. U statističkim podacima o neuposlenosti koji se objavljuju od strane statističkih agencija u pravilu se neuposlenost uskladi za sezonske promjene.

- **Frikcijska neuposlenost**

Uzrok ove vrste neuposlenosti leži u činjenici da je neuposlenima potrebno određeno vrijeme za pronalaženje posla. Drukčije rečeno, dok se sa postojećim radnim mjestom poveže osoba koja ima kvalifikacije i kompetencije za obavljanje radnih zadataka na tom radnom mjestu proteći će određeno vrijeme. To vrijeme je različito, u pojedinim ekonomskim subjektima duže, u drugima kraće, zavisno od internih propisa i procedura ekonomskih subjekata.

- **Strukturna neuposlenost**

Uzrok ove vrste neuposlenosti je nesrazmjer između broja osoba koje traže posao i raspoloživih radnih mjesta. Pri ovoj vrsti neuposlenosti, u pravilu je broj raspoloživih radnih mjesta manji od broja osoba koje traže uposlenje. Pojavni oblici strukturne neuposlenosti su kada se prebivalište neuposlenih ne podudara sa mjestom na kojem postoji potražnja za radom ili kada vještine i kompetencije neuposlenih ne odgovaraju potrebama radnog mjesta. (mjera: Informacija o trendovima u potražnji za radnom snagom T+4).

Prirodna stopa neuposlenosti

Zbir frikcijske i strukturne neuposlenosti čini prirodna razina neuposlenosti. Ova razina neuposlenosti je karakterističan kada su tržišta dobara i rada u ravnoteži. Stoga se smatra da su pojmovi prirodna razina neuposlenosti i puna uposlenost jednakog značenja.

Prirodna stopa neuposlenosti je stopa neuposlenosti potrebna da bi se stopa inflacije održala konstantnom.¹¹ Jednostavnije rečeno, to je ona prosječna stopa neuposlenosti pri kojoj je stopa inflacije konstantna. Prirodna stopa neuposlenosti nije ciljna, optimalna niti poželjna stopa neuposlenosti, nego označava vrstu neuposlenosti koja ne nestaje djelovanjem tržišnih sila, čak ni u dugom roku. Ipak, prirodna stopa neuposlenosti je podložna smanjenju posredstvom mjera ekonomske politike.

- **Ciklična neuposlenost**

Uzrok ove vrste neuposlenosti jesu ciklična kretanja gospodarstva. U vrijeme recesije ciklična neuposlenost se povećava dok u vrijeme ekspanzije gospodarstva ona opada. Ciklična neuposlenost obično dovodi do fluktuiranja stope neuposlenosti oko njene prirodne stope. Ova vrsta neuposlenosti postoji kada je ukupna potražnja za radom u padu.

¹¹ Blanchard et al., 2010, str. 195.

2.2.1. Vrste neuposlenosti u ZDK

U razdoblju 2002-2004 u BiH je stopa inflacije¹² iznosila 0,46% iz čega se može zaključiti da je tada, uglavnom, bila ostvarena cjenovna stabilnost¹³. U tom razdoblju (2002-2004) je tržište rada u BiH bilo uglavnom uravnoteženo, a rezultirajuća stopa neuposlenosti se može smatrati prirodnom stopom neuposlenosti (koja u sebi sadrži frikcijsku i strukturnu stopu neuposlenosti). Razlika između tako izračunate prirodne stope neuposlenosti, sa jedne strane, i tekuće stope neuposlenosti, sa druge strane, predstavlja cikličnu stopu neuposlenosti.

Prosječan broj neuposlenih u ZDK (2002-2004) iznosio je 60.325 osoba dok je prosječna radna snaga u istom razdoblju brojala 128.486 osobe, iz čega proizlazi da je prosječna registrirana stopa neuposlenosti na tržištu rada u ZDK, u razdoblju 2002-2004, iznosila 46,9%. Drugim riječima, prirodna stopa neuposlenosti, kao zbir frikcijske i strukturne stope neuposlenosti, na tržištu rada u ZDK se može procijeniti na 46,9%.

Nadalje, tekuća neuposlenost u 2012. g. u ZDK¹⁴ je iznosila 67.988 osoba a prosječna radna snaga u istom razdoblju 136.856 osoba iz čega proizlazi da je tekuća registrirana stopa neuposlenosti na tržištu rada u ZDK (u 2012.g.) iznosila 49,7%. Razlika između ove stope i prirodne stope neuposlenosti iznosi 2,8% i predstavlja cikličnu stopu neuposlenosti, nastalu usljed dejstva recesije. Donja tabela daje analitički pregled stope neuposlenosti u ZDK.

Tabela 2.9 – Prirodna i ciklična stopa neuposlenosti u ZDK, 2012

	Procjena
Tekuća stopa neuposlenosti	49,7 %
Od toga: Prirodna stopa neuposlenosti	46,9 %
Ciklična stopa neuposlenosti	2,8 %
Tekuća razina neuposlenosti (broj osoba)*	67.988
Od toga: Prirodna razina neuposlenosti	64.185
Ciklična razina neuposlenosti	3.832

Izvor: izračun autora. *prosječan broj u razdoblju siječanj-listopad, 2012

2.2.2. Posljedice visoke neuposlenosti

Visoka neuposlenost rezultira značajnim jazom između potencijalnog¹⁵ i tekućeg BDP-a. Uz saznanje da je BDP uobičajeno mjerilo za ocjenu životnog standarda stanovništva u jednoj zemlji/regiji, razlika između potencijalnog i tekućeg BDP-a se odražava na smanjeni životni standard odnosno izgubljeni životni standard.

Tabela 2.10 – Procjena izgubljenog životnog standarda u ZDK, 2011

	Tekući BDP	Potencijalni BDP	Jaz BDP-a
Razina BDP (000 KM)	2.264.615	3.244.512	979.897
Stanovništvo (broj)	399.856	399.856	--
BDP po stanovniku (KM)	5.664	8.115	2.451

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, 2012, str. 5. Izračun autora.

¹² Premda se podaci u donjoj tabeli odnose na BiH, oni se mogu smatrati približnom ocjenom i za područje ZDK jer se podaci o cijenama prikupljaju i na teritoriji ZDK (ASBH, 2005/06, str. 14).

¹³ CBBH, 2005

¹⁴ Prema podacima za period siječanj-listopad 2012.

¹⁵ Potencijalni BDP se može izraziti i kao BDP pri visokoj razini uposlenosti.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Prethodna tabela pokazuje iznos gubitka životnog standarda stanovništva u ZDK uz potencijalni BDP koji se zasniva na anketnoj stopi neuposlenosti u BiH od 28%¹⁶ i tekućem BDP.¹⁷ Iz predstavljenih podataka se uočava da bi se prosječni životni standard u ZDK, uz ostvarivanje pretpostavke o smanjivanju registrirane stope neuposlenosti na razini anketne, mogao povećati za preko 43%.

2.3. Razina uposlenosti i neuposlenosti

Ukupna registrirana neuposlenost u ZDK se kretala u rangi između najniže 61.529 (u 2008. g.) i najviše 70.583 (u 2006. g.), varirajući 12,73 procentna poena. U 2012. godini, nakon kratkotrajnog pozitivnog trenda, bilježen je ponovni porast neuposlenih osoba.

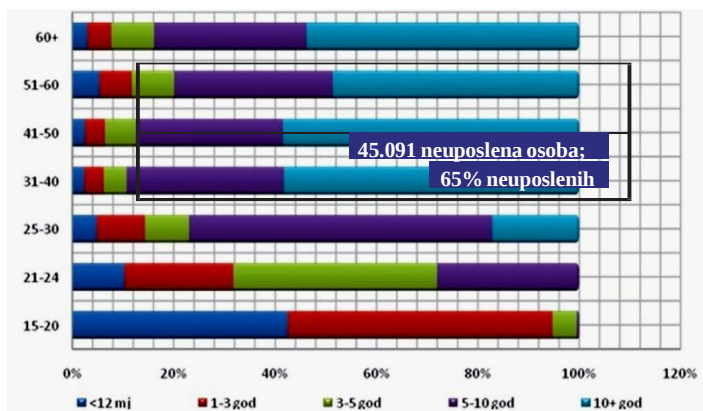
Tabela 2.11 - Usporedni prikaz ukupne neuposlenosti i odstupanja ZDK/FBiH za period pros. 2005.–list. 2012.

Period	ZDK	FBIH	Odstupanja od prosjeka	
			ZDK	FBIH
2005.	67.952	347.478	1,24%	(3,80)%
2006.	70.583	362.368	5,15%	0,32%
2007.	68.202	367.570	1,61%	1,76%
2008.	61.529	338.643	(8,33)%	(6,25)%
2009.	65.689	354.577	(2,14)%	(1,84)%
2010.	67.153	364.929	0,04%	1,03%
2011.	66.931	371.090	(0,29)%	2,74%
2012.	68.944	383.023	2,71%	6,04%
prosjeak	67.123	361.210		
		Zbir kvadrata odstupanja		0,0381

Izvor: FBIH Zavod za upošljavanje, www.fzzz.ba (pristup: 17.01.2013.)

Usporedbom sa ukupnom registriranom neuposlenošću na razini FBiH, može se zaključiti da je porast/pad neuposlenosti na razini ZDK s visokim stepenom usaglašenosti ($\sigma=0,0381$) pratio trendove na entitetskoj razini, izuzev značajnijeg porasta neuposlenosti u 2006., odnosno pada neuposlenosti u 2008. g.

Grafikon 5. Pregled neuposlenih prema starosnoj dobi i dužini prijave; 31.12.2012.

Izvor: izračun autora prema podacima dostavljenim od strane J.U. Služba za upošljavanje ZDK

¹⁶ Podaci iz Ankete o radnoj snazi, Agencija za statistiku BiH, str. 25.

¹⁷ Obrazac za izračunavanje: potencijalni BDP=tekući BDP x (potencijalni broj uposlenih / stvarni broj uposlenih)

Na prethodnoj slici je dat prikaz neuposlenih prema starosnoj dobi i dužini prijave na evidenciji neuposlenih, zaključno s 31.12.2012. godine. Osnovu dugoročne neuposlenosti čini **45.091** osoba, starosne dobi 25–50 godina, zvanično prijavljenih kao neuposlene u razdoblju dužem od 5 godina.

Tabela 2.12 - Osobe registrirane kao neuposlene – klaster koncentracije

Starosna Dob	Period registrirane neuposlenosti			
	5-10 godina	% od ukupno neuposlenih	preko 10 godina	% od ukupno neuposlenih
25-30	7.388	11%	2.119	3%
31-40	5.074	7%	9.528	14%
41-50	4.330	6%	8.747	13%
51-60	3.094	4%	4.811	7%
Ukupno	19.886	29%	25.205	36%

Izvor: izračun autora prema podacima J.U. Služba za upošljavanje ZDK, stanje 31.12.2012.

Klasterizacijom koncentracije neuposlenih (kao što je navedeno u tabelarnom prikazu), proizlazi da **7.388** (ili 11% ukupno neuposlenih) osoba, u dobi 25-30 godina, čeka na uposlenje duže od 5 godina, odnosno ne posjeduje zvanično registrirano značajnije radno iskustvo. Na sličan način, **9.528** osoba (ili 14% ukupno neuposlenih), starosne dobi od 31-40 godina, čeka na zaposlenje duže od 10 godina, što implicira da nemaju, ili imaju beznačajno, registrirano radno iskustvo. Procjenjujući profil navedenog klastera koncentracije, zaključeno je da 65% od ukupno registriranih neuposlenih osoba ili ne posjeduje registrirano radno iskustvo ili radi bez registriranog uposlenja.

Tabela 2.13 - Broj registriranih neuposlenih osoba po općinama, 2005. – 2011.

Općina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	Porast/(pad) neuposlenih
Breza	1.677	1.785	1.797	1.734	1.822	1.845	1.808	8%
Doboj-Jug	1.008	1.049	1.022	966	994	1.030	999	(1%)
Kakanj	5.422	5.691	5.408	5.315	5.913	6.126	6.177	14%
Maglaj	6.191	6.251	5.745	5.282	5.433	5.440	5.474	(12%)
Olovo	1.958	2.082	2.072	1.784	1.778	1.893	1.976	1%
Tešanj	8.259	8.434	8.313	7.119	7.675	7.788	7.778	(6%)
Vareš	1.467	1.520	1.405	1.197	1.260	1.229	1.196	(18%)
Visoko	6.876	6.954	6.810	6.445	7.148	7.138	6.856	0%
Zavidovići	7.266	7.503	7.449	6.335	6.562	6.962	7.199	(1%)
Zenica	21.595	23.052	22.019	19.814	21.427	22.051	21.731	1%
Žepče	5.060	5.083	5.063	4.542	4.687	4.687	4.783	(5%)

Izvor: <http://www.mojemjesto.ba/en/varijable>

Za period 2005. – 2011. godina registrirana neuposlenost je značajnije rasla u općinama Kakanj (14%) i Breza (8%), dok je smanjenje neuposlenosti registrirano u općini Vareš¹⁸ (18%), Maglaj (12%), Tešanj (6%) i Žepče (5%). Usprkos pozitivnim trendovima smanjenja neuposlenosti, ukupna registrirana neuposlenost, mjerena u udjelu procijenjenog broja stanovništva za 2011. godinu, bila je veoma izražena u općinama Maglaj (23,50%), Doboj-Jug (21%), dok je najmanje učešće neuposlenosti registrirano u općinama Vareš (11%), Breza (12,50%) i Kakanj (14%). Broj novoprijavljenih neuposlenih osoba po godinama se kretao u rasponu odstupanja od 15,61%, s najvišim registrovanim novoprijavljenim na evidenciju neuposlenih od 20.395 u 2009. g. U istoj godini je i zabilježen izrazito nizak stepen uposlenih od 6.565, odnosno neto gubitak radnih mjesta od 4.304.

¹⁸ Smanjenje neuposlenosti u općini Vareš treba posmatrati u vezi sa smanjenjem broja stanovnika.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Posmatrano za period 2009.–2012. godina (u kojem se bilježe prijave po osnovu prestanka radnog odnosa), ukupno smanjenje ugovora o radu iznosi oko 3.800 slučajeva.

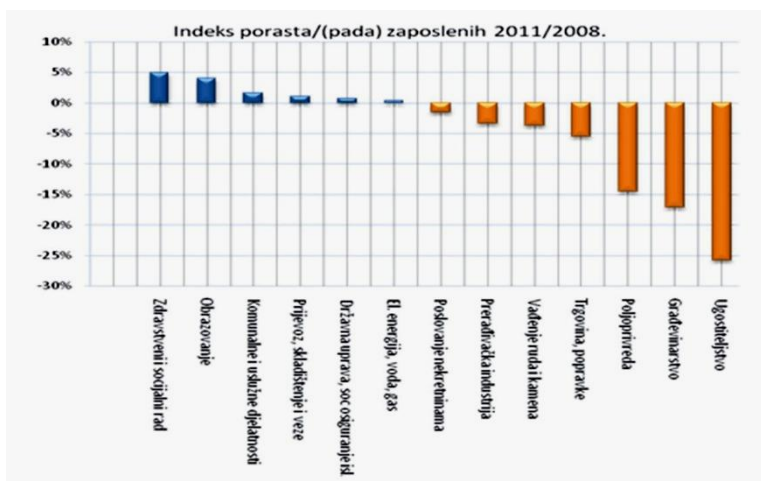
Tabela 2.14 - Kretanja broja uposlenih po područjima KD za period 2008. – 2011.

Uposlenost po područjima KD	2008.	2009.	2010.	2011.	Indeks 2011/2008	Učešće 2011.
Poljoprivreda	1.856	1.709	1.604	1.587	85,51%	2,24%
Ribarstvo	7	7		2	28,57%	0,00%
Vađenje ruda i kamena	5.114	5.006	4.875	4.922	96,25%	6,94%
Prerađivačka industrija	22.848	21.579	21.219	22.085	96,66%	31,14%
El. Energija, voda, gas	2.284	2.267	2.282	2.293	100,39%	3,23%
Građevinarstvo	4.965	4.459	4.393	4.113	82,84%	5,80%
Trgovina, popravke	10.440	10.377	9.548	9.863	94,47%	13,91%
Ugostiteljstvo	2.738	2.722	1.741	2.033	74,25%	2,87%
Prijevoz, skladištenje i veze	4.463	4.362	4.554	4.513	101,12%	6,36%
Finansijsko posredovanje	909	972	1.027	989	108,80%	1,39%
Poslovanje nekretninama	2.137	1.868	2.069	2.104	98,46%	2,97%
Državna uprava, soc. osiguranje i sl.	4.464	4.437	4.429	4.496	100,72%	6,34%
Obrazovanje	5.951	6.011	6.053	6.192	104,05%	8,73%
Zdravstveni i socijalni rad	3.816	3.853	3.923	4.006	104,98%	5,65%
Komunalne i uslužne djelatnosti	1.275	1.278	1.208	1.296	101,65%	1,83%
Ostalo			499	432		
Ukupno	73.267	70.907	69.424	70.926		

Izvor: Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2012., <http://www.fzs.ba/Podaci/04.pdf>

Posmatrajući trend upošljavanja po područjima klasifikacije djelatnosti (KD) za period 2008. – 2011. godina, uočljiva je izrazita diskrepancija između privrednih djelatnosti koje su pretrpjele pad zaposlenosti¹⁹ i neprivrednih. U pojedinim djelatnostima poput poljoprivrede (indeksni pad 14,49%), građevinarstva (indeksni pad 17,16%), ugostiteljstva i, povezano sa tim, turizma (indeksni pad 25,75%) i prerađivačke industrije (indeksni pad 3,33%) jasno su vidljive posljedice recesije.

Grafikon 6 – Porast pad uposlenih u 2008 i 2011 g.

Izvor: izračun autora

¹⁹ Izuzev djelatnosti Električna energija, voda i gas

Prethodni prikaz ilustruje gotovo linearni pad uposlenosti u gospodarskim djelatnostima, i rast u vangospodarskim djelatnostima što je vjerovatno rezultat povećanja javne potrošnje, gdje se bilježi ponderisani porast uposlenosti od 3%. Ovakvo stanje ne pogoduje razvoju poduzetničke inicijative kod privatnog sektora jer će porast vangospodarske, a posebno, djelatnosti u javnom sektoru, dodatno povećati fiskalno i parafiskalno opterećenje gospodarskih djelatnosti. Gubitak 3.261 radnog mjesta u gospodarstvu je pratio porast uposlenosti u van gospodarskim djelatnostima od 493 u periodu od 3 godine.

2.4. Karakteristike uposlenih/neuposlenih

2.4.1. Neuposleni prema radnom iskustvu i statusu

U 2012. godini zabilježene su izrazito negativne tendencije na tržištu rada. Ukupna radna snaga (uposleni i neuposleni, koji aktivno traže posao) u 2011. godini je iznosila 138.168, a u 2012. godini je smanjena za 1.159 osoba na 137.009. Pored toga, registrirano je smanjenje broja uposlenih za 3.172 osoba, te porast broja neuposlenih osoba za 2.013, odnosno nominalna negativna tendencija od 5.185 osoba koja utječe na porast stope registrirane neuposlenosti na tržištu rada. Ukupna iskazana osjetljivost tržišta rada u navedenom periodu iznosi 10,24%, nominalno određena odstupanjima od 14.110 osoba.

Tabela 2.15 - Prikaz pokazatelja neuposlenih osoba i korisnika pomoći

Podaci o neuposlenima	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
	dec	dec	dec	dec	dec	dec	dec	nov
Broj uposlenih	66.718	66.854	72.161	72.648	70.386	70.628	71.237	68.065
Osobe koje traže uposlenje	67.952	70.583	68.202	61.529	65.689	67.153	66.931	68.944
Osobe koje traže uposlenje prvi put	40.440	41.633	38.701	33.601	33.522	33.467	32.822	33.382
Stručne osobe	41.316	43.176	40.755	36.981	41.177	42.850	43.176	45.285
%	60,80%	61,17%	59,76%	60,10%	62,68%	63,81%	64,51%	65,68%
Nestručne osobe	26.636	27.407	27.447	24.548	24.512	24.303	23.755	23.659
Korisnici novčane naknade	915	904	1.620	1.362	2.066	1.455	1.421	1.866
%	1,35%	1,28%	2,38%	2,21%	3,15%	2,17%	2,12%	2,71%
Korisnici zdravstvenog osiguranja	48.226	50.761	46.790	41.333	44.921	45.971	47.925	50.703
%	70,97%	71,92%	68,61%	67,18%	68,38%	68,46%	71,60%	73,54%
Razvojačeni vojni obveznici	13.985	13.944	15.833	13.321	13.327	13.375	12.892	12.644
%	20,58%	19,76%	23,21%	21,65%	20,29%	19,92%	19,26%	18,34%

Izvor: FZZZ, <http://fzzz.ba/zenicko-dobojski-godine> (pristup: 17.01.2013.)

Kao direktna posljedica krize, evidentan je porast neuposlenih stručnih osoba, samo u posljednjoj godini za 2.109 osoba, odnosno za 5,08% učešća u ukupnom broju nezaposlenih u usporedbi s 2005. g. Izrazito negativni trend je evidentan i u broju neuposlenih osoba, korisnika zdravstvenog osiguranja od 50.703, odnosno ukupnom porastu od 9.370 osoba u usporedbi sa 2008. g.

Tabela 2.16 - Povećanje neuposlenih osoba sa radnim iskustvom

Podaci o neuposlenima	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
	dec	dec	dec	dec	dec	dec	dec	nov
Osobe koje traže uposlenje	67.952	70.583	68.202	61.529	65.689	67.153	66.931	68.944
Osobe koje traže uposlenje prvi put	40.440	41.633	38.701	33.601	33.522	33.467	32.822	33.382
% ukupne radne snage	30,03%	30,29%	27,57%	25,04%	24,63%	24,29%	23,76%	24,36%
Razvojačeni vojni obveznici	13.985	13.944	15.833	13.321	13.327	13.375	12.892	12.644
Preostali neuposleni sa iskustvom	13.527	15.006	13.668	14.607	18.840	20.311	21.217	22.918
% ukupne radne snage	10,04%	10,92%	9,74%	10,89%	13,85%	14,74%	15,36%	16,73%

Izvor: Izračun autora

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Na osnovu podataka iz prethodne tablice mogu se formirati podgrupe neuposlenih: osobe koje prvi puta traže posao, razvojačeni vojni obveznici i preostali neuposleni sa radnim iskustvom. Uočava se porast udjela neuposlenih osoba sa iskustvom u ukupnom broju neuposlenih sa 9,74% u 2007. na 16,73% u 2012. g., odnosno u apsolutnom iznosu od 9.250 osoba. Istovremeno, došlo je do umanjivanja broja osoba koje traže uposlenje po prvi put, za 5.319.

Tabela 2.17 - Mogućnost uposlenja posebnih grupa izračunata min-max metodom

Upošljivost posebnih grupa	2010.		2011.		2012.	
	Min	Max	Min	Max	Min	Max
Razvojačeni borci (3,07%)	13.213	13.447	12.876	13.525	12.620	12.967
Ratni vojni invalidi (5,31%)	1.216	1.328	1.168	1.218	1.140	1.180
Osobe s invaliditetom (3,61%)	782	806	815	859	861	887

Izvor: izračun autora

Upošljivost (eng. employability)²⁰ neuposlenih osoba je izračunana min-max metodom i izražava procjenu želje i sposobnosti zapošljavanja nezaposlene osobe (0% osobe, koje nisu upošljive, odnosno osobe koje ne traže uposlenje; 100% potpuno upošljive osobe, osobe koje su na evidencijama neuposlenih kratko i često usljed želje za promjenom radnog mjesta). Obračun upošljivosti posebnih grupa neuposlenih osoba ukazuje na izrazito nisku razinu upošljivosti. Iz tabele 2.18 se uočava da se razvojačeni vojni obveznici i osobe sa invaliditetom, sa iskazanom razinom upošljivosti od 3,07 %, i 3,61% imaju manju želju ili sposobnost upošljavanja, naspram kategorije ratni vojni invalidi (razina upošljivosti 5,31%).

2.4.2. Neuposleni prema kvalifikacionoj strukturi

Razmatranje neuposlenih prema kvalifikacionoj strukturi može imati ograničen učinak na određivanje strateških pravaca i mjera u situaciji nepostojanja pouzdanih podataka. S tim u svezi, trenutno javno dostupni podaci ne nude pouzdanu informaciju o broju uposlenih osoba prema kvalifikacionoj strukturi i zanimanjima da bi se moglo utvrditi učešće neuposlenih prema kvalifikacionoj strukturi u odnosu na broj uposlenih u određenom segmentu. Stoga je se u ovom odjeljku koristila min-max metoda izračunavanja. Usporedbe radi, u BiH je procijenjeno da visokoobrazovane osobe čine 5% populacije, što bi u direktnom srazmjeru neuposlenih osoba u studenom 2012. godine (68.944), predstavljalo 3.447 osoba, dok je na evidencijama prijavljeno 2.726 osoba. Usprkos tome, česte su i paušalne i neutemeljene ocjene o postojanju viška radne snage s visokom stručnom spremom (naročito, uzimajući u obzir činjenicu da većina mladih visoko-obrazovanih osoba po prvi put traži uposlenje).

Tabela 2.18 - Prikaz kvalifikacione strukture neuposlenih ZDK/FBIH, stud. 2012.

Kvalifikacija	ZDK	FBIH	ZDK u %	FBIH u %
NSS	176	766	0,26%	0,20%
NKV	21.104	118.475	30,61%	30,93%
PKV	2.379	8.454	3,45%	2,21%
KV	27.261	130.670	39,54%	34,12%
SSS	14.309	95.154	20,75%	24,84%
VKV	551	2.178	0,80%	0,57%
VŠS	438	5.146	0,64%	1,34%
VSS	2.726	22.180	3,95%	5,79%
Ukupno	68.944	383.023	100,00%	100,00%
		Zbir kvadrata odstupanja		0,1469

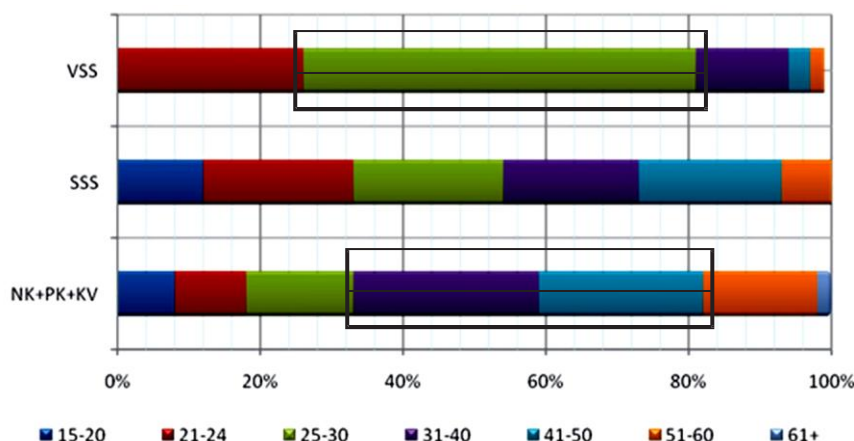
Izvor: FBIH Zavod za upošljavanje, www.fzzz.ba (pristup: 17.01.2013.)

²⁰ Schneider, K. and Otto, H-U. (2009): From Employability Towards Capability. Luxembourg.

Usporedbama neuposlenih prema kvalifikacionoj strukturi na razini ZDK i FBiH, vidljiva su značajnija odstupanja u KV i SSS stručnoj spremi, s tim da po oba aspekta zbirno odstupanje iznosi 1%. Osim navedenog, struktura neuposlenih u ZDK ne odstupa značajno od prosjeka u FBiH.

Grafikon 7 - Pregled neuposlenih prema kvalifikacionoj strukturi i starosnoj dobi

Izvor: Izračun autora prema podacima J.U. Služba za upošljavanje ZDK, stanje 31.12.2012.

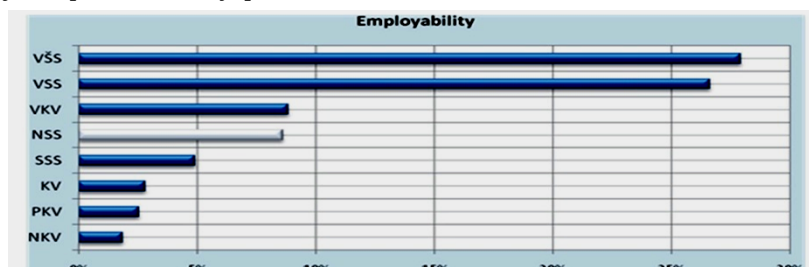
Oko 2.100 (ili 81% od ukupnog broja) neuposlenih osoba s visokom stručnom spremom su osobe u dobi 21-30 godina, dok je 33.143 (ili 65% od ukupnog broja) neuposlenih osoba NK, PK i KV starosne dobi 31-50 godina.

Tabela 2.19 - Upošljivost prema stručnoj spremi u ZDK, min-max metoda

Min-max	2010.		2011.		2012.	
	Min	Max	Min	Max	Min	Max
NSS	221	234	189	222	176	186
NKV	21.603	21.955	21.114	21.716	21.038	21.305
PKV	2.456	2.508	2.411	2.492	2.379	2.434
KV	26.159	27.039	26.343	26.877	26.469	27.358
SSS	12.640	13.446	13.100	13.548	13.527	14.309
VKV	527	591	574	635	529	563
VŠS	447	616	440	611	438	611
VSS	1.322	1.872	1.816	2.308	2.275	3.215

Izvor: izračun autora

Grafikon 8 - Upošljivost prema stručnoj spremi

Izvor: izračun autora *(NSS – nizak uzorak za pouzdanost tvrdnji)

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Provedenom analizom utvrđena je relativno visoka razina upošljivosti kod VŠS (28%) i VSS (26%) kvalifikacija, dok je upošljivost NKV i PKV osoba gotovo zanemariva (<5%).

2.4.3. Neuposleni prema starosnoj dobi

Starosna struktura neuposlenih osoba je analizirana usporedbom stanja u Tuzlanskom kantonu, Kantonu Sarajevo i ZDK, kao i prosjeku u FBiH.

Tabela 2.20 - Prikaz starosne strukture neuposlenih FBiH/TK/KS/ZDK za studeni 2012.

Starost	FBiH	%	TK	%	KS	%	ZDK	%
15 - 19	13.353	3,49%	1.992	2,04%	1.993	2,73%	3.542	5,14%
20 - 24	55.795	14,57%	15.915	16,27%	8.755	12,01%	10.977	15,92%
25 - 29	61.135	15,96%	15.863	16,22%	12.028	16,50%	10.330	14,98%
30 - 34	49.375	12,89%	13.558	13,86%	10.129	13,90%	8.673	12,58%
35 - 39	44.819	11,70%	12.388	12,67%	8.117	11,14%	7.898	11,46%
40 - 44	43.503	11,36%	11.663	11,92%	7.497	10,29%	7.537	10,93%
45 - 49	42.752	11,16%	10.715	10,96%	8.020	11,01%	7.545	10,94%
50 - 54	36.871	9,63%	8.105	8,29%	8.107	11,12%	6.528	9,47%
55 - 59	25.046	6,54%	5.117	5,23%	5.837	8,01%	4.293	6,23%
60+	10.374	2,71%	2.489	2,54%	2.392	3,28%	1.621	2,35%
Ukupno	383.023	100,00%	97.805	100,00%	72.875	100,00%	68.944	100,00%
					Zbir kvadrata odstupanja FBiH : ZDK		0,0427	
					Zbir kvadrata odstupanja KS : ZDK		0,0419	

Analiza broja korisnika penzionog/mirovinskog osiguranja, posebno po osnovu ostvarivanja prava na starosnu penziju, pokazuje povećanje/umanjenje tržišta rada po ovom aspektu. U ZDK je u svakoj od posljednje tri godine zabilježeno povećanje broja umirovljenih osoba, u ukupnom iznosu od 5.571 osoba.

Tabela 2.21 - Registrirana neuposl., dob i kvalifikaciona struktura, 31.12.2012.

Starosna dob	Kvalifikaciona struktura		
	NK+PK+KV	SSS	VSS
15-20	3.911	1.730	0
21-24	5.194	2.994	670
25-30	7.743	2.955	1.430
31-40	13.009	2.766	337
41-50	11.889	2.803	82
51-60	8.245	1.040	62
61+	972	49	12
Ukupno	50.963	14.337	2.593

Izvor: izračun autora

Primjećuje se da je od ukupno 2.593 registrirane neuposlene osobe s visokom stručnom spremom njih 1.430 starosne dobi 25-30 godina. Uz pretpostavku da su stupanj visokog obrazovanja stekli s 25 godina većina neuposlenih u ovoj skupini su neuposleni u periodu kraćem od 5 godina.

2.5. Iskazane potrebe poslodavaca

Prema zvaničnim podacima FBiH Zavoda za upošljavanje nije moguće provesti kvalitativnu analizu o iskazanim potrebama poslodavaca za upošljavanje osoba, što bi predstavljalo pouzdanu procjenu potražnje na tržištu rada.

Tabela 2.22 Pregled zvaničnih podataka o iskazanoj potražnji poslodavaca

Period	Uposljeni	Iskazana potražnja	Učešće
2005.	5.317	2.919	54,90%
2006.	6.508	1.457	22,39%
2007.	9.177	Nema zvanično objavljenih podataka!	
2008.	9.421		
2009.	6.565		
2010.	8.592		
2011.	10.124	62	0,61%
2012.	9.148	38	0,42%

Izvor: FBIH zavod za upošljavanje

Ovakvo stanje ukazuje na gotovo neznatnu ulogu Službe za zapošljavanje u pogledu mjesto putem kojeg se iskazuje potražnja za radom. Uloga službe za upošljavanje se umanjuje i tokom vremena.

2.6. Kvalifikacije i kompetencije raspoložive radne snage

Kvalifikaciona struktura neuposlenih osoba na razini Zeničko-dobojskog kantona u zadnjih šest godina, vidi se iz narednih nekoliko tabela.

Tabela 2.23 – Neuposlene osobe u ZDK prema stručnoj spremi, 2007-2012.

ZDK	UKUPNO	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
2007	68.202	715	539	12.269	301	656	26.576	2.686	24.460
2008	61.529	845	465	11.437	264	509	23.725	2.393	21.891
2009	65.689	1.392	468	12.680	237	532	26.105	2.488	21.787
2010	67.153	1.776	467	13.310	221	593	25.706	2.460	21.620
2011	66.931	2.198	472	13.502	189	574	26.430	2.411	21.155
2012	69.212	2.765	425	14.337	177	545	27.384	2.386	21.193
Index 2012/2007	101,5	386,7	78,8	116,9	58,8	83,1	103,0	88,8	86,6

Izvor: Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2012, <http://www.fzs.ba/Podaci/04.pdf> i http://fzzz.ba/statistika/pdf/2012/Bilten_FZZZ_12_2012.pd (Pristup: 22. 01. 2013.)

Tabela 2.24 - Neuposlene osobe u općinama ZDK po stručnoj spremi, 2012. g.

OPĆINE	UKUPNO	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
Breza	1.893	123	9	643	12	5	635	41	415
Doboj Jug	1.044	30	0	175	5	9	462	25	338
Kakanj	6.495	307	37	1.314	11	29	2.822	145	1.830
Maglaj	5.540	125	20	733	0	28	2.019	193	2.422
Olovo	1.993	90	6	577	0	2	602	13	703
Tešanj	8.149	219	36	1.215	12	76	3.424	394	2.773
Usora	992	15	4	156	0	12	455	26	324
Vareš	1.320	51	6	331	8	7	480	38	399
Visoko	7.262	341	53	1.551	0	28	2.887	61	2.341
Zavidovići	7.331	283	39	1.685	0	32	3.095	185	2.012
Zenica	22.040	1.070	180	4.918	129	285	8.444	901	6.113
Žepče	5.153	111	25	1.039	0	32	2.059	364	1.523
ZDK	69.212	2.765	425	14.337	177	545	27.384	2.386	21.193

Izvor: Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2012, <http://www.fzs.ba/Podaci/04.pdf> i http://fzzz.ba/statistika/pdf/2012/Bilten_FZZZ_12_2012.pd (Pristup: 22. 01. 2013.)

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Analiza podataka iz prethodnih tabela ukazuje na sljedeće nalaze:

- U ukupnoj neuposlenosti dominiraju tri kategorije kvalifikacija: SSS, KV i NK, koje zajedno čine 91% od ukupnog broja neuposlenih.
- Najveći relativni porast broja neuposlenih evidentan je kod visoke stručne spreme, čiji broj se povećao u zadnjih pet godina skoro četiri puta (sa 715 u 2007, na 2.765 neuposlenih u 2012. godini). Ovaj enormni porast visoko-obrazovanih neuposlenih osoba rezultat je većeg rasta broja visoko-obrazovanih osoba od broja osoba koja dobivaju uposlenje. Ovaj broj neuposlenih predstavlja dobru osnovu za početak poslovanja poduzeća u gospodarskim djelatnostima koja traže visoko-obrazovanu radnu snagu.
- Broj neuposlenih sa višom stručnom spremom bilježi stagnaciju i blagi pad (sa 539 u 2007, na 425 neuposlenih u 2012. godini, što predstavlja smanjenje za 21%) . Ovakvo stanje može, dijelom, biti uzrokovano i stjecanjem dodatnog stepena obrazovanja.
- Broj neuposlenih sa srednjom stručnom spremom je apsolutno velik i još je u porastu (sa 12.269 u 2007., na 14.337 neuposlenih osoba u 2012. g., što predstavlja porast od 16,9%).
- Broj neuposlenih sa nižom stručnom spremom je u padu i u 2012. godini iznosi 77 neuposlenih osoba.
- Broj neuposlenih VKV radnika je u blagom padu i u 2012. godini iznosi 545 osoba.
- Broj neuposlenih KV radnika moglo bi se reći da je relativno nepromjenjiv tokom zadnjih godina (porast od 2007-2012. godina za 3%), ali u apsolutnom izrazu radi se o kategoriji sa najvećim brojem neuposlenih (27.384 osoba u 2012. g.).
- Broj neuposlenih PK radnika tokom zadnjih godina također bilježi relativno malo smanjenje, (pad od 2007-2012. g. za 11%), a radi se o broju od 2.386 osoba u 2012. g.
- Broj neuposlenih NK radnika se smanjio za 10,5% u 2008. godini, a tokom zadnjih pet godina moglo bi se reći da je relativno stabilan (smanjenje za 3,2% u 2012. u odnosu na 2008. godinu), ali apsolutno radi se o kategoriji sa velikim brojem neuposlenih (21.193 neuposlena u 2012. godini).
- Neuposlenost je veoma izražena skoro kod svih kvalifikacija, tako da je ukupan broj neuposlenih nadmašio ukupan broj uposlenih.

Udio broja uposlenih i neuposlenih, kao i udio stručnih i nestručnih neuposlenih osoba Zeničko-dobojskog kantona u Federaciji BiH vidi se iz sljedeće tabele.

Tabela 2.25 - Neuposleni u ZDK – udio u Federaciji BiH, studeni 2012.

POKAZATELJI	FEDERACIJA BiH	ZDK	Udio
Uposleni	435.644	67.818	15,6%
Osobe koje traže uposlenje - Ukupno	383.023	68.994	18,0%
Žene	197.405	34.122	17,3%
Osobe koje traže uposlenje prvi put	172.775	33.382	19,3%
Stručne osobe	255.328	45.285	17,7%
Nestručne osobe	127.695	23.659	18,5%

Izvor: Federalni zavod za upošljavanje, <http://fzzz.ba/fbih-statistika/godina-2012-federacija-bih?Itemid=194>
(Pristup: 18.01.2013.)

Iz prethodne tabele se uočava sljedeće:

- Broj neuposlenih osoba u ZDK nadmašio je broj uposlenih osoba.
- Udio neuposlenosti ZDK veći je od udjela uposlenosti u Federaciji BiH.
- Udio osoba koja traže uposlenje prvi put veći je od udjela ukupne neuposlenosti.
- Neznatno je veći udio nestručnih u odnosu na stručne neuposlene, mada je broj stručnih osoba skoro dvostruko veći.

Sljedeća tabela pokazuje kretanje neuposlenih stručnih i nestručnih osoba u ZDK tokom zadnjih pet godina.

Tabela 2.26 – Broj neuposlenih u ZDK, prosinac 2012.

POKAZATELJI	2008	2009	2010	2011	2012	Index 2012/2008
Uposleni	72.648	70.386	70.628	71.237	67.818	93,4
Osobe koje traže uposlenje - Ukupno	61.529	65.689	67.153	66.931	69.212	112,5
Žene	31.184	32.620	32.829	33.073	34.042	109,2
Osobe koje traže uposlenje prvi put	33.601	33.522	33.467	32.822	33.216	98,9
Stručne osobe	36.981	41.177	42.850	43.176	45.456	122,9
Nestručne osobe	24.548	24.512	24.303	23.755	23.756	96,8

Izvor: <http://www.fzzz.ba/zenicko-dobojski-godine/godina-2012-zenicko-dobojski-kanton?Itemid=37>

(Pristup: 22. 01. 2013.). Izračun autora.

Iz prethodne tabele su vidljivi sljedeći nalazi:

- U 2012. godini, broj uposlenih se smanjio za 6,6% u odnosu na 2008. godinu.
- U 2012. godini, broj osoba koja traže uposlenje se povećao za 12,5% u odnosu na 2008. godinu.
- U 2012. godini, broj stručnih osoba koja traže uposlenje se povećao za 22,9% u odnosu na 2008. godinu.
- U 2012. godini, broj nestručnih osoba koja traže uposlenje se smanjio za 3,2% u odnosu na 2008. godinu.

2.7. Zanimanja na tržištu rada u ZDK

U dostupnim izvorima podataka ne postoji cjelovita struktura zanimanja, ali postoji evidencija najbrojnijih zanimanja kod neuposlenih osoba. Sljedeća tabela ilustruje najbrojnija zanimanja kod neuposlenih osoba unutar pojedinih kategorija kvalifikacija.

Iz naredne tabele može se uočiti sljedeće:

- Broj neuposlenih stručnih osoba (VSS, VŠS, SSS, VKV i KV) iznosi 45.456 i ona čine 65,7% od ukupnog broja neuposlenih osoba.
- Unutar neuposlenih sa VSS i VŠS najviše je ekonomista, pravnika i prosvjetnih radnika, koji zajedno čine preko 42% neuposlenih sa VSS, odnosno 56% neuposlenih sa VŠS. Međutim, treba imati u vidu činjenicu da su ekonomisti zanimanja koja se mogu uposliti u svim gospdarskim sektorima i društvenim djelatnostima, dok su mogućnosti upošljavanja uže kod pravnika a još uže kod prosvjetnih radnika.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

- U okviru neuposlenih sa SSS dominiraju ekonomski tehničari, maturanti gimnazije, strojarski i elektro-energetski tehničari i medicinske sestre, koji zajedno čine 51% neuposlenih sa SSS.
- Unutar neuposlenih sa VKV i KV najveće učešće imaju prodavači, bravari, automehaničari, frizeri i kuhari, koji zajedno čine 37% neuposlenih sa VKV i KV.
- Neuposlone nestručne osobe (NSS, PK i NK) učestvuju sa 34,3% u ukupnoj neuposlenosti i njihov broj iznosi 23.756 osoba.

Tabela 2.27 – Zanimanja neuposlenih osoba unutar kvalifikacija, ZDK, prosinac, 2012.

Zanimanje	Broj neuposlenih	Udio u kategoriji kvalifikacije (%)
VSS	2.765	100,0%
Ekonomista	434	15,7%
Pravnik	409	14,8%
Profesor engl. jezika	124	4,5%
Profesor raz. nastave	118	4,3%
Medicinska sestra	85	3,0%
Ostala zanimanja	1.595	57,7%
VŠS	425	100,0%
Ekonomista	119	28,0%
Pravnik	49	11,5%
Nastavnik raz. nastave	32	7,5%
Učitelj predškolske djece	23	5,4%
Nastavnik biologije	15	3,6%
Ostala zanimanja	187	44,0%
SSS	14.337	100,0%
Ekonomski tehničar	2.695	18,8%
Maturant gimnazije	1.970	13,7%
Strojarski tehničar	1.307	9,1%
Medicinska sestra	731	5,1%
Elektro-energetski tehničar	628	4,4%
Ostala zanimanja	7.006	48,9%
NSS	177	100,0%
VKV/KV	27.929	100,0%
Prodavač	3.885	13,9%
Bravar	1.944	7,0%
Automehaničar	1.693	6,1%
Frizer	1.682	6,0%
Kuhar	1.114	4,0%
Ostala zanimanja	17.611	63,0%
PK	2.386	100,0%
NK	21.193	100,0%
UKUPNO	69.212	100,0%

Izvor: Izračun autora na bazi podataka sa http://fzzz.ba/statistika/pdf/2012/Bilten_FZZZ_12_2012.pdf
(pristup 22. 01. 2013.)

Analiza kompetencija raspoložive radne snage omogućuje detaljan uvid u potrebne kompetencije i njihove izvore kao i zanimanja sa kojim su te kompetencije povezane. Kada su u pitanju kompetencije neuposlenih osoba unutar VSS i VŠS kvalifikacije može se zaključiti da je među njima najviše kompetencija iz ekonomske i pravne struke. Treba znati da su nastavni planovi i programi koji omogućavaju stjecanje navedenih znanja u toku formalnog obrazovanja usmjereni su na razvoj generičkih i specifičnih kompetencija.

Kada su u pitanju kompetencije neuposlenih osoba unutar SSS i VKV/KV kvalifikacije, vidljivo je dominantno postojanje tehničkih i općih kompetencija. Nastavni planovi i programi u gimnazijama omogućavaju sticanje općih kompetencija u toku formalnog obrazovanja te su usmjereni na razvoj generičkih kompetencija. Tehničke kompetencije se stiču u tehničkim školama u okviru nastavnih planova i programa koji su usmjereni na razvoj specifičnih kompetencija koje se prvenstveno ogledaju u upoznavanju i savladavanju znanja koja se odnose na uspješnost obavljanja specifičnih zadataka u poduzeću. Specifične kompetencije neuposlenih osoba unutar SSS i VKV/KV kvalifikacije obuhvataju poznavanje metoda i tehnika rada na tom stručnom području i uključuju sposobnost primjene specijalističkog znanja i iskustva na tehnike i postupke vezane za posao, odnosno umijeće korištenja alata i tehnika specifičnih za proizvodnju određene vrste proizvoda i/ili usluga.

2.8. Glavni gospodarski sektori

Rast i razvoj gospodarstva u jednoj zemlji ima direktan uticaj na novo upošljavanje i kreiranje novih radnih mjesta, što se u konačnici odražava i na ukupnu razvijenost društvene zajednice. Kretanje industrijske proizvodnje u periodu 2007-2012. g. u ZDK može se sagledati u narednom pregledu.

Tabela 2.28 - Indeksi ind. proizvodnje po oblastima i granama u ZDK, 2007-2012

OPIS	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/9 2011/mj
INDUSTRIJA - UKUPNO	94,1	87,5	98,5	104,9	92,9
PREMA GLAVNIM IND. GRUPACIJAMA					
Energija	93,6	116,0	105,8	117,0	105,7
Intermedijami proizvodi, osim energije	100,0	77,2	112,0	111,4	103,0
Kapitalni proizvodi	98,4	82,1	100,3	120,0	83,0
Trajni proizvodi za široku potrošnju	96,5	116,3	100,6	47,1	45,3
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	105,6	100,0	128,5	109,5	87,7
PREMA PODRUČJIMA I ODJ. KD - a					
C VAĐENJE RUDA I KAMENA	97,1	93,8	88,9	111,0	103,3
10 Vađenje ugljena i treseta	104,1	95,1	90,4	111,6	103,2
14 Vađenje ostalih ruda i kamena	58,8	45,7	33,9	85,8	105,4
D PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	97,4	85,1	102,8	94,9	82,0
15 Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	91,6	91,5	107,5	103,8	110,3
17 Proizvodnja tekstila	115,4	107,8	145,2	111,7	79,1
18 Proizvodnja odjeće, dorada i bojenje krzna	148,0	110,0	101,1	115,6	94,7
19 Prerada kože, izrada galanterije i obuće	123,6	61,5	73,3	121,6	80,0
20 Prer.dr.v. i proiz. osim namještaja	85,7	110,3	95,7	71,8	88,6
21 Proizvodnja celuloze i papira	115,5	78,0	100,9	127,8	100,0
22 Izdavačka djelatnost	72,7	82,2	54,8	181,5	77,2
23 Proizvodnja koksa, derivata nafte i nuk.goriva	-	-	150,4	113,9	102,0
24 Proizvodnja kemikalija i kemiskih proizvoda	32,2	23,7	77,4	76,7	109,9
25 Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	113,9	72,2	117,6	91,0	77,8
26 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih	107,6	68,1	88,1	92,5	92,3
27 Proizvodnja metala	101,7	83,6	116,2	113,4	104,9
28 Proiz. proiz. od metala osim mašina i opreme	85,1	70,3	86,7	89,6	61,3
29 Proizvodnja mašina i uređaja d.n.	91,2	79,5	110,7	125,6	95,4
31 Proizvodnja električnih mašina, aparata	90,1	67,5	96,9	82,1	108,6
34 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i ppr.	82,9	131,7	277,1	145,6	115,9
36 Proizvodnja namještaja, prerađivačka indus.	95,5	114,1	100,1	47,0	45,3
E PRO.SNAD. EL. ENER. GASOM I VOD	89,0	89,1	95,3	121,9	109,8
Proiz. snadb. elek.energ. gasom i vodom	89,0	89,1	95,3	121,9	109,8

Izvor: Mjesečni statistički pregled F BiH po kantonima i vanjsko-trgovinske razmjene za navedene godine, izračun autora

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

U odnosu na ostale kantone u FBiH, iskazano prema BDP po stanovniku, ZDK se sa 5.664 KM/st, odnosno 83% u odnosu na razinu FBiH, nalazi na 5. mjestu iza KS, HNK, BPK, ZHK, a ispred TK, USK, SBK, POK, i K-10.

Tabela 2.29 - Neki pokazatelji glavnih gospodarskih sektora ZDK

Gospodarski sektori	Zaposlen. 2011	Pros. plate 2011	Invest. u mil. KM 2010	Izvoz u mil. KM 2011	Uvoz u mil. KM 2011
A Polj.lov i šumarstvo	1.587	711,54	2,1	2,9	46,2
B Ribarstvo	2	-	0,008	-	-
C Vađenje rude i kamena	4.922	931,76	12,1	0,4	291,8
D Prerađivačka industrija	22.085	550,24	84,2	1.394,0	1.230,3
E Pro.i snad.el.en, gasom i vodom	2.293	1.192,90	10,4	-	-
F Građevinarstvo	4.113	460,68	15,7	-	-
G Trgovina,pop.aut. i vozila	9.863	494,09	41,7	-	-
H Ugostiteljstvo	2.033	428,37	2,3	-	-
I Prijevoz, skladištenje i veze	4.513	757,05	19,9	-	-
J Financije	989	987,04	2,4	-	-
K Poslovanje nekretninama	2.104	612,73	5,5	-	-
L Državna uprava i odbrana	4.496	1.012,91	24,0	-	-
M Obrazovanje	6.192	705,85	4,3	-	-
N Zdravstvo i soc.rad	4.006	969,27	5,8	-	-
O Ostale javne djelatnosti	1.296	641,21	3,3	-	-
P Djelatnost kućanstva	2	-	-	-	-
Q Eksteritorijalne org. i tijela	5	-	-	-	-
R Neraspoređeno	425	-	-	38,8	4,9
S Poljoprivredna gazdinstva	-	-	5,9	-	-
UKUPNO	70.926	702,83	240,13	1.436,3	1.573,4

Izvor: Mjesečni statistički pregled F BiH po kantonima i vanjskotrgovinske razmjene za navedene godine, izračun autora

Navedeni podaci kao i podaci o kretanju broja uposlenih radnika ukazuju da je došlo do značajnog smanjenja uposlenih u glavnim gospodarskim sektorima. Postoje u svakom slučaju interne slabosti kompanija, a dakako i eksterni faktori iz okruženja na koje kompanije nisu mogle utjecati, kao što je smanjenje tražnje kako na domaćem tako i ino tržištu.

2.9. Radno pravo i pripadajuća problematika

2.9.1. Radnopravni odnosi u BiH između međunarodnih standarda rada i složene državne strukture

U pogledu obveza koje je preuzela potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa državama članicama EU, BiH se obvezala, na temelju članka 70. SSP-a, na usklađivanje pravnog poretka sa pravnom tečevinom EU. Kao jedan od posebno naglašenih ciljeva koje se obvezala ispuniti je i postepeno usklađivanje sa zakonodavstvom EU u oblasti uvjeta rada, naročito zdravlja i sigurnosti na radu, te jednakih mogućnosti (čl. 77. SSP-a). Ova obveza, prije svega pretpostavlja, efikasno uspostavljanje slobode kretanja radnika kao jedne od osnovnih sloboda kretanja na tržištu EU, što se može postići uspostavljanjem jedinstvenog tržišta rada u BiH, te usklađivanjem standarda u pogledu prava u svezi sa radom i povodom rada, temeljenim na načelu ravnopravnosti.

Radnopravna problematika je u mjerodavnosti entiteta i Brčko Distrikta BiH, čime se istovremeno otvara mogućnost različitog reguliranja položaja uposlenika i osoba koja se nalaze tržištu rada BiH, koje bi trebalo biti integrirano.

Tako u FBiH djeluju tri ministarstva u čijoj su mjerodavnosti pitanja radnih odnosa i socijalne zaštite: Ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo za pitanja branitelja i invalida odbrambeno-oslobodilačnog rata, u Republici Srpskoj djeluju također tri ministarstva: Ministarstvo rada i braniteljsko-invalidske zaštite, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite i Ministarstvo obitelji, omladine i sporta, dok u Brčko Distriktu BiH ova pitanja su u mjerodavnosti Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge. Ovakvo pravno uređenje mjerodavnosti u oblasti radnih odnosa i socijalne zaštite, obzirom da se sva pripadajuća prava financiraju iz entitetskih budžeta (a u FBiH i iz kantonalnih), imaju za posljedicu nejednaka ekonomska prava radnika i drugih osoba određenih socijalnih grupacija. Situacija se dodatno usložnjava u FBiH, gdje je ova problematika u zajedničkoj mjerodavnosti FBiH i kantona, tako da svaki kanton ima odgovarajuća ministarstva mjerodavna za provođenje entitetske politike i kreiranje vlastite. Kao logičan slijed događaja, javljaju se značajne razlike po pitanju pravnog reguliranja pitanja iz oblasti radnih i socijalnih prava, kao i ekonomske moći kantona da obezbijedi i zaštititi prava kako radnika tako i određenih socijalnih grupa stanovništva, što za posljedicu ima i socijalno isključivanje onih najugroženijih. Obzirom da je u zajedničkoj mjerodavnosti federalne vlasti i kantonâ zdravstvo i socijalna politika, kantoni su ovlašteni i za donošenje odgovarajućih pravnih akata u svrhu detaljnije regulacije i provođenja pomenutih propisa.

Postojeći Zakon o radu FBiH ne implementira u potpunosti EU načela *fleksigurnosti* i *ravnopravnosti* lica. Trenutni Zakon sadrži zabranu bilo kakvog oblika diskriminacije predviđenu odredbom članka 5. kao i moguća odstupanja od iste, međutim, ne sadrži definiranje oblika diskriminacije, uznemiravanja i zlostavljanja na radu, te mehanizam zaštite od navedenog, čime se ne implementiraju odredbe Zakona o zabrani diskriminacije u BiH²¹ kao i odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH²². Postojeći nacrt Zakona o radu²³ predviđa detaljnu regulaciju ovih pitanja, te bi njegovim usvajanjem bio usklađen osnovni pravni okvir sa načelom ravnopravnosti.

Pitanje fleksigurnosti također nije u potpunosti integrisano u postojeći Zakon o radu. Potrebe tržišta predviđaju drugačije oblike rada i radnih odnosa u odnosu na one tipične (ugovor o radu na neodređeno vrijeme sa punim radnim vremenom). Postojećim nacrtom Zakona o radu predviđeno je detaljnije uređenje upućivanja radnika na rad u inostranstvo, čime se omogućava kako fleksibilnost radnog odnosa, tako i veća sigurnost osoba koje je u tom svojstvu upućeno na takav rad (predloženi članak 25.), zatim rad izvan prostorija poslodavca, čime bi se omogućio rad kod kuće ili drugim prostorijama, sukladno dogovoru između poslodavca i radnika, reguliranje radno-pravnog statusa ravnatelja, sklapanje ugovora u svrhu stručnog osposobljavanja, itd. Time bi se detaljnije regulirali fleksibilniji radni odnosi, koji faktički postoje na tržištu rada, a koji zbog nedostatka pravne regulative ne pružaju dostatnu zaštitu uposlenika. U tu svrhu predviđena je i obveza poslodavca da radniku dostavi fotokopiju prijave na obvezno osiguranje (predloženi članak 28.), obveza o vođenju obvezne evidencije svih osoba u radnom odnosu i izvan radnog odnosa, produženje najkraćeg godišnjeg odmora od 20 radnih dana, za maloljetnike najmanje 25 radnih dana²⁴, mogućnost korištenja porodijskog odsustva od strane oca djeteta 42 dana po rođenju djeteta, umjesto majke, strožije kazne prema poslodavcu od strane inspekcije rada (svrha strožije regulacije kazni je prije svega nastojanje da se smanji neregistrirani rad) i sl. Ovakav način uređenja radnih odnosa poboljšao bi

²¹ Zakon o zabrani diskriminacije, „Službeni glasnik BiH“ br. 59/09.

²² Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, „Službeni glasnik BiH“ br. 16/03, 102/09).

²³ Nacrt Zakona o radu na 68. sjednici Vlade FBiH, održanoj 14.11.2012. godine, upućen je u parlamentarnu proceduru (nacrt Zakona:
<http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/nacrt%20zakona%20o%20radu%20juni%202012.pdf>)

²⁴ U korist radnika posebno ide i predviđeno rješenje da se prilikom obračuna godišnjeg odmora ne uzimaju u obzir subote, kao do sada (predloženi članak 49. nacrta Zakona o radu.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

poštivanje principa fleksibilnosti u radnim odnosima, ali i povećao zaštitu uposlenika u specifičnim situacijama.

Izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj zaštiti neuposlenih osoba, također se nastoji smanjiti tzv. fiktivna neuposlenost i troškovi službi za upošljavanje, u smislu ažuriranja podataka osoba koje su stvarno neuposlene i imaju namjeru da se uposle u aktivno tražeći posao. Naime, pooštreni su uvjeti prijave na evidenciju službi za upošljavanje te kontrola aktivnosti koje provodi neuposlena osoba u svrhu traženja posla²⁵. Također je izjednačen položaj neuposlenih u pogledu visine naknade za slučaj neuposlenosti (40% prosječne neto plate isplaćene u FBiH u zadnja tri mjeseca koja prethode gubitku posla), dok dužina staža utječe na dužinu trajanja prava na naknadu za slučaj neuposlenosti. Istim Zakonom predviđena je obveza poslodavca koji je otpustio radnika da dostavi pisanu obavijest službi za upošljavanje o radnicima za kojima je prestala potreba (čl. 20.). Međutim, efikasnijem obavljanju djelatnosti službi sigurno bi doprinijelo i uvođenje obveze periodičnog obavješćavanja službi od strane poslodavaca o potrebama za radnom snagom, tako da bi se u službama moglo tačnije reflektovati stanje na tržištu rada.

Do rasterećenja rada kantonalnih službi za upošljavanje doprinijelo je i ukidanje Zakona o pravima razvojačenih branitelja i članova njihovih obitelji, koji je prestao važiti 01.05.2010. godine, po osnovu kojeg su kantonalne službe bile obvezne izdvajati do 50% vlastitih sredstava za isplatu novčanih naknada po osnovu ovog zakona²⁶.

Kao posljedica postojanja sive ekonomije javlja se i neobuhvaćenost osoba obveznim osiguranjima (zdravstvenim i penziono-invalidskim osiguranjem). Rezultat slabe pokrivenosti stanovništva ovim osiguranjima je socijalno isključenje tih osoba i stvaranje posebne grupe siromašnih, koji, umjesto korištenja neke od tri vrste mirovine, ulaze u krug osoba kojima je potrebna socijalna zaštita, financirana putem proračuna. Ovaj financijski neodrživ sistem nužno treba reformirati na entitetskoj razini u cilju veće obuhvaćenosti osoba obveznim osiguranjima, boljem nadzoru poslodavaca u pogledu prijave visine plaća i isplate doprinosa²⁷, bržem obezbjeđenju izvršenja prava na mirovinu.

2.9.2. Kantonalna mjerodavnost u radnim i socijalnim odnosima i drugim odnosima relevantnim za pitanje povećanja uposlenosti

Svoje mjerodavnosti u oblasti radnih i socijalnih odnosa ZDK provodi putem tri ministarstva (Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstvo za braniteljska pitanja) i putem drugih organa uprave (JU Kantonalni Zavod za zdravstveno osiguranje, Kantonalna administrativna služba PIO/MIO za ZDK, Kantonalna služba za upošljavanje ZDK, JU Centar za socijalni rad (po općinama).

²⁵ Članci 3.a. i 3.b. Zakona o izmjenama i dopunama zakona u posredovanju u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti neuposlenih osoba („Službene novine FBiH“ br. 22/05).

²⁶ Članak 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima razvojačenih branitelja i članova njihovih obitelji („Službene novine FBiH“ br. 27/08).

²⁷ Primijećen je negativan trend prijave nižih plaća uposlenika u odnosu na stvarno isplaćene zarade, radi uplate nižih doprinosa, što dugoročno rezultira i niskom osnovicom za obračun penzija, a samim time i stvaranjem većeg broja siromašnih koji primaju predviđenu najnižu penziju, nedovoljnu za zadovoljavanje drugih potreba starih osoba, radi čega postaju korisnici socijalne zaštite (više o ovoj problematici pogledati u: UNDP BiH, „Penziona reforma i sistemi socijalne zaštite u BiH“, <http://www.undp.ba/upload/publications/Penziona%20reforma%20i%20sistemi.pdf>).

Tabela 2.30 – Pregled mjerodavnosti ZDK u selektivnim oblastima

Vrsta mjerodavnosti	Ustav FBiH			Ustav ZDK		ZLS ZDK
	Isključiv o FBiH	FBiH i ZDK	Isključivo ZDK	FBiH i ZDK	Isključivo o ZDK	Općina
Ekonomska politika	+					
Financijska politika	+					
Financiranje vlasti	+		+		+	+
Ljudska prava i slobode		+		+		+
Obrazovna politika			+		+	+
Zdravstvo		+		+		+ ²⁸
Socijalna politika		+		+		
Socijalna zaštita		+		+		+ ²⁹
Radni odnosi		+		+		
Zaštita raseljenih osoba i izbjeglica		+		+		+ ³⁰
Upošljavanje		+		+		+ ³¹
Službe socijalne zaštite			+		+	+
Registriranje i reguliranje poslovanja privrednih društava	+					+ ³²
Lokalno poslovanje			+		+	+ ³³
Reguliranje i registriranje obrta		+		+		+
Ruralni razvoj			+		+	+
Stambena politika			+		+	+
Politika korištenja zemljišta i prostorni plan			+		+	+
Urbano planiranje						+

Obzirom na ovlaštenje ZDK da usvaja kantonalne propise iz ove oblasti, mogu se izdvojiti slijedeći relevantni propisi za ovu problematiku:

- Zakon o radu u Zeničko-Dobojskom kantonu (“Službene novine ZDK” br. 11/02, 11/05);
- Zakon o dopunskim pravima branitelja i članova njihovih obitelji (“Službene novine ZDK ” br. 6/06, 9/07);
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom (“Službene novine ZDK” br. 13/07, 13/11);
- Zakon o raseljenim osobama i povratnicima (“Službene novine ZDK” br. 6/06)

Zakonom o radu ZDK detaljnije se regulišu pitanja pravnog položaja pripravnika, volontera, godišnjeg odmora za osobe koje rade pod otežanim okolnostima (30 radnih dana), plaćeno odsustvo (prošireno za slučaj sklapanje braka

²⁸ Mjerodavnost općine podrazumijeva prije svega uspostavljanje odgovarajućih lokalnih ustanova u svrhu provođenja propisa sa federalne i kantonalne razine, ocjenjivanje njihovog rada, te osiguranja dijela sredstava za njihovo djelovanje.

²⁹ Jednako kao u prethodnoj fusnoti.

³⁰ Provođenje entitetskih i kantonalnih propisa, vođenje evidencije is l.

³¹ Provođenje propisa o pravima neuposlenih osoba i strategija za upošljavanje sa entitetske i kantonalne razine

³² Mjerodavnost na općinskoj razini podrazumijeva mjerodavnost općinskih sudova da vode registre gospodarskih društava

³³ Mjerodavnost općine u pogledu donošenja poslovnih planova za unapređenje poslovnog ambijenta.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

djeteta, preseljenja, polaganja stručnog ispita, elementarne nepogode i drugi slučajevi predviđeni kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu), status mirovnog vijeća za ZDK, mogućnost osnivanja ekonomskog vijeća ZDK.

Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom ZDK detaljnije reguliše prava predviđena entitetskim zakonom, gdje također predviđa, pored socijalno ugroženih grupa osoba predviđenih entitetskim Zakonom, i dvije dodatne socijalne kategorije: osobe ovisne o psihoaktivnim supstancama i osobe koje su žrtve nasilja u obitelji i nasilja u zajednici. U pogledu zaštite civilnih žrtava rata (CŽR), kantonalni zakon predviđa jednaka prava kao i zakon na entitetskoj razini. Visina osobne invalidnine iznosi najmanje 18% a najviše 100% za to predviđene osnovice (70% osnovice utvrđene prema Zakonu o pravima branitelja i članova njihovih obitelji), dok je u KS osobna invalidnina predviđena u iznosima od 91,36 KM za VI grupu osoba do 507,56 KM za I grupu CŽR. Invalidnina CŽR financira se 30% iz kantonalnog proračuna, a 70% iz federalnog, dok naknada za njegu i pomoć od strane druge osobe za CŽR financira se iz kantonalnog proračuna 20% a iz federalnog 80%.

Na kantonalnoj razini Zakonom o dopunskim pravima branitelja i članova njihovih obitelji predviđaju se dodatna prava koja se financiraju od strane kantonalnog proračuna i proračuna općina (čl. 53. Zakona).

Zakonom o raseljenim osobama i povratnicima ZDK ne predviđaju se dodatna prava u odnosu na istoimeni zakon na entitetskoj razini³⁴. Kanton je mjerodavan za organiziranje povratka na svom teritoriju, vođenje evidencije o izbjeglicama i raseljenim osobama, pripremu bilance potrebnih sredstava za ostvarenje povratka, utvrđivanje izvora sredstava i osoba koja će biti uključena u aktivnosti, suradnju sa mjerodavnim općinskim službama, drugim kantonima i entitetskom razinom, itd. Navedene aktivnosti se financiraju iz entitetskog, kantonalnog proračuna te iz drugih zakonom predviđenih izvora sredstava.

Pitanje rehabilitacije, upošljavanja invalidnih osoba regulirano je entitetskim zakonom donesenim 2010. g., dok na razini kantona zaštita istih se provodi putem Zakona o socijalnoj zaštiti ZDK, kao i putem Zakona o dopunskim pravima branitelja, kojim se predviđa posebna zaštita RVI. Zaštita ovih osoba u radnim odnosima prije svega se predviđa odredbom Zakona o radu koja zabranjuje svaki oblik diskriminacije radnika, te odredbama o pravima radnika sa promijenjenom radnom sposobnošću, kao i odredbom o zabrani davanja otkaza ovoj osobi bez odobrenja vijeća uposlenika ili sindikata. Ista osoba ima pravo na invalidsku mirovinu prema odredbama zakona o PIO/MIO FBiH ukoliko u potpunosti izgubi radnu sposobnost. Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji na entitetskoj razini predviđaju se određeni poticaji prilikom upošljavanja osoba sa invaliditetom, kao i obveza da kod poslodavaca postoji određeni broj osoba sa invaliditetom u radnom odnosu. Kantonalnim zakonom o socijalnoj zaštiti predviđena je mogućnost osnivanja udruga invalida koji trebaju aktivno učestvovati u kreiranju politike zaštite i socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom, s tim da nije predviđena obveza nego samo mogućnost da kanton i općine izdvajaju sredstva za djelovanje ovakvih udruga³⁵

2.1.9.3. Kantonalna služba za upošljavanje

Mjerodavnost kantonalnih službi za upošljavanje regulirana je federalnim Zakonom za posredovanje u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti neuposlenih osoba³⁶. Također su obvezne organizirati prikupljanje, razmjenu

³⁴ Čl. 11. Zakona o raseljenim osobama i povratnicima ZDK u vezi sa čl. 11. Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u FBiH i izbjeglicama iz BiH („Službene novine FBiH“ br. 15/05).

³⁵ Čl. 94. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i obitelji sa djecom ZDK.

³⁶ Čl. 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti neuposlenih osoba („Službene novine FBiH“ br. 22/05).

i objavljivanje podataka o uposlenim osobama koje traže promjenu uposlenja, kao i druge podatke koji mogu biti od značaja za obavljanje osnovne djelatnosti službe za upošljavanje, te vršiti periodično ocjenjivanje tržišta rada prema instrukcijama Federalnog zavoda u cilju dobijanja podataka i pružanja informacija o kretanjima na tržištu rada.

Osnovni izvor prihoda za kantonalnu službu predstavljaju doprinosi za slučaj neuposlenosti³⁷ (30% doprinosa pripada Federalnom zavodu za upošljavanje (FZZZ)), transferi od strane FZZZ (sufinanciranje naknada za razvojačene branitelje i socijalno zbrinjavanje osoba koja su ostala bez posla), Ministarstva rada i socijalne politike FBiH (programi upošljavanja), Ministarstva za pitanja branitelja i invalida (naknade za razvojačene branitelje). S druge strane, oko 90% troškova službe odnosi se na naknade neuposlene osobe, naknade razvojačenim braniteljima, doprinose za zdravstveno osiguranje, dokup staža za neuposlene, doprinos PIO za neuposlene, grantove za poticaje upošljavanja³⁸.

2.10. Radna ravnopravnost

2.10.1. Zakonodavni okvir

U cilju implementiranja načela ravnopravnosti kao osnovnog načela na tržištu rada, BiH je poduzela značajne korake na što se obvezala i ratificiranjem brojnih međunarodnih akata usvojenim od strane UN- a, Vijeća Evrope kao i potpisivanje SSP sa državama članicama EU. Usvojeni su Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o ravnopravnosti polova na državnoj razini, čime se ukazalo na značaj jednake implementacije ovog načela u oba entiteta u cilju ujednačavanja položaja žena na tržištu rada.

Načelo rodne ravnopravnosti se prije svega garantuje putem načela zabrane bilo kakvog oblika diskriminacije građana BiH odredbama Ustava BiH, entitetskih ustava, kao i kantonalnih ustava u FBiH. Međutim, odredbama navedenih ustava nije predviđeno detaljnije utvrđivanje pitanja rodne ravnopravnosti, zastupljenost polova u organima vlasti i sl. Ustavom FBiH posebno se zabranjuje diskriminacija po osnovu spola, i to uvođenjem CEDAW konvencije kao sastavnog dijela Ustava FBiH.

Zakonom o ravnopravnosti spolova predviđa se koncept direktne i indirektne diskriminacije, uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, rodno zasnovanog nasilja i viktimizacije, a koji su sukladni sa međunarodnim standardima po ovim pitanjima. Kao posebna obveza, prema ovom Zakonu, predviđa se i obveza zastupljenosti oba spola sa najmanje 40% u organima vlasti na svim razinama države BiH (čl. 20.). Kao osnovne oblasti u kojima je nužno implementirati načelo rodne ravnopravnosti, ovim zakonom izdvajaju se sljedeće: 1) obrazovanje, 2) upošljavanje, rad i pristup svim oblastima, 3) socijalna zaštita, 4) zdravstvena zaštita, 5) sport i kultura, 6) javni život, 7) mediji, 8) statističke evidencije. Jednake definicije pojma posredne i neposredne diskriminacije predviđeni su i Zakonom o zabrani diskriminacije, a kao relevantne oblasti u kojima je nužno implementirati ovo načelo predviđene su već pomenute oblasti prema prethodno navedenom zakonu, ali i neke druge oblasti (pravo na stanovanje, učešće u javnim organizacijama, pristup robi i uslugama, obavljanje gospodarske djelatnosti)³⁹.

³⁷ Obzirom da se doprinosi obračunavaju procentualno prema plati, to znači da će prihodi službe za upošljavanje direktno biti ovisni od prosječne plate koja se ostvaruje po općinama, odnosno u kantonu. Veća platežna moć uposlenika kao i veći broj uposlenika automatski podrazumijeva veće prihode službe i više sredstava za financiranje odgovarajućih programa za upošljavanje.

³⁸ Ured za reviziju institucija u FBiH, „Izvješće o reviziji finansijskih izvješća Službe za upošljavanje Zeničko – dobojskog kantona Zenica za 2011. godinu“, br. 05-05/12, http://www.saifbih.ba/javni-izvj/zavod/pdf/Izvj_sluzbe_za_uposljavanje_ZE-DO_kantona_2011.pdf

³⁹ Članak 6. Zakona o zabrani diskriminacije.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

U kontekstu Strategije za upošljavanje ZDK, pitanje rodne ravnopravnosti nužno treba biti implementirano u području upošljavanja, rada, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite i evidentiranja statističkih podataka.

Trenutni Zakon o radu FBiH nije u potpunosti usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti polova. Zakon o radu predviđa općenito zabranu diskriminacije (čl. 5), opravdane slučajeve kada se vrši diskriminacija, te teret dokazivanja u slučaju počinjenja iste, dok, s druge strane, ne definiše pojam posredne/neposredne diskriminacije, druge oblike diskriminatornog ponašanja, odredbe o poštovanju načela ravnopravnosti prilikom formiranja odbora i sl. kod poslodavca, primjenu gender osjetljivog jezika⁴⁰. Zakon o radu također predviđa posebnu zaštitu žena s obzirom na reproduktivnu funkciju (rad na pola radnog vremena, trudničko i porodiljsko odsustvo, neplaćeno roditeljsko odsustvo, zabranu rada na naročito teškim poslovima i sl.). Međutim, nedostatak dijelom usklađene pravne zaštite žena je i taj da kaznenim odredbama nisu predviđene posebne kazne za slučaj diskriminacije po osnovu spola, a koje su vrlo česte u praksi, nego samo reguliše pojedine slučajeve ograničenja pojedinih prava žena koja su nekad ili teško dokaziva ili ih uposlenice ne prijavljuju mjerodavnoj inspekciji rada zbog straha od viktimizacije.

Posebnu problematiku predstavljaju prava iz oblasti socijalne zaštite. Naime, obzirom da su pitanja socijalne zaštite regulirana na razini kantona, dolazi do različite razine zaštite žena po pitanju prava istih, čime se iste diskriminiraju po osnovu prebivališta. Npr. neuposlene žene u ZDK imaju pravo na jednokratnu novčanu pomoć u slučaju rođenja djeteta (150 KM), dok u Kantonu Sarajevo i u Tuzlanskom kantonu imaju naknadu u trajanju od godine dana od rođenja djeteta (KS – oko 120 KM mjesečno, a u TK oko 125 KM mjesečno). Neravnomjerne su također i naknade za porodiljsko odsustvo kod žena u radnom odnosu, kojih u nekim kantonima uopće nema te se na taj način onemogućava korištenje zakonom predviđenih prava.

Zakon o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj zaštiti neuposlenih, člankom 2. predviđa zabranu bilo kakvog oblika diskriminacije, a također se predviđa i obveza uzimanja u obzir načela rodne ravnopravnosti po pitanju imenovanja organa Federalnog zavoda i formiranja savjetodavnog povjerenstva (čl. 4.d.). Jezik koji se primjenjuje u zakonu je rodno neutralan, a uvidom u statistiku koja se vodi od strane nadležnih kantonalnih službi može se zaključiti da se poštuje cilj Zakona o ravnopravnosti spolova u pogledu vođenja statističkih podataka prema spolu.

U pogledu socijalne zaštite civilnih žrtava rata, posebnu kategoriju čine osobe žrtve seksualnog nasilja (u većini slučajeva žene), prema članku 96. stavak 2. Po pitanju poduzetništva žena, Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima usklađen je sa Zakonom o ravnopravnosti poslova.

2.10.2. Institucionalni okvir

U cilju efikasnog implementiranja i provođenja načela rodne ravnopravnosti, na razini BiH je za ova pitanja je mjerodavno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova u BiH, dok pri Parlamentarnoj skupštini postoji Povjerenstvo za ravnopravnost spolova pri Predstavničkom domu Skupštine.

Na entitetskoj razini, u FBiH za pitanja implementiranja i provođenja načela ravnopravnosti, mjerodavni su Gender Centar FBiH, a pri Parlamentu FBiH osnovana su povjerenstva za ravnopravnost spolova pri oba doma.

Vijeće ministara BiH, „Četvrti i peti periodični CEDAW izvješće Bosne i Hercegovine“, 2011., http://www.arsbih.gov.ba/images/documents/cedaw_4_5_bhs.pdf

U cilju razvoja odgovarajućih infrastruktura na lokalnoj razini, na kantonalnoj razini osnovana su povjerenstva za ravnopravnost polova. Poslovníkom Skupštine ZDK predviđeno postojanje povjerenstva za ravnopravnost spolova, ljudska prava i građanske slobode, sa utvrđenim mjerodavnostima⁴¹.

2.10.3. Analiza neuposlenih prema spolu

Tabela 2.31 – Spolna struktura neuposlenosti ZDK, 2005.-2012.

Godina	Ukupan broj stanovnika	Ukupan broj uposlenih	Ukupan broj neuposlenih	Broj neuposlenih žena	Broj neuposlenih žena u %
2005	401.401	67.864	65.469	29.158	44,53
2006	401.590	66.600	69.341	31.381	45,25
2007	401.796	68.404	69.516	32.544	46,81
2008	400.848	73.267	62.877	31.228	49,76
2009	400.602	70.907	63.843	31.985	50,25
2010	400.126	70.034	66.700	32.856	47,95
2011	399.856	70.882	65.872	32.625	49,52
2012	399.485	68.772	68.170	33.681	49,40

Tabela 2.32 – Starosna struktura neuposlenosti žena u ZDK u 2012. godini

	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-
Siječanj	776	5.203	5.738	4.595	3.961	3.828	3.889	2.945	1.674	546
Veljača	771	5.244	5.748	4.613	3.965	3.825	3.893	2.944	1.676	534
Ožujak	787	5.217	5.730	4.602	3.963	3.821	3.896	2.950	1.674	527
Travanj	792	5.223	5.738	4.597	3.949	3.818	3.892	2.945	1.667	513
Svibanj	792	5.223	5.738	4.597	3.949	3.818	3.892	2.945	1.667	513
Lipanj	1042	5.246	5.755	4.604	3.965	3.821	3.884	2.962	1.636	507
Srpanj	1388	5.345	5.830	4.620	3.981	3.823	3.874	2.972	1.616	503
Kolovoz	1508	5.389	6.030	4.782	4.040	3.854	3.889	2.992	1.618	498
Rujan	1575	5.338	5.766	4.608	3.975	3.830	3.879	2.995	1.601	489
Listopad	1597	5.389	5.763	4.598	3.963	3.843	3.873	3.008	1.579	481
Studen	1601	5.341	5.735	4.603	3.969	3.853	3.883	3.007	1.568	472
Prosinac	1599	5.423	5.730	4.566	3.973	3.835	3.887	3.006	1.560	463
PROSJEČNO	1185	5298	5775	4615	3971	3830	3885	2872	1628	503
Procentualno	3,45	15,46	16,85	13,46	11,59	11,17	11,33	8,38	4,75	1,46

Tabela 2.33 – Neuposlenost prema kvalifikacionoj strukturi prema spolu u ZDK, 2012.

	Ukupno	Žena	%
NKV	21.136	11.545	54,6
NSS	180	171	95
PKV	2.401	683	28,4
KV	26.972	10.855	40,2
SSS	13.901	8.381	60,2
VKV	549	60	10,9
VSS	469	308	65,7
VSS	2.561	1.677	65,4

³⁷ Poslovník skupštine Zeničko-dobojskog kantona – novi prečišćeni tekst, br. akta: 01-34-9731/12.

Tabela 2.34 – Neuposlenost žena prema kvalifikacionoj strukturi

Ukupno neuposlenih žena u %	NKV	NSS	PKV	KV	SSS	VKV	VŠS	VSS
100%	34,27	0,50	2,02	32,22	24,88	0,17	0,91	4,97

Analizirajući podatke iskazane u tabelama, može se zaključiti da je najveća neuposlenost žena, u pogledu starosne strukture, u dobi 20-34 godine, dakle, nakon završenog srednjeg i visokog obrazovanja, i sa tek nekoliko godina staža, a koja čini 45,77%, dakle, skoro polovinu neuposlenih žena. Nešto manja neuposlenost očituje se u starosnoj grupaciji žena preko 35 godina. U pogledu kvalifikacione strukture, najveći broj neuposlenih žena je onih bez stručnih kvalifikacija (34,27%), sa stečenim stručnim stepenom KV (32,22%), te srednjom stručnom spremom (24,22%). Stoga se kao ciljna skupina za programe upošljavanja javlja upravo skupina neuposlenih žena sa kvalifikacijama do srednje stručne spreme, kao i ciljna grupa žena sa završenom stručnom spremom a bez radnog iskustva. Struktura neuposlenosti prema stručnim kvalifikacijama, a s obzirom na udio prema neuposlenim muškarcima, pokazuje da je najveći nesrazmjer između žena i muškaraca sa NSS, SSS, VŠS i VSS stručnom spremom (60%–95%) neuposlenih žena je prema muškarcima u pogledu navedenih stručnih sprema).

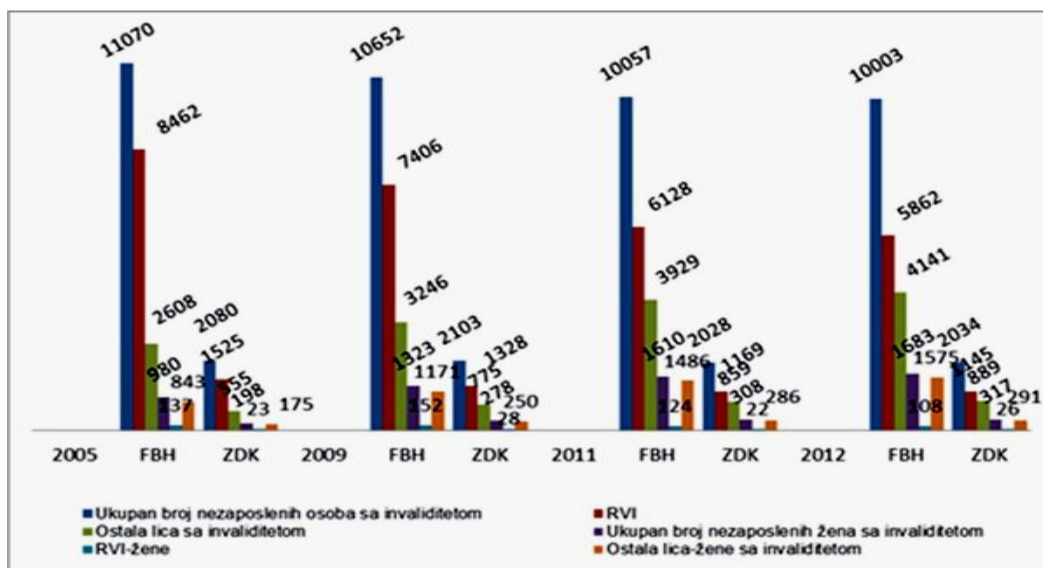
2.11. Potrebe grupa u nepovoljnom položaju na tržištu rada

Generacije koje su u ratu činile starosnu grupu 0-15 godina, danas su u grupi radno-sposobnog stanovništva dobi 15-30 godina (mladi). Ova dobna skupina opterećena je posljedicama neodgovarajuće i nedostatne ishrane, nepotpunom obveznom imunizacijom, traumatizmom, tjelesnim invaliditetom, poremećajima ponašanja, nepotpunim i neodgovarajućim obrazovanjem, manjom otpornosti organizma prema obolijevanju.

Generacije koje su u ratu činile starosnu grupu mladih 15-30 godina starosti iz grupe radno-sposobnog stanovništva, danas pripadaju starosnoj dobi 30-45 godina. Ova dobna skupina opterećena je ratnim vojnim invaliditetom, post-traumatskim stres-sindromom, riziko-faktorima za nastanak hroničnih nezaraznih bolesti (pušenje, povećano konzumiranje alkohola...).

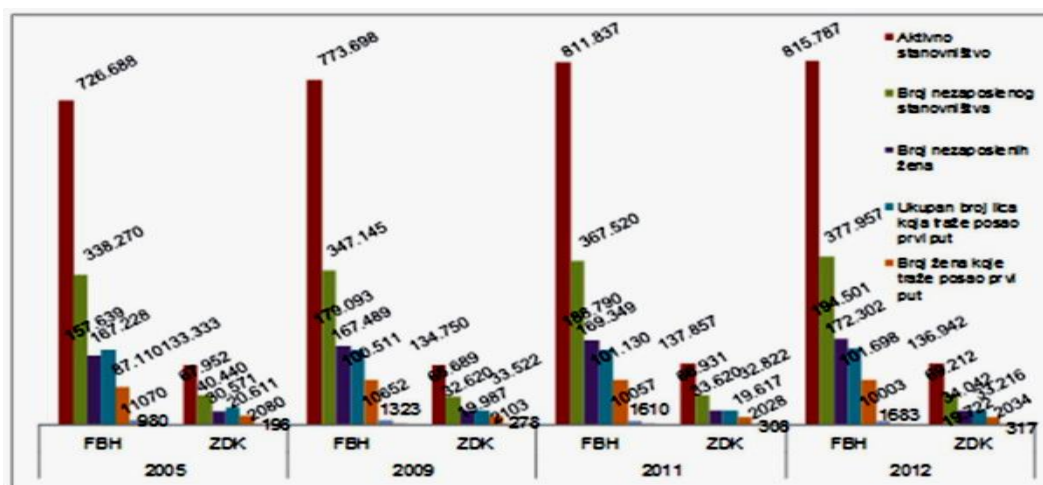
Generacije koje su u ratu činile starosnu grupu 30-45 godina starosti iz grupe radno-sposobnog stanovništva, danas pripadaju starosnoj dobi 45-50-60 godina. Ova dobna skupina opterećena je ratnim vojnim invaliditetom, post-traumatskim stres-sindromom, riziko-faktorima za nastanak hroničnih nezaraznih bolesti (pušenje, povećano konzumiranje alkohola...), posljedicama neodgovarajuće ishrane, otežanom prilagodljivosti na promjene, otežanom sposobnošću učenja i primjene novih znanja i vještina, najvećom stopom obolijevanja i smrtnosti među radno-sposobnim stanovništvom.

Prema podacima Federalnog zavoda za upošljavanje na području FBiH u periodu 2005-2009-2011-2012. godina ukupan broj prijavljenih neuposlenih osoba sa invaliditetom kretao se između 10 652 (2009.g) do 10 003 (2012.g), a na području ZDK od 2 103 (2009.g) do 2028 (2011.g). U ovom periodu i na području Federacije i na području Kantona udio ratnih-vojnih invalida je opadao, dok se broj ostalih neuposlenih osoba sa invaliditetom povećavao. Udio ukupnog broja neuposlenih osoba sa invaliditetom u ukupnom broju neuposlenih osoba na području Federacije kretao se u ovome periodu od 3,3% (2005.g) do 2,6% (2012.g), a na području ZDK od 3,2% (2009.g) do 2,9% (2012.g). Ukupan broj prijavljenih neuposlenih žena sa invaliditetom u istom periodu kretao se između 980 (2005.g) do 1 683 (2012.g), a na području ZDK od 198 (2005.g) do 316 (2012.g). U ovom periodu i na području Federacije i na području Kantona udio ratnih-vojnih invalida-žena nije se bitno mijenjao, dok se broj ostalih neuposlenih žena sa invaliditetom povećavao.

Grafikon 9 - Prijavljene neuposlene osobe sa invaliditetom, 2005-2009-2011-2012. g.

Izvor: Zavoda za upošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine: Bilten za 2005-2009-2011-2012.godinu;
Preuzeto: (www.fzzz.ba, februar 2013.)

Za dobro zdravlje stanovništva neophodna je optimalna politika upošljavanja koja ima inicijativu selektivnog kreiranja radnih mjesta, posebno za one grupe radno-sposobnog stanovništva koje su sa najvećim rizikom od posljedica neuposlenosti, odnosno, koje su u nepovoljnom položaju na tržištu rada, kao što su: osobe sa invaliditetom, mlade osobe bez radnog iskustva, osobe sa 50 i više godina starosti koje su ostale bez posla ili po prvi put traže posao, žene, osobe koje na posao čekaju više od 5 godina, populacija Roma, osobe iz višečlanih obitelji, osobe sa nižim stepenom obrazovanja, kao i veliki broj osoba koje su zbog zakonskih ograničenja izgubile pravo na zdravstveno osiguranje, ili radnici kojima nije uvezan radni staž, odnosno, kojima poslodavci nisu uplaćivali doprinose za mirovinsko i zdravstveno osiguranje.

Grafikon 10 - Neuposlene osobe prema odabranim parametrima, 2005-2009-2011-2012.g.

Izvor: Zavod za upošljavanje FBiH: Bilten za 2005-2009-2011-2012. g.; preuzeto: (www.fzzz.ba, februar 2013.)

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

2.12. Socijalni i gospodarski trendovi u ZDK

Buduća kretanja socijalnih i gospodarskih trendova za period 2013.-2017. godine, mogu se sagledati na temelju dosadašnjih ostvarenja, u periodu 2007.-2012. g. Polazni izračuni za 2013. godinu i svaku narednu se temelje na istim pretpostavkama i uvjetima u kojima se odvijali do sada. Rezultati istraživanja i mjerenja životnog standarda u BiH, a posebno onih provedenih u suradnji Svjetske banke, Razvojnog programa Ujedinjenih naroda, Britanskog ureda za međunarodni razvoj i Agencije i zavoda za statistiku u BiH, pokazali su da oko 19% stanovništva živi ispod granice siromaštva, odnosno 30% tek nešto iznad te granice.

Siromaštvo je široko rasprostranjeno, jer je obuhvatilo prilično heterogenu strukturu stanovništva, a tom riziku su posebno izložena djeca, raseljene osobe, povratnici, osobe sa invaliditetom, neuposleni, umirovljenici, kao i osobe bez kvalifikacija. Socijalni trendovi u značajnoj mjeri proističu iz razine uposlenosti i neuposlenosti, odnosno razine rasta ekonomskih aktivnosti.

Tabela 2.35 - Kretanje na tržištu rada i drugih socijalnih elemenata ZDK, 2007-2012

Godina	Uposleni	Neuposleni	Prekid rad.odnosa	Brisan.sa eviden.	Koris.nov naknade	Kor.zdr osigur.	Raz.voj. obveznici
2007	72.161	68.202	228	894	1.620	46.790	15.833
2008	72.648	61.529	270	1.587	1.362	41.333	13.321
2009	70.386	65.689	294	1.083	2.066	44.921	13.327
2010	70.628	67.153	193	1.341	1.455	45.971	13.375
2011	71.237	66.931	270	1.262	1.421	47.925	12.892
2012	67.816*	69.212	228	1.310	1.796	50.988	12.730

Izvor: Zavod za upošljavanje F BiH, za navedene godine po kantonima *za 11mjesec 2012.godine

Društvo u BiH, a time i u ZDK, je omogućilo neuposlenim osobama pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti, kao i korištenje novčane naknade nakon gubljenja posla. Projekcija kretanja broja uposlenih za period 2013.-2017. g. po pojedinim područjima daje se u narednom pregledu.

Tabela 2.36 - Projekcija: socijalni i gospodarski trendovi u ZDK, 2013-2017

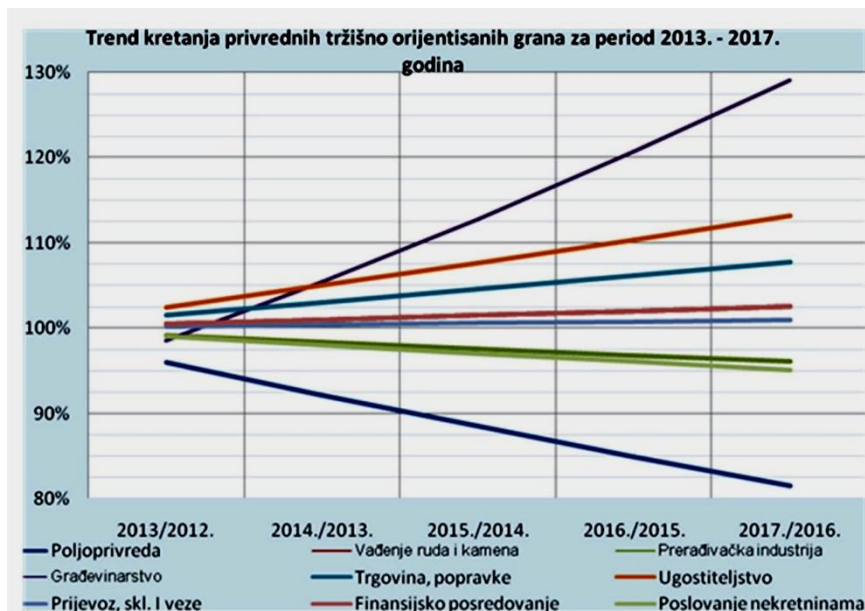
KD Područje	2013	2014	2015	2016	2017
Poljoprivreda	1.524	1.463	1.404	1.348	1.294
Vađenje ruda i kamena	4.947	4.971	4.996	5.021	5.046
Prerađivačka industrija	21.908	21.733	21.559	21.387	21.216
Građevinarstvo	4.051	4.335	4.638	4.963	5.310
Trgovina, popravke	10.011	10.161	10.314	10.468	10.625
Ugostiteljstvo	2.084	2.136	2.189	2.244	2.300
Prijevoz, skl. i veze	4.522	4.531	4.540	4.549	4.558
Financijsko posredovanje	994	999	1.004	1.009	1.014
Poslovanje nekretninama	2.083	2.062	2.042	2.021	2.001
Podsuma	52.123	52.391	52.686	53.010	53.365
El. energija, voda, gas	2.298	2.302	2.307	2.311	2.316
Državna uprava, soc osiguranje isl.	4.532	4.568	4.605	4.642	4.679
Obrazovanje	6.217	6.273	6.329	6.386	6.444
Zdravstveni i socijalni rad	4.038	4.070	4.103	4.136	4.169
Komunalne i uslužne djelatnosti	1.299	1.301	1.304	1.306	1.309
Podsuma	18.383	18.515	18.647	18.781	18.916
Ukupno	70.506	70.906	71.334	71.792	72.281
Tržišno orijentirani sektor	42,50%	42,49%	42,48%	42,48%	42,47%
Javni (pasivni) sektor	57,50%	57,51%	57,52%	57,52%	57,53%

Izvor: Izračun autora.

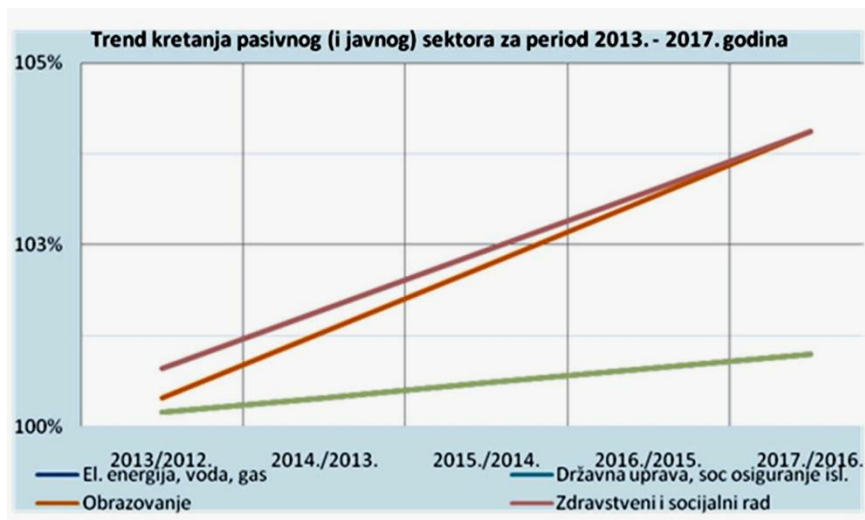
Podaci iz prethodne tabele koji se odnose na pojedine industrijske grane i očekivani broj uposlenih u periodu 2013.-2017. g., grupisani pod nazivom „tržišno orijentirani“ i „pasivni“ sektor, prikazani su na slici 1 i 2.

Grafikon 11.

Izvor: Kreacija autora.

Grafikon 12.

Izvor: Kreacija autora.

2.13. Dostupni resursi za otklanjanje problema

Za socio – ekonomske politike direktno povezane sa politikom upošljavanja a koje su se u periodu od 2006. do 2010. g. financirale iz proračuna, kao na primjer aktivne politike upošljavanja, zatim mjere za osiguranje socijalne sigurnosti neuposlenih, programi, projekti, mjere i aktivnosti resornih ministarstava, te agencija i drugih javnih institucija koje su proračunski korisnici i imaju mjerodavnosti u oblasti upošljavanja, u periodu 2006.-2010.,

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

vlasti BiH su ukupno izdvojile 367 miliona KM, što predstavlja svega 1,5 % ukupnih proračunskih sredstava.

Tabela 2.37 - Rashodi na politike upošljavanja u ukupnim troškovima proračuna, 2006-2010
(u milionima KM)

R.br.	OPIS	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Index
1	2	3	4	5	6	7	8(7/3)*100
1.	Ukupni troškovi proračuna (BiH, entiteti i	4.842	5.641	6.885	7.145	6.780	140,02%
2.	Upošljavanje	72,3	90,5	107,4	70,4	98,6	136,37%

Iz prethodne tabele se može uočiti da su izdvajanja za upošljavanje u BiH, u 2010. g. u odnosu na 2006. g., povećana u za 26 miliona KM, odnosno 36,37%, dok su se ukupni proračunski rashodi povećali za 1,93 mlrd KM. Institucije BiH su za politike upošljavanja u navedenom periodu planirale ukupno 12,2 miliona KM, što u poređenju na ukupan proračun institucija BiH iznosi svega 0,24% . Federacija BiH je za politike upošljavanja u periodu 2007.-2010. izdvojila ukupno 120,7 miliona KM što predstavlja 1,7% ukupnih proračunskih sredstava, dok je Republika Srpska za iste namjene i u istom periodu izdvojila ukupno 137,9 miliona KM, što predstavlja 2,3% ukupnih proračunskih sredstava. Izdvajanja za politike upošljavanja u odnosu na ukupni proračun na kraju 2010. g. iznosila su 1,5% ukupnih proračunskih rashoda, što je približno ista razina izdvajanja za ove svrhe u 2006. godini. Deset kantona u F BiH su za politike upošljavanja u periodu 2007.-2010. godini izdvojili ukupno 96,1 miliona KM. Vlasti Bosne i Hercegovine su zadržale izdvajanja za politike upošljavanja na niskoj razini iako se prema podacima Agencije za rad i upošljavanje BiH broj registriranih neuposlenih osoba neznatno smanjio sa 519.224 u listopadu 2006. godine na 511.783 u lipnju 2010., što predstavlja smanjenje neuposlenih za samo 7.441 osobe. Prema posljednjim podacima Agencije za statistiku BiH, registrirana neuposlenost u dec. 2012., je iznosila 550.255 osoba.

Tabela 2.38 - Učešće planiranih rashoda iz proračuna za politike upošljavanja, 2005. – 2010.
(u milionima KM)

R.br.	Naziv institucije	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Ukupno (2005. – 2010.)	Index
1	2	3	4	5	6	7	8	9(3+4+5+6+7+8)	10(8/3)*100
1.	Federacija BiH	26,9	45,0	54,6	60,2	47,0	54,9	288,6	104,08%
2.	Republika Srpska	23,5	26,4	33,7	43,7	20,3	40,2	187,8	171,06%
3.	Struktura FBiH	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.		Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8		11(10/3)
3.1.	Kanton Sarajevo	8,4	12,7	14,3	7,4	9,7	7,8	60,3	92,85%
3.2.	Tuzlanski kanton	4,1	4,5	7,3	7,4	1,0	0,8	25,1	19,51%
3.3.	Zeničko – dobojski kanton	3,2	5,0	4,0	5,7	1,3	1,8	21	56,25%
3.4.	Srednjobosanski kanton	0,5	0,7	1,5	4,6	1,4	1,3	10,0	260,00%
3.5.	Hercegovačko neretvanski kanton	0,0	0,0	0,0	0,7	0,2	0,6	1,5	0,00%
3.6.	Zapadno – hercegovački kanton	0,0	0,0	0,0	0,8	2,1	3,9	6,8	0,00%
3.7.	Unsko – sanski kanton	0,1	0,1	0,1	0,1	1,4	2,0	3,8	2.000,00%
3.8.	Bosansko – podrinski kanton	0,1	0,1	0,1	0,5	0,9	0,9	2,6	900,00%
3.9.	Kanton 10	0,1	0,9	0,8	0,5	0,8	1,2	4,3	1.200,00%
3.10.	Posavski kanton	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4	1,4	400,00%

Izvor: www.aldi.ba, Financijska osoba politike u BiH - Izvješće o provedenoj analizi proračunske potrošnje vlasti BiH u periodu od 2007. – 2010.g. i usklađenost sa zahtjevima iz Građanske platforme, str. 76 (Prilagođeno)

Ukoliko se ukupna izdvajanja za politike upošljavanja uporede s ukupnim izdvajanjima za ostale funkcije vlade i ostale javne politike, očigledno je da su ukupna izdvajanja za politike upošljavanja samo manji dio od ukupnih izdvajanja dok su približno slična izdvajanjima za kulturu i sport.

Kako sredstva ostvarena uplatom doprinosa za slučaj neuposlenosti nisu bila dovoljna za ostvarivanje materijalne i socijalne sigurnosti neuposlenih osoba, te financiranje administrativnih troškova, kao i zbog određenog broja korisnika koji primaju novčanu naknadu na duži period, kantonalne službe za upošljavanje nisu mogle uredno izmirivati svoje primarne zakonske obveze po osnovu materijalne i socijalne sigurnosti neuposlenih osoba. S tim u svezi, kantonalne službe za upošljavanje, izuzev Službe za upošljavanje Kantona Sarajevo podnijele su Federalnom zavodu zahtjeve za uplatu nedostajućih novčanih sredstava za obezbjeđenje materijalne i socijalne sigurnosti neuposlenih osoba.⁴² Sukladno raspoloživim i planiranim finansijskim sredstvima Federalni zavod je izvršio uplatu nedostajućih novčanih sredstava u iznosu od 9.203.844 KM.

Tabela 2.39 - Pregled isplata nedostajućih sredstava kant. službama za upošljavanje, 2011.

R.Br.	Kanton	Isplaćena sredstva	Struktura isplaćenih sredstava (u %)
1	2	3	4
1.	Zeničko – dobojski kanton	1.651.495	17,94%
2.	Tuzlanski kanton	2.051.556	22,29%
3.	Srednjobosanski kanton	1.797.969	19,53%
4.	Hercegovačko – neretvanski kanton	1.590.931	17,28%
5.	Unsko – sanski kanton	1.019.161	11,07%
6.	Posavski kanton	434.717	4,72%
7.	Zapadnohercegovački kanton	261.973	2,85%
8.	Kanton Sarajevo	0,00	0,00%
9.	Kanton 10	206.937	2,27%
10.	Bosansko – podrinski kanton	189.105	2,05%
UKUPNO		9.203.848	100,00%

Izvor: Izvještaj o radu Federalnog zavoda za upošljavanje za 2011. godinu, str. 10.

Izdvajanja za politike upošljavanja u proračunima deset kantona u Federaciji BiH su u posmatranom periodu planirana u ukupnom iznosu od 136,8 miliona KM. Od ovog iznosa Kanton Sarajevo je izdvojio 60,3 miliona KM, Tuzlanski kanton 25,1 miliona KM, a Zeničko – dobojski kanton 21 milion KM.

Ukupna izdvajanja za politike upošljavanja u ZDK za period: 2005.–2010. u početku imaju tendenciju rasta nakon čega u 2009. g. dolazi do smanjenja sredstava, tako da se može primjetiti da su ukupna izdvajanja za ove svrhe u 2010. g. iznosila svega 1,8 milion KM što predstavlja smanjenje u apsolutnom iznosu od 1,4 miliona KM u odnosu na 2005. g., ili smanjenje od 43,75%.

Izdvajanja za politike upošljavanja u proračunima kantona su bila znatno manja od izdvajanja za financiranje osnovnih funkcija vlade, kao i ostalih vladinih politika. Dakle, izdvajanja iz proračuna su bila jedino veća od izdvajanja za proračunske rezerve i finansijske obveze, dok su svi ostali planirani proračunski rashodi bili veći od rashoda na politike upošljavanja. Najveći dio proračunskih sredstava za politike upošljavanja nalazi se u proračunima ministarstava gospodarstva, te ministarstva mjerodavnog za poslove rada, kao i agencijama i zavodima u oblasti gospodarstva i razvoja. Sljedeća tabela ilustruje procentualno učešće planiranih rashoda za politike upošljavanja u ukupnim proračunima za period: 2005. – 2010.

⁴² Zahtjev je podnesen sukladno s člancima 49. i 50. Zakona o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti neuposlenih osoba.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Tabela 2.40 - Učešće planiranih rashoda iz proračuna za politike upošljavanja, 2005.-2010.

R.br.	Naziv institucije	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Federacija BiH	1,1%	1,6%	1,6%	1,5%	1,1%	1,4%
2.	Republika Srpska	2,5%	2,4%	2,7%	2,8%	1,3%	2,5%
3.	Struktura FBiH	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
1	2	3	4	5	6	7	8
3.1.	Kanton Sarajevo	1,4%	2,0%	2,0%	0,9%	1,4%	1,1%
3.2.	Tuzlanski kanton	1,7%	1,8%	2,2%	1,8%	0,3%	0,2%
3.3.	Zeničko – dobojski kanton	1,9%	2,5%	1,6%	2,0%	0,5%	0,7%
3.4.	Srednjobosanski kanton	0,6%	0,6%	1,1%	2,9%	1,0%	0,8%
3.5.	Hercegovačko neretvanski kanton	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,1%	0,3%
3.6.	Zapadno – hercegovački kanton	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%	2,9%	5,1%
3.7.	Unsko – sanski kanton	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,8%	1,0%
3.8.	Bosansko – podrinjski kanton	0,3%	0,4%	0,3%	1,0%	2,3%	2,3%
3.9.	Kanton 10	0,3%	2,0%	1,6%	0,9%	1,5%	2,1%
3.10.	Posavski kanton	0,2%	0,2%	0,6%	0,8%	0,8%	1,2%

Izvor: www.aldi.ba, Finansijska osoba politike u BiH - Izvješće o provedenoj analizi proračunske potrošnje vlasti BiH u periodu od 2007. – 2010.g. i usklađenost sa zahtjevima iz Građanske platforme, str. 76

Mogući izvori financiranja koji utiču na razvoj ZDK mogu se svrstati u sljedeće: (1) proračunska sredstva bazirana na vlastitim prihodima; (2) sredstva grantova iz domaćih i međunarodnih izvora; (3) kreditna sredstva, ili pak sredstva prikupljena putem emisije obveznica; (4) sredstva po osnovu koncesija i privatizacije; (5) domaći i strani kapital. Proračunska sredstva bazirana na vlastitim prihodima u ZDK ne pružaju optimalnu mogućnost financiranja za programe upošljavanja.

Tabela 2.41 - Plan i struktura proračuna ZDK

R.br.	OPIS POZICIJA	Procjena izvršenja za 2010. g.	Plan Proračuna za 2011.g.	Indeks 2011/2010.	Izvršenje Proračuna za 2011.g.	Plan Proračuna za 2012.g.	Index 2012/2011
1.	Prihodi od poreza	211.065.436	222.886.616	105,60%	215.554.335	230.151.270	106,77%
2.	Neporezni prihodi	29.242.772	39.266.639	134,28%	29.245.503	39.330.763	134,48%
3.	Grantovi (tekući transferi)	4.991.291	3.347.545	66,55%	3.356.523	3.074.034	90,93%
4.	Kapitalni grantovi	7.500	10.000.000	133,333%	0,00	10.000.000	0,00%
5.	UKUPNI PRIHODI (1+2+3+4)	245.306.999	275.500.800	112,30%	248.156.361	282.556.067	113,86%
6.	Funkcionalni rashodi (plaće, naknade, materijal, izdaci)	175.814.178	185.346.796	105,42%	186.213.471	196.284.242	105,41%
7.	Tekući grantovi drugim nivoima vlasti, pojedincima, neprofitnim organizacijama, javnim preduzećima i ostalo	56.190.187	63.298.460	108,89%	54.623.550	61.679.513	112,92%
8.	Kapitalni grantovi	1.167.356	1.017.506	87,16%	489.866	860.000	175,56%
9.	Nabavka stalnih sredstava	16.996.070	14.913.038	87,74%	11.384.819	11.432.312	100,42%
10.	Ostalo (rezerva, spoljne otplate i pozajmice)	683.059	925.000	31,47%	749.824	2.300.000	306,74%
11.	UKUPNO RASHODI (6+7+8+9+10)	250.850.850	265.500.800	105,84%	253.461.530	272.556.067	107,53%
	VIŠAK PRIHODA/RASHODA	(5.543.851)	10.000.000	(180,38)	(5.305.169)	10.000.000	(188,49)

Izvor: www.zdk.ba (Pristup podacima: 20.01.2013.g.)

Strukturnom analizom podataka o planu i izvršenju proračuna ZDK za period 2010.-2012. da se primjetiti rast učešća ukupnih rashoda za 2011. g. u odnosu na izvršenje proračuna ZDK za 2010. godinu u apsolutnom iznosu od 2.610.680,00 KM, i u relativnom iznosu od 1,04%. Po svojoj sadržini proračun ZDK je prije svega administrativno – socijalnog karaktera te sukladno s istim osigurava najbitnije funkcije određene ustavom i zakonima.

Razmatranjem proračuna Ministarstva za rad i socijalnu politiku ZDK za 2012. godinu može se vidjeti da su ukupno planirana sredstva iznosila 26.828.041 KM, što predstavlja 9,84% ukupnog planiranog proračuna ZDK za 2012. godinu, te 86,16% ostvarenja. Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK je za politike upošljavanja u proračunu 2012. g. planiralo ukupan iznos od 1.182.160 KM, od čega za novčanu pomoć za neuposlene porodilje (153.360 KM), zatim transfer JU Službi za upošljavanje ZDK, tj. za poticaj aktivnih mjera za upošljavanja (728.800 KM), i poticaj upošljavanju mladih (300.000 KM).

Ukupna izdvajanja za politike upošljavanja, tj. ukupno izvršenje proračuna za 2011. godinu po ovom osnovu realizirano je u iznosu od 670.160 KM, što predstavlja 56,68% planirane realizacije. Dakle, ukupna planirana izdvajanja novčanih sredstava za politike upošljavanja u proračunu Ministarstva za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK u 2012. godini su iznosila 1.182.160 KM što predstavlja 4,40% relativnog učešća u proračunu tog ministarstva te 0,43% relativnog učešća u odnosu na planirani proračun ZDK za 2012. godinu.

Ukupna planirana izdvajanja novčanih sredstava iz proračuna Ministarstva za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK za 2011. godinu iznosila su u apsolutnom iznosu 932.857 KM, što predstavlja 3,72% relativnog učešća u proračunu Ministarstva za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK, te 0,35% relativnog učešća u odnosu na planirani proračun ZDK za 2011. godinu, kao i 0,0058% BDP-a FBiH.

Kako se u tabeli 2-41 jasno vidi procentualno učešće planiranih rashoda iz proračuna za politike upošljavanja po kantonima, dolazi se do zaključka da je tendencija izdvajanja novčanih sredstava za politike upošljavanja za period 2005.–2012. blago opadala, tako da je trend opadanja u 2012. godini u odnosu na 2005. godinu iznosio 77,36%.

Analiza angažiranih resursa putem proračunske potrošnje u oblasti upošljavanja u proteklih sedam godina u BiH pokazuje da pitanje upošljavanja nije bilo u vrhu liste prioriteta. U posmatranom periodu nije postignut značajan utjecaj po pitanju poboljšanja ukupnog stanja u oblasti upošljavanja.

2.14. Situaciona analiza/analiza okruženja (PEST i SWOT analiza)

Pitanje uposlenosti/upošljavanja u ZDK se ne može posmatrati kao izolovani problem, već kao sastavni dio funkcioniranja ukupnog tržišta rada. Kako bi se analizirali razlozi koji stoje iza trenutne situacije te dale preporuke kako izvršiti poboljšanja potrebno je uraditi situacionu analizu koja će obezbijediti širu sliku okruženja, odnosno, konteksta u kojem se pitanje upošljavanja javlja.

Donosioci strateških odluka moraju biti svjesni promjena i kretanja koja se dešavaju u eksternom okruženju i njihovog utjecaja na problem upošljavanja te mogućnosti njegovog rješavanja. PEST analiza, koja će biti urađena prva, predstavlja analizu faktora vanjskog, općeg okruženja, i to političkih, ekonomskih, tehnoloških i društvenih faktora. Zatim, kako bi se predstavile ključne šanse i opasnosti iz okruženja, te snage i slabosti internog okruženja, urađena je SWOT analiza.

2.14.1. PEST analiza

PEST analizom, odnosno analizom političkih, ekonomskih, tehnoloških i društvenih faktora iz okruženja donosioci strateških odluka stječu uvid u potencijalne prijetnje ali i šanse za unaprjeđenje stanja na tržištu rada i, posljedično tome, smanjenja ukupne neuposlenosti i stope neuposlenosti u ZDK.

2.14.1.1. Političko-pravni faktori

Funkcioniranje tržišta rada u ZDK postavljeno je u političko-pravni okvir, odnosno određeno je važećim zakonima i propisima, pravnom regulativom te političkim okruženjem. općenito se može ustvrditi da je političko-pravno okruženje u BiH, odnosno u ZDK, nepovoljno. Među najvažnije razloge za takvu ocjenu se mogu navesti:

- Kompleksna struktura vlasti u BiH i podijeljene mjerodavnosti u radnim i socijalnim odnosima. Situacija je dodatno usložnjena u FBiH, gdje je ova problematika u zajedničkoj mjerodavnosti FBiH i kantona, tako da svaki kanton ima odgovarajuća ministarstva zadužena za provođenje entitetske i kreiranje vlastite politike.
- Pravno i političko okruženje nije stabilno i efikasno u dovoljnoj mjeri kako bi djelovalo poticajno za lakše poslovanje gospodarskih subjekata, kako domaćih tako i stranih.
- Regulatorno i administrativno okruženje za mala, srednja i velika poduzeća je nepovoljno, podrška samoupošljavanju je nedovoljna i poduzetnička infrastruktura nerazvijena.
- Pravni okvir funkcionisanja tržišta rada i medijacije na tržištu rada nije odgovarajući. Djelovanje ključnih institucija tržišta rada nije koordinirano, te se provodi nedovoljan broj aktivnih mjera upošljavanja.
- Službe za upošljavanje imaju ograničenu ulogu u posredovanju na tržištu rada, između ostalog i zbog ograničenog pristupa otvorenim radnim mjestima. Poslodavci ne posmatraju Službe za upošljavanje mjestom za iskazivanje potražnje za radom.
- Spor napredak na putu pridruživanja europskim integracijama i usklađivanje zakonodavstava BiH sa regulativama EU.
- Korupcija u upošljavanju.

2.14.1.2. Ekonomski faktori

Faktori ekonomskog karaktera iz okruženja na tržištu rada ZDK se mogu posmatrati kao opći faktori i specifični. Od općih faktora ekonomskog karaktera se može izdvojiti recesija koja negativno utječe na tržište rada, kroz krizom uslovljeno gubljenje radnih mjesta te nedovoljno stvaranje novih radnih mjesta što ima za direktnu posljedicu povećavanje broja neuposlenih, odnosno rast stope neuposlenosti. Nepovoljno političko-pravno okruženje, te spori ekonomski rast i razvoj BiH, uzrokovali su neke od specifičnih ekonomskih faktora kao što su: smanjen broj direktnih stranih ulaganja, pad kreditnog rejtinga i visina kamatnih stopa po kojima banke i druge kreditne institucije nude kredite za gospodarstvo što ima direktan utjecaj na stopu upošljavanja i samoupošljavanja. Također, nedovoljan broj specifičnih izvora financiranja otežava pribavljanje potrebnih finansijskih sredstava za osnivanje i poslovanje poduzetničkih poduhvata po povoljnijim uvjetima. Postojanje neformalnog sektora (siva ekonomija) predstavlja poseban problem, jer između ostalog dovodi do jaza između registrovane i anketne stope neuposlenosti u BiH, odnosno u ZDK.

Prosječni troškovi radnog mjesta, odnosno cijena rada, su nekonkurentni, naročito ako se uzme u obzir razina produktivnosti, ali i disproporcija u odnosu visine plaća u gospodarskim i negospodarskim sektorima, što dovodi do prevelike opterećenosti gospodarstva i poteškoća u ostvarivanju ekonomičnosti kao principa poslovanja. Navedeni podaci broja uposlenih radnika pokazuju da je došlo do značajnog broja smanjenja uposlenih u glavnim gospodarskim sektorima. Također, evidentna je i neusklađenost između vještina neuposlenih i zahtjeva otvorenih radnih mjesta.

2.14.1.3. Društveni faktori

Socijalno okruženje ZDK karakteriše siromaštvo, koje je obuhvatilo prilično heterogenu strukturu stanovništva, a tom riziku su posebno izložena djeca, raseljene osobe, povratnici, osobe sa invaliditetom, neuposleni, umirovljenici, kao i osobe bez kvalifikacija, zatim socijalna nesigurnost, loša demografska slika, pad životnog standarda, i drugi faktori socijalnog okruženja. Od društvenih faktora od posebnog značaja za tržište rada ZDK se mogu izdvojiti:

- Socijalna isključenost određenih skupina kao što su Romi, osobe sa invaliditetom, osobe sa posebnim potrebama, itd. Kao jedna od posljedica postojanja sirove ekonomije javlja se i neobuhvaćenost osoba obveznim osiguranjima (zdravstvenim i mirovinsko-invalidskim osiguranjem). Rezultat slabe pokrivenosti stanovništva ovim osiguranjima je socijalno isključenje ovih grupa i stvaranje posebne grupe siromašnih, koji, umjesto korištenja neke od tri vrste mirovine, ulaze u krug osoba kojima je potrebna socijalna zaštita, financirana putem proračuna.
- Opterećenost tržišta rada posebnim grupama stanovništva kao što su razvojačeni vojni obveznici, ratni vojni invalidi i osobe sa invaliditetom. Pasivne mjere zbrinjavanja ovih kategorija opterećuju proračune i ne doprinose trajnom rješenju statusa ovih kategorija, uz izražen problem niske razine njihove upošljivosti.
- Struktura neuposlenih prema starosnoj dobi pokazuje da 65% ukupne stope neuposlenosti čine osobe starosne dobi od 25–50 godina, zvanično prijavljenih kao neuposlene duže od 5 godina koje ne posjeduju registrirano radno iskustvo ili radi bez registriranog uposlenja. Pregled strukture registriranih neuposlenih osoba prema kvalifikacionoj strukturi i starosnoj dobi upućuje na izražen problem upošljavanja osoba sa NK, PK i KV starosne dobi 31-50 godina, koji čine 65% od ukupnog broja registriranih neuposlenih osoba sa datim kvalifikacijama.
- Relativno neusklađen obrazovni sistem sa stvarnim potrebama tržišta rada, odnosno poslodavaca. Neprilagođeni nastavni planovi i programi srednjeg i visokog obrazovanja, nedostatak formalnog i neformalnog obrazovanja iz domena poduzetništva, te mogućnosti obuke i prekvalifikacije. Nedovoljna iskorištenost koncepta cjeloživotnog učenja.

2.14.1.4. Tehnološki faktori

Među najvažnije faktore tehnološkog okruženja koji negativno utječu na tržište rada se mogu izdvojiti nedovoljna ulaganja u znanstveno-istraživački rad, čime se direktno utječe na stupanj razvoja novih znanja, tehnologije, stupanj inovacija i razvoj ljudskih kapaciteta, koji predstavljaju temelje dugoročne konkurentnosti gospodarstva. Razvijenost znanstveno-istraživačke i razvojne djelatnosti nije na zadovoljavajućoj razini, a postojeća infrastruktura usmjerena ka istraživanju i razvoju nije sistemski koordinirana i uvezana.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Također, izražen je i problem nedovoljne informatičke pismenosti radno sposobnog stanovništva starije dobi, što otežava proces traženja i dobijanja uposlenja.

Analizom političko-pravnih, ekonomskih, tehnoloških i društvenih faktora iz okruženja vidljivo je da na funkcioniranje tržišta rada u ZDK djeluju različite silnice, čiji se utjecaj može mjeriti u rasponu od prijetnje do šanse na unapređenje tržišta rada. *Političko-pravni* faktori imaju dvostran utjecaj, te se mogu identificirati faktori iz ove grupe koji su prijetnja ali i oni koji predstavljaju šansu, dok faktori *ekonomskog* okruženja djeluju na razini prijetnje za unapređenje tržišta rada. Većina faktora iz *društvenog* okruženja predstavljaju prijetnju za unapređenje tržišta rada a *tehnološki* faktori impliciraju na šanse iz okruženja.

2.14.2. SWOT analiza

Donosioci strateških odluka moraju biti svjesni prijetnji i šansi iz okruženja ali i vlastitih snaga i slabosti, koji mogu utjecati na ostvarenje definiranih strateških ciljeva i poduzimanje mjera vezanih za unapređenje tržišta rada. U nastavku se daje pregled snaga, slabosti, prijetnji i šansi izraženih na tržištu rada ZDK.

Snage

Učešće visoko obrazovanog kadra u ukupnoj neuposlenosti pokazuje da tržište rada relativno lako apsorbuje ovu kategoriju neuposlenih. Od 81% ukupno registriranih neuposlenih osoba sa visokom stručnom spremom su starosne dobi od 25-30 godina i traže prvo uposlenje u periodu kraćem od 5 godina. Dužina perioda traženja posla može implicirati da nedostatak radnog iskustva usporava proces nalaženja posla ove kategorije neuposlenih.

Kvalifikaciona struktura neuposlenih pogoduje ubrzanoj reindustrijalizaciji obzirom na činjenicu da je u ZDK poslovao značajan broj velikih industrijskih poduzeća koja su upošljavala radnike sa kompetencijama djelomično iskoristivim u oblasti industrije.

Slabosti

Prirodna neuposlenost iznosi 46,9%, dok je stopa neuposlenosti izazvana recesijom dodatnih 2,8%. Ovaj podatak pokazuje da je problem velike stope neuposlenosti samo u manjoj mjeri izazvan recesijom, te implicira strukturnu neravnotežu na tržištu rada, odnosno nesklad između ponude i potražnje radne snage, u uvjetima odvijanja normalne gospodarske aktivnosti.

Izražena neuposlenost NK, PK i KV starosti od 31-50 koji su bez radnog iskustva i traže posao duže od 5 godina. Može se pretpostaviti da je zbog početnih niskih kvalifikacija i njihovog zastarijevanja tokom perioda čekanja na birou, razina upošljivosti ovih kategorija neuposlenih u konstantnom opadanju. Period čekanja na prvo uposlenje duži od pet godina implicira također da tržište rada nema potrebu za ovom kategorijom radnika.

Niska razina upošljivosti socijalno osjetljivih kategorija neuposlenih osoba, kao što su razvojačeni vojni obveznici, osobe sa invaliditetom, te ratni vojni invalidi, koji čine približno 19% ukupnog broja neuposlenih, implicira da se radi o kategoriji neuposlenih osoba koji ne posjeduju razinu kompetencija tražen na tržištu rada.

Nestručne osobe čine blizu 35% od ukupno registrirane stope neuposlenosti. Nedostatak stručne obuke smanjuje njihov potencijal upošljivosti odnosno mogućnosti nalaženja uposlenja, čime se proračun opterećuje pasivnim mjerama pomoći prema ovoj kategoriji neuposlenih.

U ukupnoj neuposlenosti dominiraju tri kategorije kvalifikacija: SSS, KV i NK, koje zajedno čine 91% od ukupnog broja neuposlenih, iz čega proizilazi da je kvalifikaciona struktura najvećeg dijela neuposlenih nezadovoljavajuća.

Također, pored pitanja niske upošljivosti ove kategorije neuposlenih osoba, jasno je da kvalifikacije ovih radnika nisu dovoljna osnova za razvijanje konkurentskih prednosti gospodarstva ZDK.

Loša komunikacija na tržištu rada između poslodavaca koji predstavljaju potražnju za radnom snagom i Službe za upošljavanje koja posreduje u ponudi radne snage, dovodi do nesklada između ponude i potražnje radne snage po pitanju potrebnih kvalifikacija i time dodatno otežava proces upošljavanja, odnosno onemogućava bržu prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju neuposlenih sa niskom razinom upošljivosti čime bi se utjecalo na smanjenje perioda traženja posla. Dodatnu slabost predstavlja i neoptimalna uloga Službe za upošljavanje u pogledu mjesta putem kojeg se iskazuje potražnja za radom. Također, komunikacija između obrazovnih institucija i biroa, odnosno, poslodavaca nije na razini koji može obezbijediti brže reakcije na promjene u zahtjevima tržišta rada.

Prijetnje

Kompleksna struktura vlasti u BiH i podijeljene mjerodavnosti u radnim i socijalnim odnosima između države, entiteta i kantona dodatno usložnjavaju pitanje unapređenja tržišta rada ZDK. Postojeći Zakon o radu FBiH ne implementira u potpunosti EU načela *fleksigurnosti* i *ravnopravnosti* osoba, te nije sasvim usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti polova. Također, neravnomjerna socijalna zaštita ne promovise načelo usklađivanja obiteljskog i poslovnog života, što u dugom roku može imati za posljedicu i nizak natalitet, te smanjenje aktivne radne snage i starenje radne snage na tržištu rada.

Pravno i političko okruženje nije stabilno i efikasno u dovoljnoj mjeri kako bi djelovalo poticajno za lakše poslovanje gospodarskih subjekata, kako domaćih tako i stranih te za rast i razvoj malih, srednjih i velikih poduzeća.

Gubitak radnih mjesta u gospodarstvu je praćen porastom uposlenosti u izvangospodarskim djelatnostima. Iako se stopa neuposlenosti smanjuje upošljavanjem, porast uposlenosti u vangospodarskim djelatnostima dugoročno može izazvati negativne posljedice na tržištu rada, jer se dodatno opterećuje rashodovna strana proračuna ZDK, dok istovremeno gubitak radnih mjesta u gospodarstvu implicira pad obima poslovne aktivnosti, odnosno smanjenje prihodovne strane proračuna ZDK.

Proračunska sredstva bazirana na vlastitim prihodima u ZDK ne pružaju optimalnu mogućnost financiranja za programe upošljavanja, većinom se troše na pasivne mjere na tržištu rada. Oko 90% troškova Službe za upošljavanje odnosi se na naknade neuposlenim osobama, naknade razvojačenim braniteljima, doprinose za zdravstveno osiguranje, dokup staža za neuposlone, doprinos MIO za neuposlone.

Kao posljedica postojanja sive ekonomije javlja se i neobuhvaćenost osoba obveznim osiguranjima (zdravstvenim i mirovinsko-invalidskim osiguranjem), čime se opterećuje evidencija neuposlenih osoba u okviru Službe za upošljavanje osobama koje nisu stvarno neuposlone i smanjuje efikasnost rada i dodatno rasipaju oskudni finansijski resursi.

Šanse / prilike

Pridruživanje europskim integracijama i usklađivanje zakonodavstava BiH sa regulativama EU u domenu radnog prava i socijalne politike, te usklađivanje relevantne legislative sa međunarodnim standardima u pogledu rodne ravnopravnosti.

Usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj zaštiti neuposlenih osoba, smanjila bi se tzv. fiktivna neuposlenost i troškovi službi za upošljavanje, u smislu ažuriranja podataka osoba koja su stvarno neuposlone i imaju namjeru da se uposle u smislu da aktivno traže posao.

Razvoj i uvezivanje znanstveno-istraživačkih kapaciteta kako u obrazovnim institucijama, tako i u gospodarskom sektoru, u koordiniran sistem, kako bi se podigao stepen razvoja i primjene inovacija, i time utjecalo na povećanje

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

konkurentnosti gospodarstva ZDK. Obrazovni sistem je dovoljnim dijelom u mjerodavnosti kantona, što implicira mogućnosti prilagodbe univerzitetskih i srednjoškolskih nastavnih planova i programa sukladno potrebama tržišta rada, kao i promocije koncepta cjeloživotnog učenja. Veći stupanj iskorištenosti sredstava iz EU fondova i drugih izvora za provođenje aktivnih programa i mjera na tržištu rada u ZDK.

III DIO: VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

Analiza stanja na tržištu rada predstavlja prvi korak unutar strateškog ciklusa te je poslužila kao osnova za određivanje ciljeva za oblikovanje politike upošljavanja koji trebaju biti temelj strategije upošljavanja i akcionih planova. Ovi ciljevi i mjere proistekle iz njih, trebaju doprinijeti ostvarenju napretka u domeni upošljavanja. Također, oni bi mogli pomoći pri uspostavljanju uzajamno osnaženog odnosa između strategije upošljavanja i ekonomskih i socijalnih politika na način kako je to predviđeno u konvencijama koje predstavljaju okvir međunarodnih standarda za domenu rada u vezi politike upošljavanja, ratificiranih od strane Bosne i Hercegovine.

3.1. Definiranje vizije i misije u rješavanju problema neuposlenosti

U prethodnim poglavljima i odjeljcima spoznate su prednosti (snage) i slabosti (nedostaci), te šanse (mogućnosti) i prijetnje (opasnosti) na tržištu rada u ZDK. Strategija upošljavanja omogućava svim socijalnim partnerima kao i tijelima nadležnim za implementaciju objektivnu identifikaciju svih slabosti i šansi na tržištu rada koje je u definiranom vremenskom horizontu potrebno maksimalno iskoristiti u cilju ostvarenja strateškog cilja zaustavljanja daljnjeg rasta neuposlenosti i preusmjeravanje tog trenda u pad neuposlenosti (odnosno rast uposlenosti). Istovremeno, strategija omogućava da se objektivno prepoznaju sve slabosti i prijetnje na tržištu rada u cilju njihovog eliminisanja ili barem svođenja na minimalnu razinu a što bi za posljedicu imalo rast uposlenosti.

Na kantonalnoj i lokalnoj razini financijska sredstva i resursi za rješavanje identificiranih problema na tržištu rada su vrlo ograničena, pa bi se stoga trebalo usmjeriti na druge izvore, npr. sredstva na višim razinama (sredstva proračuna u FBiH) i naročito sredstva dostupna kroz fondove Europske Unije, kao što su fondovi IPA programa za razvoj ljudskih resursa i Europski socijalni fond, ali i druge izvore. Istovremeno, treba imati u vidu postojanje značajnog ograničenja apsorpcijskih kapaciteta u ZDK, u smislu pripreme i provedbe aktivnosti/projekata, kao i mogućnosti sufinansiranja projekata. Imajući navedeno u vidu potrebno je fokusirati se aktivnosti u poljima koja:

- imaju najveću potrebu za poboljšanjem stanja u pogledu uposlenosti
- imaju najviše potencijala za pozitivnu promjenu u društvenoj i gospodarskoj situaciji u
- ZDK.

Proces oblikovanja Strategije upošljavanja započinje definiranjem **vizije** kao željenog stanja koje se nastoji ostvariti na tržištu rada. To je projicirana slika stanja i kvaliteta tržišta rada u ZDK koje se želi izgraditi primjenom programa i mjera u strategiji i drugim načinima. Istovremeno, ona pruža uvid i u potrebnu infrastrukturu i druge oblike podrške neophodne za dostizanje željenog stanja i kvaliteta tržišta rada. Vizija će omogućiti Vladi ZDK da maksimizira potencijal raspoložive radne snage sticanjem sposobnosti i znanja, radi postizanja boljeg kvaliteta života za sve, te umanjenoj ciklične i prirodne neuposlenosti (posebno, neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada). Vizija je osnov za definiranje misije i strateških ciljeva. S obzirom na vremenski horizont (2013-2017) vizija predstavlja komponentu strateškog usmjerenja preko koje se osigurava kontinuitet strateškog planiranja u dugom roku. Definiranje vizije tržišta rada se oslanja na definiranu viziju razvoja ZDK čiji je iskaz eksplicitno naveden

u Strategiji razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2010-2020. Vizija razvoja ZDK glasi:⁴³

Zeničko-dobojski kanton je regija koja na uravnotežen način koristi svoje prirodne resurse osiguravajući stabilan gospodarski razvoj uz brigu za sopstveno kulturno historijsko nasljeđe, proaktivno uključujući sve relevantne društvene skupine u sve sfere života regije. Osnova razvoja regije je poduzetnički duh njenih stanovnika i prepoznatljivih poslovnih subjekta, koji oslanjajući se na dugogodišnje energetske- industrijsko iskustvo oblikuje međunarodno konkurentnu ekonomiju usklađenu sa prirodnim okoliša.

Ostvarenje vizije Kantona se zasniva na četiri bitna stuba:

- *ekonomija* (razvijena prerađivačka industrija, izvozna orijentacija, bazirana na efektivnoj primjeni visoko-kvalitetnih tehnologija i doprinosa smanjenju regionalnog dispariteta u BiH),
- *infrastruktura i komunikacije* (razvijena infrastruktura kao transportna raskrsnica i distribicioni centar za promet roba, kapitala i inovativnih znanja),
- *ljudski resursi* (razvijen obrazovni sistem da bi se osigurao visok stepen uposlenosti i visoka pozicija u generičkim uslugama),
- *zaštita okoliša* (očuvanje okoliša da bi se osigurao održiv razvoj).

Ovako definirana vizija Kantona zasniva se na ostvarenju slijedećih pretpostavki:

- optimalno iskorištavanje prirodnih resursa,
- razvijena i izvezno orijentisana prerađivačka industrija i poduzeća,
- efektivna primjena kvalitetnih tehnoloških rješenja u prerađivačkim industrijama, podržana vlastitim znanstveno-istraživačkim kapacitetima,
- razvijena energetska i prometna infrastruktura,
- transportna raskrsnica i distribicioni centar za promet roba, kapitala i inovacija,
- razvijen obrazovni sistem,
- relativno visoka stopa uposlenosti,
- visoka pozicija u razvoju generičkih disciplina za održiv razvoj Kantona,
- očuvanje prirodnih ljepota i kulturnog identiteta, i
- društvena suglasnost kroz jaku međusektorsku suradnju privatnog, vladinog i nevladinog sektora.

Na temelju vizije razvoja ZDK, definira se vizija u oblasti upošljavanja ili **Vizija tržišta rada** ZDK glasi:

Tržište rada u ZDK omogućava postizanje pune uposlenosti putem povećanja znanja, vještina i prilagodljivosti radne snage, te jačanja efikasnosti institucija na tržištu rada u svrhu unaprjeđenja povezanosti između radne snage i potreba poslodavaca, i uzimajući u obzir reindustrijalizaciju, poticanje poduzetništva i povećanje upošljivosti ranjivih skupina.

⁴³ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2010-2020.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Realiziranjem ovako definirane vizije tržišta rada postaje mehanizam koji doprinosi bržem upošljavanju a ZDK mjesto ugodnog i kvalitetnog življenja. Na temelju prethodno definirane vizije kao poželjne slike tržišta rada u ZDK potrebno je prići definiranju misije koja na neki način predstavlja operacionalizaciju vizije. **Izjava o misiji** glasi:

Vlada ZDK kantona uz pomoć svih socijalnih partnera preduzima adekvatne, aktivne i pasivne, mjere u cilju stabilizacije tržišta rada, dinamiziranja privrednih tokova, podupiranja upošljavanja i smanjivanja neuposlenosti. Istovremeno, vlastitim odlukama i inicijativama prema višim razinama vlasti, Vlada kreira i sudjeluje u kreiranju povoljnog makroekonomskog ambijenta za realizaciju vizije na tržištu rada.

Na temelju prethodno definisane vizije i misije tržišta rada ZDK moguće je utvrditi strateške ciljeve za ostvarenje vizije. **Opći strateški cilj** za realiziranje vizije tržišta rada glasi:

Ulaganje u ljudski kapital u cilju podizanja razine uposlenosti i unaprijeđenja efikasnosti tržišta rada, te stvaranje boljih uvjeta za otvaranje radnih mjesta. Opći strateški cilj je:

Povećanje uposlenosti – smanjenje stope neuposlenosti.

Povećanje uposlenosti u ZDK se može poboljšati iz dva osnovna pristupa, to su:

- a) eliminiranje ciklične razine neuposlenosti (u obimu od oko 3.850 osoba, ili 2,8% tekuće stope neuposlenosti), kao i dodatno smanjivanje neuposlenosti u okviru dva scenarija:
 - b.1) umanjivanje prirodne razine neuposlenosti u obimu od oko 4.000 osoba (ili 5,5% tekuće razine neuposlenosti).
 - b.2) umanjivanje prirodne razine neuposlenosti u obimu od oko 6.000 osoba (ili 8,8% tekuće razine neuposlenosti).

Na taj način bi se postigli značajni efekti u rješavanju pitanja upošljavanja u ZDK u srednjem roku. Kvantifikacija strateškog cilja je procijenjena na temelju podataka za 2011. godinu.

Tabela 3.1 – Kvantifikacija strateških ciljeva upošljavanja u ZDK, 2013.-2020.

Cilj: ZDK 2018 Povećanje uposlenosti / Smanjenje neuposlenosti	Eliminiranje ciklične neuposlenosti	Dodatno smanjenje neuposlenosti (prirodne razine)	
		Prvi scenario	Drugi scenario
Porast uposlenosti (osoba)	3.850	4.000	6.000
Broj uposlenih (osoba)	74.776	78.776	80.776
Smanjenje tekuće stope neuposlenosti (u % bodovima)	2,8	5,5	8,8
Stopa uposlenosti stanovništva (%)	18,7	19,7	21,2
Stopa uposlenosti radno-sposobnog stanovništva (%)	27,2	28,6	30,8
Stopa aktivnosti (%)	54,2	57,1	61,5

3.2. Definiranje specifičnih strateških ciljeva i prioriteta u oblasti upošljavanja

Iz prethodno definiranog općeg strateškog cilja proizlaze specifični strateški ciljevi:

- A) Do 2021. g., očuvati postojeću razinu uposlenosti u ZDK i uložiti napore za njegovo povećanje
- B) Do 2021. g., unaprijediti efikasnost institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
- C) Do 2021. g., značajno uskladiti ponudu i tražnju na tržištu rada ZDK
- D) Do 2021. g., povećati upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK

Svi prethodno navedeni specifični parcijalni strateški ciljevi su međusobno usko povezani i sprovođenje svakog od njih u značajnoj mjeri zavisi od uspjeha u provedbi ostalih ciljeva. Za realiziranje ovih ciljeva glavni prioriteti upošljavanja u ZDK bi se trebali temeljiti na sljedećim *prioritetnim ciljevima*, a u svezi sa naprijed navedenim specifičnim strateškim ciljevima:

A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje

- A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja
- A.2. Jačanje suradnje između istraživanja, obrazovanja i inovativnih aktivnosti
- A.3. Razvoj poduzetničke kulture i vještina
- A.4. Poticaji samoupošljavanju

B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK

- B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
- B.2. Osnajiti socio-ekonomski dijalog
- B.3. Poboľjšati rad inspekcijskih službi

C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK

- C.1. Unaprijediti sistem obrazovanja i obuke
- C.2. Povećati mobilnost radne snage
- C.3. Pružiti pomoć u traženju posla

D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK

- D.1. Unaprijediti radne vještine i izgled za upošljavanje ranjivih skupina
- D.2. Direktna i indirektna podrška upošljavanju

Mjere i aktivnosti za ovako iskazane specifične strateške ciljeve i prioritetne ciljeve su date u narednom dijelu.

IV DIO: MJERE, AKTIVNOSTI I GENERALNI PLAN IMPLEMENTACIJE

4.1. Plan implementacije i institucionalni okvir

U svrhu implementacije strategije definiran je akcioni plan, te aktivnosti/projekti koji su operacionaliziranje strategije. Pored definiranog plana konkretnih aktivnosti Strategija upošljavanja će biti implementirana u onoj mjeri u kojoj donosioci odluka alociraju financijska sredstva i u količini obezbijedenih sredstava iz drugih izvora za mjere i aktivnosti strategije. Naravno, sama strategija njeni ciljevi, prioriteti i akcioni plan predstavljaju vrstu putokaza za alokaciju ograničenih resursa. U procesu implementacije Strategije očekuje se ostvarivanje tijesne suradnje institucija uključenih u provedbu. Prije svega, to se odnosi na Skupštinu i Vladu ZDK sa tijelima za implementaciju kao i Nadzornim tijelom. Tijela za implementaciju su svi koji su uključeni u realiziranje definiranih aktivnosti, ministarstva, Služba za upošljavanje kao i drugi koji će pripremati, financirati, nadzirati i evaluirati mjere i aktivnosti predviđene ovom strategijom.

Za uspješno realiziranje strategije potrebno je imati usaglašene mehanizme implementacije, monitoringa, izvještavanja i evaluacije a imajući u vidu podjelu mjerodavnosti i odgovornosti u samoj implementaciji. Svrha ovog dijela je definiranje ključnih elemenata i koraka do uspješne implementacije koja uključuje i provođenje sistema monitoringa i izvještavanja, koji služi kao glavna poluga realiziranja ove strategije.

Tabela 4.1 – Najvažnija tijela za usvajanje/provedbu Strategije

Institucija	Funkcija /Zadaća
Skupština ZDK	Usvaja Strategiju i Akcioni plan. Implementira strategiju iz svog domena i daje podršku implementaciji. Razmatra izvješće.
Vlada ZDK	Usvaja Strategiju i Akcioni plan. Implementira strategiju iz svog domena i daje podršku implementaciji. Razmatra izvješće.
Nadzorno tijelo	Nadzire provedbu Strategije. Učestvuje u organiziranju projektnih partnerstava i aktivnosti sukladno prioritetima Strategije. Daje doprinos pripremi polugodišnjih izvješća svojim komentarima.
Tajništvo	Priprema izvješće- polugodišnje i godišnje. Koordinira implementaciju i reviziju akcionih planova. Ova revizija podrazumijeva godišnje ažuriranje i nadopunu generalnog plana implementacije a na osnovu izvješća (polugodišnjih i godišnjih) i konsultacija sa Nadzornim tijelom. Daje podršku u pripremi projekata vezanih za strategiju. Radi kontinuiran monitoring. Priprema projektne zadatke za evaluacije pojedinih aktivnosti i ukupne Strategije.
Implementatori	Rade na implementaciji aktivnosti i mjera usaglašenih Akcionim planom. Usaglašavaju nove aktivnosti/projekte sa Strategijom. Kontinuirano izvještavaju Tajništva o napretku u aktivnostima i projektima.

4.2. Pregled mjera i aktivnosti

Mjera predstavlja skup planiranih ili poduzetih aktivnosti/projekata uključujući korištenje resursa u svrhu ostvarivanja zadatog cilja. Aktivnosti i projekti od kojih je sačinjena neka mjera istodobno predstavljaju operacionaliziranje te mjere. Aktivnosti definirane akcionim planovima je neophodno uvrstiti u godišnje planove rada nositelja aktivnosti. Mjerama i aktivnostima se u proces strateškog planiranja uvodi aspekt djelovanja i poduzimanja određenih činjenja. Osmišljavanjem i provođenjem mjera i aktivnosti se implementira strategija i ostvaruju njeni ciljevi induktivnom metodom, od pojedinačnog (mjere i aktivnosti/projekti) ka općem (specifični i prioritetni ciljevi).

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:		Strateški cilj: Pojedinačni strateški cilj
Radnja ili projekat koje je potrebno poduzeti/provesti u svrhu realizacije određene mjere.		Prioritetni cilj: Naziv podcilja kojim se smatra bitnim za dostizanje strateškog cilja
Kratak opis aktivnosti: Okvirno naznačena radnja, projekat, koraci koji se trebaju implementirati kako bi se izvršila određena mjera.		Mjera: Naziv mjere kojom se postiže određeni prioritetni cilj
Ciljne grupe: Pojedine grupe osoba u istom statusu na tržištu rada prema kojima je usmjerena određena aktivnost.		
Očekivani kratkoročni rezultati: Ishod koji se u kratkom roku želi postići nekom aktivnošću		Indikatori: Mjerljivi indikatori za kratkoročni rezultat
Očekivani dugoročni rezultati: Ishod koji se u dugom/srednjem roku želi postići nekom aktivnošću		Indikatori: Mjerljivi indikatori za dugoročni rezultat
Nosilac aktivnosti Ključni nosioci provođenja određene aktivnosti na nivou ZDK		
Potencijalni partneri za implementaciju: Pored nosioca aktivnosti, tamo gdje je potrebno naznačeni su i partneri lokalnog i višeg nivoa		
Preduvjeti za realizaciju: Uvjeti koji prethodno moraju biti ispunjeni za realizaciju određene aktivnosti.		Faktori rizika: Rizici koji prijete realizaciji određene aktivnosti, bilo da potencijalno onemogućavaju njenu provedbu ili utječu na uspješnost.
Procjena ukupne vrijednosti: Procjena finansijskih sredstava za realizaciju određene mjere, bez naznake izvora. Vrijednost je dana indikativno za potrebe formiranja šireg finansijskog okvira.		Trajanje: Vremensko trajanje od početka do okončanja aktivnosti Početak: Indikativni početak realizacije aktivnosti

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naporu za njegovo povećanje		
A.1.1.1. Smanjenje opterećenosti poslovanja gospodarskih subjekata kroz reformu parafiskalnih nameta	Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja		
	Mjera: A.1.1. Unaprjeđenje ekonomičnosti poslovanja za poslovne subjekte u ZDK do 2014.		
Kratak opis aktivnosti: Transformacija parafiskalnih nameta gospodarskim subjektima u formi oslobođanja od plaćanja za prvu punu godinu poslovanja i transformacija prema veličini pravne osobe, iskazano u formi prijavljenog ukupnog prihoda pravne osobe za prethodnu poslovnu godinu.			
Naknada	Osnovica	Raspored	Obveznici
Naknada za opće korisne funkcije	0,07% prihoda	80% kanton	Većina pravnih osoba
Naknada za korištenje opće korisnih funkcija šuma	0,1% prihoda	80% kanton	Većina pravnih osoba
Članarina turističkih zajednica	A 0,50% VP prihoda	20% FBiH	Većina pravnih osoba
	B 0,45%	80% TZ kantona	
	C 0,40%	20% FBiH	
	D 0,35%		
Opća naknada za vode	0,50% neto plaća		Većina pravnih osoba
Članarina PK	4 KM po uposlenom bruto plate ukoliko >100 zaposlenih	100% kanton	Većina pravnih osoba 0,30%
Zaštita od prirodnih nesreća osoba Komunalna naknada osoba	0,50% neto plaća Različito po općinama	100% općine	Većina pravnih Većina pravnih
Taksa za isticanje firme	Različito po općinama Od 150 do 2.500 KM	(OV) 100% općine (OV)	Većina pravnih osoba
Naknada za korištenje osoba građevinskog zemljišta	Različito po općinama i kategorijama zemljišta	100% općine (OV)	Većina pravnih
Pravna lica u kantonu			
Očekivani kratkoročni rezultati:		Indikatori:	
Ublažavanje fiskalnog opterećenja malih pravnih lica, obrta i samostalnih radnji		-Raspored fiskalnog opterećenja po iskazanom prihodu	
Očekivani dugoročni rezultati:		Indikatori:	
Ublažavanje fiskalnog opterećenja malih pravnih osoba, obrta i samostalnih radnji		-Raspored fiskalnog opterećenja po iskazanom prihodu	
Nosilac aktivnosti: Min. za gospodarstvo ZDK, Min. za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo ZDK			
Potencijalni partneri za implementaciju: općinska vijeća			
Preduslovi za realizaciju: Saglasnost općinskih vijeća		Faktori rizika: Općinska vijeća ne izdaju saglasnost	
Procjena ukupne vrijednosti projekta: Nema		Trajanje projekta: 2013 – 2017. Početak: 2013.	

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: A.1.1.2. Analiza ekonomičnosti poslovanja preduzeća u ZDK sa većinskim državnim kapitalom	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
	Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja
	Mjera: A.1.1. Unaprjeđenje ekonomičnosti poslovanja za poslovne subjekte u ZDK do 2014
Kratak opis aktivnosti: Preduzeća u većinskom državnom vlasništvu se susreću sa nagonimilanim problemima, poput viškauposlenika, zaostale obaveze za MIO i zdravstveno osiguranje, kadrovska neusklađenost kolektiva, manjak obrtnog kapitala, niska tržišna konkurentnost, itd. Sve to nalaže poduzimanje mjera restrukturiranja i unaprjeđenja ekonomičnosti poslovanja takvih gospodarskih subjekata. Njihov potencijal je u jačanju poslovnih performansi, budući da takva preduzeća mogu biti produktivnija, jer više ulažu u obuku i trening te, u pravilu, isplaćuju više plaće uposlenicima. Istraživanja pokazuju da je preveliko fokusiranje na direktno poslovanje (proizvodnja roba i usluga) nekada nedovoljno. Pažnje se treba usmjeriti i u indirektno poslovanje kao što je ponuda i distribucija kako bi se ojačale veze između poslovnih partnera i ostvarilo veće učešće na tržištu.	
Ciljne grupe: Preduzeća u većinskom državnom vlasništvu u ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: -restrukturiranje preduzeća	Indikatori: -poslovni rezultati preduzeća u većinskom državnom vlasništvu
Očekivani dugoročni rezultati: -revitalizacija preduzeća -poboljšana ekonomičnost	Indikatori: -informacija o stanju gospodarstva na teritoriji ZDK
Nosilac aktivnosti: Ministarstvogospodarstva ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: gospodarska komora ZDK, Univerzitet u Zenici,	
Preduslovi za realizaciju: Ostvareni	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti (KM): 60.000	Trajanje: 4 mjeseca Početak: septembar, 2013

Aktivnost: A.1.1.3. Fleksibilizacija radnih odnosa	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
	Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji Upošljavanja
	Mjera: A.1.1. Unaprjeđenje ekonomičnosti poslovanja za poslovne subjekte u ZDK
Kratak opis aktivnosti: Trenutni Zakon o radu predviđa sistem radnih odnosa koji ne pokrivaju posebne oblike radnih odnosa niti omogućavaju njihov nastanak u praksi. Izmjenama zakonske regulative i uvođenjem specifičnih oblika radnih odnosa, kao što su rad kod kuće (tj., izvan prostorija poslodavca), detaljnije definiranje rada u inostranstvu, regulirali bi se neki moderni oblici rada na tržištu, čime bi se osobe u nekom od atipičnih oblika radnih odnosa (nereguliranih zakonom), na evidenciji neuposlenih, bila obuhvaćena zakonom o radu, uz pružanje potrebne pravne sigurnosti kroz obavezno osiguranje kao uposlene osobe, a smanjio bi se broj osoba u neregistrovanoj ekonomiji/ na evidenciji službe za upošljavanje. To bi potencijalno dovelo i do smanjenja troškova poslovanja poslodavca (npr., poslovnih prostorija poslodavca, te prevoza na posao), odnosno do unaprjeđenja ekonomičnosti poslovanja. Ovakvu mjeru nužno je pratiti odgovarajućim informisanjem ciljnih grupa, kao i adekvatnim angažovanjem nadležnih inspeksijskih službi u pogledu njene nepravilne implementacije od strane poslodavaca (neregistrovan rad osoba koje rade od kuće, u inostranstvu u ime poslodavca i sl.).	
Ciljne grupe: Poslodavci, neuposleni, uposleni	
Očekivani kratkoročni rezultati: -smanjenje broja neuposlenih -rasterećenje rashoda službe za upošljavanje	Indikatori: -broj lica registrovanih na evidenciji službe za upošljavanje
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje sive ekonomije	Indikatori: -broj osoba utvrđenih da rade bez ugovora o radu tokom inspeksijskih kontrola
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo rada i soc. politike FBiH, Vlada FBiH	
Preduslovi za realizaciju: -upućivanje inicijative za izmjene i dopune Zakona o radu FBiH -usklađivanje kantonalnog zakona o radu -upoznavanje ciljnih grupa o novim mogućnostima za uposlenje -adekvatan nadzor inspeksijskih službi nad primjenom odredbi o fleksibilnijim oblicima radnih odnosa	Faktori rizika: -otežano provođenje izmjena postojeće pravne regulative, -nezainteresiranost ciljnih grupa za primjenom zakonskih mogućnosti -neodgovarajući nadzor nad primjenom propisa i zloupotreba istih od strane poslodavaca / radnika
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 2 godine Početak: 1.1.2014. – 1.1.2016.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: A.1.2.1. Refundacija dijela plaćenog PDV-a alikvotno prijavljenom broju novouposlenih	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih upošljavanja
Kratak opis aktivnosti: Poticanje novog upošljavanja i očuvanje postojećih radnih mjesta putem refundiranja dijela plaćenog PDV-a pravnim osobama, koja registruju dodatna upošljavanja. Pretpostavka je da pravne osobe, koje imaju izražena plaćanja PDV-a i povećavaju broj uposlenih, obezbjeđuju rast gospodarstva i u značajnoj mjeri finansiraju tercijarni sektor. U tom segmentu, ZDK bi, putem refundacije dijela plaćenog PDV-a, vršio povrat sredstava subjektima, koji imaju aporpcionu moć upošljavanja, podsticao rast uposlenosti u formalnom sektoru i djelovao na suzbijanju neregistrovanog rada. Povrat plaćenog PDV-a bi se vršio na osnovu podnesenih potvrda o ukupno plaćenom PDV-u za prethodnu fiskalnu godinu, izdanih od strane UINO BIH, izdanih potvrda od strane PU FBiH, kojima se dokazuje dodatno upošljavanje. Povrat bi se vršio u visini plaćenih doprinosa novo uposlenih u prethodnoj fiskalnoj godini na period od minimalno 7 mjeseci, a maksimalno u visini od 30% od ukupno plaćenog PDV-a. Na ovaj način obezbjedilo bi se sučeljenje ostvarene dodatne vrijednosti sa povećanim upošljavanjem, odnosno, djelomična rezultanta ostvarene dodane vrijednosti u formi novog upošljavanja.	
Ciljne grupe: Postojeće pravne osobe, obveznici PDV-a	
Očekivani kratkoročni rezultati: 150 novoprijavljenih uposlenika na godišnjoj razini	Indikatori: -Broj predanih zahtjeva za refundacijom -Broj novoprijavljenih uposlenih osoba
Očekivani dugoročni rezultati: -Suzbijanje rada na crno	Indikatori: -Broj objavljenih osoba sa evidencija neuposlenih -Utrošena sredstva/broj novoprijavljenih uposlenih
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: BSC ZDK, PU FBiH	
Preduslovi za realizaciju: -razrađene operacionalizacije mjere sa mjerodavnim ministarstvom	Faktori rizika: -Gospodarski subjekti ne prepoznaju dostatne koristi za prijavu uposlenih -Vlada ZDK ne prepoznaje značaj aktivnosti, da bi formirala budžetsku poziciju povrata PDV-a
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 540.000 godišnje; 1.620.000 za cjelokupni period	Trajanje projekta: 3 godine Početak: 2014. Godina
Aktivnost: A.1.2.2. Refundacije općinskih renti za gospodarske subjekte koji ostvaruju nova upošljavanja	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih upošljavanja
Kratak opis aktivnosti: Vlada ZDK bi pokrenula inicijativu na razini općina da usvoje politiku refundiranja općinskih renti za novoizgrađene poslovne objekte pri registrovanom dodatnom upošljavanju. Navedenu aktivnost bi trebalo promovisati na općinskoj razini, u svrhu povećanja atraktivnosti ulaganja na općinskoj razini, kao i povećanje konkurentnosti općina. Aktivnost je prepoznata i u brojnim primjerima poticaja poduzetništvu u poslovnim zonama u regionu, ali nužno se ne mora odnositi samo na već uređene poslovne zone. Poslovni subjekti bi imali mogućnost, po izmirivanju općinske rente, u roku od 24 mjeseca predati zahtjev za refundaciju doprinosa za novouposlene po evidenciji PU FBiH.	
Ciljne grupe: Postojeće pravne osobe, koja imaju apsorpcionu moć dodatnog upošljavanja i investicioni kapacitet	
Očekivani kratkoročni rezultati: Poticaj upošljavanju putem refundacije općinske rente za novoizgrađene poslovne objekte	Indikatori: -Broj zahtjeva za refundacijom na osnovu broja evidentiranih novouposlenih
Očekivani dugoročni rezultati: -Poticaj investicija -Poticaj upošljavanja	Indikatori: -Broj provedenih investicija
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo gospodarstva ZDK, općinska vijeća	
Preduslovi za realizaciju: Saglasnost općina	Faktori rizika: Općine nisu voljne dati saglasnost o refundiranju dijela plaćenih renti za novoizgrađene objekte.
Procjena ukupne vrijednosti projekta: Nema.	Trajanje projekta: 2013 – 2017. Početak: 2014.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: A.1.2.3. Refundacija dijela općinskih taksi za gospodarske subjekte koji ostvaruju nova upošljavanja	Strateški cilj: A) Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.1. Podrška privrednim subjektima u funkciji zapošljavanja Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih zapošljavanja
Kratka opis aktivnosti: Kao i u aktivnosti A.1.2.2. Vlada ZDK upućuje zahtjev općinskim vijećima za uspostavu sistema refundacije plaćenih općinskih taksi, takse za isticanje firme, KGZ, na ime novoprijavljenih uposlenih osoba u malim poslovnim subjektima (do 10 uposlenih).	
Ciljne grupe: Mala preduzeća	
Očekivani kratkoročni rezultati: Povećana uposlenost u malim preduzećima, samostalnih trgovački i zanatskih radnji i obrta	Indikatori: -Broj podnesenih zahtjeva za refundaciju općinskih taksi, broj novoprijavljenih uposlenih osoba
Očekivani dugoročni rezultati: Jačanje sektora malih pravnih osoba. Suzbijanje rada na crno.	Indikatori: Broj podnesenih zahtjeva za refundacijom općinskih taksi, broj novoprijavljenih uposlenih osoba
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo gospodarstva ZDK, općinska vijeća	
Preduslovi za realizaciju: Saglasnost općina	Faktori rizika: Općine nisu voljne dati saglasnost o refundiranju dijela plaćenih renti za novoizgrađene objekte.
Procjena ukupne vrijednosti projekta: Nema.	Trajanje projekta: 2014 – 2017. Početak: 2014.

Aktivnost: A.1.2.4. Financiranje zdravstvenog osiguranja (ZO) u periodu 36 mjeseci za novoupisane osobe, a koje su ranije bile korisnicima ZO putem biroa	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih upošljavanja
Kratka opis aktivnosti: Financiranje zdravstvenog osiguranja novoupisanih osoba ima primarno za cilj suzbijanje rada na crno i ujedno sa izmjenom kaznenih odredbi za neregistrovani rad čini set aktivnosti, koje imaju za cilj rad na crno učiniti neatraktivnim za pravne osobe u kantonu. Procjenjuje se da je značajan broj registrovanih neuposlenih osoba, koja su prijavljena na biro duži period u radu bez važećeg radnog odnosa. Navedene osobe predstavljaju trošak u formi obaveznog zdravstvenog osiguranja, čiji su korisnici u svojstvu neuposlenih osoba. Osnovna zamisao je da se prijavom radnog odnosa navedenih osoba, poslovnim subjektima poslodavcima omogućiti financiranje zdravstvenog osiguranja za narednih 36 mjeseci, čime bi dodatni trošak upošljavanja predstavljao doprinos za penziono/mirovinsko osiguranje i doprinos za neuposlene. Navedeni dodatni trošak registrovanja uposlenih, uz povećanje kazni za rad na crno, značajno bi utjecao na odnos koristi i rizika neprijavljivanja radnika.	
Ciljne grupe: Neuposlene osobe prijavljene na biro duži period, a koje su angažovane bez važećeg ugovora o radu	
Očekivani kratkoročni rezultati: Zaključivanje ugovora o radu sa 500 osoba na godišnjoj razini	Indikatori: -Broj novoprijavljenih uposlenih sa evidencije neuposlenih, koji su prijavljeni na biro u periodu dužem od 5 godina
Očekivani dugoročni rezultati: Suzbijanje rada na crno	Indikatori: -Broj prijavljenih neuposlenih, koji su prijavljeni na biro u periodu dužem od 5 godina
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje ZDK, Fond zdravstvenog osiguranja	
Preduslovi za realizaciju: Potpisivanje sporazuma partnera o refundaciji troškova zdravstvenog osiguranja	Faktori rizika: Nezainteresovanost ključnih partnera za potpisivanje sporazuma. Odnos koristi i rizika za poslodavca nije dostatan da bi se radnici registrovali.
Procjena ukupne vrijednosti: 380.000 KM godišnje	Trajanje: 2014 – 2017. Početak: 2014.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.1.2.5. Podrška programima internacionalizacije preduzeća koja upošljavaju nove zaposlenike	Prioritetni cilj: A.1. Podrška privrednim subjektima u zapošljavanju
	Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih zapošljavanja
Kratak opis aktivnosti: Internacionalizacija se u ovoj aktivnosti shvata kao izlazak na regionalno/međunarodno tržište nekog privrednog subjekta radi ostvarivanja ekonomskih interesa. Aktivnost predviđa podršku preduzećima u njihovim nastojanjima za uključivanje u lanac vrijednosti strateških partnera ili tržišnih lidera u pojedinim oblastima. Vlada ZDK bi putem resornog ministarstva raspisala poziv za podršku internacionalizaciji poslovanja. Glavne koraci u okviru ove aktivnosti su: procjena preduzeća sa aspekta potencijalnog izvoza; pregled razvojnih/izvoznih planova preduzeća.	
Ciljne grupe: Privredni subjekti sa potencijalom za internacionalizaciju	
Očekivani kratkoročni rezultati: Povećanje broja izvoznika	Indikatori: -broj privrednih subjekata izvoznika iz ZDK
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje izvoza Rast zaposlenosti	Indikatori: -obim izvoza iz ZDK -broj zaposlenih
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo privrede ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Privredna komora,	
Preduslovi za realizaciju: Razvijen program internacionalizacije od strane resornog ministarstva	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 100.000 godišnje	Trajanje: 2 godine Početak: januar, 2014

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.1.2.6. Podrška zapošljavanju u green field djelatnostima	Prioritetni cilj: A.1. Podrška privrednim subjektima u Funkciji zapošljavanja
	Mjera: A.1.2. Subvencioniranje novih zapošljavanja
Kratak opis aktivnosti: U skladu sa Zakonom o državnoj pomoći, krajnji rok za dodjelu državne pomoći za ekonomski razvoj u BiH je 30.06.2014., dok je pomoć za otvaranje novih radnih mjesta uslovljena odlukom Vijeća za državnu pomoć BiH. Glavni aspekti ove aktivnosti mogu biti: regresiranje kamatnih stopa za finansijska sredstva uložena u projekte zapošljavanja u green field djelatnostima; nepovratna pomoć; poreske olakšice; itd. privrednim subjektima. Nosilac aktivnosti bi pripremio javni poziv za privredne subjekte koji imaju namjeru ulaganja te bi na osnovu kriterija višeg zapošljavanja dodijelio ovaj oblik državne pomoći.	
Ciljne grupe: Privredni subjekti	
Očekivani kratkoročni rezultati: rast ulaganja	Indikatori: -visina uložених sredstava
Očekivani dugoročni rezultati: -multiplikativni efekti u privredi ZDK	Indikatori: -broj zaposlenih
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo privrede ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo finansija ZDK, Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Preduslovi za realizaciju: -priprema i objavljivanje javnog poziva	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 500.000 KM	Trajanje: 2013-2014 Početak: septembar, 2013

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: A.2.1.1. Pokretanje specijalističkih studija na UNZE prema realnim potrebama gospodarstva u ZDK	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.2. Jačati saradnju između gospodarstva, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti Mjera: A.2.1. Programi saradnje privrede, visokog obrazovanja
Kratak opis aktivnosti: Budući da gospodarski subjekti imaju potrebu za posebnim vještinama svojih uposlenika i da se takav skup vještina teško može postići kroz ponudu studijskih programa na dodiplomskom studiju javlja se problem postojanja radne snage sa određenim kompetencijama koje nisu na vrhu liste poslovnih prioriteta potencijalnih poslodavaca u kratkom roku. Dodiplomski studij na UNZE se, uglavnom, izvodi u trajanju od 4 godine a dinamična gospodarska kretanja nalažu brža prilagođavanja. Ova aktivnost predviđa susrete poslodavaca i predstavnika pojedinih fakulteta na početku godine, potom utvrđivanje neophodnih kompetencija za buduće studente, izradu i usvajanje novih nastavnih planova i programa na II ciklusu do polovine godine, te upis studenata prema kalendaru UNZE i njihov završetak obrazovanja u trajanju od 1 godine uz potencijalnu izradu magistrarskog rada u određenom preduzeću. Postojeći studijski programi na UNZE bi se mijenjali i inovirali prema rezultatima saradnje predstavnika pojedinih fakulteta i poslodavaca. Nadalje, u skladu sa EU Paketom upošljavanja potražnja za osobama sa razvijenim kompetencijama u informatičko-komunikacionim tehnologijama je u porastu.	
Ciljne grupe: Studenti završnih godina fakulteta, poslodavci, Ministarstvo za obrazovanje i nauku ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje ponude u visokom obrazovanju	Indikatori: -broj specijalističkih studija na UNZE na temelju iskazanih potreba privrede
Očekivani dugoročni rezultati: -jačanje saradnje između privrede i visokog obrazovanja -jačanje specifičnih kompetencija radne snage	Indikatori: -broj održanih sastanaka na temu saradnje -broj studenata završenika specijalističkih studija
Nosilac aktivnosti: Univerzitet u Zenici	
Potencijalni partneri za implementaciju: Udruženja poslodavaca u ZDK, razvojne agencije, predstavnici Ministarstva	
Preduslovi za realizaciju: -uspostavljena saradnja između fakulteta i udruženja poslodavaca -pripremljeni plan saradnje	Faktori rizika: - nezainteresovanost poslodavaca - sporost u provedbi procedura
Procjena ukupne vrijednosti: Sredstva prema potrebi studija	Trajanje: 3 godine Početak: januar 2014

Aktivnost: A.2.1.2. Omogućavanje studijskih praksi za studente	Strateški cilj: A) Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.2. Jačati saradnju između privrede, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti Mjera: A.2.1. Programi saradnje privrede, visokog obrazovanja
Kratak opis aktivnosti: Omogućavanje studijskih praksi putem uvođenja studijske prakse na dodiplomskom studiju kao izbornog predmeta na fakultetima UNZE. Trenutno studijska praksa nije zastupljena u studijskim programima kao mogućnost za koju bi postojao interes i studenata ali i poslodavaca. Studijska praksa bi povećala specifične kompetencije studenata čime bi im se olakšao uspješan ulazak na tržište rada u ZDK, sa jedne strane, ali i uspostavila privremena povezanost između poslodavaca i studenata koja bi potencijalno mogla prerasti u radni odnos, sa druge strane. Obzirom da postoji mogućnost da fakulteti ne uspiju pronaći dovoljan broj poslovnih subjekata koji bi bili domaćini za studijsku praksu ova aktivnost je predviđena kao izborni predmet čime bi se zadržala i fleksibilnost za fakultete odnosno ne bi došlo u pitanje uspješno okončavanje studija za one studente koji iz bilo kojeg razloga, ne budu u mogućnosti obaviti studijsku praksu.	
Ciljne grupe: Studenti, poslodavci, fakulteti	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje saradnje između poslovnih subjekata i obrazovnog sektora	Indikatori: -broj studijskih praksi u godišnjim izvještajima UNZE (interna evaluacija stanja)
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje neuposlenosti osoba sa VSS stručnom spremom	Indikatori: -broj neuposlenih osoba sa VSS
Nosilac aktivnosti: Univerzitet u Zenici	
Potencijalni partneri za implementaciju: -fakulteti, poslovni subjekti,	
Preduslovi za realizaciju: -izmjena nastavnih planova i programa	Faktori rizika: -sporost u provedbi procedura -nezainteresovanost poslovnih subjekata
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 2 godine Početak: april, 2013

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.2.1.3. Razvoj cjeloživotnog učenja kao faktora podizanja sigurnosti uposlenja	Prioritetni cilj: A.2. Jačanje saradnje između gospodarstva, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti
	Mjera: A.2.1. Programi saradnje gospodarstva, visokog obrazovanja
Kratka opis aktivnosti: Cjeloživotno učenje ima dva ključna efekta na tržištu rada. Ono pospješuje upošljivost kod neuposlenih osoba i održava status uposlenosti kod uposlenih. U tom smislu, poslodavci također pronalaze interes za programe obuke svojih uposlenih kojima unaprijeduju njihove vještine i povećavaju produktivnost i konkurentnost preduzeća. Konkurentski pritisci koji dolaze uz globalizaciju nameću obvezu poslodavcima u smislu podizanja konkurentnosti njihovih preduzeća ali i uposlenicima, posebno radnicima niže i srednje razine vještina. Postoje tendencije ubrzanja polarizacije uposlenosti u smislu iskazivanja veće potražnje prema radnicima niskih vještina, sa jedne, i osobama sa visoko-kvalitetnim vještinama čime se osobe srednjih razina vještina dovode u rizik gubljenja posla. U tu svrhu je na UNZE pokrenut projekat ustanovljavanja Centra za cjeloživotno učenje koji bi mogao imati posebnu ulogu u ovoj aktivnosti. Kroz aktivnosti centra za cjeloživotno učenje bi se mogla pružiti usluga visokog obrazovanja za osobe srednje životne dobi.	
Ciljne grupe: neuposleni, uposlenici, poslodavci	
Očekivani kratkoročni rezultati: -stabilizacija uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih
Očekivani dugoročni rezultati: -rast konkurentnosti preduzeća -povećanje mogućnosti za razvoj karijera kod uposlenih -rast uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih -poboljšanje kvalifikacione strukture radne snage
Nosilac aktivnosti: Univerzitet u Zenici	
Potencijalni partneri za implementaciju: Poslodavci	
Preduslovi za realizaciju: -funkcionalna uspostava Centra za cjeloživotno učenje	Faktori rizika: -otpori kod poslodavaca - svijest potencijalnih korisnika usluga Centra
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: januar, 2014

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.2.2.1. Finansijska podrška za izradu biznis planova za inovatore sa područja ZDK i njihova prezentacija investitorima	Prioritetni cilj: A.2. Jačanje saradnje između gospodarstva, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti
	Mjera: A.2.2. Programi saradnje privrede i inovatorskih udruženja
Kratka opis aktivnosti: Aktivnost predviđa saradnju resornog ministarstva i udruženja inovatora ZDK. Dosadašnja podrška vlade ZDK predviđa odobravanje nepovratnih sredstava u iznosu od 5.000,00 KM za patentiranje proizvoda (Dokument: postupak i kriterij za odobravanje i dodjelu sredstava poticaja namijenjenih subvencioniranju troškova realizacije patenata inovatora sa područja ZDK, u 2012). Dodatna podrška predviđa financiranje izrade biznis plana za inovatore u svrhu započinjanja poslovne djelatnosti. Preduzeća sa novim proizvodom imaju značajan potencijal rasta, a time i upošljavanja. Ideje iz biznis planova (sa patentiranim proizvodima) bi se predočavale potencijalnim investitorima na ZEPS-u, putem Privredne komore i na druge načine.	
Ciljne grupe: Udruženje inovatora ZDK, investitori domaći i strani	
Očekivani kratkoročni rezultati: -diversifikacija gospodarske strukture ZDK	Indikatori: -porast broja MSP u ZDK za 20 subjekata godišnje
Očekivani dugoročni rezultati: -rast uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo privrede ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, BSC, UNZE, Privredna komora, ZEPS	
Preduslovi za realizaciju: -usvajanje dokumenta o izmjeni i dopuni dokumenta o podršci inovatorima (u opisu)	Faktori rizika: -sporost u izmjeni i dopuni procedura
Procjena ukupne vrijednosti: 60.000 KM godišnje	Trajanje: kontinuirano Početak: januar, 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.2.3.1. Osnivanje koordinacionog tijela za sredstva iz fondova EU	Prioritetni cilj: A.2. Jačanje saradnje između gospodarstva, obrazovanja-
	Mjera: A.2.3. Aktivnije i transparentnije uključivanje u programe EU za kreiranje uposlenosti
Kratak opis aktivnosti: Obzirom da u ZDK različite ustanove i gospodarski subjekti i NVO imaju iskazani interes za učešće na programima EU ukazuje se potreba ustanovljavanja jednog koordinacionog tijela na razini ZDK a pod ingerencijom vlade ZDK. Sinergijski efekti koji bi se postigli mogli bi povećati stepen uspješnosti apliciranja na programe EU, naročito one koje donose nova upošljavanja. Vlada ZDK bi sufinansiranje učešća mogla usloviti jasnim, javno iskazanim, opredjeljenjem projekata na kreiranje novih radnih mjesta, u toku realizacije projekata i nakon njih.	
Ciljne grupe: Osobe sa VSS na evidenciji neuposlenih	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje učešća ZDK na programima EU	Indikatori: -broj finaliziranih i podnesenih aplikacija
Očekivani dugoročni rezultati: -rast uposlenosti	Indikatori: -broj osoba uposlenih u toku trajanja projekta i nakon njega, putem Službe za upošljavanje
Nosilac aktivnosti: BSC	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, UNZE, resorna ministarstva	
Preduslovi za realizaciju: -osnovano koordinaciono tijelo	Faktori rizika: -poteškoće u radu
Procjena ukupne vrijednosti: Prema iznosu rezervisanih sredstava na ime sufinansiranja učešća u EU projektima	Trajanje: kontinuirano Početak: septembar, 2013

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.2.3.2. Jačanje saradnje sa znanstvenom i poslovnom dijasporom ZDK u svrhu većeg uključivanja u programe EU	Prioritetni cilj: A.2. Jačati saradnju između privrede, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti
	Mjera: A.2.3. Aktivnije i transparentnije uključivanje u programe EU za kreiranje zaposlenosti
Kratak opis aktivnosti: Povezivanje sa gospodarskom i akademskom dijasporom može rezultirati rastom investicija općenito, ali i u svezi sa aktivnošću A.2.2.1. U okviru organizacije Sajma ZEPS mogla bi se organizirati posjeta i susreti gospodarstvenika i članova akademske zajednice iz dijaspore i ZDK u svrhu upoznavanja, razmjene informacija i razgovora o potencijalnim budućim aktivnostima saradnje. Na taj način bi se gospodarstvenici sa područja ZDK, putem ostvarenih kontakata, potpisivanjem sporazuma o saradnji i na druge načine, mogli efikasnije povezati u lanac vrijednosti preduzeća izvan BiH i u akademske tokove. Određene aktivnosti su već poduzete u sklopu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice u smislu mapiranja akademske dijaspore i ostvareni rezultati bi se mogli iskoristiti za ZDK.	
Ciljne grupe: poduzetnici, inovatori, UNZE,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povezivanje sa gospodarskom i akademskom dijasporom	Indikatori: -broj tematskih susreta sa predstavnicima dijaspore -broj ideja o saradnji
Očekivani dugoročni rezultati: -dinamiziranje gospodarske aktivnosti i povećanje uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih -rast izvoza -internacionalizacija poslovanja
Nosilac aktivnosti: Gospodarska komora	
Potencijalni partneri za implementaciju: Min. gospodarstva ZDK, UNZE, BSC, ZEPS, Min. za ljudska prava i izbjeglice BIH	
Preduslovi za realizaciju: -uspostavljeni kontakti sa predstavnicimagospodarske i akademske dijaspore	Faktori rizika: -pasivnost gospodarstvenika i akademske zajednice u povezivanju sa Dijasporem
Procjena ukupne vrijednosti: 50.000 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: januar, 2014

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: A.3.1.1. Stjecanje kompetencija i znanja potrebnih za uspješnu internacionalizaciju poslovanja	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
	Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
	Mjera: A.3.1. Edukacija za postojeće preduzetnike
Kratak opis aktivnosti: Na osnovu aktivnosti A.1.2.5. i kreiranih programa od strane Ministarstva gospodarstva ZDK, partneri za implementaciju bi se uključili trening osoblja/uposlenika i poslovno savjetovanje. Konkretnim preduzećima koja bi kroz program za internacionalizaciju bila finansijski podržana bi bio dodijeljen po jedan/dva eksperta sa kojima bi surađivali na realizaciji programa internacionalizacije.	
Ciljne grupe: Gospodarski subjekti sa potencijalom za internacionalizaciju	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje vještina i znanja u oblasti internacionalizacije za poduzetnike	Indikatori: -60 poduzetnika/preduzeća koja su prošla kroz program internacionalizacije
Očekivani dugoročni rezultati: -povećanje razine uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: Gospodarska komora	
Potencijalni partneri za implementaciju: UNZE, REZ, BSC	
Preduslovi za realizaciju: Aktivnost A.1.2.5.	Faktori rizika: -kašnjenje u realizaciji
Procjena ukupne vrijednosti: 300.000 KM	Trajanje: 3 godine Početak: januar, 2014

Aktivnost: A.3.1.2. Organizovanje edukacije iz oblasti pisanja poslovnih planova u funkciji razvoja poslovne djelatnosti	Strateški cilj: A) Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti i naponi za njegovo povećanje
	Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
	Mjera: A.3.1. Edukacija za postojeće preduzetnike
Kratak opis aktivnosti: Preduzeća prolaze kroz životni ciklus. U današnjoj poslovnoj ekonomiji je usaglašen stav da poslovnu uspješnost i vitalnost preduzeća ne utječu njegova dob (tek osnovano ili etablirano preduzeće), nego fleksibilnost organizacione strukture i stepen do kojeg preduzeće kontroliše i uspješno upravlja vlastitim procesima. Edukacija preduzetnika iz ove oblasti je neophodan element za razvoj poslovne djelatnosti i rast preduzeća, sa posljedičnim povećanjem uposlenosti. Partneri na implementaciji ove aktivnosti bi zajednički razvili jedan/dva modula koje bi putem resornog ministarstva i udruženja poduzetnika ponudili zainteresiranim subjektima. Aktivnost može poslužiti i kao projektna ideja.	
Ciljne grupe: Poduzetnici, udruženja poduzetnika	
Očekivani kratkoročni rezultati: -unaprjeđenje poduzetničkih vještina	Indikatori: -10-12 organizovanih radionica, seminara, edukacija
Očekivani dugoročni rezultati: -napori za povećanje uposlenosti	Indikatori: -rast uposlenosti
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo gospodarstva ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, UNZE, Gospodarska komora	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 50.000 KM	Trajanje: 1 god Početak: januar, 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: A.3.2.1. Uvođenje Poduzetništva kao nastavnog predmeta na sve fakultete u sastavu UNZE		Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
		Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
		Mjera: A.3.2. Promocija preduzetništva u visokom obrazovanju
Kratak opis aktivnosti: Aktivnost predviđa inoviranje nastavnih planova na svim organizacionim jedinicama (fakultetima) UNZE uz uvođenje predmeta preduzetništvo kao izbornog/obveznog na dodiplomskom studiju. Time bi se značajno unaprijedio poduzetnički duh u ZDK za koji u cijeloj BiH vrijedi ocjena da poduzetnički duh (društvene stavove) treba unaprijediti. Studenti završenici prvog ciklusa UNZE bi ovom aktivnošću imali pozitivne društvene stavove i kompetencije za osnivanje i vođenje samostalnog biznisa, odnosno za samoupošljavanje.		
Ciljne grupe: Studenti		
Očekivani kratkoročni rezultati: -izmjena nastavnih planova i programa	Indikatori: -broj inoviranih nastavnih planova i programa na UNZE	
Očekivani dugoročni rezultati: -promjena društvenih stavova u pogledu osnivanja samostalnog biznisa, samoupošljavanja	Indikatori: -broj preduzeća -broj uposlenih osoba VSS	
Nosilac aktivnosti: UNZE		
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo za obrazovanje i znanost,		
Preduslovi za realizaciju: -izmjena nastavnih planova i programa	Faktori rizika: -inertnost u provedbi	
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 6 mjeseci Početak: januar, 2014	

Aktivnost:	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje
A.3.2.2. Organizovanje radionica za studente završnih godina UNZE o osnivanju vlastitog biznisa	Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
	Mjera: A.3.2. Promocija preduzetništva u visokom obrazovanju
Kratak opis aktivnosti: Obzirom da studenti imaju pravo da završe studijski program po nastavnom planu i programu po kojem su ga i upisali to znači da aktivnost A.3.3.1. počinje od novih studenata koji će se na UNZE upisati u akademskoj 2013/2014. Postojeći studenti nemaju priliku steći univerzitetska znanja iz oblasti poduzetništva. Stoga ova aktivnost predviđa organizovanje radionica i seminara za studente završnih godina studija putem kojih bi stekli određene poduzetničke vještine i kompetencije.	
Ciljne grupe: Studenti IV godine UNZE	
Očekivani kratkoročni rezultati: -radionice i seminari	Indikatori: -10 radionica godišnje
Očekivani dugoročni rezultati: -razvoj preduzetničkih vještina	Indikatori: -rast uposlenosti osoba sa VSS koje tek ulaze na tržište rada
Nosilac aktivnosti: UNZE	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ	
Preduslovi za realizaciju: -razvijeni moduli za radionice, seminare	Faktori rizika: -slab interes studenata
Procjena ukupne vrijednosti: 25.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: septembar, 2013

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: A.3.3.1. Uvođenje Poduzetništva kao obaveznog predmeta u srednjim stručnim školama		Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naporu za njegovo povećanje
		Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
		Mjera: A.3.3. Promocija poduzetništva u srednjem obrazovanju
Kratak opis aktivnosti: Srednje stručne škole nude zanatska i stručna zanimanja koja mogu biti tržišno prihvatljiva u smislu osnivanja i uspješnog poslovanja mikro i malih proizvodnih, trgovačkih i uslužnih preduzeća. Uvođenje predmeta poduzetništvo bi učenicima pomoglo u stjecanju preduzetničkih vještina u sklopu njihovog budućeg zanimanja. Učenicima bi se tim putem razvila i preduzetnička kultura prema pokretanju vlastitog biznisa.		
Ciljne grupe: Učenici srednjih škola		
Očekivani kratkoročni rezultati: -uveden predmet poduzetništvo u srednje stručne škole		Indikatori: -broj izmijenjenih nastavnih planova u srednjim školama sa poduzetništvom kao obaveznim predmetom
Očekivani dugoročni rezultati: -rast samoupošljavanja -rast mikro i malih preduzeća		Indikatori: -broj uposlenih -broj mikro i malih preduzeća
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za obrazovanje i znanost		
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, UNZE		
Preduslovi za realizaciju: -razvijen modul za predmet preduzetništvo u srednjim stručnim školama		Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM		Trajanje: 3 mjeseca Početak: maj, 2013

Aktivnost: A.3.3.2. Obuka nastavnog osoblja ekonomske grupe predmeta		Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naporu za njegovo povećanje
		Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina
		Mjera: A.3.3. Promocija poduzetništva u srednjem obrazovanju
Kratak opis aktivnosti: Da bi se podstakao razvoj preduzetničke kulture i društvenih stavova o preduzetništvu kod mladih, nastavno osoblje u srednješkolskom obrazovnom sistemu treba unaprijediti svojih vlastitih znanja i kompetencija u oblasti preduzetništva. Ova aktivnost predviđa seminare, ljetne škole za nastavno osoblje na temu preduzetništva i bitnosti njegovog podučavanja u srednjim školama.		
Ciljne grupe: Nastavno osoblje srednjih škola		
Očekivani kratkoročni rezultati: -obučeno nastavno osoblje		Indikatori: -broj educiranog nastavnog osoblja
Očekivani dugoročni rezultati: -razvoj preduzetniške kulture		Indikatori: -promjena stavova kod mladih prema poduzetništvu
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za obrazovanje i znanost		
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, UNZE		
Preduslovi za realizaciju: -izrada plana edukacije i profesionalnog usavršavanja		Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 10.000 KM		Trajanje: 6 mjeseci Početak: januar, 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: A.4.1.1. Izdavanje garancija ZDK za povećanje kvote bankrota u iznosu od 30% osnivačkog kapitala (najviše do 15.000 KM) za novoosnovane poslovne subjekte	
Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje	
Prioritetni cilj: A.4. Poticaji samoupošljavanju	
Mjera: A.4.1. Osiguranje dijela rizika za nove poslovne poduhvate	
Kratak opis aktivnosti: Zakonodavni okvir gašenja pravnih osoba, dužina trajanja i troškovi gašenja u značajnoj mjeri nepovoljno utječu na kvote bankrota i preostalog kapitala ugašenih pravnih osoba, što poduzetnici smatraju značajnom preprekom za pokretanje i legalizaciju biznisa. Procjene pokazuju da kvota bankrota u BiH iznosi 35%, odnosno da poduzetnik pri gašenju pravne osobe može dobiti oko 35% početno uloženo kapitala, što značajno utječe na fleksibilnost pri pokretanju i gašenju djelatnosti, kao i promjeni djelatnosti i odluci za ponovnom registracijom. ZDK bi pokretanjem navedene aktivnosti promovirao fleksibilnost u pokretanju biznisa i u značajnoj mjeri utjecao na odnos rizika i koristi pri pokretanju novih biznisa. Nadalje, navedena aktivnosti nužno ne utječe na odljeve resursa kantona. ZDK bi na zahtjev novoosnovane pravne osobe, uz priloženo rješenje suda/izvod iz sudskog registra odobravao garancije za kvote bankrota u visini 30% uplaćenog osnivačkog kapitala po rješenju suda, a do maksimalnog iznosa od 15.000 KM. Pravo povlačenja garancije imale bi sve pravne osobe, koje su se prijavile pri registraciji i koje nakon prijave posluju minimalno 24 mjeseca, čime bi se izbjegla zloupotreba povlačenja garancija na ime pokretanja i gašenja pravne osobe u kraćem roku. Aktivirane garancije bi obvezivale Kanton da u narednoj fiskalnoj godini isplati utvrđeni iznos. Garancije bi po aktivaciji bile iskazane kao rezervisanja za buduće troškove po osnovu datih garancija, čime bi se omogućilo pravovremeno budžetiranje troška za narednu budžetsku godinu. Ukupni iznos izdanih garancija bi se umanjivao za sredstva uplaćena određenoj pravnoj osobi na ime aktivnosti A.5.1.2.	
Ciljne grupe: Novoosnovane pravne osobe, manje pravne osobe	
Očekivani kratkoročni rezultati: Povećan broj novoosnovanih pravnih osoba. Smanjenje sive ekonomije	Indikatori: -Broj/indeks novoregistrovanih pravnih osoba 2014/2012., 2015/2012, 2016/2012, 2017/2012
Očekivani dugoročni rezultati: Preuzimanje dijela rizika i korekcije budžeta Kantona u slučaju značajnog pada privredne aktivnosti izazvane recesijom i ostalim poremećajima na tržištu.	Indikatori: -Percepcija privatnog sektora o izvršnoj vlasti u Kantonu, -Atraktivnost i konkurentnost Kantona u okruženju
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo finansija ZDK	
Preduslovi za realizaciju: Formiranje i ugovaranje finansijskih instrumenata sa poslovnim bankom	Faktori rizika: -vlada ZDK nije voljna dijeliti poslovni rizik za poslovnim subjektima u Kantonu
Procjena ukupne vrijednosti projekta: Prema aktiviranim garancijama; trošak tehnički moguć tek od 2015. godine	Trajanje projekta: 2013 – 2017. Početak: 2013.

Aktivnost: A.4.1.2. Financiranje osnovnog kapitala (do 2.000 KM) i doprinosa za osobe ovlaštena za zastupanje novoosnovanih poslovnih subjekata u periodu od dvije godine	
Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje	
Prioritetni cilj: A.4. Poticaji samoupošljavanju	
Mjera: A.4.1. Osiguranje dijela rizika za nove poslovne poduhvate	
Kratak opis aktivnosti: Zeničko-dobojski kanton bi ovu aktivnost realizovao otvaranjem fonda za refundiranjem uplaćenog osnovnog kapitala d.o.o. i doprinosa za osobu ovlaštenu za zastupanje novoosnovane pravne osobe. Ukupan iznos refundacije bi se umanjio za refundirani iznos osnovnog kapitala. Fond bi se otvorio s isključivim ciljem poticaja start-up biznisa u najranjivijoj fazi razvoja, prvih 12 mjeseci poslovanja, čime bi se značajno pravne osobe oslobodile fiksnog troška poslovanja i mogla ostvariti dodanu vrijednost isključivo putem ostvarene realizacije pruženih usluga i/ili prometa proizvodima i dobrima. Refundacija osnovnog kapitala bi se vršila prema važećem Rješenju suda 6 mjeseci nakon registrovanja djelatnosti, a refundacija doprinosa po okončanju fiskalne godine.	
Ciljne grupe: Start-up preduzeća	
Očekivani kratkoročni rezultati: Poticaj osnivanja novih poslovnih poduhvata	Indikatori: -Broj novoosnovanih d.o.o. i obrta godišnje prema općinskim i sudskim evidencijama
Očekivani dugoročni rezultati: Poticaj samozapošljavanju putem registrovanja privredne djelatnosti	Indikatori: -Broj novoosnovanih d.o.o. i obrta prema općinskim i sudskim evidencijama
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice,	
Potencijalni partneri za implementaciju: BSC ZDK, Ministarstvo gospodarstva ZDK, općinski sudovi	
Preduslovi za realizaciju: Skupština Vlade ZDK usvaja aktivnost u budžetu 2014. Godine	Faktori rizika: -skupština Vlade ZDK ne daje prioritet poticaju samoupošljavanju
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 414.000 KM godišnje	Trajanje projekta: 2014 – 2017. Početak: 2014.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: A.4.2.1. Obuka zainteresovanih dugoročno neuposlenih osoba za osnivanje i vođenje mikro biznisa	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.4. Poticaji samoupošljavanju Mjera: A.4.2. Program poduzetničke obuke za kategorije dugoročno neuposlenih osoba
Kratak opis aktivnosti: Ova aktivnost predviđa obuku dugoročno nezaposlenih osoba jer postoji izražena neuposlenost NK, PK i KV starosti od 31-50 koji su bez radnog iskustva i traže posao duže od 5 godina na tržištu rada u ZDK. Opravdano je pretpostaviti da bi ovakve osobe vrlo brzo mogle biti izložene riziku zastarjevanja radnih vještina koje posjeduju i, posljedično tome, trajnom ostanku u kategoriji neuposlenih. Kroz ovu aktivnost bi bile uključene zainteresirane osobe za stjecanje vještina osnivanja mikro biznisa kao i upoznavanja sa prednostima posjedovanja vlastitog biznisa čime bi se ostvario poticaj samoupošljavanju takvih osoba. Vještom provedbom ove aktivnosti bi se u ciljnoj grupi našle osobe koje posluju sa neregistrovanom ekonomskom djelatnošću. U tom smislu, aktivnost bi ponudila program obuke za stjecanje osnovnih vještina u vođenju mikro biznisa za osobe koje su se odlučile na osnivanje mikro biznisa a koje su prethodno bile na evidenciji službe za upošljavanje ZDK.	
Ciljne grupe: Dugoročno neuposelene osobe	
Očekivani kratkoročni rezultati: -obuka za osnivanje i vođenje mikro biznisa	Indikatori: -100-200 osoba godišnje
Očekivani dugoročni rezultati: -rast samoupošljavanja	Indikatori: -broj osoba zaposlenih kroz samoupošljavanje
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, UNZE	
Preduslovi za realizaciju: -razvijen modul za osnivanje mikro biznisa	Faktori rizika: -nedovoljna informisanost ciljne grupe
Procjena ukupne vrijednosti: 80.000 KM	Trajanje: 3 godine Početak: siječanj, 2015

Aktivnost: A.4.3.1. Promocija samoupošljavanja kao načina upošljavanja stanovnika	Strateški cilj: A) Očuvanje postojeće razine uposlenosti i naponi za njegovo povećanje Prioritetni cilj: A.4. Poticaji samoupošljavanju Mjera: A.4.3. Program promocije samoupošljavanja kao načina upošljavanja
Kratak opis aktivnosti: Ova aktivnost predviđa unaprijeđenje društvenih stavova prema samoupošljavanju kao načinu upošljavanja osoba na evidenciji Službe za upošljavanje ZDK. Na javni poziv od strane nosioca aktivnosti bi se prijavile NVO i druge organizacije sposobne za provedbu kampanje za samoupošljavanje na teritoriji ZDK.	
Ciljne grupe: Dugoročne neuposlene osobe, osobe u neregistrovanoj ekonomiji	
Očekivani kratkoročni rezultati: -promocija samoupošljavanja	Indikatori: -4 provedene kampanje
Očekivani dugoročni rezultati: -povećanje samoupošljavanja	Indikatori: -broj samouposlenih osoba
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, BSC	
Preduslovi za realizaciju: -dizajn i objavljivanje javnog poziva	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 40.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: siječanj, 2015

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: B.1.1.1. Primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama	Strateški cilj: B) Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada Mjera: B.1.1. Informatizacija na tržištu rada
Kratak opis aktivnosti: Postojeći Zakon o slobodi pristupa informacijama za sve javne organe predviđa obavezu saopćavanja informacija koje su rezultat njihovog rada. S tim u vezi, kantonalna služba za upošljavanje ima obvezu obezbjeđenja relevantnih informacija koje posjeduje, prema javnosti, u pogledu ponude i potražnje na tržištu svim zainteresovanim radnicima i poslodavcima. Trenutno relevantne informacije kantonalna služba dostavlja entitetskom Zavodu, te se zainteresovane osobe moraju obraćati direktno kantonalnoj službi u cilju dolaska do relevantnih informacija. U cilju olakšavanja komunikacije između nezaposlenih osoba i potencijalnih poslodavaca, Služba bi mogla na jednom mjestu (web stranica) obezbijediti jednostavan, efikasan i brz pristup informacijama, kreirajući time prostor za utvrđivanje stvarnih potreba na tržištu rada, kao i dostupne radne snage, čime će se, dijelom, sprovoditi i osnovna svrha službe za upošljavanje – Za posredovanje u upošljavanju. S tim u svezi, služba bi stalno ažurirala podatke dobivene od strane poslodavaca o njihovim potrebama i činila ih istovremeno dostupnim zainteresovanim osobama. Ovdje se treba uzeti u obzir i mogućnost objavljivanja relevantnih podataka o neuposlenim osobama koja spadaju u tzv. ugrožene grupe neuposlenih (osoba sa invaliditetom, starije osobe, žene, dugoročno neuposleni).	
Ciljne grupe: Uposlenici, poslodavci, neuposleni, službe za upošljavanje	
Očekivani kratkoročni rezultati: -primjena Zakona	Indikatori: -broj objavljenih informacija
Očekivani dugoročni rezultati: -unapređenje posredovanja na tržištu rada -poboljšani protok informacija na tržištu rada	Indikatori: -povećano aktivno traženje posla -bolja uvezanost institucionalne strukture tržišta rada
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Preduslovi za realizaciju: -kreirana i promovisana web-stranica Službe za upošljavanje -izmjena godišnjeg plana rada Službe za upošljavanje, za 2013. Godinu	Faktori rizika: -nezainteresiranost za korištenje službe kao primarnog mjesta za uspostavljanje međusobnog kontakta
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje projekta: kontinuirano Početak: siječanj, 2014

Aktivnost: B.1.1.2. Razvoj web portala službe za upošljavanje ZDK po uzoru na KS i EURES	Strateški cilj: B) Unaprijedenje efikasnosti institucionalne strukture tržišta rada Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada u ZDK Mjera: B.1.1. Informatizacija na tržištu rada
Kratak opis aktivnosti: Početkom 2013. g. ne postoji web portal JU Službe za upošljavanje ZDK niti općinskih biroa rada. Podaci o neuposlenosti u ZDK se objavljuju na web portalu Zavoda za upošljavanje FBiH. Slične ustanove poput one u Kantonu Sarajevo su uspostavile web portale (http://www.juszzks.com.ba/) na kojima se objavljuju brojne informacije od interesa za neuposlene i poslodavce kao i statistički podaci. Primjer na razini EU je portal EURES kojim se postiže on-line povezivanje radnih mjesta i ponude radne snage. Ova aktivnost bi služila kao tehnička podloga za realizaciju aktivnosti B.1.1.1. Na taj način bi se ubrzao protok informacija i povećala efikasnost tržišta rada i ostvarila veća mobilnost radne snage. Posebno razmotriti mogućnost korištenja ostalih komunikacionih tehnologija kao npr. obavještanje putem mobilnih telefona ili e-maila za korisnike usluga Službe za upošljavanje.	
Ciljne grupe: Neuposleni, učenici i studenti, ne-vladine organizacije, poslovni subjekti	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećan protok informacija na tržištu rada	Indikatori: -uspostavljen funkcionalan web portal
Očekivani dugoročni rezultati: -efikasnije obavljanje uloge posredovanja na tržištu rada	Indikatori: -funkcionalna uvezanost institucionalne strukture tržišta rada
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: općinski biro rada	
Preduslovi za realizaciju: -izmjena godišnjeg plana rada Službe za upošljavanje, za 2013.	Faktori rizika: -nedostatak finansijskih sredstava
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 2.000 KM	Trajanje projekta: 2 mjeseca Početak: lipanj, 2013

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
B.1.2.1. Evaluacija postojećih programa podrške upošljavanju	Prioritetni cilj: B.1.2. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratak opis aktivnosti: Evaluacijom postojećih programa podrške upošljavanju, aktivnih i pasivnih mjera, koje provodi Služba za upošljavanje bi se odgovorilo na pitanje o njihovoj efektivnosti. Koliko je poznato, ovakvu aktivnost služba dosada nije provodila. Evaluacija se odnosi na sistemsko utvrđivanje vrijednosti ili značaja neke aktivnosti, i aktivnost koja pomaže donosiocima odluka da shvate u kojoj mjeri je program odgovoran ili zaslužan za određeni rezultat. U okviru ove aktivnosti potrebno je objaviti poziv za provođenje procesa eksterne evaluacije dosadašnjih projekata i programa podrške zapošljavanju, naročito onih koji se prema planovima rada Službe za zapošljavanje žele provoditi u budućnosti. Takve evaluacije bi imale za cilj da se utvrdi da li pojedine aktivnosti zaista doprinose većoj zaposlenosti ili se to dešava zbog drugih faktora.	
Ciljne grupe: Služba za upošljavanje i Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: Uvođenje evaluacije kao standardne procedure	Indikatori: -udio broja provedenih evalaucija u ukupnom broju projekata
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje efektivnosti utroška sredstva kroz bolje ciljanje projekata	Indikatori: -veći broj uposlenih kroz projekte i programe upošljavanja
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Individualni evaluatori i udruženja za monitoring i evaluaciju	
Preduslovi za realizaciju: Financijska sredstva za realizaciju i projektni zadatak za svaku pojedinačnu evaluaciju.	Faktori rizika: -kapaciteti za provođenje aktivnosti vezanih za evalaucije sa strane Službe i Ministarstva
Procjena ukupne vrijednosti: 0,5-1,5% vrijednosti pojedinog projekta	Trajanje: kontinuirana provedba Početak: lipanj, 2013

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucio-nalne strukture na tržištu rada ZDK
B.1.2.2. Analiza efikasnosti rada organizacija/službi/agencija za posredovanje na tržištu rada u ZDK	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratak opis aktivnosti: Budući da se putem Službe za upošljavanje i općinskih biroa provode politike na tržištu rada u ZDK ova aktivnost predviđa analizu efikasnosti njihovog rada u svrhu određivanja primarnih i ključnih usluga koje doprinose povećanju uposlenosti u ZDK na osnovu osmišljavanja inoviranog skupa aktivnih i pasivnih funkcija koje podupiru kritične momente radnog vijeka uposlenika i neuposlenih. Glavne polazne točke analize bi mogle biti stanje prikupljanja podataka na tržištu rada, aktivnosti za podršku upošljavanju u ranoj fazi ulaska na tržište rada kako bi se spriječila erozija poslovnih vještina, ponuda individualnih usluga i razvoj jakog partnerstva za drugim srodnim službama u BiH i EU. Povezane aktivnosti: B.1.2.6., B.1.1.2., B.1.2.1., B.1.2.4., B.1.2.5.	
Ciljne grupe: Ustanove za posredovanje na tržištu rada ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: -razmatranje efikasnosti u radu ustanova za posredovanje	Indikatori: -izrađena analiza efikasnosti
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje neuposlenih u ZDK	Indikatori: -broj neuposlenih
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice; Srodne službe u FBiH i EU	
Preduslovi za realizaciju: -dopuna godišnjeg plana rada Službe	Faktori rizika: -kašnjenje u izmjeni godišnjeg plana rada
Procjena ukupne vrijednosti: 3.000 KM	Trajanje: 6 mjeseci Početak: rujan, 2013

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: B.1.2.3. Redefinisanje uslova i kontrola njihove ispunjenosti za prava po osnovu neuposlenosti	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratka opis aktivnosti: Istraživanja pokazuju da je gotovo najveći broj neuposlenih registrovan na biroa upošljavanja u svrhu ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu. Postojeći sistem ne obezbjeđuje mogućnost kontrole ispunjenosti uslova za ostvarivanje ovog prava, sa jedne, i djeluje stimulativno za rad u neregistrovanoj ekonomiji na način da osobe u stvarnosti rade i ostvaruju zaradu, a istodobno koriste pravo na zdravstveno osiguranje. Time se podstiče i nelojalna konkurencija, odnosno diskriminiraju oni poslodavci koji upošljavaju osobe i obezbjeđuju im zdravstveno osiguranje putem doprinosa na zdravstveno osiguranje. Kontrola ispunjenosti uslova za ostvarivanje prava bi mogla doprinijeti većim internim uštedama Službe za upošljavanje i biroa rada.	
Ciljne grupe: neuposleni	
Očekivani kratkoročni rezultati: -smanjenje broja neuposlenih -povećanje internih ušteda	Indikatori: -broj dugoročno neuposlenih osoba
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje stope neuposlenosti -povećanje uposlenosti -stabilnija finansijska pozicija Službe za upošljavanje	Indikatori: -broj neuposlenih -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: nadležni zakonodavni organi	
Preduslovi za realizaciju: -izmjena zakonske regulative	Faktori rizika: -nedovoljni kapaciteti Službe
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: siječanj, 2014

Aktivnost: B.1.2.4. Korištenje dobrih praksi drugih službi za upošljavanje i biroa rada	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratka opis aktivnosti: Ova aktivnost se poduzima u svrhu upoznavanja sa dobrim praksama i uspješnim radnjama drugih sličnih ustanova koje posreduju na tržištu rada sa ciljem njihove primjene i na tržištu rada ZDK. Premda JU Služba za upošljavanje učestvuje u nizu domaćih i međunarodnih projekata ipak postoji prostor i za proaktivan nastup prema projektima koji se izvode a u kojima Služba ne učestvuje. Na taj način se može postići poboljšanje u dosadašnjem pristupu radu, značajno podići kvalitet pružanja usluga neuposlenim osobama i poslodavcima, te u konačnici povećati uposlenost u ZDK.	
Ciljne grupe: Neuposleni, poslodavci	
Očekivani kratkoročni rezultati: -unaprjeđenje djelotvornosti Službe i biroa rada	Indikatori: -broj obavljenih radnih posjeta drugim sličnim ustanovama u FBiH i BiH
Očekivani dugoročni rezultati: -unaprjeđenje institucionalne strukture na tržištu rada -poboljšanje efikasnosti u posredovanju na tržištu rada	Indikatori: -porast zadovoljstva korisnika usluga -smanjenje stope neuposlenosti
Nosilac aktivnosti: JU Služba za upošljavanje ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: slične službe u FBiH i regiji,	
Preduslovi za realizaciju: -ostvarena saradnja sa sličnim službama	Faktori rizika: -poteškoće u ostvarivanju saradnje sa sličnim službama
Procjena ukupne vrijednosti: 10.000 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: lipanj, 2013

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: B.1.2.5. Testiranje novih aktivnih mjera na tržištu rada kroz pilot projekte	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratka opis aktivnosti: Testiranjem novih aktivnih mjera na tržištu rada kroz pilot projekte bi se stalno tragalo za novim oblicima aktivnih mjera na tržištu rada koje daju najbolje rezultate u pogledu upošljavanja. Time bi akteri na tržištu rada bili u stalnoj vezi sa novijim oblicima mjera. Nove aktivne mjere koje se planiraju poduzeti na većem broju korisnika, potrebno je pilotirati i utvrditi rezultate pilot projekata kroz procjenu uticaja. Nove aktivne mjere bi se financirale kroz projekte i, uglavnom, donatorska sredstva. Služba za upošljavanje bi iz sredstava posebnih rezervi obezbjeđivala potrebno sufinansiranje.	
Ciljne grupe: Neuposleni, ranjive skupine,	
Očekivani kratkoročni rezultati: Provjera očekivanih rezultata predviđenih projekata	Indikatori: -Omjer pilotiranih projekata prema ukupnom broju novih aktivnih mjera
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje efektivnosti utroška sredstva kroz bolju usmjerenost projekata	Indikatori: -Veći broj uposlenih kroz projekte i programe upošljavanja
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK, REZ, Udruženja poduzetnika, BSC, UNZE	
Preduslovi za realizaciju: Financijska sredstva za realizaciju	Faktori rizika: -ograničeni kapaciteti za provođenje aktivnosti vezanih za pilotiranje sa strane potencijalnih partnera
Procjena ukupne vrijednosti: Varijabilna vrijednost zavisno od dizajna pojedinog projekta	Trajanje: kontinuirana provedba Početak: siječanj, 2014

Aktivnost: B.1.2.6. Osmišljavanje i pokretanje twinning projekta za Službu za upošljavanje u svrhu njenog restrukturiranja	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada
	Mjera: B.1.2. Ostvarivanje internih ušteda i veće efikasnosti
Kratka opis aktivnosti: Kroz neki od programa EU bi se dizajnirao i aplicirao projekat uparivanja/povezivanja Službe za upošljavanje i Ministarstva za rad, soc. politiku i izbjeglice (Sektor za rad i socijalnu politiku) u svrhu prenosa dobre prakse u posredovanju na tržištu rada. Namjera ove aktivnosti je priprema Službe za upošljavanje za restrukturiranje kao i Sektora za rad i socijalnu politiku za efikasniji rad.	
Ciljne grupe: Služba za upošljavanje ZDK, Sektor za rad i socijalnu politiku	
Očekivani kratkoročni rezultati: -interne uštede i veća efikasnost	Indikatori: -dizajniran i proveden twinning projekat
Očekivani dugoročni rezultati: -unaprjeđenje posredovanja na tržištu rada	Indikatori: -omjer sredstva na raspolaganju/broj i kvalitet pruženih usluga u Službi za upošljavanje
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje ZDK, REZ, UNZE, BSC	
Preduslovi za realizaciju: -uspješna aplikacija na EU program	Faktori rizika: -nalaženje adekvatnog partnera za twinning
Procjena ukupne vrijednosti: 50.000 KM	Trajanje: 1 godina Početak: siječanj, 2015

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
B.1.3.1. Analiza institucionalne strukture za poslovanje u ZDK sa fokusom na tržište rada	Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada Mjera: B.1.3. Smanjenje transakcijskih troškova na tržištu rada u ZDK
Kratak opis aktivnosti: U svrhu smanjenja neformalnog sektora u privredi ZDK potrebno je uraditi analizu institucionalne strukture sa posebnim fokusom na tržište rada koja bi ukazala na moguća institucionalna rješenja koja poslovanje u formalnom sektoru čine skupim, sporim, neprivlačnim. Takva analiza bi donijela i niz primjera i dobrih praksi izmjene institucionalne strukture kako bi se pospješile institucionalne promjene i postiglo smanjenje transakcijskih troškova, shvaćenih kao troškovi korištenja tržišnog mehanizma, troškovi provođenja ugovora.	
Ciljne grupe: Ministarstvo za gospodarstvo, Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -rast uposlenosti -dinamiziranja gospodarskih aktivnosti	Indikatori: -broj uposlenih -broj registriranih poslovnih subjekata
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje sektora neformalne ekonomije u ZDK	Indikatori: -rast BDP-a u ZDK
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Udruženja poslodavaca, Gospodarska komora, REZ, vanjski eksperti	
Preduslovi za realizaciju: -obezbijedjeni	Faktori rizika: -nema
Procjena ukupne vrijednosti: 8.000 KM	Trajanje: 3 mjeseca Početak: srpanj, 2013

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada
B.2.1.1. Formiranje savjetodavnog tijela eksperata za pitanja uposlenosti u ZDK	Prioritetni cilj: B.2. O snažiti socio-ekonomski dijalog Mjera: B.2.1 Otvaranje dijaloga o uposlenosti
Kratak opis aktivnosti: Savjetodavno tijelo bi imalo ulogu u razmatranju trendova na tržištu rada, pokretanju inicijativa za nove projekte i aktivnosti na tržištu rada. Dosadašnji koraci učinjeni na ovom planu bi se evaluirali, te značajno unaprijedili i dinamizirali. Nadalje, u izradi godišnjih akcionih planova po ovoj strategiji bi savjetodavno tijelo imalo značajnu ulogu u pregledanju materijala i sugerisanju eventualnih poboljšanja.	
Ciljne grupe: neuposleni, gospodarki subjekti,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -dijalog o uposlenosti	Indikatori: -formirano funkcionalno savjetodavno tijelo
Očekivani dugoročni rezultati: -bolje funkcionisanje institucionalne strukture	Indikatori: -smanjena neusklađenost ponude i tražnje na tržištu rada u dugom roku
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Gospodarska komora ZDK, UNZE, Min. privrede, Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice,	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: siječanj, 2014

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada
B.2.1.2. Stalno razmatranje inicijativa pristiglih od strane socijalnih partnera	Prioritetni cilj: B.2. O snažiti socio-ekonomski dijalog Mjera: B.2.1 Otvaranje dijaloga o uposlenosti
Kratak opis aktivnosti: Socijalni partneri vladi ZDK i resomom ministarstvu u oblasti upošljavanja su gospodarska komora, udruženja poslodavaca i poduzetnika, sindikati, NVO, neuposleni, javnost... Oblici dijaloga u ovoj oblasti su: rasprave, pregovori i zajedničke akcije. Odluke vlade ZDK u oblasti upošljavanja bi se raspravljale sa socijalnim partnerima u cilju njihovog finog podešavanja. Dijalog bi poslužio u svrhu informisanja socijalnih partnera i najave budućih događanja na tržištu rada.	
Ciljne grupe: Socijalni partneri	
Očekivani kratkoročni rezultati: -susreti i razgovori socijalnih partnera	Indikatori: -broj održanih sjednica i drugih oblika komunikacije
Očekivani dugoročni rezultati: -unaprjeđenje dijaloga o uposlenosti	Indikatori: -zajednička saopćenja, izjave, zajedničke akcije
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Gospodarska komora, sindikat, UNZE	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
	-nezainteresiranost socijalnih partnera za ovu aktivnost
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 3 godine Početak: Siječanj, 2015

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
B.2.1.3. Kampanja za proširenje formalnog sektora gospodarstva	Prioritetni cilj: B.2. Osnježiti socio-ekonomski dijalog
	Mjera: B.2.1. Otvaranje dijaloga o uposlenosti
Kratka opis aktivnosti: Svrha ove aktivnosti je podizanje svijesti građana o važnosti formalnog sektora ekonomije za funkcionisanje cijelog ZDK. Kampanjom bi se istakle pozitivne strane poslovanja u formalnom sektoru i upoznali građani, koji posluju u neformalnoj ekonomiji, sa izmjenama koje ova strategija predviđa a tiču se ostalih mjera i aktivnosti, posebno A.1.1.1., A.1.2.1., A.1.2.2., A.1.2.3., A.1.2.4., B.3.1.1., B.3.1.2., i C.1.2.1. Ideja za ovu kampanju bi mogla poslužiti i kao projektna ideja za neki od poziva vanjskih donatora ili sufinansijera.	
Ciljne grupe: Osobe koje posluju u neformalnoj ekonomiji, učenici i studenti	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje uposlenosti -smanjenje neuposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih -broj neuposlenih
Očekivani dugoročni rezultati: -promjena svijesti građana u pogledu neformalnog sektora	Indikatori: -veći broj registrovanih gospodarskih subjekata -smanjenje veličine neformalnog sektora
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo gospodarstva ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, Univerzitet u Zenici	
Preduslovi za realizaciju: -usvojene mjere iz strategije	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 10.000 KM	Trajanje: 2 god Početak: Siječanj, 2014

Aktivnost:	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK
B.2.1.4. Diseminacija rezultata provedbe Strategije upošljavanja	Prioritetni cilj: B.2. Osnježiti socio-ekonomski dijalog
	Mjera: B.2.1. Otvaranje dijaloga o uposlenosti
Kratka opis aktivnosti: U svrhu dobijanja podrške javnosti za provedbu Strategije upošljavanja a na temelju Strategije kominiciranja vlade ZDK sa građanima i javnošću predviđena je aktivnost redovitog i povremenog informisanja o rezultatima provedbe Strategije upošljavanja. Nakon svakog postignutog rezultata i ostvarene aktivnosti informacija o tome bi trebala da se komunicira sa građanima i javnošću. Pored toga, periodično informisanje (kvartalno, polugodišnje ili godišnje) u formi izvještaja, bi sumiralo dosadašnje ostvarene rezultate u provedbi Strategije. Time bi se, pored ostalog, doprinijelo kreiranju novog imidža vlade ZDK.	
Ciljne grupe: Građani, javnost, neuposleni, poslodavci, donatori	
Očekivani kratkoročni rezultati: -jačanje socio-ekonomskog dijaloga	Indikatori: -broj objavljenih informacija o provedbi Strategije.
Očekivani dugoročni rezultati: -promjena imidža vlade ZDK -spremnost na reformske procese	Indikatori: -stavovi građana i javnosti u ZDK
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo rada, soc. politike i izbjeglica	
Potencijalni partneri za implementaciju: -press služba vlade ZDK	
Preduslovi za realizaciju: -poštivanje rokova iz plana aktivnosti Strategije	Faktori rizika: -neprovođenje pojedinih aktivnosti -kašnjenja u provođenju
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: Svibanj, 2013

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: B.2.1.5. Podrška dijalogu na nivou preduzeća	Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na Prioritetni cilj: B.2. Osnažiti socio-ekonomski dijalog Mjera: B.2.1. Otvaranje dijaloga o uposlenosti
Kratak opis aktivnosti: Poticati dijalog na razini preduzeća sa ciljem zadržavanja razine uposlenosti i povećanja interne fleksibilnosti. U otvorenom dijalogu bi se razmatrala pitanja uvođenja „banke radnih sati“, kraćih radnih angažmana sa ciljem očuvanja radnih mjesta i izbjegavanja ili odlaganja otpuštanja. Ovakvi angažmani bi pomogli očuvanju radnih vještina kod uposlenika pomažući im da ostanu u stanju visoke upošljivosti za periode oporavka tražnje na tržištu i zadržavajući visok potencijal preduzeća za rast. Sa druge strane, za socijalni sistem	
Ciljne grupe: poslodavci, uposleni,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -očuvanje razine uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih u preduzećima
Očekivani dugoročni rezultati: -očuvanje potencijala za rast preduzeća	Indikatori: -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo rada, soc. politike i izbjeglica	
Potencijalni partneri za implementaciju: -sindikati, nadležna ministarstva	
Preduslovi za realizaciju: -dijalog unutar preduzeća	Faktori rizika: -otpor prema dijalogu -smanjenje produktivnosti
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 0 KM	Trajanje projekta: kontinuirano Početak: rujan, 2013

Aktivnost: B.3.1.1. Izmjena legistative u području kaznenih odredbi neregistrovanog rada	Strateški cilj: B) Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada Prioritetni cilj: B.3. Poboľšati rad inspekcijiskih službi Mjera: B.3.1. Boriti se protiv sive ekonomije
Kratak opis aktivnosti: Postojeće kaznene odredbe Zakona o radu predviđaju relativno blage kazne za neregistrovani rad (neprijavljeni rad i neadekvatno prijavljeni rad - npr. prijava niže plate), i to od 1.000 do 10.000 KM. Ovaj problem nužno je tretirati putem poticajnih mjera (rasterećenje poslodavaca u pogledu doprinosa) ali i putem represivnih mjera, odnosno, putem uvođenja strožijih kazni za slučaj utvrđivanja neregistrovanog rada. Po tom pitanju, potrebno je utvrditi strožije novčane kazne i/ili privremenu zabranu djelatnosti za slučaj kada se više puta utvrdi neregistrovani rad kod istog poslodavca, kao i u slučaju utvrđivanja većeg broja neregistrovanih radnika. Stoga je nužno izvršiti potrebnu prilagodbu zakonskih rješenja uvođenjem strožijih mjera protiv neregistrovanog rada, a paralelno sa time, vršiti i kadrovske jačanje inspekcijiskih službi. S tim u svezi, nadležne inspekcijiske službe periodično trebaju vršiti analize faktora koji utječu na visinu stope neregistrovanog rada, te stalno informisati javnost o oblastima gdje je takva vrsta rada najviše zastupljena, kao i posljedicama istog.	
Ciljne grupe: Poslodavci, sindikati, uposlenici, nadležne inspekcije rada	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećani napor za suzbijanje neregistrovanog rada	Indikatori: -prijedlog izmjena i dopune Zakona o radu
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje neprijavljenog rada i neadekvatno prijavljenog rada	Indikatori: -neregistrovani rad -broj radnika u oblastima u kojima je naglašeno prisutna siva ekonomija
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalna pitanja i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: nadležne inspekcije rada	
Preduslovi za realizaciju: -Izmjena pravnog okvira za neprijavljeni i neadekvatno prijavljeni rad (upućivanje inicijative za izmjenu pravnog okvira na entitetskoj razini, i usklađivanje kantonalnog pravnog okvira) -Kadrovske i materijalne jačanje inspekcija rada	Faktori rizika: -dugotrajnost zakonske procedure za implementaciju mjere -neefikasnost u sprovođenju iste.
Procjena ukupne vrijednosti: 35.000 KM	Trajanje: 1 godina Početak: Siječanj 2014

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:		Strateški cilj: B) Unaprjeđenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada u ZDK
B.3.1.2. Intenzivniji rad inspeksijskih službi na terenu		Prioritetni cilj: B.3. Poboljšati rad inspeksijskih službi
		Mjera: B.3.1. Borba protiv sive ekonomije
Kratak opis aktivnosti: Tržište rada pokazuje visoku razinu neregistrovane ekonomije. Pored preventivnih mjera koje se poduzimanju (pozitivni poticaji poslodavcima u cilju većeg upošljavanja), postojeće stanje ukazuje kako na neadekvatna zakonska rješenja u pogledu represivnih mjera tako i na primjenu postojećih zakonskih rješenja u suzbijanju neregistriranog rada. S tim u svezi, potrebno je izvršiti jačanje kadrova inspeksijskih službi rada, dodatnu edukaciju kadra o svim oblicima neregistriranog i neadekvatno registriranog rada na tržištu, kao i provoditi stalni nadzor nad vršenjem inspekcija u svrhu njihovog efikasnijeg rada. Radi efektivnijih rezultata inspekcija, potrebno je vršiti i naknadne kontrole onih poslodavaca kod kojih je više puta utvrđeno da postoji neregistrirani rad. U tu svrhu potrebno je uskladiti zakonodavni okvir u pogledu ovlaštenja inspekcija te uvođenja strožijih kazni u slučaju utvrđivanja neregistriranog rada (B.3.1.1.). Na osnovu izvršenih inspekcija, potrebno je obavljati periodičnu analizu razloga, faktora rada na crno, područja u kojima su najrašireniji, te o tom problemu stalno informisati javnost.		
Ciljne grupe: Inspeksijske službe za rad, poreske inspekcije		
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećana registrirana uposlenost -smanjenje broja osoba prijavljenih na biro a koji su radili privremene / povremene poslove, umjesto zaključenja ugovora o radu -povećana sredstva MIO fonda		Indikatori: -broj izvršenih inspeksijskih nadzora -broj novoprijavljenih uposlenih -sredstava MIO fonda
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje rada na crno -stvaranje veće osnovice za kasniji obračun penzija (kao posljedica prijave stvarne visine plate uposlenika) -stvaranje uslova za smanjenje opterećenja gospodarstva fiskalnim i parafiskalnim nametima		Indikatori: -povećanje broja uposlenih u oblastima gdje postoji naglašen neregistrovan rad -dugoročno smanjenje broja osoba sa minimalnim penzijama
Nosilac aktivnosti: Kantonalna uprava za inspeksijske poslove		
Potencijalni partneri za implementaciju: MUP ZDKs		
Preduslovi za realizaciju: -jačanje kadrova inspeksijskih službi -prilagođavanje zakonodavnog okvira -intenzivnije informisanje javnosti o sivoj ekonomiji i dugoročnim posljedicama, kao i načinima prijavljivanja iste mjerodavnoj inspekciji		Faktori rizika: -dugotrajna procedura u pogledu usklađivanja zakonskih rješenja -nemogućnost obezbjeđenja sredstava za jačanje kadra inspeksijskih službi -nezainteresiranost javnosti za aktivno učešće u suzbijanju sive ekonomije
Procjena ukupne vrijednosti: 20.000 KM		Trajanje: 3 godine Početak: siječanj 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: B.3.2.1. Kontrola zakonitosti primanja i opravdanosti razloga otpuštanja sa posla	Strateški cilj: B) Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada Prioritetni cilj: B.3. Poboljšati rad inspekcijskih službi Mjera: B.3.2. Kontrola formalne ekonomije
Kratka opis aktivnosti: Prema postojećim zakonskim rješenjima, nije predviđena obaveza transparentnog traženja novih uposlenika, a u slučaju prestanka ugovora o radu, poslodavac je obavezan odjavu radnika dostaviti nadležnoj poreskoj upravi, dok se uposlenik ima pravo prijaviti službi za upošljavanje radi ostvarenja prava u slučaju neuposlenosti. Služba za upošljavanje ne posjeduje podatke o stvarnim potrebama za novim uposlenicima, te postoji prostor za neregistrovani rad, kako putem neregistrovanog upošljavanja, tako i u pogledu nastavka rada kod istog poslodavca nakon prekida radnog odnosa, ali bez prijave poreskoj upravi (otkaz se često daje radi onemogućavanja prelaska ugovora na određeno u ugovor na neodređeno vrijeme). Stoga se predlaže inicijativa za uvođenje obveze prijave službi za upošljavanje potrebe za novim uposlenicima (barem u javnim preduzećima), kao i obveze vođenja evidencije od strane nadležnih institucija o poslodavcima kod kojih postoji učestalo davanje otkaza te ponovnog uposlenja istog radnika poslije nekoliko mjeseci. Predložene aktivnosti nužno je provesti uz pomoć bliske suradnje između nadležnih institucija (poreske uprave, službe za upošljavanje i nadležne službe za inspekciju). U praksi se javlja i davanje otkaza u slučaju utvrđivanja tehnološkog viška, nakon čega poslodavac prima u radni odnos druge osobe, iako postoji zakonska obveza da vrati natrag u radni odnos „stare“ uposlenike ukoliko imaju iste kvalifikacije. Ovaj problem spriječio bi se uvođenjem obveznog obraćanja poslodavca službi za upošljavanje u slučaju traženja novih uposlenika, čime bi se vršio nadzor nad eventualnim upošljavanjem drugih osoba što je suprotno zakonu, kao i putem uvođenja strožijih kazni u slučaju kršenja relevantnih odredbi zakona o radu po ovom pitanju. S tim u svezi, uvođenje obveze periodičnog prijavljivanja od strane poslodavaca ukupnog broja trenutno uposlenih, broja osoba koja obavljaju privremene i povremene poslove, broja pripravnika kao i potreba za određenim kadrom, unaprijedilo bi se dugoročno efikasnost institucionalne strukture na tržištu rada.	
Ciljne grupe: Poslodavci, inspekcijske službe, sindikati, služba za upošljavanje	
Očekivani kratkoročni rezultati: -rasterećenje službe za upošljavanje od obveza prema osobama za koje je utvrđeno da rade na crno - porast kontrole zakonitosti prijema u radni odnos	Indikatori: -broj osoba na evidenciji službe za upošljavanje -broj poslodavaca kod kojih je utvrđen rad na crno, ili drugi oblik neregularnosti prilikom davanja otkaza -povećan broj oglasa za upošljavanje
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje nivoa rada na crno, -efektivniji rad službi za upošljavanje	Indikatori: - uposleni u sektorima sa višom sivom ekonomije - uposleni posredstvom službe za upošljavanje
Nosilac aktivnosti: Kantonalna uprava za inspekcijske poslove	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje, Ministarstvo za rad, socijalna pitanja i izbjeglice	
Preduslovi za realizaciju: -zakonska obveza obraćanja poslodavaca u slučaju traženja novih uposlenika; -posebna evidencija poslodavcima sa čestim davanje otkaza i prijem istih osoba kroz određeno vrijeme,	Faktori rizika: -dugotrajnost procedure izmjena zakonskih odredbi, -neefikasna korespondencija između nadležnih organa,
Procjena ukupne vrijednosti: 50.000 KM	Trajanje: 2 godine Početak: sječanj, 2014

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: B.3.2.2. Kontrola primjene pravila o zaštiti na radu	Strateški cilj: B) Unapređenje efikasnosti institucionalne strukture na tržištu rada ZDK Prioritetni cilj: B.3. Poboljšati rad inspekcijskih službi Mjera: B.3.2. Kontrola formalne ekonomije
Kratak opis aktivnosti: Postojeći propisi u pogledu zaštite na radu u praksi se često krše od strane poslodavaca, u smislu neadekvatnog poduzimanja mjera zaštite uposlenika, a naročito osoba koja nisu prijavljena kao uposlenici. Stoga je potrebno izvršiti reviziju postojećeg Zakona o zaštiti na radu u FBiH, preuzetog iz RBiH, u smislu, uvođenja više preventivnih mjera zaštite na radu, strožijih kazni (zabrana daljnjeg poslovanja poslodavca dok ne provede odgovarajuće mjere zaštite na radu u slučaju težih oblika kršenja propisa) i u slučaju utvrđivanja postojanja nepravilnosti u provođenju zaštite, te intenzivnije kontrole od strane inspekcije rada u sektorima gdje postoji povećana razina povreda na radu, u cilju sprečavanja rasta broja osoba invalida rada. Paralelno sa ovim mjerama, nužno je provođenje i mjera zaštite osoba sa invaliditetom na radnom mjestu, u smislu obezbjeđenja odgovarajuće infrastrukture, i poduzimanja drugih preventivnih mjera kojima će se onemogućiti povećanje stepena invalidnosti osoba sa promijenjenom radnom sposobnošću. Na ovaj način će se istovremeno i smanjiti opterećenost državnog mirovinskog sistema invalidskim mirovinama i ostvariti odgovarajuću razinu aktivne radne snage.	
Ciljne grupe: Poslodavci, uposlenici, osobe sa invaliditetom	
Očekivani kratkoročni rezultati: -smanjenje broja osoba koja upućuju zahtjev za invalidsku mirovinu, -smanjenje broja prijavljenih povreda na radu	Indikatori: -broj osoba koja upućuju zahtjev za invalidskom mirovinom -broj povreda na radu
Očekivani dugoročni rezultati -smanjenje broja osoba sa invaliditetom, -smanjenje broja neuposlenih osoba sa invaliditetom	Indikatori: -broj invalidskih mirovina -broj povreda na radu
Nosilac aktivnosti: Kantonalna uprava za inspekcijske poslove	
Potencijalni partneri za implementaciju: poslodavci, Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice ZDK	
Preduslovi za realizaciju: -uskладiti relevantnu pravnu regulativu sa međunarodnim standardima zaštite na radu, -uvesti strožije kazne za neadekvatnu implementaciju propisa o zaštiti na radu, -intenzivnije kontrole zaštite na radu od strane inspekcije rada	Faktori rizika: -otežano vršenje usklađivanja pravne regulative, -neinformisanost u poslenika o pravima u pogledu zaštite na radu, -neadekvatan nadzor na tržištu rada u pogledu provođenja propisa o zaštiti na radu.
Procjena ukupne vrijednosti: 25.000 KM	Trajanje projekta: 2 godine Početak: 1.1.2015.

Aktivnost: C.1.1.1. Inoviranje nastavnih planova i programa u srednjim školama	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i Obuke Mjera: C.1.1. Reforma u nastavno-obrazovnom procesu srednjih škola
Kratak opis aktivnosti: Prema saznanjima iznesenim u EU Paketu zapošljavanja očekuje se stalni porast tražnje za profesionalnim osobama u oblasti informaciono-komunikacijskih tehnologija. Inoviranje nast. planova i programa bi se realizovalo u štu većoj saglasnosti sa saznanjima iz EU Paketa zapošljavanja. To znači da bi se u nast. planovima i programima značajan fokus obrazovanja stavio na izučavanje informaciono-komunikacionih tehnologija.	
Ciljne grupe: srednje škole na području ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: -inovirani nastavni planovi i programi	Indikatori: -broj inoviranih nastavnih planova i programa
Očekivani dugoročni rezultati: -unapređenje srednjoškolskog obrazovanja	Indikatori: -
Nosilac implementacije: Min. obrazovanja i znanosti ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, srednje škole	
Preduslovi za realizaciju: -plan za realizaciju	Faktori rizika: -nedostatak nastavnog osoblja
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 20.000 KM	Trajanje projekta: 1 god Početak: sječan, 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: C.1.1.2. Obuka nastavnog osoblja za tržišno orjentisan obrazovni rad	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednješkolskog obrazovanja i Obuke
	Mjera: C.1.1. Reforma u nastavno-obrazovnom procesu srednjih škola
Kratak opis aktivnosti: Imajući u vidu tranziciju ekonomskog sistema kroz koju prolazi BiH i, u okviru toga, ZDK, neophodno je već kroz srednješkolski sistem naglašavati tržišno poslovanje i tržište kao glavni mehanizam koordinacije ekonomske aktivnosti u jednom društvu. Da bi se to postiglo na efikasan način, neophodno je da nastavno osoblje u srednjim školama bude u dovoljnoj mjeri informirano i trenirano kako bi učenicima mogli prenijeti smisao tržišnog ekonomskog sistema. Doprinos ove aktivnosti se ogleda u akcentu na tržišno obrazovanje, prvenstveno u strukovnim srednjim školama kako bi se ulazak na tržište rada za završnike tog stepena obrazovanja učinio uspješnijim. Za dugoročno suklađivanje ponude i tražnje za radnom snagom na tržištu rada neophodno je da srednješkolski obrazovni sistem bude fleksibilan kako bi mogao doprinijeti kreiranju ponude radne snage u skladu sa promjenjivim zahtjevima tržišta rada. Ova aktivnost se treba provoditi u uskoj povezanosti sa aktivnošću C.1.1.1.	
Ciljne grupe: Nastavnici u srednjim školama	
Očekivani kratkoročni rezultati: -trening za nastavno osoblje	Indikatori: -broj održanih treninga i obuka -broj nastavnika učesnika na treninzima
Očekivani dugoročni rezultati: -dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada	Indikatori: -rast uposlenosti i samoupošljavanja
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i nauku	
Potencijalni partneri za implementaciju: UNZE, Pedagoški zavod	
Preduslovi za realizaciju:	
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 50.000 KM	Trajanje projekta: 1 godina Početak: sječanj, 2014

Aktivnost: C.1.2.1. Trening i obuka novih uposlenih prema potrebama poslodavca kroz program poslovnog mentorstva	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednješkolskog obrazovanja i Obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom upošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Ova aktivnost predviđa unaprjeđenje kompetencija i traženih znanja u potpunosti usklađenih s potrebama poslodavaca. Poslodavcima bi bilo omogućeno, za sve osobe uposlene putem Službe za upošljavanje ZDK, da kroz pojedinačno mentorstvo od strane vlasnika pravne osobe(ili osobe dodijeljene kao mentor), ocijene stručna znanja i kompetencije novouposlenog u probnom radu od 3 mjeseca, te upute zahtjev Službi za pokretanjem odgovarajuće obuke, kojom bi novouposlena osoba stekla nedostajuće kompetencije neophodne u toj pravnoj osobi. Služba bi po provedenim mentorstvima vršila grupisanje zahtjeva prema prirodi i vrsti neophodne obuke, te organizirala i finansirala obuke kandidata u grupama 10–20. Na taj način uspostavio bi se direktni mehanizam brzog usaglašavanja ponude i tražnje kompetencija i znanja na tržištu rada. Aktivnost se može provoditi na svim razinama edukacije, od, npr. obuke za zavarivanje, do obuke za poticanje izvoza pravnih osoba. Veza sa aktivnošću C.1.2.2.	
Ciljne grupe: Neuposleni koji ne posjeduju kompetencije i znanja tražena na tržištu rada.	
Očekivani kratkoročni rezultati: Organizovana „tailor made“ edukacija prema potrebama poslodavaca	Indikatori: -50 treninga godišnje -750 obučanih novouposlenih godišnje
Očekivani dugoročni rezultati: Veća usaglašenost tržišta rada i sistema formalnog obrazovanja	Indikatori: -Broj inoviranih planova i programa stručnih srednjih škola -Broj inoviranih planova i programa i pokrenutih studijskih programa u visokom obrazovanju
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje ZDK, Pedagoški zavod ZDK, Univerzitet u Zenici, Centar za obrazovanje i obuku	
Preduslovi za realizaciju: Vlada ZDK odobrava sredstva za obuku Potpisan memorandum o saradnji između partnera	Faktori rizika: -pravne osobe ne prepoznaju značaj finansiranja edukacije -pedagoški zavod i UNZE ne prilagođavaju sistem obrazovanja na osnovu informacija Službe za upošljavanje
Procjena ukupne vrijednosti: 75.000 KM godišnje	Trajanje: 2014. – 2017. Početak: 2014.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: C.1.2.2. Uspostava centra za stručno obrazovanje i obuku	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i Obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom upošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Svrha uspostavljanja ovog centra je poticanje cjeloživotnog učenja, stjecanja radnih vještina i kompetencija u skladu sa potrebama tržišta kako bi se postiglo smanjenje neuposlenosti i povećala aktivnost radne snage. Evidentno je smanjenje tražnje na tržištu rada prema osobama sa niskim radnim i poslovnim vještinama. Fokus djelovanja centra bi bio stručno obrazovanje na polju preduzetništva radi povećanja broja poslovnih subjekata kao i usmjeravanje na regionalni i lokalni razvoj sa osloncem na sopstvene snage i resurse. Centar bi realizovao obuku u simuliranim i stvarnim uslovima radnog mjesta pomoću saradnje sa poslovnim subjektima. Osobe koje bi se prijavile na neki od programa bi imale priliku boraviti u poslovnim subjektima i učiti kroz praksu. Poseban naglasak staviti na uključivanje poslovnih subjekata iz privatnog sektora. Istraživanja pokazuju da takav metod daje najbolje rezultate. Moguće oblasti stručnog obrazovanja i obuke su: rad u zajednici i zdravlje, turizam i ugostiteljstvo, obrtnička djelatnost, biznis i menadžment, znanost i tehnologija, dizajn i umjetnost, poslovno komuniciranje, poljoprivreda i vrtlarstvo, strani jezici. Korisnici centra bi bile i osobe iz ranjivih grupa na tržištu rada: mladi, žene, etničke manjine, osobe sa invaliditetom, ratni vojni invalidi. Centar bi mogao da preraste u ustanovu na nivou Federacije BiH. U opremanju Centra i obuci djelatnika u njemu bi se trebalo aplicirati na EU fondove u toj oblasti.	
Ciljne grupe: Neuposleni, ranjive grupe na tržištu rada	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih
Očekivani dugoročni rezultati: -bolja usklađenost ponude i tražnje na tržištu rada	Indikatori: -povećanje aktivnosti radne snage -smanjenje broja dugoročno neuposlenih osoba
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: Gospodarska komora ZDK, REZ, Univerzitet u Zenici,	
Preduslovi za realizaciju: -studija izvodljivosti	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 150.000 KM (sufinansiranje, indikativno)	Trajanje projekta: 1 godina Početak: 2014

Aktivnost: C.1.2.3. Uvođenje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja u ZDK	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom upošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Svrha ove aktivnosti je unaprjeđenje kompetentnosti ljudskih resursa, sa jedne, te omogućavanje većeg obuhvata visokim obrazovanjem mladih u ZDK, sa druge strane. Značajne kompetencije radno-sposobno stanovništvo stječe upravo putem srednjoškolskog obrazovanja. Na osnovu aktivnosti C.1.1.1. i C.1.1.2. postiglo bi se bolje povezivanje gospodarstva i tržišta rada sa obrazovnim sektorom. Nadalje, realizacijom ove mjere povećao bi se broj mladih koji su spremni za univerzitetsko obrazovanje. podaci govore da oko 30% mladih ne upisuje srednje škole.	
Ciljne grupe: Učenici	
Očekivani kratkoročni rezultati: -obavezno srednjoškolsko obrazovanje	Indikatori: -Izmjena zakona o srednjoj školi u ZDK
Očekivani dugoročni rezultati: Usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada pomoću poboljšanja kompetentnosti ljudskih resursa	Indikatori: -smanjenje strukturne neuposlenosti
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i nauku ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod	
Preduslovi za realizaciju: Izmjena Zakona o srednjoj školi	Faktori rizika: -sporost u realizaciji -nedostatak finansijskih sredstava
Procjena ukupne vrijednosti: 7 mil KM	Trajanje: 2 godine Početak: sjećanj, 2015

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: C.1.2.4. Upisna politika za srednjoškolsko obrazovanje	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom zapošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Plan mijenjanja nastavnih planova i programa u SSS, oni planovi i programi koji nemaju perspektivu upošljavanja se trebaju transformisati. Detaljnija analiza podataka o broju neuposlenih i njihovo grupisanje po stečenim zvanjima i zanimanjima bi otkrilo koji su pravci redefinisiranja upisne politike, i u kojem smjeru treba mijenjati nastavne planove i programe u srednjim školama.	
Ciljne grupe: Učenici	
Očekivani kratkoročni rezultati: -efikasnija upisna politika	Indikatori: -izmjena upisne politike
Očekivani dugoročni rezultati: -usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada	Indikatori: -smanjenje strukturne neuposlenosti
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i znanost ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, Min. za gospodarstvo, Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice, UNZE	
Preduslovi za realizaciju: -procjena kapaciteta sektora srednjoškolskog obrazovanja u ZDK, nastavnog osoblja, opeme, raspoloživosti javnih Sredstava	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 20.000 KM	Trajanje: 1 godina Početak: 2014

Aktivnost: C.1.2.5. Modernizacija srednjoškolskog obrazovnog sistema sa ciljem uvođenja programa cjeloživotnog učenja	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i Obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom upošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Postojeći način stjecanja srednjoškolskog obrazovanja trpi nedovoljan kvalitet, slabu opremljenost, dostupnost zainteresiranim polaznicima itd. Ovom mjerom bi se dizajnirao i proveo program cjeloživotnog učenja sa nizom nedostajućih ili deficitarnih zanimanja na tržištu rada. Time bi se dodatno povećao generacijski obuhvat stanovništva u ZDK visokim obrazovanjem sa efektima unaprjeđenja ljudskog kapitala na tržištu rada.	
Ciljne grupe: Učenici	
Očekivani kratkoročni rezultati: Unaprjeđenje sistema srednjoškolskog obrazovanja	Indikatori: -moderniziran sistem srednjoškolskog obrazovanja u ZDK
Očekivani dugoročni rezultati: - Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK	Indikatori: -povećanje stope uposlenosti u ZDK
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i znanost ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, UNZE	
Preduslovi za realizaciju: -izmjena zakona o srednjoj školi	Faktori rizika: -sporost u provedbi procedura
Procjena ukupne vrijednosti: 500.000 KM	Trajanje: 3 godine Početak: 2015

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: C.1.2.6. Smanjenje broja osoba koje napuštaju srednješkolsko obrazovanje	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednješkolskog obrazovanja i obuke
	Mjera: C.1.2. Podrška održivom upošljavanju kroz obrazovanje i obuku
Kratak opis aktivnosti: Najvažniji razlozi napuštanja srednješkolskog obrazovanja su finansijski problemi u porodici (siromaštvo), troškovi školovanja (prijevoz), promjena prebivališta, udaljenost od škole, nepostojanje želje za obrazovanjem, maloljetna delinkvencija, itd. Na razini BiH, procjene govore da između 15-20% mladih na generacijskoj razini ne završi srednju školu u roku ili nikako (što iznosi oko 20.000 mladih osoba). Potrebno je osmisliti radnje kao što su: pojedinačni pristup (razgovor sa djecom i roditeljima), profesionalna orijentacija, promotivni materijal, motiviranje djece, savjetodavne terapije i dr. finansijska sredstva obezbijediti kroz donacije.	
Ciljne grupe: Mladi	
Očekivani kratkoročni rezultati: -smanjenje broja djece izvan srednješkolskog obrazovanja	Indikatori: -broj djece koja napuštaju srednju školu, nakon provedbe aktivnosti
Očekivani dugoročni rezultati: - Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK	Indikatori: -porast stope uposlenosti
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i znanost ZDK	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje, srednje škole, centri za socijalni rad, NVO	
Preduslovi za realizaciju: -	Faktori rizika: -nedostatak zainteresiranosti učenika i roditelja
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 2 godine Početak: 2014

Aktivnost: C.2.1.1. Kampanja o mobilnosti radne snage u svrhu podizanja svijesti	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.2. Povećati mobilnost radne snage
	Mjera: C.2.1. Podizanje svijesti o važnosti mobilne radne snage
Kratak opis aktivnosti: U svrhu informisanja radne snage o preduslovima za podizanje mobilnosti predstaviti Europass CV i European Skills Passport (evropski pasoš vještina/kompetencija) kao i postojeće projekte koji se provode u ZDK iz ove oblasti (GTZ i Služba za upošljavanje). Ove i druge aktivnosti bi olakšale kretanje radne snage kroz obrazovne ustanove, poduzeća, sektore i zemlje diljem EU i dovele do veće vidljivosti vještina i kvalifikacija radne snage.	
Ciljne grupe: Neuposleni	
Očekivani kratkoročni rezultati: Mobilnost radne snage	Indikatori: -promjena prebivališta osoba u ZDK u dobi 19-64
Očekivani dugoročni rezultati: - usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK	Indikatori:
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: REZ, NVO	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika: -nezainteresiranost
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 10.000 KM	Trajanje projekta: 1 godina Početak: sjećanj, 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost:	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
C.2.1.2. Izrada projekcija o stanju uposlenosti i budućim kretanjima u ZDK	Prioritetni cilj: C.2. Povećati mobilnost radne snage Mjera: C.2.1. Podizanje svijesti o važnosti mobilne radne snage
Kratak opis aktivnosti: U svrhu veće mobilnosti i prilagodljivosti radne snage JU Služba za upošljavanje (u najboljem slučaju u saradnji sa Zavodom za upošljavanje FBiH) započinje aktivnost izrade dugoročne projekcije stanja uposlenosti u ZDK. Ova aktivnost bi rezultirala kreiranjem utemeljenih informacija o budućim promjenama u veličini radne snage, a mogla bi ponuditi i procjene vrsta zanimanja sa najvećim očekivanim rastom upošljivosti, najbržim rastom upošljivosti, kao i procjene koje se odnose na vrste zanimanja sa najvećim očekivanim padom upošljivosti. Ovakva informacija bi sadržavala i podatke o vremenski određenom očekivanom ispunjavanju uslova za umirovljenje u okviru postojećih zanimanja, odnosno o budućem otvaranju radnih mjesta po tom osnovu. Budući da bi se takve projekcije činile dostupnim javnosti (aktivnosti B.1.1.1. i B.1.1.2.), budući učenici i studenti bi ih mogli koristiti za donošenje odluke o izboru svog zanimanja a u vezi sa izborom područja i razine obrazovanja. Takva projekcija bi se obnavljala u određenim vremenskim intervalima uvažavajući nastale promjene u gospodarstvu i na tržištu rada. Određene aktivnosti na ovom planu u EU su u toku kao npr. European Vacancy Monitor, Cedefop i Eurofound programi.	
Ciljne grupe: mladi, javnost, neuposlene osobe,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -olakšan ulazak na tržište rada	Indikatori: -broj uposlenih nakon završenog obrazovanja
Očekivani dugoročni rezultati: -dugoročno usklađivanje ponude i tražnje	Indikatori: -smanjenje stope neuposlenosti
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: Univerzitet u Zenici, Udruženja poslodavaca, Zavod za upošljavanje FbiH	
Preduslovi za realizaciju: - obuka osoblja za izradu projekcije	Faktori rizika: -nedovoljni implementacioni kapaciteti Službe za upošljavanje -podrška Zavoda za upošljavanje FbiH
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 8.000 KM	Trajanje projekta: 6 mjeseci Početak: sjećanj, 2014

Aktivnost: C.2.1.3. Povećati mobilnost radne snage između zanimanja putem Centra za stručno obrazovanje i obuku	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.2. Povećati mobilnost radne snage
	Mjera: C.2.1. Podizanje svijesti o važnosti mobilne radne snage
Kratak opis aktivnosti: Podaci o stanju na tržištu rada u ZDK pokazuju hroničnu neuposlenost koja postoji među osobama neuposlenim 5 i više godina (preko 45.000 ljudi). Putem centra za stručno obrazovanje i obuku bi se takvim osobama ponudila mogućnost stjecanja novog zanimanja, u skladu sa potrebama na tržištu rada. Osobe sa višestrukim zanimanjima bi na taj način poboljšale vlastite izgleda za upošljivost. Ova aktivnost je vrlo primjenjiva na osobe koje trpe od sezonske neuposlenosti (sektor poljoprivrede, građevinarstva, sezonski turizam,...). Razvojem drugog zanimanja osobama bi se olakšalo premošćavanje sezonske neuposlenosti.	
Ciljne grupe: Neuposleni	
Očekivani kratkoročni rezultati: Povećana mobilnost između zanimanja	Indikatori: -broj osoba koje pohađaju i okončaju programe Centra
Očekivani dugoročni rezultati: Usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK	Indikatori: -porast broja uposlenih
Nosioci implementacije: Kantonalna uprava za inspeksijske poslove	
Potencijalni partneri za implementaciju: Min. za privredu, REZ, Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Preduslovi za realizaciju: -	Faktori rizika: -nezainteresovanost neuposlenih
Procjena ukupne vrijednosti: 600.000 KM	Trajanje: 3 godine Početak: 2015

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: C.2.1.4. Usklađivanje obrazovnog sistema sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: C.2. Povećati mobilnost radne snage
	Mjera: C.2.1. Otklanjanje prepreka za mobilnost radne Snage
Kratak opis aktivnosti: Svrha ove aktivnosti je da se postigne veća komplementarnost između kvalifikacija koje se postižu u obrazovnom sistemu u ZDK sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom. Evropski cilj je da se od 2013. godine osigura da najmanje ¼ kvalifikacija u toj godini bude referentna prema Evropskom kvalifikacijskom okviru. ZDK bi se mogao uključiti u ovo evropsko nastojanje reformisanjem srednjoškolskog obrazovnog sistema čime bi se postiglo povećanje kvaliteta i relevantnosti vještina koje se nude na tržištu rada. Kroz reformu obrazovnog sistema bi se pažnja obratila i na otklanjanje kulturoloških i jezičkih prepreka. Usklađivanjem obrazovnog sistema sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom bi se postigla lakše formalno priznavanje kvalifikacija stečenih u obrazovnom sistemu ZDK od strane EU zemalja članica.	
Ciljne grupe: obrazovni sistem ZDK	
Očekivani kratkoročni rezultati: -reforma obrazovnog sistema	Indikatori: -broj kvalifikacija usklađenih sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom
Očekivani dugoročni rezultati: -bolja sinergija između sektora obrazovanja i rada -povećana mobilnost radne snage u ZDK	Indikatori: -broj učenika/studenata na programima razmjene u obrazovnim ustanovama EU -broj neuposlenih
Nosilac aktivnosti: Min. za obrazovanje i znanost	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod	
Preduslovi za realizaciju: -izmjene i dopune zakona o Srednjoškolskom obrazovanju	Faktori rizika: -kašnjenje u zakonskim procedurama
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 0 KM	Trajanje projekta: 1 godina Početak: rujan, 2013.

Aktivnost: C.3.1.1. Organizacija sajma upošljavanja	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada
	Prioritetni cilj: C.3. Pomoć u traženju posla
	Mjera: C.3.1. Proljetni sajam upošljavanja
Kratak opis aktivnosti: Organizovati proljetni sajam upošljavanja u prvoj sedmici mjeseca ožujka, svake godine u Zenici. Na sajmu bi se susretali i neposredno kontaktirali zainteresovani poslodavci i osobe koja traže zaposlenje a posjeduju kvalifikacije VSS, SSS, VK, PK, NK. Na sajmu bi kroz direktne kontakte zainteresovane strane dobile dodatne i konkretnije informacije i uvide koji bi doveli do usklađivanja ponude i potražnje radne snage, što bi rezultiralo povećanim upošljavanjem. Prema potrebi proljetni sajam upošljavanja bi se mogao organizovati i u drugim općinama	
Ciljne grupe: Neuposlena lica sa VSS, SSS, KV i VK; preduzeća	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje broja uposlenih	Indikatori: -broj uposlenih neposrednim kontaktima na sajmu
Očekivani dugoročni rezultati: Usklađivanje kvalifikacione strukture ponude i potražnje za radnom snagom	Indikatori: -smanjenje strukturne neuposlenosti
Nosilac aktivnosti: Min. gospodarstva, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku	
Potencijalni partneri za implementaciju: ZEPS, Gospodarska komora, srednje škole i UNZE, NVO.	
Preduslovi za realizaciju: -pokretanje inicijative od Ministarstva za rad i socijalnu politiku; -intenzivne promotivne aktivnosti od strane organizatora sajma	Faktori rizika: -nedovoljan odziv poduzeća i institucija -opći pad tražnje za radom usljed krize
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 5.000 KM	Trajanje projekta: kontinuirano svake godine Početak: 01.03.2014.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost:	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK
C.3.2.1. Funkcionalna uspostava Centra za razvoj karijera UNZE	Prioritetni cilj: C.3. Pružiti pomoć u traženju posla
	Mjera: C.3.2. Centar za razvoj karijere UNZE
Kratak opis aktivnosti: Centar za razvoj karijera studenata UNZE, probno uspostavljen u sklopu projekta, trenutno nije aktivan. Centar bi nudio usluge srednjoškolcima studentima, diplomcima i poslodavcima o izboru karijere, mogućnostima upošljavanja studenata, obavljanju studijske prakse, prvom uposlenju, savjetima i pripremama za intervju i posao, objavljivanje informacija o slobodnim radnim mjestima. Prostorno rješenje za centar bi trebao donijeti UNZE. Plan aktivnosti Centra za razvoj karijera bi trebao uključiti razvoj seta usluga koje bi centar nudio korisnicima kao i način rada. Plan aktivnosti bi predvidio i saradnju sa gospodarskim subjektima, te sponzorima (i eventualno) donatorima Centra. U planu aktivnosti bi se naglasio razvoj vještina i kompetencija (bliska saradnja sa Centrom za razvoj kompetencija UNZE) od važnosti prilikom upošljavanja, zatim omogućavanje stjecanja određenih radnih vještina i iskustava u toku studija, te upoznavanje sa konkretnim preduzećima.	
Ciljne grupe: Srednjoškolci, studenti, diplomci, poslodavci	
Očekivani kratkoročni rezultati: Pomoć u traženju posla	Indikatori: -uspostava centra za razvoj karijera UNZE -donesen plan aktivnosti
Očekivani dugoročni rezultati: usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK	Indikatori: -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: UNZE	
Potencijalni partneri za implementaciju: Min. za obrazovanje i znanost, REZ,	
Preduslovi za realizaciju: -prostorni i kadrovski kapaciteti UNZE	Faktori rizika: -
Procjena ukupne vrijednosti: 8.000 KM	Trajanje: 6 mjeseci Početak: svibanj, 2013

Aktivnost:	Strateški cilj: C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada
C.3.3.1. Uspostava mobilnog tima za pomoć u traženju posla	Prioritetni cilj: C.3. Pomoć u traženju posla
	Mjera: C.3.3. Mobilni tim za traženje posla
Kratak opis aktivnosti: U okviru JU Služba za upošljavanje ovom aktivnošću se uspostavlja mobilni tim za pomoć u traženju posla. Tim bi se sastojao od uposlenika Službe obučenih za davanje pomoći u traženju posla. Specifičnost mobilnosti ovog tima bi se ogledala u tome da tim organizuje obuke u općinskim biroima rada i drugim odgovarajućim mjestima za određeni broj neuposlenih čime bi se neuposleni aktivirali u traženju posla i to činili na efikasniji način. Mobilni tim bi se mogao organizacijski povezati sa postojećim CISO timom. Tim formiran u ovoj aktivnosti bi dobio potrebnu obuku za pružanje usluga onim uposlenicima koji u narednom periodu usljed restrukturiranja poduzeća, teškoća u poslovanju itd., mogu ostati bez posla. Time bi se smanjio priliv novih osoba na evidenciji Službe za upošljavanje, odnosno preveniralo dalje pogoršavanje usklađenosti ponude i tražnje na tržištu rada. Usluge koje bi mobilni tim nudio bi se sastojale iz grupnih i individualnih savjetovanja i informiranja. U individualnom pristupu bi se u komunikaciji sa radnikom kojem prijeti otkaz ili koji je u otkaznom periodu zajednički procijenio njegov radni potencijal za uspješno uključivanje na tržište rada. Mobilni tim bi mogao nuditi i interne usluge informiranja o postojećim prilikama na tržištu rada, što znači unutar kompanije koja namjerava smanjiti broj uposlenika.	
Ciljne grupe: neuposleni,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećan broj aplikacija na poslove koji se nude	Indikatori: -broj prijavljenih kandidata na poslove
Očekivani dugoročni rezultati: - usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada	Indikatori: -broj uposlenih
Nosilac aktivnosti: JU Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: općinski biro rada	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 85.000 KM	Trajanje projekta: 2014-2017 Početak: siječanj, 2014

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: D.1.1.1. Razvoj programa obuke za osobe sa posebnim potrebama	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina Mjera: D.1.1. Edukacija i obuka za ranjive skupine na tržištu rada
Kratak opis aktivnosti: Budući da su osobe sa posebnim potrebama često izvan sistema formalnog obrazovanja, njihove kompetencije i radne vještine nisu u punoj mjeri usklađene sa zahtjevima tržišta. Ova aktivnost predviđa ustanovljavanje programa obuke i treninga za osobe sa posebnim potrebama kako bi se povećali njihovi izgledi za upošljavanje.	
Ciljne grupe: Neuposlene osobe iz ranjivih skupina	
Očekivani kratkoročni rezultati: Pобољшanje radnih vještina	Indikatori: -broj završenika obuke iz ranjivih skupina na tržištu rada
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje uposlenosti ranjivih skupina	Indikatori: -broj uposlenih osoba iz ranjivih skupina
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, UNZE, Gospodarska komora	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 200.000 KM	Trajanje: kontinuirano Početak: sječanj, 2014

Aktivnost: D.1.1.2. Jačanje kadrovskih i resursnih mogućnosti za izvođenje programa obuke	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina Mjera: D.1.1. Edukacija i obuka za ranjive skupine na tržištu rada
Kratak opis aktivnosti: U prethodnoj aktivnosti je predviđen razvoj programa obuke i obučavanje pripadnika ranjivih skupina na tržištu rada u ZDK. Ustanove koje bi provodile takvu obuku trebaju imati kadrovske i resursne kapacitete za provođenje takve obuke. Ova aktivnost ima za svrhu ojačati te kapacitete.	
Ciljne grupe: uposlenici centara za socijalni rad, UNZE, srednje škole	
Očekivani kratkoročni rezultati: Obuka za ranjive skupine	Indikatori: -broj završenika obuke
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje uposlenosti ranjivih skupina	Indikatori: -broja uposlenih osoba iz ranjivih skupina
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Centri za socijalni rad	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 100.000 KM	Trajanje: 2013-2014 Početak: rujan, 2013

Aktivnost: D.1.1.3. Veće uključivanje osoba iz ranjivih skupina u obrazovni sistem	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina Mjera: D.1.1. Edukacija i obuka za ranjive skupine na tržištu rada
Kratak opis aktivnosti: Pripadnici ranjivih skupina nisu dovoljno uključeni u obrazovni sistem, na svim razinama (osnovna škola, srednja škola, visoko obrazovanje). Izražen je problem i relativno visoke stope napuštanja obrazovnog sistema od strane mladih koji pripadaju nekoj od ranjivih skupina. Ovom aktivnošću bi se detektovale i otklanjale prepreke većoj uključenosti u obrazovni sistem osoba iz ranjivih skupina (npr. za studenata sa nekim oblikom invaliditeta ugradnja ulaznih rampi za lakši pristup osoba sa invaliditetom u obrazovne ustanove)	
Ciljne grupe: Mladi iz ranjivih skupina	
Očekivani kratkoročni rezultati: Edukacija za ranjive skupine	Indikatori: -broj osoba iz ranjivih skupina uključenih u obrazovanje
Očekivani dugoročni rezultati: Povećanje uposlenosti ranjivih skupina	Indikatori: -broj uposlenih osoba iz ranjivih skupina
Nosilac aktivnosti: Min. obrazovanja i nauke	
Potencijalni partneri za implementaciju: Pedagoški zavod, REZ, NVO, UNZE	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 200.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: 2014

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost:		Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
D.1.1.4. Obezbijediti konsultacije, karijerno vođenje za pronalaženje uposlenja za ranjive grupe		Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina
Kratak opis aktivnosti: U okviru postojećih aktivnosti Službe za zapošljavanje posebnu pažnju posvetiti osobama koje pripadaju ranjivim skupinama te ih, nakon uklanjanja na tržište rada, animirati na aktivno traženje zaposlenja putem pružanja konsultacija i savjetovanja za pronalaženje posla.		Mjera: D.1.1. Edukacija i obuka za ranjive skupine na tržištu rada
Ciljne grupe: Nezaposleni pripadnici ranjivih skupina		
Očekivani kratkoročni rezultati: Poboljšani izgledi za upošljavanje pripadnika ranjivih skupina	Indikatori: -broj održanih konsultacija i karijernih savjetovanja	
Očekivani dugoročni rezultati: Veća uposlenost ranjivih skupina na tržištu rada ZDK	Indikatori: -broj uposlenih osoba iz ranjivih skupina	
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje		
Potencijalni partneri za implementaciju: Centri za socijalni rad		
Preduslovi za realizaciju: Razvijeni kapaciteti u Službi za upošljavanje	Faktori rizika: -	
Procjena ukupne vrijednosti: 0 KM	Trajanje: 2014-2017 Početak: 2014	
Aktivnost:		Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
D.1.2.1. Podržati učeće NVO sektora u kreiranju i isporuci usluga ranjivim skupinama		Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina
Kratak opis aktivnosti: aktivnošću se želi podržati veće učeće nevladinog sektora u kreiranju i isporuci neophodnih usluga za pripadnike ranjivih skupina. Raspoloživa sredstva bi se usmjerila na programe sufinansiranja većeg učeća NVO –a u pozivima za projekte iz ove oblasti.		Mjera: D.1.2. Posebni programi podrške za ranjive skupine
Ciljne grupe: NVO sektor u ZDK		
Očekivani kratkoročni rezultati: učeće NVO sektora u isporuci usluga za osobe iz ranjivih skupina	Indikatori: -broj realizovanih programa i projekata od strane NVO	
Očekivani dugoročni rezultati: -Unaprjeđenje radnih vještina -Povećanje uposlenosti osoba iz ranjivih skupina	Indikatori: -broj osoba korisnika usluga kroz programe NVO -broj uposlenih osoba kroz programe i projekte NVO	
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice		
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje, centri za soc. Rad		
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:	
Procjena ukupne vrijednosti: 100.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: 2014	
Aktivnost:		Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
D.1.2.2. Usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života		Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina
Kratak opis aktivnosti: Ova aktivnost bi pomogla većem uključivanju žena na tržište rada putem usvajanja normativnih akata kojima se štite žene na porodijskom odsustvu, samohrane majke prilikom definisanja kategorije tehnološki višak uposlenih u poduzećima, omogućavanje fleksibilnog radnog vremena za osobe koje vode brigu o djeci (majke). Za provođenje ove mjere potrebno je uspostaviti, pored adekvatnog zakonodavnog okvira, i odgovarajući sistem nadzora na tržištu u pogledu poštovanja prava istih.		Mjera: D.1.2. Posebni programi podrške za ranjive skupine
Ciljne grupe: Žene zaposlenice, neuposlene žene		
Očekivani kratkoročni rezultati: Usklađen profesionalni i porodični život	Indikatori: -veće učeće žena u radnoj snazi	
Očekivani dugoročni rezultati: Povećana uposlenost žena	Indikatori: -broj uposlenih žena	
Nosilac aktivnosti: Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice		
Potencijalni partneri za implementaciju: Centri za soc. Rad		
Preduslovi za realizaciju: -izmjene zakonodavne regulative u pogledu odredbi o pravima i zaštiti porodice sa djecom, -efikasan nadzor od strane inspekcije rada o provođenju aktivnosti	Faktori rizika: -dugotrajno usklađivanje pravne regulative sa međunarodnim standardima koji usklađuju ovo pitanje -neefikasan nadzor nad provođenjem mjere	
Procjena ukupne vrijednosti: 100.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: 2014	

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost: D.1.2.3. Kampanja jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu rada	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina
	Mjera: D.1.2. Posebni programi podrške za ranjive skupine
Kratka opis aktivnosti: Nediskriminacija na tržištu rada i obezbjeđenje jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu mora biti propraćena, pored obezbjeđenja odgovarajućeg pravnog okvira za implemetaciju istog, i adekvatnom kampanjom u cilju podizanja svijesti o značaju pružanja jednakih prilika prilikom upošljavanja pripadnicima ranjivih skupina na tržištu. U tu svrhu, potrebno je svake godine obezbijediti posebne budžetske linije ili osmisliti projekte za podršku od strane EU fondova (u vezi sa D.1.2.1.) za provedbu kampanje izgradnje svijesti građana u ZDK prema važnosti obezbjeđenja jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu rada, sa posebnim akcentom na osobe iz ranjivih grupa. Kampanja bi uključila i informisanje poslodavaca o pogodnostima prilikom upošljavanja odgovarajućeg broja lica iz ranjivih skupina.	
Ciljne grupe: Ranjive grupe na tržištu rada, poslodavci	
Očekivani kratkoročni rezultati: -povećanje uposlenosti pripadnika ranjivih grupa na tržištu	Indikatori: -broj osoba prijavljenih na evidenciju službe za upošljavanje koji pripadaju nekoj od ranjivih grupa
Očekivani dugoročni rezultati -smanjena neuposlenost pripadnika ranjivih grupa -izgrađena svijest kod poslodavaca i uposlenika o jednakosti na tržištu rada -smanjena opterećenost budžeta u pogledu izdvajanja za različite oblike socijalne pomoći pripadnicima ranjivih kategorija	Indikatori: -broj osoba prijavljenih na evidenciju službe za upošljavanje koji pripadaju nekoj od ranjivih grupa -broj osoba prijavljenih na neki od oblika socijalne pomoći -broj slučajeva nepoštivanja jednakih mogućnosti za sve na tržištu rada
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo rada, soc. politike i izbjeglica	
Potencijalni partneri za implementaciju: Služba za upošljavanje, NVO	
Preduslovi za realizaciju: -povezivanje sa NVO u kampanji informisanja javnosti, a prije svega i poslodavaca i pripadnika ranjivih skupina o pravima i mogućnostima,	Faktori rizika: -nezainteresiranost pripadnika ranjivih grupa za uključivanjem u neki od programa koje organizuje Služba za upošljavanje, -neadekvatno provođenje mjere informiranja poslodavaca o mogućim beneficijama, kao i informisanja pripadnika ranjivih grupa
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 20.000 KM	Trajanje projekta: 2 godine Početak: 1.1.2014.

Aktivnost: D.1.2.4. Prevencija diskriminacije na tržištu rada	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: D.1. D.1. Unaprijeđenje radnih vještina i izgleda za upošljavanje ranjivih grupa
	Mjera: D.1.2. Posebni programi podrške za ranjive skupine
Kratka opis aktivnosti: Postojeći pravni propisi na razini ZDK nisu u potpunosti usklađeni sa Zakonom o zabrani diskriminacije BiH. Naime, ne predviđaju definiciju neposredne i posredne diskriminacije, čime se sama implementacija načela nediskriminacije ne može pravilno implementirati u praksi, niti posebne oblike diskriminacije (mobing). U tom smislu, potrebno je prvenstveno izmijeniti postojeći Zakon o radu FBiH, ali i relevantnu pravnu regulativu na razini ZDK, kao i izvršiti edukaciju nadležnih organa koji su obavezni provoditi relevantne propise u pogledu pojava oblika diskriminacije radi lakšeg prepoznavanja iste. Također, potrebno je i usklađivanje kaznenih odredbi relevantnih zakona sa načelom nediskriminacije, te obrazovanje kadra inspekcijских službi u pogledu prepoznavanja diskriminacije prilikom vršenja inspekcije na terenu. Na ovaj način, ispunile bi se pravne pretpostavke za sprečavanje diskriminacije u radnim i socijalnim odnosima, te povećala upošljivost ranjivih grupa diskriminiranih na tržištu rada (osoba sa invaliditetom, starije osobe, žene, Romi).	
Ciljne grupe: Ranjive grupe na tržištu rada, poslodavci, inspekcijske službe,	
Očekivani kratkoročni rezultati: -smanjenje diskriminacije na tržištu rada	Indikatori:
Očekivani dugoročni rezultati -smanjena neuposlenost osoba ranjivih skupina na tržištu rada	Indikatori: -broj osoba prijavljenih na evidenciji službe za upošljavanje a koja pripadaju nekoj od ranjivih skupina
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo rada, soc. politike i izbjeglica	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH, inspekcijske službe	
Preduslovi za realizaciju: -Usklađivanje Zakona o radu FBiH sa Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH, -Usklađivanje kantonalnih propisa iz oblasti rada i socijalnih odnosa sa načelom zabrane diskriminacije, -rigoroznije sankcionisanje slučajeva utvrđivanja diskriminacije u praksi -edukacija osoba koja implementiraju relevantne odredbe u pogledu prepoznavanja pojava oblika diskriminacije	Faktori rizika: -otežano vršenje izmjena i dopuna relevantnih pravnih propisa -nedostatak sredstava za edukaciju osoba koja trebaju implementirati i nadzirati primjenu načela zabrane diskriminacije na tržištu -neadekvatan nadzor nad provođenjem izmijenjenih propisa u praksi
Procjena ukupne vrijednosti projekta: 0 KM	Trajanje projekta: 2 godine Početak: 1.1.2014.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnost: D.2.1.1. Planirati javne nabavke uz maksimalno korištenje neuposlenih osoba	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: D.2. Direktna mjera upošljavanja
	Mjera: D.2.1. Rad u zajednici za osobe sa niskim radnim vještinama
Kratak opis aktivnosti: Ovom aktivnošću je planirana izrada Uputstva o planiranju i provedbi javnih nabavki za javne radove, od strane ZDK prema općinama i poziv na potpisivanje sporazuma o pridržavanju odredbi uputstva. Uputstvom bi se definisao način planiranja i provedbe javnih nabavki za općine, općinska i kantonalna poduzeća i ostale institucije koje provode javne radove. Osnovna okosnica transformacije provedbe javnih nabavki bi se odnosila na postavku obavještenja/otvorenih postupaka po principu „best value for money“, odnosno transformaciji trenutnih postavki financijske i tehničke ponude, koja se prema percepciji javnosti pokazala osnovnim razlogom korupcije u javnim nabavkama, aneksiranjem ranije ugovorenih obaveza. Prema uputstvu za javne nabavke za javne radove (nabavke s intenzivnim udjelom rada u provedbi) omogućilo bi se rangiranje uspješnih dobavljača prema najboljem omjeru ponudene cijene za specifične poslove, angažovanje sredstava za rad i nadzor, s jedne strane, i udjelom osoba niske upošljivosti, koji bi se uposlili za provedbu radova po predmetnoj nabavci. Na ovaj način ograničila bi se korupcija i visoke ukalkulisane marže pravnih osoba za angažovanu sopstvenu radnu snagu. Nadalje, neuposlene osobe koje se ne bi odazvale na poziv za sezonskim upošljavanjem, ujedno bi bile evidentirane, kao osobe koje ne traže aktivno posao. Ilustracije radi, javna nabavka uređenja grada podrazumijevala bi ocjenu tehničkog kriterija broja osoba koje će biti angažovane putem Službe ZDK i financijske ponude za nadzor i angažovanu mehanizaciju za provedbu radova.	
Ciljne grupe: Osobe niske upošljivosti, osobe koje su prijavljene na evidenciju neuposlenih duže od 5 godina, osobe niske kvalifikacione spreme	
Očekivani kratkoročni rezultati: Sezonsko upošljavanje osoba niske upošljivosti	Indikatori: -Broj osoba uposlenih putem Službe
Očekivani dugoročni rezultati: Suzbijanje korupcije u javnim nabavkama. Suzbijanje rada na crno osoba, koje se vode kao neuposlene.	Indikatori: -Broj osoba uposlen putem Službe
Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Potencijalni partneri za implementaciju: Ministarstvo finansija, Kabinet Premijera ZDK, Služba za upošljavanje ZDK, Općine u ZDK	
Preduslovi za realizaciju: Izrada i pravosnažnost Uputstva	Faktori rizika: -općine nisu voljne preuzeti obavezu provedbe javnih nabavki prema Uputstvu Kantona
Procjena ukupne vrijednosti: Nema.	Trajanje: 2013 – 2017. Početak: 2013.

Aktivnost: D.2.1.2. Sezonski poslovi na uređenju i održavanju javnih površina čišćenju putem javnih preduzeća	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
	Prioritetni cilj: D.2. Direktna i indirektna podrška upošljavanju ranjivih Skupina
	Mjera: D.2.2. Sufinansiranje upošljavanja ranjivih skupina
Kratak opis aktivnosti: Ova aktivnost predviđa veći radni angažman osoba koje pripadaju ranjivim skupinama putem upošljavanja na sezonskim poslovima. Time bi se ovim osobama obezbijedio sezonski radni angažman. Obzirom da su ovakve osobe često izložene siromaštvu njihov socijalni status bi se, dijelom, poboljšao.	
Ciljne grupe: Osobe koje pripadaju ranjivim skupinama	
Očekivani kratkoročni rezultati: Rast uposlenosti	Indikatori: -broj uposlenih lica
Očekivani dugoročni rezultati: -smanjenje dugoročne neuposlenosti	Indikatori: -stopa dugoročno neuposlenih
Nosilac aktivnosti: Min za rad, soc. politiku i izbjeglice, Min. za gospodarstvo	
Potencijalni partneri za implementaciju: Javna preduzeća za održavanje čistoće	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 400.000 KM	Trajanje: 4 godine Početak: sječanj, 2014

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Aktivnost:	Strateški cilj: D) Povećanje upošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
D.2.2.1. Programi financiranja upošljavanja i samoupošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada	Prioritetni cilj: D.2. Direktna i indirektna podrška upošljavanju ranjivih skupina
	Mjera: D.2.2. Sufinanciranje upošljavanja ranjivih skupina
Kratak opis aktivnosti: Održati što veći broj dosadašnjih programa financiranja upošljavanja i samoupošljavanja osoba koja pripadaju ranjivim skupinama na tržištu rada u ZDK.	
Ciljne grupe: Osobe koja pripadaju ranjivim skupinama	
Očekivani kratkoročni rezultati: Direktna i indirektna podrška upošljavanju osoba iz ranjivih skupina	Indikatori: -broj osoba korisnika direktne i indirektna pomoći
Očekivani dugoročni rezultati: -povećana uposlenost osoba iz ranjivih skupina	Indikatori: -broj uposlenih osoba iz ranjivih skupina
Nosilac aktivnosti: Služba za upošljavanje	
Potencijalni partneri za implementaciju: Centri za soc. rad,	
Preduslovi za realizaciju:	Faktori rizika:
Procjena ukupne vrijednosti: 200.000 KM	Trajanje: 2014-2017 Početak: siječanj, 2014

V DIO: MONITORING I EVALUACIJA**5.1. Plan za monitoring i izvještavanje**

Plan monitoringa treba da se pripremi imajući u vidu različite pokazatelje implementacije a uključuje sljedeće:

- a) Institucije koje usvajaju izvješće
- b) Područja monitoringa
- c) Institucije za provedbu monitoringa i evaluacije i izradu izvješća
- d) Izvješće monitoringa

- a) Institucije koje usvajaju izvješće

Skupština ZDK usvaja Strategiju i izvješće dok Vlada ZDK i operativno upravlja implementacijom, izvještavanjem i evalaucijom. Isto tako, odgovorna je za uspostavljanje mehanizama „dobrog upravljanja“ na kantonalnoj razini kao „monitoring mehanizama za praćenje strategije upošljavanja zasnovanih na partnerstvu“.

- b) Područja monitoringa

Monitoring aktivnosti počinje na najnižoj razini odnosno na razini aktivnosti (aktivnost je osnovna jedinica analize u okviru koje su svi potrebni podaci o aktivnosti i na osnovu koje se može obaviti analiza mjere, prioriteta programa itd.). Detaljan set indikatora za monitoring i evaluaciju je predstavljen u Dodatku 1 (Okvir za monitoring rezultata). Za taj set indikatora je potrebno osigurati redovan monitoring i analizu. U tom smislu potrebno je naglasiti da je neophodno pratiti pokazatelje na razini izlaznih rezultata (output) i ishoda (outcome) a po mogućnosti i na razini utjecaja.

- c) Institucije za provedbu monitoringa i evaluacije i izradu izvješća

Potrebno je uspostaviti Nadzorno tijelo koje bi kroz suradnju sa tajništvom uticalo na kreiranje politika i aktivnosti/projekata kroz izvješće i zajednički rad. Ovo tijelo bi se sastojalo od: predstavnika ZDK (ministarstava implementatora i Tajništva), Službe za upošljavanje, Centra za socijalni rad, Gospodarske komore, UNZE, srednjih škola, nevladinih organizacija. Tijelo bi aktivno sudjelovalo u konsultativnom procesu.

Potrebno je definirati Tajništvo koje bi provodilo monitoring. Tajništvo je nositelj pripreme izvješća o realiziranju, pomaže u financijskom planiranju, vrši ulogu monitoringa na razini aktivnosti i mjera, ima ulogu u definiranju kriterija, procjeni važnosti i kvaliteta projekata. Važno je obezbjediti tehničko-administrativni kapacitet Tajništva. Potrebno je, također, sukladno raspoloživim sredstvima, uspostaviti i monitoring alat - upravljački informacijski sistem koji bi bio održavan od strane tajništva. Takav informacijski sistem bi obuhvatio sva tri aspekta monitoringa: monitoring implementacije (kroz akcioni plan i komentare mjerodavnih odgovornih institucija), kroz monitoring financija (financijska vrijednost aktivnosti i realiziranje sredstava) i monitoring rezultata (okvir za monitoring rezultata).

- d) Monitoring izvješće - način pripreme

Izvještavanje će se vršiti dva puta godišnje i to kroz dva tipa izvješća: (i) polugodišnji i (ii) godišnji.

- (i) Polugodišnje izvješće ili izvješće po Akcionom planu će se pripremati u rujnu/listopadu svake godine. Odnosi se na realiziranje akcionog plana a priprema se na osnovu dostavljenih informacija o realiziranju akcionog plana od strane mjerodavnih institucija u formi tabele. Ovakav tip monitoringa se naziva monitoring

implementacije i obuhvaća stupanj realiziranja aktivnosti i izlazne rezultate odnosno outpute i komentar mjerodavne institucije.

(ii) Godišnje izvješće. Potpuno izvješće se radi u ožujku, a na osnovu:

- Definiranog okvira indikatora za monitoring – trendova socio-ekonomskog razvoja (indikatora ciljeva dobijeni iz statističkih izvora, pregled trendova u oblasti, itd)
- Implementacije politika i programa (implementacija politika u oblasti)
- Implementacije aktivnosti i projekata iz ugla ciljnih grupa (informacije dobijene iz različitih izvora, anketa i Nadzornog tijela i sl.)
- Monitoringa implementacije (izvršenje Generalnog plana implementacije)

5.2. Plan za evaluaciju

Evaluacija se odnosi na sistemsko utvrđivanje vrijednosti ili značaja neke aktivnosti, i aktivnost koja pomaže donosiocima odluka da shvate u kojoj mjeri je program odgovoran ili zaslužan za određeni rezultat. Plan evaluacije podrazumijeva dvije razine:

1. Plan evaluacije samog dokumenta Strategije upošljavanja
2. Pripremu plana evaluacije pojedinih programa i projekata unutar dokumenta

Plan evaluacije pojedinih aktivnosti i projekata bi trebao biti definiran od strane mjerodavnog koordinacionog tijela sukladno dostupnim ljudskim i financijskim resursima za ove aktivnosti. Obzirom da je neovisna evaluacija obveza kod projekata financiranih EU sredstvima ovoj oblasti je potrebno posvetiti posebnu pažnju. U odjeljku 1.4. Metodologija i proces predviđeno je obavljanje dvije evaluacije:

- srednjoročna
- sumativna

Srednjoročna evaluacija (predviđena 2015. g.) treba ponuditi osnovne informacije o načinu implementaciji strategije, odgovoriti na pitanje da li operativna logika i okvir zamišljen u samom dokumentu strategije funkcionira u stvarnosti, identificirati direktne rezultate implementacije, razmotriti još jednom relevantnost i koherentnost cijelog dokumenta. Ovaj tip evaluacije se zove i procesna evaluacija zato što je usmjeren na sâm proces i operacije.

Sumativna evaluacija treba obezbijediti informacije po cijelom nizu definiranih kriterija: relevantnost, efektivnost, efikasnost, utjecaj i održivost. Ova vrsta evaluacije se izvodi na kraju odnosno po završetku implementacije strategije i predstavlja značajan input za daljnje planiranje.

LITERATURA

1. 2002, *OECD Glossary of Key Terms in Evaluation and Results-Based Management*, Development Assistance Committee, Paris.
2. Agencija za rad i upošljavanje, *Bilten broj: 7 – ožujak 2012.*
3. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (ASBH) (2005/06): *Indeks potrošačkih cijena u BiH: Metodologija i rezultati*. Sarajevo.
4. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (ASBH) (2012): *Saopštenje: Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u studeni 2012.*, Sarajevo.
5. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (ASBH) (2012): *Anketa o radnoj snazi 2012 - konačni rezultati*, Sarajevo.
6. Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBH) (2011): *Godišnji izvještaj za 2011. Sarajevo.*
7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 27 June 2007, entitled *Towards Common Principles of Flexicurity: More and better jobs through flexibility and security* [COM(2007) 359 final].
8. **Council Decision no. 2010/707/EU of 21.10.2010. on guidelines for the employment policies of the Member States, Official Journal L, 24.11.2010.**
9. Council Decision 2005/600/EU of 12.07.2005. on guidelines for the employment policies of the Member States, *Official Journal L* 205, 06.08.2005.
10. European Commission, *draft joint employment report to the communication from the Commission - Annual growth survey 2013*, Brussels, 28.11.2012., COM(2012) 750 Final.
11. European Commission, *Communication from the Commission, Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, Brussels, 3.3.2010. COM(2010) 2020 final.
12. **Federalni zavod za statistiku (2012): Zeničko-dobojski kanton u brojkama, 2011.** Sarajevo.
13. Insideout (2005): *M&E In's and Out's*, Insideout3 (October/November) p. 1. (dostupno na: http://www.insideoutresearch.co.za/news_1/Newsletter_issue%203.pdf.)
14. Izvještaj o radu Federalnog zavoda za upošljavanje za 2011. godinu.
15. Izvještaj: Makroekonomski pokazatelji po kantonima za 2011. godinu analiza
16. Kantonalni zavod za javno zdravstvo Zenica, 2011. Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstva na području ZDK u 2010. g. Zenica.
17. nacrt Zakona o radu FBiH (2012): (dostupno na: <http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/nacrt%20zakona%20o%20radu%20ju ni%20 012.pdf>)
18. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (1991a), *DAC Criteria for Evaluating Development Assistance*, Development Assistance Committee.
19. Statistički godišnjak SR BiH (1991): *Republički zavod za statistiku*, Sarajevo.
20. Strategija razvoja FBiH: 2010. do 2020., *Vlada FBiH*.

21. Strategija upošljavanja FBiH (2009.- 2013), *Vlada FBiH – Ministarstvo rada i socijalne politike*.
22. Studija - Suvremeni institucionalni i ekonomski izazovi BiH na putu EU i integracija:
Korišćenje predpristupnih fondova EU u funkciji generisanja endogenog rasta u kontekstu iskustava Hrvatske i Srbije, Ekonomski fakultet Sarajevo.
23. Studija privrednog razvoja ZE-DO kantona, Zenica/Sarajevo, 2008.
24. UNDP BiH, *Penziona reforma i sistemi socijalne zaštite u BiH*, (dostupno na:
<http://www.undp.ba/upload/publications/Penziona%20reforma%20i%20sistemi.pdf>)
25. Ured za reviziju institucija u FBiH, *Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja Službe za upošljavanje Zeničko -dobojskog kantona Zenica za 2011. godinu*, br. 05-05/12, (dostupna na:
http://www.saifbih.ba/javni-izvj/zavod/pdf/Izv_j_sluzbe_za_uposljavanje_ZE-DO_kantona_2011.pdf)
26. Vijeće Ministara BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, *Strategija razvoja BiH*, radna verzija, 2010.
27. Vijeće Ministara BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH: *Strategija socijalnog uključivanja BiH*, radna verzija, 2010
28. Vijeće Ministara BiH, MCP, *Strategija upošljavanja u Bosni i Hercegovini 2010-2014*.
29. Vlada Federacije BiH, *Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2011.-2015*.
30. Vlada Federacije BiH, *Strategija razvoja FBiH*, radna verzija, 2010-2020
31. Vlada Federacije BiH, *Strategija upošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2009- 2013)*.
32. Vlada Zeničko-dobojskog kantona, *Prostorni plan Ze-Do Kantona 2009-2029*.
33. Vlada Zeničko-dobojskog kantona, *Strategija omladinske politike na području kantona Ze-Do 2009-2014*.
34. Vlada Zeničko-dobojskog kantona, *Strategija razvoja Ze-Do kantona 2010-2020*.
35. Vlada Zeničko-dobojskog kantona, *Strateški plan ruralnog razvoja ZDK 2012-2016*.
36. Zakon o dopunskim pravima branitelja i članova njihovih obitelji (*Službene novine Ze- Do kantona* br. 6/06, 9/07).
37. Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju, *Službene novine FBiH* br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09, 55/12
38. Zakon o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti neuposlenih lica u FBiH,
Službene novine FBiH, br. 41/01, 22/05, 9/08
39. Zakon o pravima branitelja i članova njihovih obitelji, *Službene novine FBiH* br. 33/04, 56/05, 70/07, 9/10
40. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i upošljavanju osoba sa invaliditetom, *Službene novine FBiH* br. 9/10.
41. Zakon o radu FBiH, *Službene novine FBiH* br. 43/99, 32/00, 29/03
42. Zakon o radu u Zeničko-Dobojskom kantonu, *Službene novine Ze-Do kantona* br. 11/02, 11/05

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

43. Zakon o raseljenim osobama i povratnicima, *Službene novine Ze-Do kantona* br. 6/06
44. Zakon o raseljenim osobama i povratnicima u FBiH i izbjeglicama iz BiH, *Službene novine FBiH* br. 15/05
45. Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, *Službeni glasnik BiH* br. 16/03, 102/09
46. Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom, *Službene novine FBiH* br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09
47. Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom, *Službene novine Ze-Do kantona* br. 13/07, 13/11
48. Zakon o zabrani diskriminacije, *Službeni glasnik BiH* br. 59/09.
49. Zakon o zdravstvenom osiguranju, *Službene novine FBiH* br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11
50. Zavod za javno zdravstvo FBiH, 2012. *Zdravstveno stanje stanovništva i zdravstvena zaštita u Federaciji Bosne i Hercegovine 2011. godina*. Sarajevo.
51. Blanchard, O.; Amighini, A.; Giavazzi, F., (2010): *Macroeconomics: a European perspective*. Pearson Education Limited.
52. Fitzpatrick, L. Jody, James, R. Sanders, Blaine, R. Worthen (2004): *Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*, 3rd ed., New York, Pearson Education, Inc.
53. Morra Imas, L. G., Ray C. R. (2012): *Put do rezultata*, bosansko izdanje, Štamparija Fojnica.
54. Mankiw, N. G., Taylor, M. P. (2006): *Ekonomija*, Data status, Beograd.
55. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2001): *Economics*. 17th ed., McGraw – Hill, New York.
56. Scientific and National Councils for Evaluation. 1999. *A Practical Guide to Program and Policy Evaluation*. Paris: National Council of Evaluation.
57. Stiglitz, J. E., Driffill, J. (2000): *Economics*, W. W. Norton & Company, Inc., The United States.
58. Wertheimer-Baletić, A. (1999): *Stanovništvo i razvoj*, Mate, Zagreb.
59. www.aldi.ba (Financijska osobnost politike u BiH - Izvještaj o provedenoj analizi budžetske potrošnje vlasti BiH u periodu od 2007. – 2010.g. i usklađenost sa zahtjevima iz Građanske platforme). (Pristup podacima: veljača, 2013.)
60. www.aldi.ba (Izvještaj o provedenoj Analizi politika rada u BiH u definisanje ključnih preporuka za njihovo poboljšanje: Deset godina poslije - Značaj reforme sistema socijalne zaštite u borbi protiv neuposlenosti u BiH). (Pristup podacima: veljača, 2013.)
61. www.dep.gov.ba (Strategija socijalnog uključivanja BiH, lipanj 2010.). (Pristup podacima: veljača, 2013.)
62. www.employment.belgium.be/moduleDefault.aspx?id=23764 (Pristup podacima: veljača, 2013.)
63. www.zdk.ba (Pristup podacima: 20.01.2013.g.)

DODACI STRATEGIJI UPOŠLJAVANJA

Dodatak 1. Okvir za monitoring rezultata

Cilj i prioritetni cilj	Indikator ili pokazatelj uspješnosti	Izvor / učestalost objavljivanja
Cilj: A) OČUVANJE POSTOJEĆE RAZINE UPOSLENOSTI I NAPORI ZA NJEGOVO POVEĆANJE	Broj uposlenih u ZDK Stopa uposlenosti u ZDK	Služba za upošljavanje ZDK/ mjesečno i godišnje
Prioritetni cilj: A.1. Podrška gospodarskim subjektima u funkciji upošljavanja	Realizovana finansijska podrška upošljavanju	Budžet/ godišnje
Prioritetni cilj: A.2. Jačanje suradnje između gospodarstva, obrazovanja-istraživanja i inovativnih aktivnosti	Broj pokrenutih specijalističkih studija na UNZE Broj ostvarenih studentskih praksi u gospodarstvu Razina finansijske podrške inovatorskim udruženjima Broj susreta sa znanstvenom i gospodarskom dijasporom	-Izveštaj UNZE/ godišnji -Izveštaj UNZE/ godišnji -budžet ZDK/ godišnji -Vlada ZDK/ godišnji
Prioritetni cilj: A.3. Razvoj preduzetničke kulture i vještina	Broj organizovanih edukacija za poduzetnike Inovirani studijski programi na UNZE Inovirani nastavni programi u srednjim školama Broj obučenog nastavnog osoblja	-izveštaj o radu Min. gospodarstva/ godišnje -godišnji izvještaj UNZE -godišnji izvještaj Min. za obr. i znanost -godišnji izvještaj Min. za obr. i znanost
Prioritetni cilj: A.4. Poticaji samoupošljavanja	Broj uposlenih u novonastalim firmama kroz poticaje samoupošljavanju Broj gospodarskih subjekata registriranih putem poticaja samoupošljavanju	-Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje -Min. gospodarstva ZDK/ godišnje
Cilj i prioritetni cilj	Indikator ili pokazatelj uspješnosti	Izvor / učestalost objavljivanja

Cilj: B) UNAPRJEĐENJE EFIKASNOSTI INSTITUCIONALNE STRUKTURE NA TRŽIŠTU RADA ZDK	Broj novoupisanih kroz sistem posredovanja	Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: B.1. Unaprijediti posredovanje na tržištu rada	Ostvarene interne uštede Provedena informatizacija	Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: B.2. Osnažiti socio-ekonomski dijalog	Broj komunikacija, sastanaka	Vlada ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: B.3. Poboľjšati rad inspeksijskih službi	Broj inspeksijskih nadzora	Min. gospodarstva ZDK/ godišnje
Cilj i prioritetni cilj	Indikator ili pokazatelj uspješnosti	Izvor / učestalost objavljivanja

Cilj: C) DUGOROČNO USKLAĐIVANJE PONUDE I TRAŽNJE NA TRŽIŠTU RADA ZDK	Stopa neupisanih u ZDK, Stopa dugoročno neupisanih	Kantoni u brojkama/ godišnje Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: C.1. Unaprijediti sistem srednjoškolskog obrazovanja i obuke	Stopa svršenika srednjoškolskog obrazovanja	Ministarstvo za obrazov. i znanost
Prioritetni cilj: C.2. Povećati mobilnost radne snage	Broj prekvalifikovanih osoba putem Centra za stručno obrazovanje i obuku	Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: C.3. Pružiti pomoć u traženju Posla	Broj novoupisanih kroz sistem pomoći u traženju posla	Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Cilj i prioritetni cilj	Indikator ili pokazatelj uspješnosti	Izvor / učestalost objavljivanja

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Cilj: D) POVEĆANJE UPOŠLJIVOSTI RANJIVIH SKUPINA NA TRŽIŠTU RADA ZDK	Broj uposlenih osoba iz ranjivih skupina kao udio od broja ukupno novouposlenih osoba	Služba za upošljavanje ZDK/ godišnje
Prioritetni cilj: D.1. Unaprijediti radne vještine i izgleda za upošljavanje ranjivih skupina	Broj osoba iz ranjivih skupina koje su unaprijedile svoje radne vještine	Služba za upošljavanje/ godišnje Centri za socijalni rad/ godišnje
Prioritetni cilj: D.2. Direktna i indirektna podrška upošljavanju ranjivih skupina	Broj osoba iz ranjivih skupina koje su primile direktnu i indirektnu podršku	Služba za upošljavanje/ godišnje Centri za socijalni rad/ godišnje

Dodatak 2. Akcioni plan za period rujan 2013. – prosinac 2014.**Lista nositelja aktivnosti provedbe Strategije po Akcionom planu**

Nositelj aktivnosti	Broj aktivnosti	%	Budžet	%
Vlada Zeničko-dobojskog kantona	39	65,00	2.398.000	78,72
Općine Zeničko-dobojskog kantona	3	5,00	0*	0
Služba za upošljavanje Zeničko-dobojskog kantona	9	15,00	498.250	16,36
Sveučilište u Zenici	6	10,00	100.000	3,28
Gospodarska komora Zeničko dobojskog kantona	2	3,33	50.000	1,64
Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona	1	1,66	0	0
<i>ukupno</i>	60	100	3.046.250	100

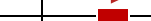
*obračun efekata refundiranja općinskih такси i renti na ime novog upošljavanja nije obuhvaćen Strategijom

Lista partnera u provedbi aktivnosti Strategije

Partner u aktivnosti	Broj aktivnosti
Regionalna razvojna agencija za Centralnu BiH – REZ	9
Biznis Servis Centar Zeničko-dobojskog kantona	3*
Udruga poslodavaca Zenica	2
Komercijalna banka	1
Centri za socijalni rad	1
Sindikati	1

*samostalno; u ostalim aktivnostima kao resorno tijelo Vlade ZDK

Period implementacije Akcionog plana

Aktivnost/period	Tra – Lip	Srp – Kol	Ruj 2013.	Sje 2014.
Usvajanje Strategije i podjela Aktivnosti resorno ZDK				
Upućivanje inicijativa i uputa partnerima				
Usaglašavanje aktivnosti				
Početak aktivnosti 2013. godine				
Pripreme za proračun 2014. godine				
Početak aktivnosti 2014. godine				

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Aktivnosti po nosiocima, uključujući predviđeni budžet

Vlada Zeničko-dobojskog kantona

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.1.1.2.	Analiza ekonomičnosti poslovanja preduzeća sa većinskim državnim kapitalom	60.000		ZDK
A.1.1.3.	Fleksibilizacija radnih odnosa		0	ZDK
A.1.2.1.	Refundacija dijela plaćenog PDV-a alikvotno prijavljenom broju novozaposlenih		540.000	ZDK
A.1.2.5.	Podrška programima internacionalizacije preduzeća koja upošljavaju nove zaposlenike		100.000	ZDK, PK ZeDo
A.1.2.6.	Podrška zapošljavanju u green field djelatnostima		500.000	ZDK
A.2.2.1.	Finansijska podrška za izradu biznis planova za inovatore sa područja ZDK		60.000	ZDK, BSC, UNZE, REZ
A.2.3.1.	Osnivanje koordinacionog tijela za sredstva iz fondova EU		0	ZDK, UNZE, PKZeDo, REZ
A.3.1.2.	Organizovanje edukacije iz oblasti pisanja poslovnih planova		50.000	ZDK, REZ, UNZE
A.3.2.2.	Organizovanje radionica za studente završnih godina UNZE o osnivanju vlastitog biznisa	25.000	25.000	ZDK, REZ, UNZE
A.3.3.2.	Obuka nastavnog osoblja ekonomske grupe predmeta		10.000	ZDK, UNZE
A.4.1.1.	Izdavanje garancija ZDK za povećanje kvote bankrota u iznosu od 30% osnivačkog kapitala	0	0	ZDK, banka
A.4.1.2.	Finansiranje osnovnog kapitala (do 2.000 KM) i doprinosa		414.000	ZDK, BSC
B.1.2.1.	Evaluacija postojećih programa podrške zapošljavanju		60.000	ZDK, UNZE
B.1.2.2.	Analiza efikasnosti rada ustanova za posredovanje na tržištu rada u ZDK	3.000		ZDK, UNZE
B.1.3.1.	Analiza institucionalne strukture za poslovanje u ZDK sa fokusom na tržište rada	8.000		ZDK, PK ZeDo, REZ, eksperti
B.2.1.3.	Kampanja za proširenje formalnog sektora privrede		10.000	ZDK, REZ, UNZE
B.2.1.4.	Diseminacija rezultata provedbe Strategije zapošljavanja		0	ZDK
B.2.1.5.	Podrška dijalogu na nivou preduzeća		0	ZDK, Sindikati
B.3.1.1.	Izmjena legislative u području kaznenih odredbi neregistrovanog rada		35.000	ZDK, inspekcije rada
B.3.1.2.	Intenzivniji rad inspeksijskih službi na terenu		20.000	ZDK
B.3.2.1.	Kontrola zakonitosti prijema u radni odnos novih zaposlenika		25.000	ZDK
C.1.1.1.	Inoviranje nastavnih planova i programa u srednjim školama		20.000	ZDK, UNZE, Zavod
C.1.1.2.	Obuka nastavnog osoblja za tržišno orijentisani obrazovni rad		20.000	ZDK, UNZE
C.1.2.1.	Trening i obuka novih zaposlenih kroz program poslovnog mentorstva		75.000	ZDK, SZZ ZDK, UNZE
C.1.2.2.	Uspostava centra za stručno obrazovanje i obuku za F BiH		0	ZDK, SZZ ZDK

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

C.1.2.4.	Upisna politika za srednjoškolsko obrazovanje		20.000	ZDK, Zavod
C.1.2.6.	Smanjenje broja osoba koje napuštaju srednjoškolsko obrazovanje		0	ZDK, Zavod
C.2.1.1.	Kampanja o mobilnosti radne snage u svrhu podizanja svijesti		10.000	ZDK, REZ
C.2.1.2.	Izrada projekcija o stanju zaposlenosti i budućim kretanjima u ZDK		8.000	ZDK, ZZZ ZDK, UNZE
C.2.1.4.	Usklađivanje obrazovnog sistema sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom	0		ZDK, Zavod
C.3.1.1.	Organizacija sajma zapošljavanja		5.000	ZDK, PK ZeDo
D.1.1.1.	Razvoj programa obuke za osobe s posebnim potrebama		50.000	ZDK, Zavod, UNZE, PK ZeDo
D.1.1.2.	Jačanje kadrovskih i resursnih mogućnosti za izvođenje programa obuke		50.000	ZDK, Centri za socijalni rad
D.1.1.3.	Veće uključivanje osoba iz ranjivih skupina u obrazovni sistem		50.000	ZDK, Zavod, REZ, NVO, UNZE
D.1.2.2.	Usklađivanje profesionalnog i porodičnog života		25.000	ZDK, Centri za socijalni rad
D.1.2.3.	Kampanja jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu rada		20.000	ZDK, SZZ ZDK, NVO
D.1.2.4.	Prevenција diskriminacije na tržištu rada (dobna, rodna, etnička)		0	ZDK, inspekcijске službe
D.2.1.1.	Planiranje javnih nabavki uz maksimalno korištenje nezaposlenih osoba	0	0	ZDK, ZZZ ZDK, općine
D.2.1.2.	Sezonski poslovi putem javnih preduzeća		100.000	ZDK, javna preduzeća
	Ukupni planirani budžet	96.000	2.302.000	

Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.1.2.4.	Finansiranje zdravstvenog osiguranja (ZO) u periodu 36 mjeseci za novozaposlene osobe		380.000	SZZ ZDK
B.1.1.1.	Primjena zakona o slobodnom pristupu informacijama		0	SZZ ZDK
B.1.1.2.	Razvoj web portala službe za zapošljavanje ZDK po uzoru na KS i EURES	2.000		SZZ ZDK
B.1.2.3.	Redefinisanje uslova i kontrola njihove ispunjenosti za prava po osnovu nezaposlenosti		0	SZZ ZDK
B.1.2.4.	Korištenje dobrih praksi drugih službi za zapošljavanje i biroa rada	10.000	10.000	SZZ ZDK
C.3.3.1.	Uspostava mobilnog tima za pomoć u traženju posla		21.250	SZZ ZDK
D.1.1.4.	Obezbjediti konsultacije, karijerno vođenje za pronalazjenje zaposlenja za ranjive grupe		0	SZZ ZDK
D.1.2.1.	Podržati učesnike NVO sektora u kreiranju i isporuci usluga ranjivim skupinama		25.000	SZZ ZDK, NVO
D.2.2.1.	Programi finansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada		50.000	SZZ ZDK
	Ukupni planirani budžet	12.000	486.250	

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Općine Zeničko-dobojskog kantona

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.1.1.1.	Smanjenje opterećenosti poslovanja privrednih subjekata kroz reformu paraškalskih nameta	0	0	Općine/ZDK
A.1.2.2.	Refundacije općinskih renti za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja	0	0	Općine
A.1.2.3.	Refundacija dijela općinskih taksi za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja		0	Općine

Sveučilište u Zenici

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.2.1.1.	Pokretanje specijalističkih studija na UNZE prema realnim potrebama privrede u ZDK		0	UNZE
A.2.1.2.	Omogućavanje studijskih praksi za studente		0	UNZE, privatni sektor
A.2.1.3.	Razvoj cjeloživotnog učenja kao faktora podizanja sigurnosti zaposlenja		0	UNZE, privatni sektor
A.3.1.1.	Stjecanje kompetencija i znanja potrebnih za uspješnu internacionalizaciju poslovanja		100.000	UNZE, REZ, BSC ZDK
A.3.2.1.	Uvođenje Poduzetništva kao nastavnog predmeta na sve fakultete u sastavu UNZE	0		UNZE
C.3.2.1.	Funkcionalna uspostava Centra za razvoj karijera (od pilot programa do stalnog djelovanja)	0		UNZE
	Ukupni planirani budžet	0	100.000	

Gosnodarska komora zeničko-dobojskog kantona

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.2.3.2.	Jačanje saradnje sa naučnom i poslovnim dijasporom ZDK		50.000	PKZeDo, UNZE
B.2.1.1.	Formiranje savjetodavnog tijela eksperata za pitanja zaposlenosti u ZDK	0	0	PKZeDo, ZDK, UNZE

Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona

Oznaka	Aktivnosti	2013.	2014.	Finansiranje/implementacija
A.3.3.1.	Uvođenje Poduzetništva kao obaveznog predmeta u srednjim stručnim školama	0		Zavod, ZDK

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Refleksija u Proračunu

Vlada Zeničko-dobojskog kantona

Neophodna sredstva za provedbu aktivnosti	Izvori finansiranja aktivnosti	Iznos sredstava	Kumulativ (neodstajućeg) / suficitarnog iznosa
96.000 (2013.)			
2.302.000 (2014.)		1.500.000	(802.000)
Interno	Izvor: 717121; implikacija 614400 NAD403 umanjjenje u odnosu na 2013.	50.000	(752.000)
Eksterno	Izvor: Preusmjerenje TZ ZDK projekata na finansiranje fonda zapošljavanja do okončanja pada zaposlenih (razlog: pad ugostiteljstva bez obzira na prikupljene parafiskalne namete turističkoj zajednici)	1.000.000	248.000
Interno	Izvor: 722520; implikacija 614400 NAD403 umanjjenje u odnosu na 2013. (razlog: parafiskalni namet prihodovne pozicije privatnog sektora)	500.000	748.000
Interno	Izvor: 717121; implikacija 614200 OAD220 umanjjenje u odnosu na 2013. (razlog: boračke populacije stječu direktno pravo podrške samozapošljavanja prema aktivnostima ove Strategije)	1.400.000	2.148.000
Interno	Transfer sredstava Zavodu za zapošljavanje ZDK za provedbu aktivnosti strategije	(291.750)	1.856.250

PRILOZI STRATEGIJI UPOŠLJAVANJA**Prilog 1.****Raniji napori za rješavanje problema upošljavanja u ZDK**

Prema podacima iz konsolidirane bruto bilance u 2011. godini, ukupno ostvareni prihodi od poreza (izravni porezi, indirektni porezi i ostali porezi) ZDK iznose 215.554.335 KM, što predstavlja relativno povećanje za 2,13% u odnosu na izvršenje iz 2010. godine, ili u apsolutnom iznosu od 4.488.899 KM, odnosno 93,66% planiranog iznosa Proračuna za 2012. godinu. Strukturu ostvarenih prihoda od poreza po vrstama izvorima u komparaciji s ostvarenjima za 2010. godinu, kao i sa planom Proračuna za 2012. godinu ilustruje sljedeća tabela.

Tabela br.1 : Pregled planiranih i ostvarenih prihoda proračuna ZDK, 2010. – 2012.

R.br.	Vrsta prihoda	Ostvareni proračun 2010.	Proračun 2012.	Ostvareni proračun 2011.	INDEX		Strukturalno učešće (u %)	
					5:3	5:4	Kolona 3	Kolona 5
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Prihodi od poreza							
1.1.	Direktni porezi	29.500.986	31.804.209	30.144.785	102	94	13,98	13,99
1.1.1.	Porez na dobit	8.232.675	9.740.008	9.045.782	110	93	3,90	4,20
1.1.2.	Porez na plaću	2.894.988	1.127.790	1.648.857	57	146	1,37	0,76
1.1.3.	Porez na promet u ugostiteljstvu	36.320	20.000	10.888	30	54	0,02	0,01
1.1.4.	Porez na dohodak	18.337.003	20.916.411	19.439.258	106	93	8,69	9,02
1.2.	Indirektni porezi	181.133.419	198.347.061	185.401.055	102	93	86,02	86,01
1.2.1.	Indirektni porezi koji pripadaju kantonima	174.642.230	191.847.061	180.251.412	103	94	82,74	83,62
1.2.2.	Prihodi koji pripadaju direkciji za puteve	6.491.189	6.500.000	5.149.643	79	79	3,08	2,39
1.3.	Ostali porezi	431.031	0	8.495	2	0	0,20	0,00
	UKUPNO	211.065.436	230.151.270	215.554.335	102	94	100,00	100,00

Izvor: www.zdk.ba, Izvještaj o izvršenju budžeta ZDK za 2010., 2011. (Prilagođeno)

Ukupno ostvareni rashodi Zeničko - dobojskog kantona u 2011. godini iznosili su 253.461.530 KM, od čega se na tekuće rashode odnosi 241.313.160 KM ili 95,21 %, kapitalne izdatke 11.874.685 KM ili 4,69%. Ukupni rashodi i izdaci predstavljaju relativno povećanje za 1,04 % u odnosu na 2010. godinu, a izvršenje rashoda i izdataka u odnosu na 2012. iznosi 92,63 % izvršenja proračuna.

Tabela br. 2: Pregled planiranih i ostvarenih rashoda proračuna ZDK, 2010. – 2012.

R.br.	Vrsta rashoda	Ostvareni Proračun 2010.	Proračun 2012.	Ostvareni Proračun 2011.	INDEX		Strukturalno učešće (u %)	
					5:3	5:4	Kolona 3	Kolona 5
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Tekući rashodi	232.401.653	258.913.755	241.313.160	104	93	92,65	95,21
1.1.	Plaće i naknade plaća	133.795.054	147.074.623	142.346.014	106	97	53,34	56,16
1.2.	Doprinosi poslodavca	12.804.092	14.106.559	13.751.960	107	97	5,10	5,43
1.3.	Izdaci za materijal i usluge	29.215.032	35.103.060	30.115.497	103	86	11,65	11,88
1.4.	Tekući transferi – budžetska sredstva	50.714.237	9.060.000	49.101.163	97	541	20,22	19,37
1.5.	Tekući transferi - namjenska sredstva	5.475.950	52.619.513	5.522.387	101	10	2,18	2,18
1.6.	Izdaci za kamate	397.288	950.000	476.139	120	50	0,00	0,00
2.	Kapitalni izdaci	18.163.426	12.292.312	11.874.685	65	97	7,24	4,69
2.1.	Nabavka stalnih sredstava	16.996.070	11.432.312	11.384.819	67	99	6,78	4,49
2.2.	Kapitalni grantovi	1.167.356	860.000	489.866	42	57	0,47	0,00
3.	Financiranje otplate kredita	285.771	1.050.000	273.685	96	26	0,11	0,00
4.	Budžetska rezerva	0	100.000	0	0	0	0,00	0,00
5.	Kreditno garancijski fond	0	100.000	0	0	0	0,00	0,00
6.	Izvršenje sudskih presuda	0	100.000	0	0	0	0,00	0,00
UKUPNO		250.850.850	272.556.067	253.461.530	101	93	100	100

Izvor: www.zdk.ba, Izvještaj o izvršenju Proračuna ZDK za 2010., 2011. (Prilagođeno)

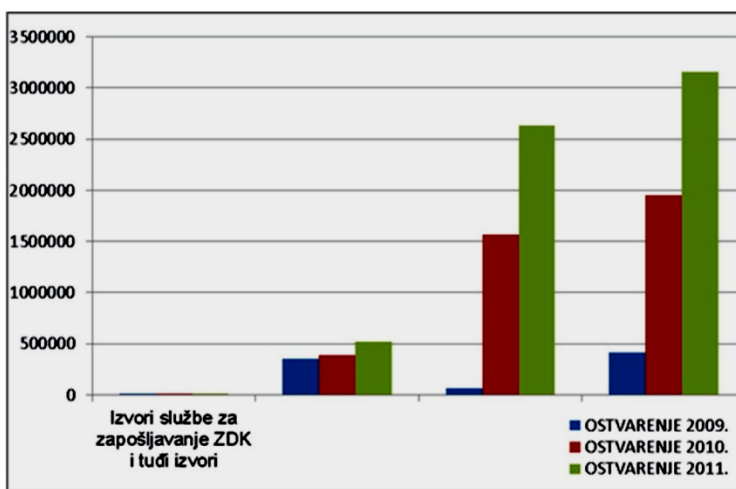
Financiranje neuposlenih osoba u ZDK vršeno je na osnovu Programa tržišta rada koje je usvojio Upravni odbor službe za upošljavanje ZDK. Izvori finansiranja upošljavanja su grantovi: (1) Federalnog zavoda za upošljavanje - FZZZ; (2) Proračuna ZDK; (3) Federalnog ministarstva rada i socijalne politike; i (4) Sredstva službe za upošljavanje. Ukupno utrošena sredstva za poticaj upošljavanja u periodu 2009. – 2011. iznosila su 5.519.713 KM, od čega se na sredstva službe za upošljavanje ZDK odnosi 1.254.323 (23%) i na tuđe izvore 4.265.390 KM (77%). Ako posmatramo ostvarenja za sve tri godine, vidljivo je da su najveća izdvajanja zabilježena u 2011. godini u apsolutnom iznosu od 3.152.944 KM, što također predstavlja apsolutno povećanje u odnosu na 2010. godinu za 1.202.529 KM i u relativnom iznosu od 61%.

Tabela br. 3 : Pregled strukture izvora financiranja uposlenih u ZDK za period 2009. – 2011. (u KM)

R.br.	Opis izvora financiranja	Ostvarenje 2009.	Ostvarenje 2010.	Ostvarenje 2011.	Ukupno ostvarenje	INDEXI		Struktura kolone 6 (u %)
						5:3	5:4	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Izvori službe za upošljavanje ZDK	353.592,00	383.474,00	517.257,00	1.254.323,00	146	135	23
2	Tuđi izvori	62.762,00	1.566.941,00	2.635.687,00	4.265.390,00	4.199	168	77
UKUPNO		416.354,00	1.950.415,00	3.152.944,00	5.519.713,00	757	162	100

Izvor: Financijsko izvješće za 2010. i 2011. godinu, JU Služba za upošljavanje ZDK, str. 37.
(Prilagođeno)

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Grafikon 1: Pregled strukture izvora financiranja uposlenih u ZDK, 2009. – 2011.

Izvor: Proračun autora

Za financiranje poticaja upošljavanja služba ZDK je u 2011. godini finansijskim planom predvidjela sredstva u apsolutnom iznosu od 3.551.805 KM gdje je realizirano ukupno 3.152.944 KM ili pak 88,87% finansijskog plana. Planirana sredstva su se odnosila na programe upošljavanja prema već zaključenim ugovorima u 2010., kao i u 2011. godini. Programi su financirani sredstvima Službe u iznosu od 507.783 KM i sredstvima Federalnog zavoda za upošljavanje i Federalnog ministarstva rada u iznosu od 2.635.687 KM. Programi koje je provodila Služba ZDK u 2011. godini, najvećim dijelom se odnose na programe stručnog osposobljavanja sukladno Odluci o sufinanciranju troškova stručnog osposobljavanja za samostalan rad bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad). Ovu odluku je donio Upravni odbor 25.02. 2011. godine, a njom su odobrena vlastita novčana sredstva Službe za volonterski rad svih neuposlenih osoba sa završenom višom i visokom stručnom spremom, te neuposlenih osoba sa srednjom stručnom spremom medicinske struke i ostalih struka ove sprema ako je za njihovo osposobljavanje za samostalan rad propisan i obavezan stručni ispit, te kao takav predstavlja uslov za zasnivanje radnog odnosa za dato zanimanje za koje su se kandidati i školovali.¹

Kantonalna služba za upošljavanje je u periodu: 2010. – 2011. godina, realizovala više poticajnih programa koji su se financirali iz Proračuna Vlade Zeničko – dobojskog kantona, Proračuna Federalnog zavoda za upošljavanje i Proračuna JU Službe za upošljavanje ZDK po sljedećim programima: (1) Program poticaja upošljavanja VSS pripravnika; (2) Program poticaja upošljavanja mladih; (3) Program Mladi poduzetnik; (4) Program dokvalifikacije, prekvalifikacije i obuke; (5) Program upošljavanja povratnika u 2010. godini; (6) Program Edukacijom do uposlenja; (7) Program upošljavanja i samoupošljavanja invalida; (8) Program upošljavanja žena starijih od 30 godina, Program Piu Sesar; (9) Program očuvanja postojeće uposlenosti i informatičke obuke i (10) Program volontera.² (tabela br.4.). Programom upošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva u 2010. godini obuhvaćeno je 158 osoba zašto su planirana sredstva u apsolutnom iznosu od 848.700 KM. Također, programom samoupošljavanja žena u 2010. godini obuhvaćeno je 137 osoba gdje su planirana sredstva u ukupnom iznosu od 485.500 KM, a programom samoupošljavanja žena u 2011. godini

¹ Sufinanciranje se vršilo na način da su poslodavci uplaćivali na račun Službe doprinos za osiguranje za slučaj povrede na radu ili pak profesionalnog oboljenja za svakog volontera u iznosu od 35% najniže plate u FBiH, te im je Služba kvartalno refundirala uplaćena sredstva na osnovu dokaza o izvršenoj uplati.

² U ukupnom broju uposlenih u 2011. godini isključeni su volonteri.

obuhvaćeno je 146 osoba s ukupno planiranim sredstvima od 563.000 KM. Za ove programe Služba za upošljavanje ZDK je sklopila Sporazume o financiranju i realiziranju Programa sa Federalnim zavodom za upošljavanje na osnovu kojih je provodila javni poziv, te vršila selekciju i vrednovanje pristiglih zahtjeva sukladno kriterijima navedenim u sporazumu.

Vlada ZDK dana 30. prosinca 2009. godine, donijela je odluku o odobravanju sredstava za implementaciju Programa sufinanciranja poticaja upošljavanja VSS pripravnika u ukupnom iznosu od 540.000 KM za 100 pripravnika, gdje je doznaka sredstava vršena mjesečno u iznosu od približno 54.000 KM. Novčane subvencije poslodavcu iznosile su 450 KM mjesečno po jednom vježbeniku za vremenski period od godine dana. Planom za 2010. godinu je bilo predviđeno upošljavanje 100 vježbenika. Cilj datog programa je bio uposliti mlade osobe sa VSS bez radnog iskustva, gdje je prednost prilikom upošljavanja data vježbenicima razvojačenim braniteljima, te vježbenicima do 30 godina starosti.

Tabela br. 5 : Program upošljavanja pripravnika po biroima rada za period: 2009. – 2011.

BIRO RADA	2009.		2010.		2011.		2009. - 2011.		INDEKS
	Korisnika	Iznos (KM)	Korisnika	Iznos (KM)	Korisnika	Iznos (KM)	Korisnika	Iznos (KM)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Breza	-	-	5	21.120	5	5.880	10	27.000	28
Doboj Jug	-	-	2	7.635	2	3.165	4	10.800	41
Kakanj	1	658	10	38.568	10	15.130	21	54.356	39
Maglaj	-	-	7	30.243	7	6.978	14	37.221	23
Olovo	-	-	2	8.100	2	2.700	4	10.800	33
Tešanj	-	-	7	27.776	6	6.394	13	34.170	23
Usora	-	-	2	8.215	2	2.585	4	10.800	31
Vareš	-	-	2	8.550	2	2.250	4	10.800	26
Visoko	-	-	11	42.405	11	13.395	22	55.800	32
Zavidovići	2	1.045	7	27.768	7	9.606	16	38.419	35
Zenica	3	5.931	39	151.384	39	54.992	81	212.307	36
Žepče	-	-	4	18.000	4	3.600	8	21.600	20
Ukupno	6	7.634	98	389.764	97	126.675	201	524.073	33

Izvor: Financijsko izvješće za period: 2009. – 2011. JU Služba za upošljavanje ZDK, str. 38 – 4 (Prilagođeno)

Iz prethodne tabele se vidi da su novčana sredstva izdvojena za poticaj upošljavanja VSS pripravnika u periodu 2009. – 2011. iznosila 524.073 KM, što po jednom korisniku za isti period iznosi 2.607 KM. Također se primjeti da su najveća izdvajanja novčanih sredstava po osnovu ovog programa zabilježena u 2010. godini, u iznosu od 389.764 KM, dok izdvajanja u 2011. godini bilježe tendenciju pada i to u apsolutnom iznosu od 263.089 KM i u relativnom iznosu od 67,50% u odnosu na 2010. g.

Tabela br. 4: Pregled broja uposlenih i izdvajanja novčanih sredstava po raznim programima u ZDK za period 2010. – 2011.

Programi upošljavanja*	2010	2011
Iznos (KM)	2.917.900	2.665.135
Broj uposlenih	852	707
Iznos po uposlenom	3.425	3.769

*Program poticaja upošljavanja VSS pripravnika, program poticaja upošljavanja mladih, program Mladi poduzetnik, program dokvalifikacije, prekvalifikacije i obuke, program upošljavanja povratnika u 2010. g., program Edukacijom do uposlenja, program upošljavanja i samoupošljavanja invalida, program upošljavanja žena starijih od 30 godina, program očuvanja postojeće uposlenosti i informatičke obuke i program volontera - 2010.

Izvor: Izvješće o radu Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice za 2010. – 2011. g. str. 12 (Prilagođeno)

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Ako se uporede izdvajanja finansijskih sredstava u 2011. u odnosu na 2010. g., jasno se vidi da je došlo do tendencije pada, i to u apsolutnom iznosu od 252.765 KM i relativnom iznosu od 8,66%. Pored toga, treba imati u vidu i činjenicu da je u 2010. g. uposleno 852 osobe a u 2011. g. 707 osoba, što je smanjenje za 17%.

Na temelju podataka iz prethodne tabele proizlazi da je potreban iznos po jednoj osobi koja se upošljava putem programa upošljavanja Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, u prosječnom izrazu, 3.597 KM. Nadalje, na osnovu pregleda problema neuposlenosti/ upošljavanja u ZDK (odjeljak 2.1.2) predložena su dva pristupa u svrhu eliminisanja ciklične razine neuposlenosti i, djelomično, prirodne razine neuposlenosti:

a) Scenario - Eliminisanje ciklične razine neuposlenosti u obimu od 3.832 osoba, ili 2,8% tekuće stope neuposlenosti,

b) Scenario – Umanjivanje prirodne razine neuposlenosti

b.1)umanjivanje prirodne razine neuposlenosti u obimu od oko 4.000 osoba (ili 5,5% tekuće razine neuposlenosti).

b.2)umanjivanje prirodne razine neuposlenosti u obimu od oko 6.000 osoba (ili 8,8% tekuće razine neuposlenosti).

Tabela 5 – Pregled scenarija za programe upošljavanja

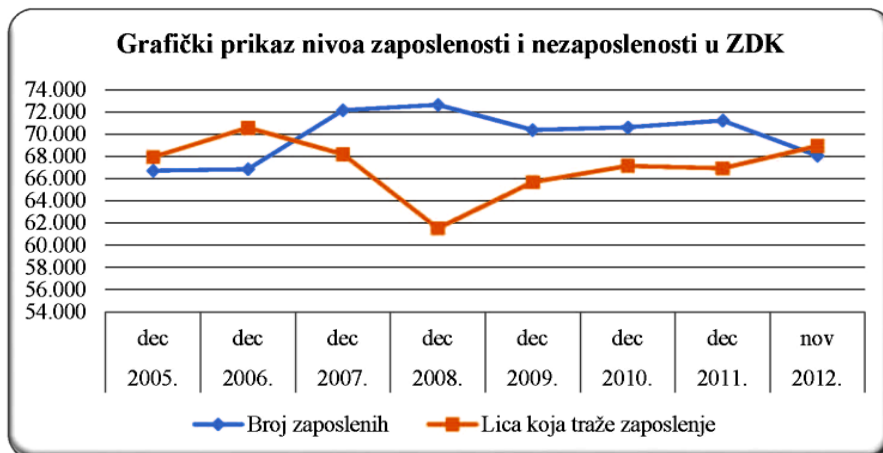
	Scenario umanjenja neuposlenosti	Prema tekućoj stopi neuposlenosti	Broj neuposlenih za upošljavanje	Iznos potreban za 1 osobu, na osnovu 2010. i 2011. g.	Ukupno (KM)
a	Eliminisanje ciklične razine neuposlenost	Smanjenje za $\approx 2.8 \%$	3.850	3.597	13.848.450
b.1	Umanjenje prirodne razine neuposlenosti	Smanjenje za $\approx 5.5 \%$	4.000	3.597	14.388.000
b.2	Umanjenje prirodne razine neuposlenosti	Smanjenje za $\approx 8,8 \%$	6.000	3.597	21.582.000
Ukupno: a + b.1		$2.8\%+5.5\%=8.3\%$	7.850	3.597	28.236.450
Ukupno: a + b.2		$2.8\%+8,8\%=11.6\%$	9.850	3.597	35.430.450

Izvor: izračun autora.

Na osnovu prethodne tabele može se uočiti da sredstva potrebna za eliminisanje ciklične razine neuposlenosti od 3.850 osoba iznose 13.848.450 KM i da je za umanjivanje razine neuposlenosti putem upošljavanja neuposlenih osoba potrebno dodatnih 14.388.000 KM, odnosno 21.582.000 KM. Prema tome, osmišljavanjem programa, mjera i obezbjeđenjem sredstava u iznosu od 28.236.450 KM uposlenost bi se mogla povećati za ukupno 7.850 osoba, čime bi se neuposlenost umanjila za 8,3% u odnosu na tekuću stopu registrirane neuposlenosti. U nešto optimističnijem scenariju, obezbjeđenjem sredstava u iznosu od 35.430.450 uposlenost bi mogla biti povećana za 9.850 osoba, čime bi se stopa neuposlenosti mogla umanjiti za 11,6% u odnosu na tekuću stopu registrirane neuposlenosti.

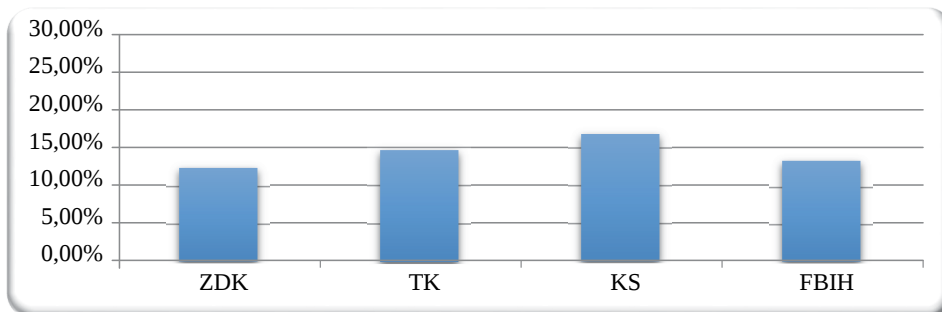
Prilog 2.**Rezultati komparativnih analiza (ZDK/TK/KS/FBiH/BiH)**

Najmanji broj registriranih neuposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu je bio u 2008. godini, dok je istovremeno bilo i najveći broj registriranih uposlenih osoba

Grafikon 2.1. Razina uposlenosti i neuposlenosti

Izvor: izračun autora prema podacima FBIH Zavoda za upošljavanje, www.fzzz.ba (pristup: 23.01.2013.)

Razina registriranog broja uposlenih i neuposlenih osoba je malo veći, odnosno približan razina u 2005. godini.

Grafikon 2.2. Prikaz indeksa porasta broja neuposlenih osoba 2012/2008.

Izvor: izračun autora prema podacima FBIH Zavoda za upošljavanje, www.fzzz.ba (pristup: 23.01.2013.)

Prema indeksnim pokazateljima porasta broja neuposlenih osoba, u 2012. godini u odnosu na 2008. godinu, vidljiv je relativno usklađen rast broja neuposlenih osoba u ZDK sa rastom broja neuposlenih osoba u Tuzlanskom kantonu, Kantonu Sarajevo i Federaciji Bosne i Hercegovine.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Tablica 2.1. Komparacija prirasta/(pada) broja zaposlenih u periodu 2009-2011.

Zaposlenost po područjima KD	2009.						2010.						2011.						Porast/(smanjenje) broja zaposlenih			
	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	ZDK	TK	KS	FBIH
Poljoprivreda	1.709	1.236	1.339	9.320	1.604	1.243	1.231	9.010	1.587	1.248	1.251	8.811	-122	12	-88	-509						
Ribarstvo	7	2	0	179		5	0	180	2	5	0	172	-5	3	0	-7						
Vađenje ruda i kamena	5.006	8.002	133	15.049	4.875	7.094	201	14.649	4.922	7.578	204	14.294	-84	-424	71	-755						
Prerađivačka industrija	21.579	18.426	14.247	84.275	21.219	18.502	15.233	84.064	22.085	18.582	14.498	84.700	506	156	251	425						
El. Energija, voda, gas	2.267	2.720	3.138	13.208	2.282	2.744	3.105	13.451	2.293	2.694	3.113	13.488	26	-26	-25	280						
Gradvinarstvo	4.459	5.503	8.074	26.832	4.393	5.050	8.387	26.024	4.113	5.009	7.857	24.975	-346	-494	-217	-1.857						
Trgovina, popravke	10.377	13.900	22.395	80.438	9.548	13.821	24.856	80.969	9.863	13.971	25.051	81.140	-514	71	2.656	702						
Ugostiteljstvo	2.722	2.670	5.306	18.078	1.741	2.671	5.673	17.084	2.033	2.593	5.649	17.135	-689	-77	343	-943						
Prijevoz, skladištenje i veze	4.362	5.832	10.064	29.627	4.554	6.165	10.684	29.756	4.513	6.086	10.238	29.406	151	254	174	-221						
Finansijsko posredovanje	972	1202	5.131	10.711	1027	1.390	5.673	11.040	989	1.429	5.628	10.879	17	227	497	168						
Poslovanje nekretnostima	1.868	2.225	7.649	17.905	2.069	2.664	8.962	18.232	2.104	2.802	9.388	19.194	236	577	1.739	1.289						
Državna uprava, soc osiguranje isl.	4.437	5.234	13.633	38.138	4.429	5.239	14.086	46.873	4.496	5.289	14.340	47.532	59	55	707	9.394						
Obrazovanje	6.011	7.143	9.180	36.453	6.053	7.342	9.183	37.324	6.192	7.574	9.637	38.633	181	431	457	2.200						
Zdravstveni i socijalni rad	3.853	5.733	9.029	28.850	3.923	5.791	9.049	29.235	4.006	5.920	9.132	29.830	153	187	103	980						
Komunalne i uslužne djelatnosti	1.278	1.797	7.470	16.999	1.208	1.901	7.692	17.199	1.296	1.995	7.803	17.150	18	198	333	151						
Ostalo	1	257	2.744	3.439	499	204	2.531	3.859	432	171	2.279	3.388	431	-86	-465	-51						
Ukupno	70.907	81.882	119.532	429.501	69.424	81.826	126.546	438.949	70.926	82.946	126.068	440.747	19	1064	6536	11246						

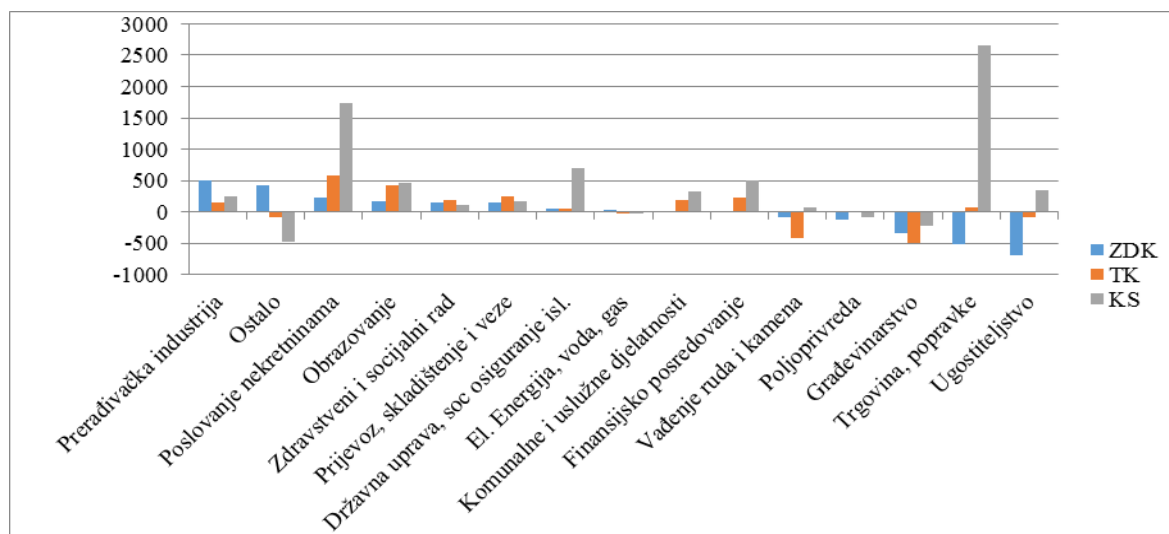
Izvor: izračun autora prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/>

Tablica 2.1. Komparacija prirasta/(pada) broja uposlenih prema područjima KD, 2009-2011.

Uposlenost po područjima KD	ZDK	TK	KS	FBIH
Ukupno	19	1064	6536	11246
Prerađivačka industrija	506	156	251	425
Ostalo	431	-86	-465	-51
Poslovanje nekretninama	236	577	1739	1289
Obrazovanje	181	431	457	2200
Zdravstveni i socijalni rad	153	187	103	980
Prijevoz, skladištenje i veze	151	254	174	-221
Državna uprava, soc osiguranje isl.	59	55	707	9394
El. Energija, voda, gas	26	-26	-25	280
Komunalne i uslužne djelatnosti	18	198	333	151
Financijsko posredovanje	17	227	497	168
Ribarstvo	-5	3	0	-7
Vađenje ruda i kamena	-84	-424	71	-755
Poljoprivreda	-122	12	-88	-509
Graditeljstvo	-346	-494	-217	-1857
Trgovina, popravke	-514	71	2656	702
Ugostiteljstvo	-689	-77	343	-943

Izvor: izračun autora prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/>

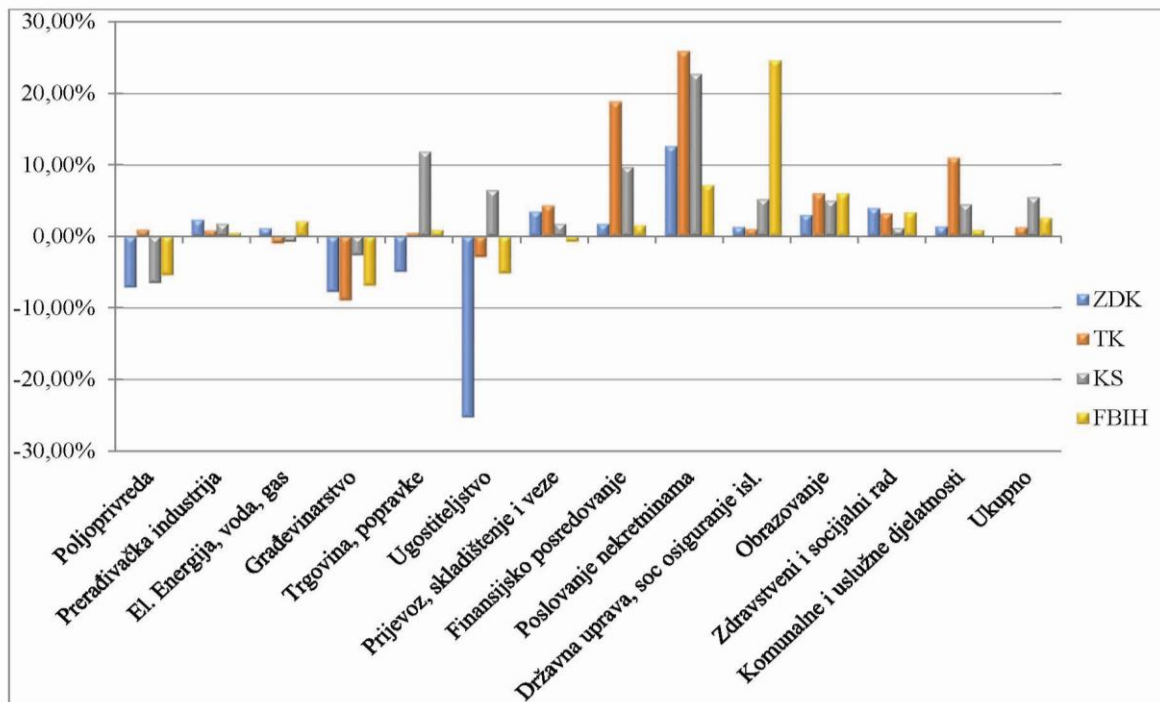
Iz ovih komparacija se vidi da je Zeničko-dobojski kanton u 2011. godini, u odnosu na 2009., imao najveći pad broja uposlenih u ugostiteljstvu, a najveći porast broja uposlenih u prerađivačkoj industriji. Može se primjetiti da je ukupan broj uposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu skoro isti u 2011. godini u odnosu na 2009. godinu, jer je bio porast svega 19 uposlenih, dok je u Tuzlanskom kantonu bio porast od 1.064 uposlena, Kantonu Sarajevo porast od 6.536 uposlena, a u FBiH porast 11.246 uposlena.

Grafikon 2.3. Komparacija prorasta/(pada) broja uposlenih 2011/2009. prema područjima KD

Izvor: izračun autora prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/>

Komparacijom pomenih kantona, može se vidjeti da je najveći porast broja uposlenih je bio u Kantonu Sarajevo u djelatnosti trgovine i popravki od 2.656 uposlenih, dok je najveći pad bio u ugostiteljstvu u Zeničko-dobojskom kantonu od 689 uposlenih.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Grafikon 2.3. Komparacija indeksa prirasta/(pada) uposlenih 2011/2009.

Izvor: izračun autora prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/>

Posmatrajući odnos tercijalnog / javnog sektora i realnog sektora vidljivo je da u ZDK u periodu 2009.- 2011. godine porastao broj uposlenih u javnom sektoru 437, a u realnom sektoru se smanjila uposlenost za 419. Posmatrano u istom periodu u TK je zabilježen rast uposlenih za 845 u javnom sektoru, kao i povećanje realnog sektora za 219 radnih mjesta. U Kantonu Sarajevo je malo povoljniji odnos gdje je zabilježen rast uposlenih 1.575 u javnom sektoru, i povećanje realnog sektora za 4.961 radno mjesto. Federacija BiH ima dosta nepovoljnije stanje gdje je vidljiv rast javnog sektora za 13.005 radnih mjesta, a pad realnog sektora za 1.759 radnih mjesta.

Tablica 2.2. Prikaz nominalnog povećanja/(smanjenja) broja ugovora o radu, 2009. - 2012.

Period	Prijavljenih usljed prestanka radnog odnosa				Brisano sa evidencije zbog uposlenja				Povećanje/(smanjenje) broja ugovora o radu			
	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH
2009.	10869	11901	14435	53433	6565	11267	11462	45027	-4304	-634	-2973	-8406
2010.	8917	11926	14089	49502	8592	12082	11668	48175	-325	156	-2421	-1327
2011.	8751	12604	14057	51997	10124	12267	12946	53362	1373	-337	-1111	1365
2012.	10663	12942	15260	58141	9868	12366	11745	51766	-795	-576	-3515	-6375
Prema evidenciji FZZZ smanjenje broja ugovora o radu za period 2009.-2012.									-4051	-1391	-10020	-14743

Izvor: izračun autora prema podacima FBIH Zavoda za upošljavanje, www.fzzz.ba (pristup: 23.01.2013.)

Prema evidenciji Federalnog zavoda za upošljavanje, u ZDK neto gubitak radnih mjesta u 2009. godini je bio 4.304, dok posmatrano za period 2009.-2012. godina ukupno smanjenje radnih mjesta je 4.051. Neto gubitak radnih mjesta u Tuzlanskom kantonu je za isti period 1.391, u Kantonu Sarajevo 10.020 radnih mjesta, a u Federaciji BiH 14.743 radna mjesta. Iz ovog je vidljivo da evidencija Federalnog zavoda za upošljavanje, nije usklađena sa evidencijom Federalnog zavoda za statistiku koji podatke o uposlenim preuzima od Porezne uprave. Moguće je

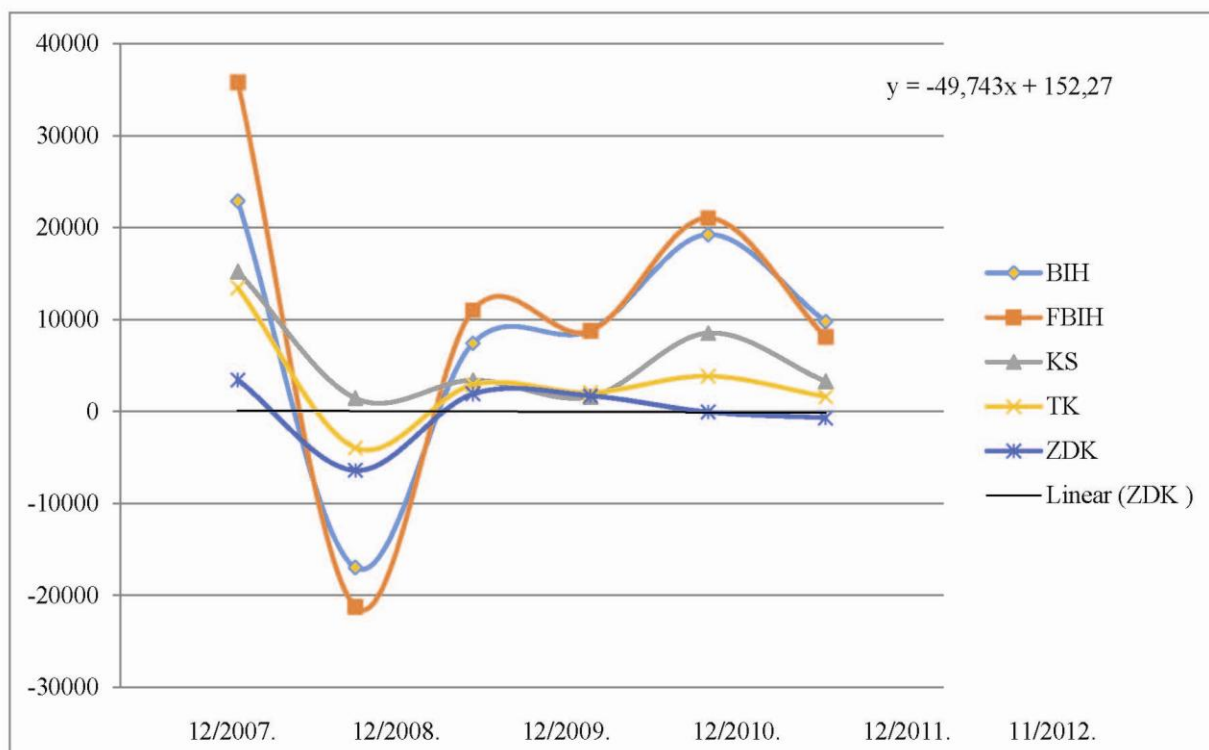
zaključiti da broj uposlenih sa evidencije Federalnog zavoda za upošljavanje ne odgovara prirastu/padu broja stvarno uposlenih, prema podacima Porezne uprave.

Tablica 2.3. Komparacija povećanja/smanjenja aktivnog tržišta rada

	BIH	FBIH	KS	TK	ZDK
12/2007.	22880	35777	15223	13451	3426
12/2008.	-16982	-21236	1443	-3932	-6408
12/2009.	7415	11000	3404	2917	1898
12/2010.	8827	8753	1606	2068	1706
12/2011.	19247	21036	8530	3851	-61
11/2012.	9780	8104	3270	1613	-692

Izvor: izračun autora prema podacima <http://arz.gov.ba> za BIH i <http://fzzz.ba> za FBiH za kantone

Grafikon 2.4. Komparacija povećanja/smanjenja aktivnog tržišta rada

Izvor: izračun autora

Iz prethodne komparacije se primjeti da Zeničko-dobojski kanton, u poređenju apsolutnog povećanja/smanjenja aktivnog tržišta rada nije imao velike oscilacije. Jasno se vidi da oscilacije na razini BiH je istovjetno pratila FBiH, kao i relativno slično Tuzlanski kanton. Kanton Sarajevo se ističe obzirom da nije u ovom kantonu bilo zabilježeno smanjenje aktivnog tržišta rada.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Tablica 2.3. Komparativni prikaz strukture nezaposlenih po kvalifikaciji i spolu, nov. 2012.

	VSS		VŠS		SSS		KV i KV		PKV		NKV i NSS		UKUPNO NEZAPOSLENIH	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	% Žena od ukupno
BiH	33702	21813	7499	4677	139970	83718	193726	77381	12980	5627	159946	83907	547823	50,59%
	6,15%	7,87%	1,37%	1,69%	25,55%	30,21%	35,36%	27,92%	2,37%	2,03%	29,20%	30,28%	100%	100%
FBIH	22180	14682	5146	3328	95154	56859	132848	54009	8454	2973	119241	65554	383023	51,54%
	5,79%	7,44%	1,34%	1,69%	24,84%	28,80%	34,68%	27,36%	2,21%	1,51%	31,13%	33,21%	100%	100%
KS	7848	5329	881	568	21272	13306	20392	9175	452	225	22030	15049	72875	59,90%
	10,77%	12,21%	1,21%	1,30%	29,19%	30,48%	27,98%	21,02%	0,62%	0,52%	30,23%	34,47%	100%	100%
TK	4998	3294	541	332	25355	15280	33723	13637	2022	668	31166	16724	97805	51,06%
	5,11%	6,60%	0,55%	0,66%	25,92%	30,60%	34,48%	27,31%	2,07%	1,34%	31,87%	33,49%	100%	100%
ZDK	2726	1772	438	291	14309	8604	27812	11059	2379	678	21280	11718	68944	49,49%
	3,95%	5,19%	0,64%	0,85%	20,75%	25,22%	40,34%	32,41%	3,45%	1,99%	30,87%	34,34%	100%	100%

Izvor: izračun autora prema podacima Bilten 11/12 Federalnog zavoda za zapošljavanje (<http://www.fzzz.ba>) i Priopćenje No.11/IV Agencije za statistiku BiH (<http://www.bhas.ba>), pristupljeno 24.1.2013. godine

Ukoliko posmatramo osobe prema kvalifikaciji, u Zeničko-dobojskom kantonu najmanji procenat neuposlenih, tačnije od ukupno uposlenih 3,95%, odnosno od ukupno neuposlenih žena 5,19%, ima VSS prema komparaciji sa BiH, FBiH, Kantonom Sarajevo i Tuzlanskim kantonom. Također, primjetno je da 40,34% neuposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu ima kvalifikaciju KV, a 34,34% neuposlenih žena čine NKV i NSS, što nije toliko različito od ostalih uključenih u komparaciju.

Iz ove komparacije se može zaključiti da u Zeničko-dobojskom kantonu je relativno mali udio neuposlenih koji imaju kvalifikaciju VSS, VŠS i SSS. U sljedećoj komparaciji se vidi da je u Zeničko-dobojskom kantonu stopa aktivnosti daleko manja nego u Kantonu Sarajevo i Federaciji BiH, dok je u Tuzlanskom kantonu ova stopa malo niža od stope u Zeničko-dobojskom kantonu.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Tablica 2.4. Komparativni prikaz stope aktivnosti

	Prosječan broj evidentiranih zaposlenih			Procjena radno sposobnog stanovništva (15-64 godine)			Stopa aktivnosti: broj zaposlenih / radno sposobno stanovništvo		
	FBIH	KS	TK	FBIH	KS	TK	FBIH	KS	TK
2006.	392865	97134	72278	66576	279137	341797	275857	34,80%	21,15%
2007.	423440	115569	81300	72383	Nema procjene.		276001	41,14%	23,76%
2008.	431131	119881	82497	72648	282373	342839	275371	42,45%	24,06%
2009.	426197	119461	81875	70386	283943	343338	275219	42,07%	23,85%
2010.	424598	118459	81156	70628	292544	343665	274907	40,49%	23,61%
2011.	439473	126054	81850	70789	1590071	345852	275167	42,85%	23,67%
2012.	435644	126148	80368	67816	1606574	350253	278328	42,23%	22,95%

Izvor: izračun autora prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, <http://www.fzs.ba/>

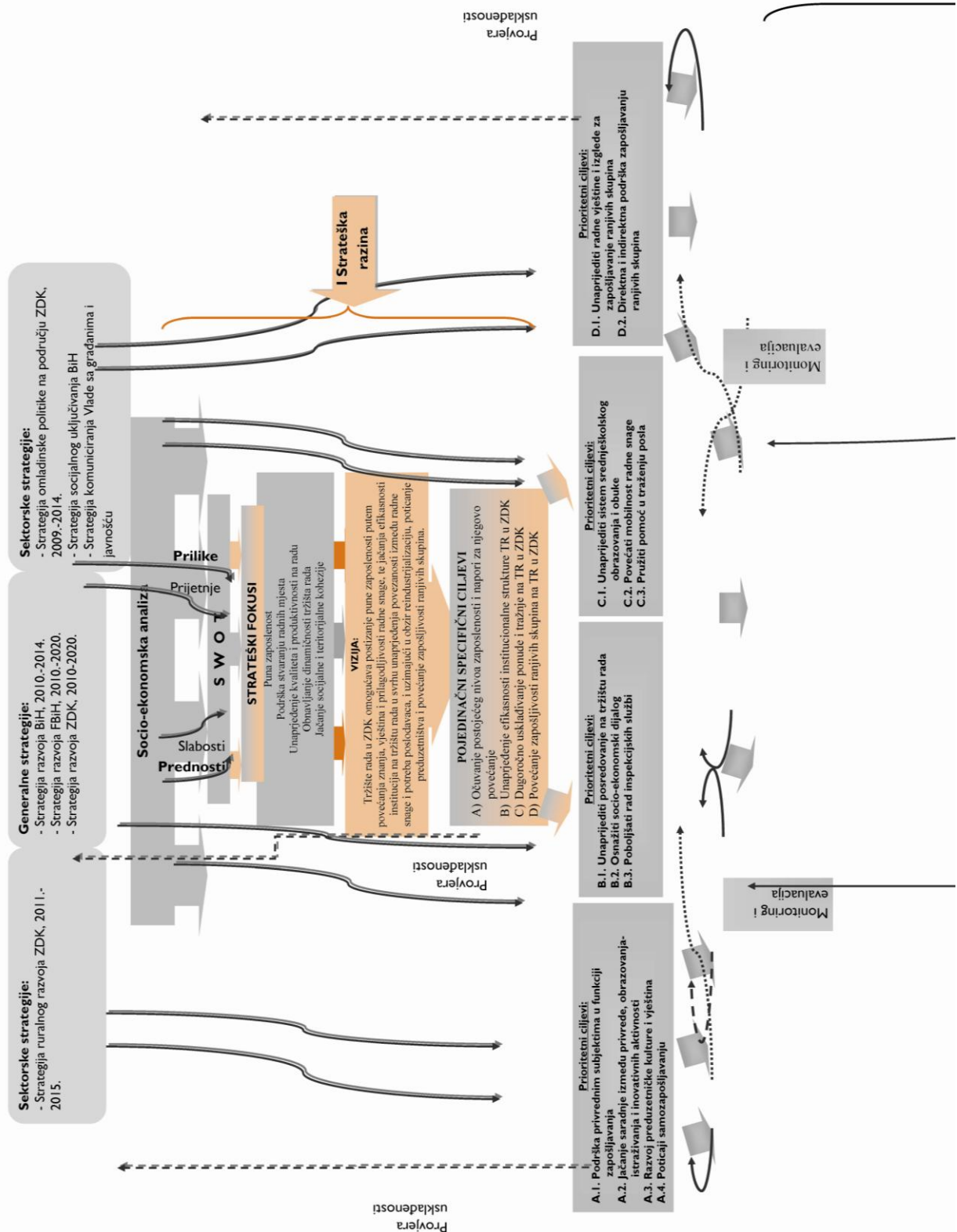
U sljedećoj tabeli će biti prikazana komparacija stanja socijalnih ustanova iz koje se može vidjeti da je povećan broj zaposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu u odnosu na 2005. godinu za 26%.

Tablica 2.5. Komparativni prikaz stanja socijalne zaštite

	Broj centara za socijalni rad			Ukupno zaposlenih			Broj slučajeva obrađenih u centru			Broj intervencija pruženih u centru		
	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH	ZDK	TK	KS	FBIH
2011.	Ukupno	11	13	9	72	130	139	131	714	65146	59876	33948
	Žene				90	97	98	75%	33494	32819	16339	130565
	% Žena				69%	70%	75%	72%	51%	55%	48%	51%
2010.	Ukupno	11	13	9	72	134	142	132	733	60450	57471	44310
	Žene				90	97	108	550	28833	32362	20664	130701
	% Žena				67%	68%	82%	75%	48%	56%	47%	52%
2009.	Ukupno	11	13	9		129	130	131		58452	60696	51027
	Žene								27742	31089	24569	
	% Žena								47%	51%	48%	
2008.	Ukupno	11	13	9		118	127	132		51677	66314	33076
	Žene								25872	35937	16567	
	% Žena								50%	54%	50%	
2007.	Ukupno	11	13	9		121	122	132		52792	60328	42679
	Žene								26977	29832	18298	
	% Žena								51%	49%	43%	
2006.	Ukupno	11	13	9		103	118	111		71985	59110	50716
	Žene								35172	36991	19639	
	% Žena								49%	63%	39%	
2005.	Ukupno	11	13	9		103	118	115		72261	41764	40300
	Žene								36077	23749	16894	
	% Žena								50%	57%	42%	

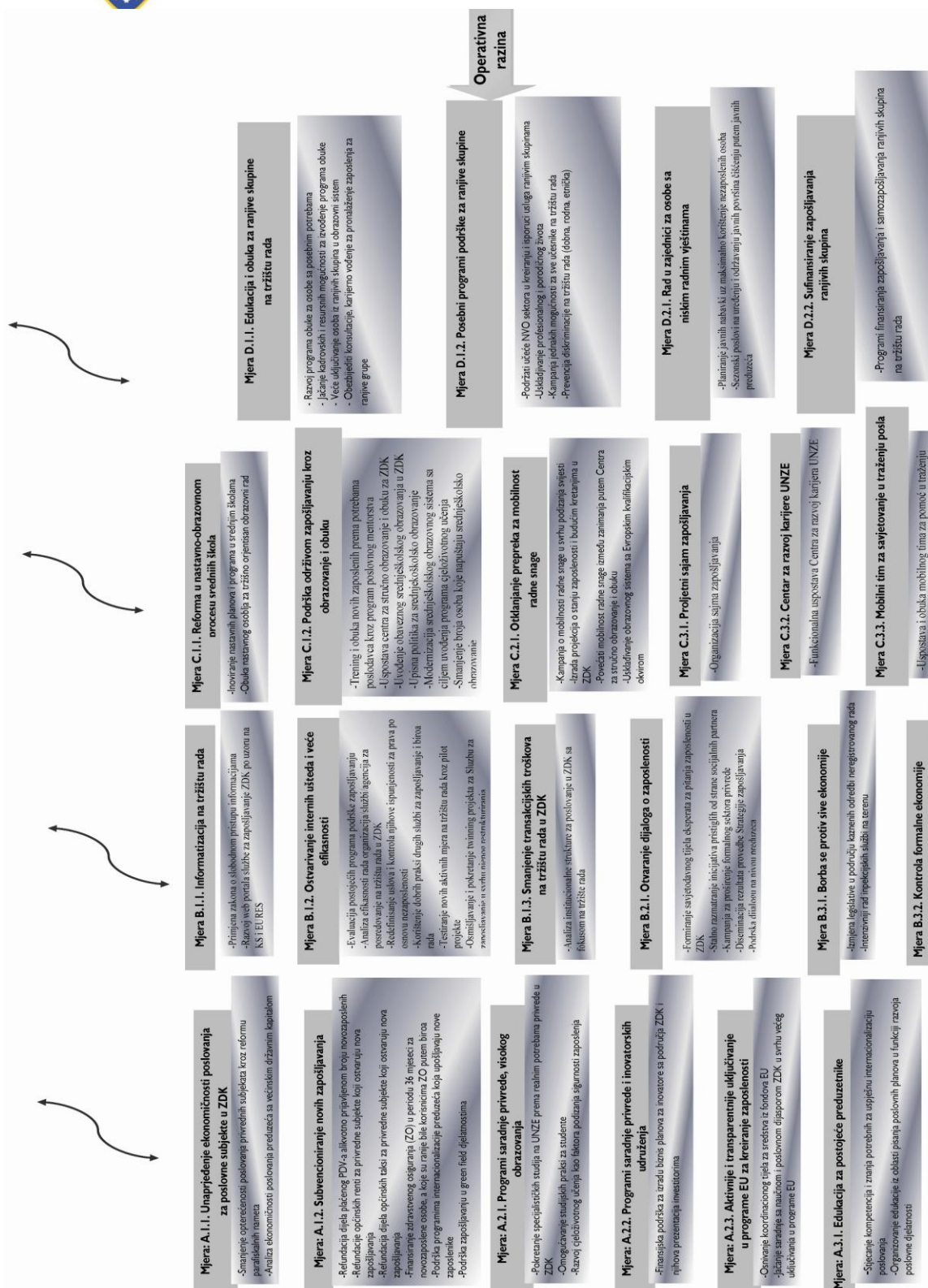
STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Prilog 3. Sistemska uvezanost, upravljanje i održivost; uzroci, posljedice, ciljevi i intervencije u Strategiji zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona, 2013.-2017.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

- A.3.3. Promocija poduzetništva u srednjem obrazovanju**
- Uvođenje Poduzetništva kao obaveznog predmeta u srednjim stručnim školama
 - Obuka nastavnog osoblja ekonomske grupe predmeta
- A.4.1. Osiguranje dijela rizika za nove poslovne poduhvate**
- Izdavanje garancija ZDK za povećanje kvote bankrota u iznosi od 30% osmišljenoj kapitala (najviše do 15.000 KM) za novostvorene poslovne subjekte
 - Financiranje osnovnog kapitala (do 2.000 KM) i doprinosa za lica ovlaštena za zastupanje novostvorenih poslovnih subjekata u periodu od trije godine
- A.4.2. Program poduzetničke obuke za kategorije dugoročno nezaposlenih lica**
- Obuka za inter-resornih dugoročno nezaposlenih lica za osnivanje i vođenje mikro biznisa
- A.4.3. Program promocije samozaposljavanja kao načina zaposljavanja**
- Promocija samozaposljavanja kao načina zapošljavanja stanovnika

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Prilog 4 - Logički radni okvir

Struktura Strategije zapošljavanja		Objektivno provjerljivi indikatori	Načini provjere	Bitne pretpostavke i rizici
Specifični ciljevi: A) Očuvati postojeći nivo zaposlenosti u ZDK i uložiti napore za njegovo povećanje B) Unaprijediti efikasnost institucionalne strukture na tržištu rada ZDK C) Dugoročno usklađivanje ponude i tražnje na tržištu rada ZDK D) Povećanje zapošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada ZDK		Do 2018: - eliminisati cikličnu nezaposlenost u iznosu od 3.850 osoba - smanjiti prirodni nivo nezaposlenosti za 4.000 lica - zaposliti 30% lica iz skupine ranjivih osoba na tržištu rada	-izvještaj Službe za zapošljavanje ZDK -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	
Rezultati i ishodi:				
Prema Okviru za monitoring rezultata (Dodatak 1)				
Aktivnosti:				
A.1.1.1. Smanjenje opterećenosti poslovanja privrednih subjekata kroz reformu parafiskalnih nameta A.1.1.2. Analiza ekonomičnosti poslovanja preduzeća u ZDK sa većinskim državnim kapitalom A.1.1.3. Fleksibilizacija radnih odnosa A.1.2.1. Refundacija dijela plaćenog PDV-a alikvotno prijavljenom broju novozaposlenih A.1.2.2. Refundacije općinskih renti za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja A.1.2.3. Refundacija dijela općinskih taksi za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja A.1.2.4. Finansiranje zdravstvenog osiguranja (ZO) u periodu 36 mjeseci za novozaposlene osobe, a koje su ranije bile korisnicima ZO putem biroa A.1.2.5. Podrška programima internacionaliza-cije preduzeća koja upošljavaju nove zaposle-nike A.1.2.6. Podrška zapošljavanju u green field djelatnostima, A.2.1.1. Pokretanje specijalističkih studija na UNZE prema realnim potrebama privrede u ZDK A.2.1.2. Omogućavanje studijskih praksi za studente		-Raspored fiskalnog opterećenja po iskazanom prihodu -Poslovni rezultati preduzeća u većinskom državnom vlasništvu -broj lica registrovanih na evidenciji SZZ -Broj predanih zahtjeva za refundacijom -Broj zahtjeva za refundacijom -Broj podnesenih zahtjeva za refundaciju općinskih taksi -Broj novoprijavljenih zaposlenih sa evidencije nezaposlenih -broj privrednih subjekata izvoznika iz ZDK -visina uloženi sredstava -broj specijalističkih studija na UNZE na temelju iskazanih potreba privrede	-Godišnji izvještaj o poslovanju preduzeća -informacija o stanju privrede na teritoriji ZDK -mjesecni/godišnji izvještaj SZZ -izvještaj Min. za rad, soc. politiku -izvještaji općina -izvještaji općina -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj resornog ministarstva -izvještaj Min. za privredu ZDK -godišnji izvještaj UNZE	Saglasnost općinskih vijeća -otežano provođenje izmjenja postojeće pravne regulative, Općine nisu voljne dati saglasnost o refundiranju dijela plaćenih renti za novoizgrađene objekte. Potpisivanje sporazuma partnera o refundaciji troškova zdravstvenog osiguranja Razvijen program internacionalizacije od strane resornog ministarstva Uspostavljen plan saradnje UNZE i privrede Nezainteresovanost privrednih subjekata

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

A.2.1.3. Razvoj cjeloživotnog učenja kao faktora podizanja sigurnosti zaposlenja A.2.2.1. Finansijaska podrška za izradu biznis planova za inovatore sa područja ZDK i njihova prezentacija investitorima A.2.3.1. Osnivanje koordinacionog tijela za sredstva iz fondova EU A.2.3.2. Jačanje saradnje sa naučnom i poslovnom dijasporom ZDK u svrhu većeg uključivanja u programe EU A.3.1.1. Stjecanje kompetencija i znanja potrebnih za uspješnu internacionalizaciju poslovanja A.3.1.2. Organizovanje edukacije iz oblasti pisanja poslovnih planova u funkciji razvoja poslovne djelatnosti A.3.2.1. Uvođenje Poduzetništva kao nastavnog predmeta na sve fakultete u sastavu UNZE A.3.2.2. Organizovanje radionica za studente završnih godina UNZE o osnivanju vlastitog biznisa A.3.3.1. Uvođenje Poduzetništva kao obaveznog predmeta u srednjim stručnim školama A.3.3.2. Obuka nastavnog osoblja ekonomske grupe predmeta A.4.1.1. Izdavanje garancija ZDK za povećanje kvote bankrota u iznosu od 30% osnivačkog kapitala (najviše do 15.000 KM) za novoosnovane poslovne subjekte A.4.1.2. Finansiranje osnovnog kapitala (do 2.000 KM) i doprinosa za lica ovlaštena za zastupanje novosnovanih poslovnih subjekata u periodu od dvije godine A.4.2.1. Obuka zainteresovanih dugoročno nezaposlenih lica za osnivanje i vodenje mikro biznisa	-broj studijskih praksi -poboljšanje kvalifikacione strukture radne snage -porast broja MSP (osnovanih u saradnji sa inovatorima) u ZDK -broj uspješno podnesenih aplikacija - broj osoba zaposlenih u toku trajanja projekta i nakon njega -broj tematskih susreta sa predstavnicima dijaspore -broj poduzetnika/preduzeća u programu internacionalizacije -broj organizovanih radionica, seminara, edukacija -broj inoviranih nastavnih planova i programa na UNZE -broj radionica godišnje -broj izmijenjenih nastavnih planova u srednjim školama -broj educiranog nastavnog osoblja -Broj/indeks novoregistrovanih pravnih lica -broj novoosnovanih d.o.o. i obrta godišnje -broj osoba koje su pohadale obuku godišnje	-godišnji izvještaj UNZE -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za privredu -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Privredne komore - izvještaj Privredne komore -izvještaj Min. za privredu -godišnji izvještaj UNZE -godišnji izvještaj UNZE -izvještaj Ministarstva za obrazovanje i nauku -izvještaj Ministarstva za obrazovanje i nauku -izvještaj Službe za statistiku -općinske i sudske evidencije	-pasivnost korisnika Centra za cjeloživotno učenje -obezbjediti efikasnost u radu tog tijela budući da nijednom od njegovih članova, rad u tom tijelu ne predstavlja osnovnu djelatnost. -pasivnost i nedovoljna zainteresovanost privrednika -inertnost u provedbi -slab interes studenata -vlada ZDK nije voljna dijeliti poslovni rizik za poslovnim subjektima u Kantonu -skupština Vlade ZDK ne daje prioritet poticaju samozapošljavanja -nedovoljna informisanost ciljne grupe za obuku u osnivanju i vodenju mikro biznisa
---	---	--	--

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

A.4.3.1. Promocija samozapošljavanja kao načina zapošljavanja stanovnika B.1.1.1. Primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama B.1.1.2. Razvoj web portala službe za zapošljavanje B.1.2.1. Evaluacija postojećih programa podrške zapošljavanju B.1.2.2. Analiza efikasnosti rada organizacija/službi/agencija za posredovanje na tržištu rada u ZDK B.1.2.3. Redefinisanje uslova i kontrola njihove ispunjenosti za prava po osnovu nezaposlenosti B.1.2.4. Korištenje dobrih praksi drugih službi za zapošljavanje i biroa rada B.1.2.5. Testiranje novih aktivnih mjera na tržištu rada kroz pilot projekte B.1.2.6. Osnaživanje i pokretanje twinning projekta za Službu za zapošljavanje u svrhu njenog restrukturiranja B.1.3.1. Analiza institucionalne strukture za poslovanje u ZDK sa fokusom na tržište rada B.2.1.1. Formiranje savjetodavnog tijela eksperata za pitanja zaposlenosti u ZDK B.2.1.2. Stalno razmatranje inicijativa pristiglih od strane socijalnih partnera B.2.1.3. Kampanja za proširenje formalnog sektora privrede B.2.1.4. Diseminacija rezultata provedbe Strategije zapošljavanja B.2.1.5. Podrška dijalogu na nivou preduzeća	-broj provedenih kampanja -broj objavljenih informacija -uspostavljen funkcionalan web portal -udio broja provedenih evalaucija u ukupnom broju projekata -izrađena analiza efikasnosti -broj dugoročno nezaposlenih osoba -broj objavljenih radnih posjeta drugim sličnim ustanovama u FBiH i BiH -udio pilotiranih projekata u ukupnom broju novih aktivnih mjera -dizajniran i proveden twinning projekat -rast BDP-a u ZDK -formirano funkcionalno savjetodavno tijelo -broj održanih sjednica i drugih oblika komunikacije -veći broj registrovanih privrednih subjekata -smanjenje veličine neformalnog sektora -broj objavljenih informacija o provedbi Strategije -broj zaposlenih u preduzećima	-izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za privredu -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -Federalni zavod za statistiku -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Ministarstva privrede ZDK -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice	-nedovoljnost korištenja službe kao primarnog mjesta za uspostavljanje međusobnog kontakta -kapaciteti za provođenje aktivnosti vezanih za evalaucije sa strane Službe i Ministarstva -kašnjenje u izmjeni godišnjeg plana rada -nedovoljni kapaciteti Službe -poteškoće u ostvarivanju saradnje sa sličnim službama -ograničeni kapaciteti za provođenje aktivnosti vezanih za pilotiranje sa strane potencijalnih partnera -nalaženje adekvatnog partnera za twinning -potpuna uključenost socijalnih partnera u provedbu Strategije -kašnjenja u provođenju -smanjenje produktivnosti -dugotrajnost zakonske procedure za implementaciju mjere -obezbjedenje dovoljnih sredstava za rad inspekcija
---	--	--	---

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

B.3.1.1. Izmjena legislative u području kaznenih odredbi neregistrovanog rada B.3.1.2. Intenzivniji rad inspeksijskih službi na terenu B.3.2.1. Kontrola zakonitosti primanja i opravdanosti razloga otpuštanja sa posla B.3.2.2. Kontrola primjene pravila o zaštiti na radu C.1.1.1. Inoviranje nastavnih planova i programa u srednjim školama C.1.1.2. Obuka nastavnog osoblja za tržišno orijentisan obrazovni rad C.1.2.1. Trening i obuka novih zaposlenih prema potrebama poslodavca kroz program poslovnog mentorstva C.1.2.2. Uspostava centra za stručno obrazovanje i obuku C.1.2.3. Uvođenje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja u ZDK C.1.2.4. Upisna politika za srednjoškolsko obrazovanje C.1.2.5. Modernizacija srednjoškolskog obrazovnog sistema sa ciljem uvođenja programa cjeloživotnog učenja C.1.2.6. Smanjenje broja osoba koje napuštaju srednjoškolsko obrazovanje C.2.1.1. Kampanja o mobilnosti radne snage u svrhu podizanja svijesti C.2.1.2. Izrada projekcija o stanju zaposlenosti i budućim kretanjima u ZDK C.2.1.3. Povećati mobilnost radne snage između zanimanja putem Centra za stručno obrazovanje i obuku C.2.1.4. Usklađivanje obrazovnog sistema sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom	-prijeđlog izmjena i dopune Zakona o radu -broj izvršenih inspeksijskih nadzora -broj poslodavaca s utvrđenom neregularnošću prilikom davanja otkaza -broj konkursa o slobodnim radnim mjestima -broj povreda na radu -broj inoviranih nastavnih planova i programa -broj održanih treninga i obuka -broj nastavnika učesnika na treninzima -50 treninga godišnje -750 obučanih novozaposlenih godišnje -broj zaposlenih -izmjena zakona o srednjoj školi u ZDK -izmjena upisne politike --moderniziran sistem srednjoškolskog obrazovanja u ZDK -broj djece koja napuštaju srednju školu, nakon provedbe aktivnosti -promjena prebivališta osoba u ZDK u dobi 19-64 -broj zaposlenih nakon završenog obrazovanja -broj osoba koje počinju i okončaju programe Centra	-izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -kantonalna uprava za inspeksijske poslove -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku ZDK -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku ZDK -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku ZDK -izvještaj MUP-a ZDK	-neadekvatan nadzor na tržištu rada u pogledu provođenja propisa o zaštiti na radu -nedostatak nastavnog osoblja -pravna lica ne prepoznaju značaj finansiranja edukacije -nedostatak finansijskih sredstava -sporost u provedbi procedura -nedovoljni implementacioni kapaciteti Službe za zapošljavanje -kašnjenje u zakonskim procedurama -nedovoljan odgovor preduzeća i institucija -opšti pad tražnje za radom usljed krize
--	---	---	--

C.3.1.1. Organizacija s njima zapošljavanja C.3.2.1. Funkcionalna uspostava Centra za razvoj karijera UNZE C.3.3.1. Uspostava i obuka mobilnog tima za pomoć u traženju posla D.1.1.1. Razvoj programa obuke za osobe sa posebnim potrebama D.1.1.2. Jačanje kadrovskih i resursnih mogućnosti za izvođenje programa obuke D.1.1.3. Veće uključivanje osoba iz ranjivih skupina u obrazovni sistem D.1.1.4. Obezbjediti konsultacije, karijerno vođenje za pronalaženje zaposlenja za ranjive grupe D.1.2.1. Podržati učeće NVO sektora u kreiranju i isporuci usluga ranjivim skupinama D.1.2.2. Usklađivanje profesionalnog i porodičnog života D.1.2.3. Kampanja jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu rada D.1.2.4. Prevencija diskriminacije na tržištu rada D.2.1.1. Planirati javne nabavke uz maksimalno korišćenje nezaposlenih osoba D.2.1.2. Sezonski poslovi na uređenju i održavanju javnih površina čišćenju putem javnih preduzeća D.2.2.1. Programi finansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada	-broj kvalifikacija usklađenih sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom -broj zaposlenih neposrednim kontaktima na sjenu -uspostavljen centar za razvoj karijera UNZE -broj prijavljenih kandidata na poslove -provedena obuka tima -broj završenika obuke iz ranjivih skupina -broj završenika obuke -broj osoba iz ranjivih skupina uključenih u obrazovanje -broj održanih konsultacija i karijernih savjetovanja -broj realizovanih programa i projekata od strane NVO -veće učeće žena u radnoj snazi -broj prijavljenih na evidenciju SZZ, pripadnika ranjivih grupa -Broj osoba zaposlenih putem Službe -broj zaposlenih lica -broj lica korisnika direktno i indirektno pomoći	-izvještaj Služba za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za obrazovanje i nauku ZDK -izvještaj Min. privrede -izvještaj UNZE -izvještaj Služba za zapošljavanje -izvještaj Služba za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. obrazovanja i nauke -izvještaj službe za zapošljavanje -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj Min. za rad, soc. politiku i izbjeglice -izvještaj službe za zapošljavanje	-nezainteresovanost pripadnika ranjivih grupa za uključivanjem u neki od programa koje organizuje Služba za zapošljavanje, -neadekvatno provođenje mjere informisanja poslodavaca o mogućim beneficijama, kao i informisanja pripadnika ranjivih grupa -neadekvatan nadzor nad provođenjem izmijenjenih propisa u praksi -općine nisu voljne preuzeti obavezu provedbe javnih nabavki prema Uputstvu Kantona
--	--	---	--

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Plan aktivnosti

Aktivnosti / projekti	Mjera	Veza sa strateškim ciljevima i prioritetima	Orientacioni period realizacije/ dinamika implementacije					
			2013	2014	2015	2016	2017	
Smanjenje opterećenosti poslovanja privrednih subjekata kroz reformu parafiskalnih nameta	A.1.1. Unaprjeđenje ekonomičnosti poslovanja za poslovne subjekte u ZDK	Strateški cilj: A) OČUVANJE POSTOJEĆE RAZINE UPOSLENNOSTI I NAPORI ZA NJEGOVO POVEĆANJE; Prioritet: A.1. PODRŠKA GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA U FUNKCIJI UPOŠLJAVANJA						
Analiza ekonomičnosti poslovanja preduzeća sa većinskim državnim kapitalom								
Fleksibilizacija radnih odnosa	A.1.2. Subvencioniranje novih zapošljavanja							
Refundacija dijela plaćenog PDV-a alikvotno prijavljenom broju novozaposlenih								
Refundacije općinskih renti za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja								
Refundacija dijela općinskih taksi za privredne subjekte koji ostvaruju nova zapošljavanja								
Finansiranje zdravstvenog osiguranja (ZO) u periodu 36 mjeseci za novozaposlene osobe, a koje su ranije bile korisnicima ZO putem biroa								
Podrška programima internacionalizacije preduzeća koja upošljavaju nove zaposlenike								
Podrška zapošljavanju u green field djelatnostima								
Pokretanje specijalističkih studija na UNZE prema realnim potrebama privrede u ZDK								
Omnogućavanje studijskih praksi za studente	A.2.1. Programi saradnje privrede, visokog obrazovanja	Strateški cilj: A) OČUVANJE POSTOJEĆEE RAZINE UPOSLENNOSTI I NAPORI ZA NJEGOVO POVEĆANJE; Prioritet: A.2. JAČANJE SURADNJE IZMEĐU GOSPODARSTVA, OBRAZOVANJA-ISTRAŽIVANJA I INOVATIVNIH AKTIVNOSTI						
Razvoj cjeloživotnog učenja kao faktora podizanja sigurnosti zaposlenja								
Financijska podrška za izradu biznis planova za inovatore sa područja ZDK i njihova prezentacija investitorima	A.2.2. Programi saradnje privrede i inovatorskih udruženja							
Osnivanje koordinacionog tijela za sredstva iz fondova EU								
Jačanje saradnje sa naučnom i poslovnom dijasporom ZDK u svrhu većeg uključivanja u programe EU	A.2.3. Aktivnije i transparentnije uključivanje u programe EU za kreiranje zaposlenosti							
Stjecanje kompetencija i znanja potrebnih za uspješnu internacionalizaciju poslovanja								
Organizovanje edukacije iz oblasti pisanja poslovnih planova u funkciji razvoja poslovne djelatnosti	A.3.1. Edukacija za postojeće preduzetnike		Strateški cilj: A) OČUVANJE POSTOJEĆEE RAZINE UPOSLENNOSTI I NAPORI ZA NJEGOVO POVEĆANJE;					
Uvođenje Poduzetništva kao nastavnog predmeta na sve fakultete u sastavu UNZE								

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

[illegible]

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Obezbjediti konsultacije, karijerno vođenje za pronalaženje zaposlenja za ranjive grupe	D.1.1. Edukacija i obuka za ranjive skupine na tržištu rada	Prioritet: D.1. UNAPRJEEDITI RADNE VJEŠTINE I IZGLEDE ZA UPOŠLJAVANJE RANJIVIH SKUPINA							
Podržati učeće NVO sektora u kreiranju i isporuci usluga ranjivim skupinama	D.1.2. Posebni programi podrške za ranjive skupine								
Uskladjivanje profesionalnog i porodičnog života									
Kampanja jednakih mogućnosti za sve učesnike na tržištu rada									
Prevenција diskriminacije na tržištu rada (dobna, rodna, etnička)									
Planiranje javnih nabavki uz maksimalno korištenje nezaposlenih osoba	D.2.1. Rad u zajednici za osobe sa niskim radnim vještinama	Strateški cilj: D) POVEĆANJE UPOSLJIVOSTI RANJIVIH SKUPINA NA TRŽIŠTU RADA ZDK Prioritet: D.2. DIREKTNA I INDIREKTNA PODRSKA UPOŠLJAVANJU RANJIVIH SKUPINA							
Sezonski poslovi na uređenju i održavanju javnih površina, čišćenju, putem javnih preduzeća									
Programi finansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada									

Prilog 6. Monitoring i evaluacija

Strategija definiRA pravce djelovanja dok je njena operacionalizacija predviđena kroz niz aktivnosti. U cilju realiziranja potrebnih aktivnosti neophodno je alocirati ljudske i financijske resurse. Također je potrebno uspostaviti sustav monitoringa i evaluacije izvršenja strategije kako bi interesni sudionici bili informirani o stupnju realiziranja ciljeva strategije kao i pojedinačnih aktivnosti.

Monitoring je prema OECD/DAC definiran kao „...stalna funkcija koja koristi sistemsko prikupljanje podataka o određenim indikatorima da bi se menadžmentu i glavnim dionicima tekuće razvojne intervencije osigurali pokazatelji stupnja napretka i ostvarenja ciljeva i napretka u uporabi dodijeljenih sredstava.“ (OECD 2002, str 27-28). Dakle, monitoring se vrši tokom same implementacije aktivnosti, projekta ili programa dok evaluacija odgovara na pitanje „zašto“ je došlo do određene promjene u vrijednosti pokazatelja ili indikatora.

Postoje različiti tipovi monitoringa a oni koji su za nas posebno važni su monitoring implementacije i monitoring ostvarivanja rezultata. Naravno, ova dva tipa monitoringa su povezani i monitoring rezultata predstavlja svojevrsnu nadogradnju monitoringa implementacije.

Ono što karakteriše monitoring implementacije je praćenje procesa ponekad i administrativnog koji nam govori do koje faze implementacije je stigla određena aktivnost, primjerice, ako se radi o zakonu da li je u procesu usvajanja ili u nacrtu itd. Može se relativno jednostavno primijeniti na akcioni plan kroz deskriptivne mjere napretka u implementaciji tipa:

- nije u fazi realiziranja
- u toku realiziranja
- kompletirana aktivnost

Kod monitoringa rezultata potrebno je uzeti u obzir ranije definirane indikatore uspješnosti i pratiti razvoj istih tokom vremena. Ovaj tip monitoringa se može odnositi na razine:

- izlaznih rezultata (output)
- ishoda (outcome)
- utjecaja (impact)

Ovakav tip monitoringa je uslovljen:

- dostupnošću i periodom objavljivanja statističkih podataka (ako se podaci prikupljaju iz izvješća pripremljenih od strane statističkih institucija),
- dostupnošću administrativnih podataka ili
- izvršenjem (ukoliko su dostupna sredstva) izravnih terenskih mjerenja kroz ankete i sl.

Strategijom je predviđeno da monitoring bude interna aktivnost svakog od nositelja aktivnosti i da rezultate monitoringa dostavlja Tajništvu odnosno tijelu koje će agregirati napredak po svim aktivnostima predviđenim za određeni period, te uz dodatak drugih indikatora pripremiti izvješće za Vladu i interesne sudionike.

Evaluacija se može vršiti i eksterno i interno zavisno od ciljeva same evaluacije, preporuka u Strategiji upošljavanja je da to bude eksterna ili vanjska evaluacija. Ovo je potpuno sukladno dobroj praksi preporučenoj u vodičima za monitoring i evaluaciju. (Insideout, 2005).

Ključna svrha monitoringa i izvještavanja je redovito praćenje napretka unaprijed definiranih pokazatelja strategije upošljavanja, te načina i procesa implementiranja akcionih planova, programa i politika, uz korištenje i kvalitativnih i kvantitativnih indikatora. Proces treba da obuhvata ključne aktere procesa implementacije i prikuplja informacije dobijene putem različitih administrativnih i statističkih izvora te samostalnih istraživanja.

Monitoring i izvještavanje omogućava Vladi i civilnom društvu učenje iz stečenih iskustava, stalno poboljšavanje javnih politika i alokacije resursa (materijalnih, finansijskih, ljudskih) kako bi se efikasnije ostvarivali planirani ciljevi. Monitoring i izvještavanje treba posmatrati kao proces koji ne vrši kontrolu nego omogućava dinamiku upravljanja ciklusom politika, daje objektivne kritičke poglede, identifikuje slabosti u implementaciji programa u smislu odabira instrumenata i procesa te osigurava odgovornost i podržava primjenu naučenih lekcija.

Monitoring napretka u realizaciji pojedinačnih aktivnosti Strategije upošljavanja omogućava i praćenje ostvarivanja rezultata na višim razinama odnosno na razini prioriteta i specifičnih ciljeva strategije. Ovakav tip monitoringa pomaže u jasnijem viđenju doprinosa provedbe određene aktivnosti na pokazatelje na koje se ne može utjecati izravnim trošenjem novčanih sredstava. Ovde se radi o pokazateljima ishoda ili outcoma, kao i na razini uticaja ili ciljeva same strategije.

Evaluacija je definirana na različite načine a Oxford engleski rječnik evaluaciju definira kao:

1. aktivnost ocjenjivanja ili vrednovanja (dobara, itd.), proračun ili izjava o vrijednosti;
2. aktivnost evaluiranja ili određivanja vrijednosti ili procjenu sile vjerovatnoće, dokaza itd.

Međutim ne postoji univerzalna suglasnost o samoj definiciji i Michael Scriven, jedan od osnivača moderne evaluacije, nedavno je primijetio da postoji gotovo šezdeset različitih termina koji se primjenjuju na jedan ili drugi kontekst. Ovo uključuje: prosuđivanje, ocjenjivanje, analizu, procjenu, kritiku, ispitivanje, gradiranje, inspekciju, donošenje suda, stopu, rangiranje, pregled, rezultat, studiju, test. (...) (Fitzpatrick, Sanders, i Worthen 2004, str. 5). Ove razlike nastaju na bazi različite svrhe i cilja evaluacije ili vremenske dimenzije u odnosu na projekat ili program, a ono što je važno je da većina definicija uključuje koncept prosuđivanja vrijednosti subjekta evaluacije.

Prema OECD/DAC-u, razvojna evaluacije glasi:

„Sistemska i objektivna procjena tekućeg ili završenog projekta, programa ili politike, njihovog dizajna, implementacije i rezultata. Cilj je odrediti relevantnost i ispunjenje ciljeva, razvojne efikasnosti, efektivnosti, utjecaja i održivosti. Evaluacija treba pružiti informacije koje su kredibilne i korisne, omogućavajući inkorporaciju naučenih lekcija u proces donošenja odluka korisnika i donatora.“ (Morra i Rist, 2012:27)

Prema Morra i Rist (2012:9-10). Evaluacija može služiti za različite svrhe i upotrebe a posebno:

- etičku svrhu: izvijestiti političke predstavnike o implementaciji i ostvarenim rezultatima;
- menadžersku svrhu: u cilju racionalnijeg rasporeda finansijskih i ljudskih resursa među „konkurentnim“ programima, poboljšati upravljanje programom, povećati koristi od programa;
- svrhu odlučivanja: pripreme analize za odluke o nastavku, prekidu ili preoblikovanju politike ili programa;
- svrhu obrazovanja i motivacije: pomoći edukaciju i motivirati javne agencije (Scientific and National Councils of Evaluation 1999).

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Nadalje, različiti autori navode cijeli niz svrha u koje evaluacija može biti korištena a neke od njih su: ostvariti društveni boljitak, graditi i upravljati znanjem, promovirati dijalog među interesnim sudionicima, itd.

Također, evaluacije se mogu posmatrati iz više različitih aspekta razvoja od kojih su neki:

- projekti: jedna intervencija na jednoj lokaciji ili implementacija jednog projekta na nekoliko lokacija;
- programi: intervencija koja uključuje razne aktivnosti ili projekte koji imaju namjeru doprinijeti zajedničkom cilju;
- politike: standardi, smjernice ili pravila koja uspostavlja organizacija da regulira razvojne odluke;
- organizacije: više programa intervencije koje vrši organizacija;
- sektori: intervencije na području određene politike, kao što je obrazovanje, šumarstvo, poljoprivreda ili zdravstvo;
- teme: određena pitanja, često horizontalna, kao što je jednakost spolova ili globalna javna dobra;
- državna pomoć: napredak države u odnosu na plan, ukupni efekat pomoći i naučenih lekcija.

Linda i Ray (2012:9-10) smatraju da se evaluacije mogu dijeliti sa aspekta vremenskog pozicioniranja u odnosu na intervenciju i mogu biti formativne, sumativne ili prospektivne:

- Formativna- evaluacija načina na koji se implementira program, politika ili projekt Ova vrsta evaluacije se provodi tokom faze implementacije projekta ili programa. Formativne evaluacije se ponekad nazivaju evaluacije procesa, zato što se fokusiraju na operacije. Jedna vrsta formativne evaluacije je srednjoročna evaluacija ili evaluacija srednje točke.
- Sumativna evaluacija: Evaluacija koja se provodi na kraju intervencije da se odredi stupanj u kojem su ostvareni željeni rezultati.
- Prospektivna evaluacija koja procjenjuje vjerovatne ishode predloženih projekata, programa ili politika.

Neovisna evaluacija je obveza za projekte finansirane iz EU sredstava i ovo je oblast koja pored veće razine informiranosti i odgovornosti pomaže u povećanju apsorpcione moći i kao takva zaslužuje posebnu pažnju. U okviru implementacije Strategije upošljavanja predviđeno je obavljanje dvije evaluacije:

- srednjoročne
- sumativne

Uprkos svim dobrim osobinama proces i metodi procjene utjecaja odnosno evaluacije u najvećoj mjeri nedostaju u Bosni i Hercegovini a tako i u kantonima. Razlozi za ovo su višestruki. Prije svega ne postoji dovoljno poznavanje svih koristi koje donosi evaluacija, zatim nedostatak političke svjesnosti o mogućnostima koje evaluacija otvara i na kraju nedostaje ljudskih kapaciteta koje bi značajno unaprijedili djelovanje u ovoj oblasti. Strategija upošljavanja predviđa rad na dvije velike evaluacije koje bi ocijenile napredak u ostvarivanju ciljeva strategije ili nedostatak istog. Strategija također previđa evaluaciju pojedinačnih projekata što bi ZDK stavilo u društvo evropskih regiona daleko prije ostalih u pogledu odgovornosti prema javnim sredstvima i donošenju politika sukladno analizama i dokazima.

Predviđene evaluacije uz jasno definiran monitoring okvir, institucije u implementaciji i monitoring procesu i okvir indikatora predstavljaju značajan napredak u izvješćivanju vlada i građana u ostvarivanju zacrtanih ciljeva. Trenutno u FBiH postoji oko 100 važećih strategija međutim na samo nekoliko se dosljedno provodi proces monitoringa i evaluacije, a još manje njih ima uspostavljene institucionalne i nadzorne mehanizme koji osiguravaju blagovremeno ažuriranje akcionih planova i uključenost različitih dionika iz društvene zajednice. U slučaju strategije upošljavanja ovi mehanizmi su predviđeni i uz tijesnu suradnju sa tijelima Vlade ZDK očekuje se i provedba predviđenih aktivnosti.

Razvoj funkcije monitoringa i izvještavanja je ključan i obavezan u procesu integracija u EU kao i upravljanje EU predpristupnim i kasnije strukturnim fondovima (decentralizovano upravljanje EU pomoći). Strukturni fondovi su regulirani na način da su zemlje korisnici obvezne osigurati redovit monitoring, izvještavanje i evaluaciju za operacije koje se sufinanciraju putem ovih fondova. Evaluacija politika i programa predstavlja procjenu njihovog utjecaja imajući u vidu različite kriterije poput relevantnosti, efikasnosti, efektivnosti i održivosti. Evaluacija se obično bazira na izvještajima monitoringa i može biti na razini projekta, programa ili čak planova.

Uspostavljanjem ovog sistema implementacije, monitoringa i izvještavanja ove strategije jača se cjelokupni sistem planiranja u kantonu a takav sistem će biti od posebnog značaja u i procesu približavanja EU principima dobrog upravljanja i otvorenog metoda koordinacije (OMC).

OMC je ključni metod koordinacije razvoja gdje je potrebno imati uključenost šire zajednice u planiranje, jasno definisane institucije koje u različitim fazama strateškog i operativnog planiranja obezbjeđuju političku podršku za razvojne odluke, kao i one institucije koje obezbjeđuju tehničko-administrativni kapacitet za provođenje procesa.

Implementacija Strategije će zahtijevati usku suradnju različitih aktera i mjerodavno ministarstvo mora odigrati ključnu ulogu u ovome procesu. Ministarstvo je nosilac pripreme izvještaja kao i koordinacije aktivnosti vezanih za izvještavanje i evaluaciju. U isto vrijeme Ministarstvo je mjerodavno i za ažuriranje akcionih planova. Također, važno je obezbjeđiti tehničko-administrativni kapacitet institucije za operativnu provedbu monitoringa.

Pored toga, nužno je jačati suradnju sa statističkim službama i istovremeno ukazivati na potrebu razvoja novih statističkih mjerenja kao i konsolidaciju postojećih. Sistem indikatora monitoringa strategije će biti nadopunjavan razvojem statističkog sistema i povećanjem dostupnosti samih indikatora.

Sa druge strane implementatori aktivnosti i članovi Nadzornog tijela surađuju i koordiniraju aktivnosti sa Ministarstvom. Nadzorno ili konsultativno tijelo predviđeno ovo strategijom ima za ulogu:

- osiguravanja ulaznih informacija za pripremu Izvještaja za vladu
- doprinosa stvaranju, razvoju, programiranju i praćenju Strategije te angažiranju svih dostupnih resursa u korist provedbe iste;
- doprinosa pripremi projekata prihvatljivih za financiranje iz EU fondova i drugih sredstava.

Ovakav pristup usmjerava cjelokupno planiranje i praćenje u pravcu principa „dobrog upravljanja“. Ovakav mehanizam podrazumijeva da se u procesu treba osigurati da su predstavnici civilnog sektora, poslodavaca, socijalnih partnera uključeni i da preuzimaju i svoj dio odgovornosti.

Neophodno je osigurati da Strategija na odgovarajući način bude predstavljena u ključnim procesima planiranja javnih politika na godišnjoj osnovi i da aktivnosti predviđene akcionim planom budu uključene u planove rada Ministarstava i institucija mjerodavnih za sprovedbu.

STRATEGIJA UPOŠLJAVANJA, 2013-2020

Pitanje izvješćivanja prema finansijskom aspektu realizacije pojedinih aktivnosti zahtijeva jaču suradnju sa Ministarstvom financija. Pored ovog, neophodno je još jednom naglasiti da je i cjelokupna implementacija, gotovo u potpunosti, vezana za odluku Vlade i Ministarstva financija u osiguranju potrebitim sredstvima za provedbu.

Zaključno, može se kazati:

- teorija i praksa evaluacije i monitoringa su slabo razvijeni u BiH pa tako i u ZDK. Dokaz za to je činjenica da se većina aktualnih strategija u BiH (i u ZDK) ne evaluira niti se sprovodi redovit monitoring, ili barem nije dostupan javnosti.
- Pitanje uspostave sistema monitoringa i evaluacije predstavlja izazov i mogućnost
- Izgradnja sistema monitoringa i evaluacije donosi veoma mnogo koristi, međutim u isto vrijeme zahtijeva i alokaciju resursa i vremena za razvoj.
- Većina ministarstava nije sklona provođenju evaluacije (posebno vanjske) svojih aktivnosti jer to vide kao potencijalnu opasnost. Potrebno je preduprijeti takav stav alokacijom resursa ili zaduživanjem posebnog tijela koje bi imalo obvezu sprovođenje evaluacije za svrhe učenja.

OGLASNI DIO

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINSKI SUD U ZENICI

Broj: 43 0 P 044616 10 P
Zenica, 23.08.2013. godine

O G L A S

OPĆINSKI SUD U ZENICI po sudiji Adnan Baručija, u pravnoj stvari tužitelja Općina Zenica, zastupanog po Kantonalno pravobraniteljstvo Zenica, protiv tužene Marela Čobanović Pantić iz Zenice, ul. M. S. Serdarevića broj 17, radi isplata duga, v.s. 53.406,28 KM, rješenjem izvanraspravno dana 23.08.2013.godine, postavio je tuženoj Marela Čobanović Pantić privremenog zastupnika u osobnosti Asmira Redžić odvjetnik iz Zenice na temelju čl. 296. st. 1. tač. 4. ZPP-a, jer je boravište tužene nepoznato, a nema punomoćnika, a redoviti postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženika dugo trajao, pa bi za stranke mogle nastati štetne posljedice

Postavljeni privremeni zastupnik zastupat će tuženika u postupku sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno sve dok organ starateljstva ne obavijest sud da je postavio staratelja.

Sudac

Adnan Baručija, v.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINSKI SUD U KAKNJU

Broj: 36 0 P 023525 13 P
Kakanj, 20.08.2013.godine

O G L A S

Općinski sud u Kaknju, sudac Ismar Jukić u pravnoj stvari tužitelja: 1. Karamuja Iso, sin Osmana, 2. Husika r. Karamuja Fata, 3. Bečirhodžić r. Karamuja Hasnija, 4. Karamuja r. Mašić Aziza, 5. Karamuja Nazifa, kći Islama, 6. Husika Huso, sin Avde, 7. Husika Ramiz sin Huse, 8. Husagić r. Husika Melća, 9. Husagić r. Abdagić Mulija, 10. Husagić Iso, sin Ibrahima, ul. Šehida 112, Kakanj, 11. Husagić Bahrija, sin Ibrahima, 12. Husagić Šekib, sin Ibrahima, 13. Husagić Sead, sin Ibrahima, 14. Husagić Fahrudin, sin Ibrahima 15. Husagić Fatima, kći Ibrahima 17. Husagić Faruk, sin Ibrahima 18. Aganhođić Meho, sin Ibri, 19. Karamuja Seid, sin Adema, Kučići bb, Kakanj, 20. Karamuja Atif, sin Adema, Kučići br. 9, Kakanj, 21. Karamuja Mehmed, sin Bećira, 22. Helvida Halida kćii Mehmeda, 23. Helvida Zahida, kći Mehmeda, 24. Helvida Nijaz, sin Mehmeda, 25. Helvida Nijaza, kći Mehmeda, 26. Helvida Hajra, kći Mehmeda, 27. Karamuja Mirnesa kći Suada, 28. Karamuja Mirnes sin Suvada, 29. Karamuja Nihad, sin Salke, 30. Zaimović Islam sin Osmana, 31. Zaimović Sakib, sin Osmana, iz Kaknja, ul. Osmana Džafića br. 4, 32. Zaimović Muhamed, sin Osmana, 33. Zaimović Kemal, sin Osmana iz Kaknja, ul. 27. juli br. 5, 34. Zaimović Eldar sin Alije iz Kaknja, ul. Alije Izetbegovića br. 4LNA, 35. Zaimović Edin sin Alije iz Kaknja, ul. 27 juli br. 22, 36. Karamuja r. Smaka Refija, kći Hajdara iz Kaknja, Kučići bb, 37. Karamuja Ekrem, sin Fadila iz Kaknja, Kučići bb, 38. Karamuja Adil, sin

Fadila iz Kaknja, Kučići bb, 39. Karamuja Zakir, sin Fadila iz Kaknja, ul. A.Izetbegovića br. 10, 40. Karamuja Nezir, sin Fadila iz Kaknja, Kučići bb, 42. Karamuja Vahid, sin Fadila iz Kaknja, ul. Kučići br. 23., 43. Karamuja Sabahudin, sin Fadila iz Kaknja, Kučići br. 23, 44. Ahmić r. Karamuja Đemila, kći Fadila, 45. Spahić r. Karamuja Vahida, kći Fadila iz Kaknja, ul. 4 Juli br. 15, 46. Čeliković Huso, sin Muje, 47.Brkić Hajdar, 48.Muslić r. Brkić Emina, 49. Hodžić Hamdija, sin Hamida, 50. Čatić r. Hodžić Sakiba, 51.Ljubović r.Hodžić Hajra, 52. Osmanović r. Hodžić Razija, 53. Subašić Mehmed, sin Đafera, 54. Karamuja Salih, sin Smaila, 55.Karamuja Šefik, sin Mehmeda, 56. Karamuja Selver, sin Mehmeda iz Kaknja, Kučići br. 68, 57. Begović r. Karamuja Subha, kći Mehmeda iz Kaknja, ul. Alije Izetbegovića br. 72 GS i 58. Karamuja Sead, sin Mehmeda iz Kaknja, ul. 309 Brdske brigade bb, tuženi pod red.br. od 1. do 9., 11-18., 21-29., 32, 44., i od 46-55 nepoznatog prebivališta i boravišta, radi utvrđenja prava vlasništva i upisa u zemljišne knjige v.s. 1.000,00 KM,

Rješenjem suda od 28.05.2013.godine sud je postavio tuženim pod brojem pod red.br. od 1. do 9., 11-18., 21-29., 32, 44., i od 46-55 privremenog zastupnika Obralijsa Mesuda, odvjetnika iz Kaknja na temelju čl. 296. st. 1. tač. 4 ZPP-a, jer je boravište tuženih nepoznato, a nemaju punomoćnika, a redoviti postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženika dugo trajao, pa bi za stranke mogle nastati štetne posljedice

Postavljeni privremeni zastupnik zastupat će tuženike u postupku sve dok se tuženi ili njihov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno sve dok organ starateljstva ne obavijest sud da je postavio staratelja.

Oglas će se objaviti u Službenim novinama FBiH, Službenim novinama ZDK i oglasnoj ploči suda.

Sudac

Ismar Jukić, v.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINSKI SUD U KAKNJU

Broj: 36 0 P 024394 13 P
Kakanj, 21.08.2013.godine

O G L A S

Općinski sud u Kaknju, sudac Ismar Jukić u pravnoj stvari tužitelja: 1. Zuder Mladen, sin Franje iz Kaknja, 2. Zuder Gordana, kći Franje iz Kaknja, Zgoščanska 9., i 3. Kikaš r. Zuder Vera, kći Franje iz Kaknja, Zgoščanska br. 9, koje zatupa punomoćnik Šljuka Hamdija, odvjetnik iz Kaknja, protiv tuženih: 1. Općina Kakanj, zasdupana po Općinskom pravobraniteljstvu Kakanj, ul. Alije Izetbegovića br. 123, 2. Zuder Maks, sin Andrije, 3. Begovac Ceribašić Nura, kći Osmana, 4. Begovac-Ceribašić Aiša kći Osmana, 5. Begovac Enver, sin Murata iz Kaknja, ul. Selima ef Merdanovića 131, 6. Begovac Hamdo, sin Murata, 7. Hadžić r. Begovac Zineta, kći Murata iz Kaknja, ul. Selima ef Merdanovića br. 254, 8. Vranac r. Begovac Nura, kći Murata, 9. Goga r. Begovac Hasna kći Murata, 10. Kozlo r. Begovac Mensura, 11. Migić r. Begovac Emina, kći Murata iz Kaknja, ul. Šehida bb i 12. Begovac Mirsad sin Selvera iz Kaknja, ul. Selima ef Merdanovića 224., tuženi od 2-4., 6., i od 8-9 nepoznatog prebivališta i boravišta,

Rješenjem suda od 21.08.2013.godine sud je postavio tuženim pod brojem pod red.br. od 2. do 4., 6., i od 8. do 9., privremenog zastupnika Obralijsa Mesuda, odvjetnika iz Kaknja na temelju čl. 296. st. 1. tač. 4 ZPP-a, jer je boravište tuženih nepoznato, a nemaju punomoćnika, a redoviti postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženika dugo trajao, pa bi za stranke mogle nastati štetne posljedice

Postavljeni privremeni zastupnik zastupat će tuženike u postupku sve dok se tuženi ili njihov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno sve dok organ starateljstva ne obavijest sud da je postavio staratelja.

Oglas će se objaviti u Službenim novinama FBiH, Službenim novinama ZDK i oglasnoj ploči suda.

Sudac

Ismar Jukić, v.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINSKI SUD U KAKNJU

Broj: 36 0 P 024366 13 P
Kakanj, 23.08.2013.godine

O G L A S

Općinski sud u Kakanju, sudac Ismar Jukić u pravnoj stvari tužitelja: Lakić Miodrag sin Obrena iz Kaknja, koga zastupa punomoćnik Obralića Mesud, odvjetnik iz Kaknja, protiv tuženih: 1. Begić Ago, sin Sokola, 2. Begić Ajka, kći Sokola, 3. Hadžić ud. Jašarspahić Munira, 4. Begić Ahmed sin Hamde, 5. Begić Behija, kći Avde, 6. Kulović Hasib sin Dervišbega, 7. Begić r. Kulović Esma, 8. Smajlbegović r. Kulović Mujesira, 9. Kulović Selveta, kći Dercvišbega, 10. Kulović Hajrudin, sin Avde, 11. Kulović Naza, kći Avde, 12. Kulović Zulejha, kći Avde, 13. Begić r. Hadžić pr. Čerkez Nura, 14. Sinković r. Hasagić Razija, 15. Burić r. Hadžić Razija, 16. Begić Ahmet, sin Šemse, 17. Begić ud. Kulović Fata, 18. Goga r. Kulović Mulija, 19. Kulović Šemsija, sin Hasne, 20. Kulović Šefkija, sin Hasne, 21. Kulović Zakir, sin Hasne, 22. Kulović Vahid sin Hasne, 23. Kulović Nezir, sin Hasne, 24. Imamović Hasan, sin Sulejmana, 25. Jusić r. Hadžić Hajra, 26. Hadžić Hamid, sin Mehe, 27. Hadžić Nura, kći Mehe, 28. Hadžić Munir, sin Mehe, 29. Hadžić Osman, sin Mehe, **30. Hadžić Salih, sin Mehe** iz Kaknja, ul. Selima ef Merdanovića br. 73, 31. Hadžić Ševko, sin Mehe, 32. **Delilbašić Avdo, sin Ise**, iz Kaknja, ul.311 LB br. 24, 33. Ceribašić-Begovac Aiša, kći Abdulaha, 34. Begić Sulejman sin Saliha, 35. Vila r. Begić Hajrija, 36. Imamović r. Begić Behija, 37. **Lopo Mustafa**, sin Muje iz Kaknja, ul. 29. Novembra br. 29, 38. Hadžić (žena Mehe) Safija, 39. Mešić Ibrahim, sin Ahmeda, 40. Mešić Muhamed sin Ibri, 41. Imamović r. Mešić Ševala, kći Ibri, 42. **Haračić Abdulah, sin Rašida**, iz Kaknja, ul. Almira Hasagića broj 67, 43. Haračić Fatima, kći Rašida, 44. Ajrulović r. Haračić Ajiša, kći Rašida, 45. **Haračić Latifa**, kći Rašida iz Kaknja, Bičur broj 73, 46. **Haračić Muhamed**, sin Rašida iz Zenice, Sarajevska broj 77 a, 47. Begić Čamil, sin Čamila, 48. Begić Nezir, sin Čamila, 49. Begić Sabrija, sin Čamila, 50. **Jašarspahić r. Begić Sabira**, kći Čamila iz Kaknja, ul. Vatrogasna broj 10, 51. Goga Hasna, kći Vejsila, 52. **Lopo r. Goga Hašija**, kći Vejsila iz Kaknja, ul. 29. Novembra broj 29, 53. **Goga Enver**, sin Omera iz Kaknja, ul. 8. Aprila bb, 54. Kulović Jasmina, kći Salahudina, 55. Kulović Elbina, kći Salahudina, 56. **Begić Mahmut, sin Mehe** iz Kaknja, ul. Vatrogasna broj 92, 57. Jašarspahić r. Begić Latifa, 58. Begić Avdo, sin Mehe, 59. **Durmić r. Begić Nura**, kći Mehe, 60. **Begovac Enver, sin Murata**, Selima ef Merdanovića broj 131, 61. Begovac Hamdo sin Murata, 62. **Hadžić r. Begovac Zineta**, kći Murrata, ul. Selima ef Merdanovića 254, Kakanj, 63. Vranac r. Begovac Nura, kći Murata, 64. Goga r. Begovac Hasna, 65. Kozlo r. Begovac Mensura, 66. **Migić r. Begovac Emina**, kći Murrata, ul. Šehida bb., 67. Begovac Mirsad, sin Selvera, 68. Hadžić r. Merdanović Nafija, 69. **Smolo r. Puščul Mevla**, kći Ibrahima, iz Kaknja, Vinski put broj 15, 70. Ganić r. Smolo Đemila, 71. Smolo Kemal, sin Đemila, 72. Smolo Fahrudin, sin Đemila, 73. **Smolo Nijaz, sin Đemila**, iz Kaknja, Vinski put br. 25, 74. Begić r. Kulović Fisa, 75. Durmić Alija sin Zuhdije, 76. **Durmić Sabrija, sin Zuhdije**, iz Kaknja, ul. 29. Novembra broj 36, 77. Veispahić r. Durmić Zekija, kći Zuhdije, 78. **Mekić Faruk, sin Hazima**, iz Sarajeva, Nikole Kašikovića broj 7, 79. **Mekić ud. Pagonja Mirsada, kći Hazima**, iz Busovače, Kaćuni broj 248, 80. Jukić r. Mekić Jasmina kći Hazima, 81. Jašarspahić r. Letić Behija, 82. Jašarspahić Alija sin Idriza, 83. Veispahić r. Jašarspahić Vasva, 84. Imamović r. Jašarspahić Hasna, 85. Hadžić r. Jašarspahić Munira, 86. **Jašarspahić Avdo sin Idriza**, iz Kaknja, ul. Vatrogasna bb, 87. Hadžić r. Jašarspahić Jasmina, 88. **Kulović r. Jašarspahić Ismeta, kći**

Osmana, Vehbije Kulovića broj 45, 89. **Jašarspahić Ismet, sin Omsna**, iz Kaknja, ul. 8. aprila br. 14, 90. **Hadžić Fahir, sin Ragiba**, iz Kaknja, ul. Selima ef Merdanovića broj 115, 91. Kokić Fehim, sin Hasana, 92. **Rajak Nebojša, sin Miloša**, ul. Bratstva jedinstva broj 71, Kakanj, 93. Hadžić r. Imamović Adila, kći Alije, 94. **Tabaković r. Imamović Almasa, kći Alije** iz Kaknja, ul. A. Izetbegovića P+4, 95. **Imamović Fadil, sin Alije** iz Sarajeva, Franca Lehara broj 1., 96. Jašarspahić Rušid, sin Muje, 97. **Kulović Taib sin Rušida** iz Kaknja, Saliha Jašarspahića broj 21, 98. **Kulović Salem, sin Rušida**, Saliha Jašarspahića broj 23, Kakanj, 99. **Imamović Muvedeta, kći Nurije**, iz Kaknja, ul. Vatrogasna broj 84, 100. **Imamović Senad, sin Nurije** iz Kaknja, Varda broj 60, 101. **Imamović Sadeta kći Nurije iz Visokog**, Kula Banejr broj 85., 102. **Imamović udt. Brkić Hatidža**, Kula Banjer broj 85, 103. **Kulović Fuad, sin Ahmeda**, iz Kaknja, ul. Saliha Jašarspahića broj 12., 104. **Kulović Nedim, sin Ahmeda**, iz Kaknja, ul. Kulovića broj 34, 105. **Jašarspahić Amela, kći Fadila**, iz Sarajeva, ul. Blagovac I, broj 8A, općina Vogošća, 106. **Jašarspahić Samir, sin Fadila**, iz Kaknja, ul. Šehida broj 58., 107. **Jašarspahić Sead, sin Akifa** iz Kaknja, ul. Partizanska bb, 108. **Jašarspahić Omer, sin Akifa**, ul. Vatrogasna broj 1, Kakanj, 109. **Beganović Adnan, sin Envera**, iz Kaknja. Ul. Rudi Mali bb, 110. Beganović Merima, kći Envera, 111. **Demir Ilma, kći Nihada**, iz Kaknja, Ivnića broj 16, 112. **Demir Ena, kći Nihada**, iz Kaknja, Ivnića broj 16, 113. **Mešić r. Omeragić Hanifa, kći Omera** iz Kaknja, Selima ef Merdanovića bb, 114. **Begić r. Stupar Bojka**, kći Peetra iz Kaknja, ul. Osmana Džafića broj 2-P, 115. **Durmić r. Migić Razija, kći Osmana**, iz Kaknja, ul. Imamovića broj 19., 116. Imamović r. Jašarspahić Dževahira, kći Alije, 117. **Imamović Hidajet, sin Dževada**, iz Kaknja, A. Izetbegovića broj 12., 118. **Kulagić r. Jašarspahić Zehra**, kći Alije iz Breze, ul. Jurjevića broj 2., 119. **Čerim r. Jašarspahić Subha, kći Alije**, iz Zenice, ul. Avde Smajlovića broj 2b, 120. **Hadžić r. Jašarspahić Sabira, kći Alije**, iz Kaknja, ul. Saliha Jašarspahića broj 37, 121. Feldmeier r. Jašarspahić Namira, kći Alije, 122. Jašarspahić Zekija, kći Alije, 123. **Jašarspahić Hasan, sin Alije**, iz Kaknja, Vatrogasna bb, 124. **Imamović Mehmed, sin Šefika** iz Kaknja, ul. Imamovića bb, 125. **Hadžić r. Imamović Mensura, kći Šefika**, iz Kaknja, ul. Šehida bb, 126. Kulović Senad, sin Seada, 127. **Kulović Sulejman, sin Seada**, iz Kaknja, ul. Vehbije Kulovića broj 49, 128. **Kulović Suvad-Suad, sin Seada**, iz Kaknja, ul. Vehbije Kulovića broj 49., 129. **Kulović Almir, sin Seada**, iz Kaknja, ul. Vehbije Kulovića bb, 130. **Kadić Dževad, sin Alije** iz Kaknja, ul. A. Izetbegovića L-6, 131. **Kadić Sejad, sin Alije**, iz Kaknja, ul. Vatrogasna broj 47., 131. **Jašarspahić r. Kadić Senada, kći Alije**, iz Kaknja, ul. Kulovića bb, 132. Beganović r. Kadić Nihada, kći Alije i 133. **Kulović r. Hakulija Behija, kći Fehima**, iz Kaknja, ul. Saliha Jašarspahića broj 19., tuženi od 1-29., 31., 33., 34., 35., 36., od 38., 39., 40., 41., 43., 44., od 47., 48., 49., 51., 54., 55., 57., 58., 61., 63., 64., 65., 67., 68., 70., 71., 72., 74., 75., 77., od 80. do 85., 87., 91., 93., 96., 110., 116., 121., 122., 126., i 132 nepoznatog prebivališta i boravišta, radi utvrđenja prava vlasništva v.s. 50.000,00 KM,

Rješenjem suda od 23.08.2013. godine sud je postavio tuženim pod brojem pod red.br. od 1-29., 31., 33., 34., 35., 36., od 38., 39., 40., 41., 43., 44., od 47., 48., 49., 51., 54., 55., 57., 58., 61., 63., 64., 65., 67., 68., 70., 71., 72., 74., 75., 77., od 80. do 85., 87., 91., 93., 96., 110., 116., 121., 122., 126., i 132 privremenog zastupnika Šljuka Hamdiju, odvjetnika iz Kaknja na temelju čl. 296. st. 1. tač. 4 ZPP-a, jer je boravište tuženih nepoznato, a nemaju punomoćnika, a redoviti postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženika dugo trajao, pa bi za stranke mogle nastati štetne posljedice

Postavljeni privremeni zastupnik zastupat će tuženike u postupku sve dok se tuženi ili njihov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno sve dok organ starateljstva ne obavijest sud da je postavio staratelja.

Oglas će se objaviti u Službenim novinama FBiH, Službenim novinama ZDK i oglasnoj ploči suda.

Sudac

Ismar Jukić, v.r.

KAZALO

SKUPŠTINA

264.	Odluka o usvajanju dokumenta “Strategija upošljavanja Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2020. godina”	
	- Strategija upošljavanja Zeničko-dobojskog kantona, 2013-2020	538
	OGLASNI DIO	673

Izdavač: Zeničko-dobojski kanton, ul. Kučukovići br. 2, Zenica
Glavni i odgovorni urednik: Mirsad Kadić, **Telefon:** 032/442-551;
Redakcija i pretplata: 032/407-424; **Tisak:** „PETICA“ Zenica, **Telefon:** 062/211-347

